សតវត្សអធម៌ និង ស្តេច សីហនុ ជាបិតាជាតិបែបណា ?

Par Sangha OP

មាតិការឿង

មនោគមវិជ្ជាជាតិខ្មែរ ____ 1

យុះពេលមានគ៏តកូនឯករាជ្យជាតិ ____ 25

សម័យឯករាជ្យ- ១៩៥៣ - ១៩៥៥ ____ 46

សម័យឯករាជ្យ - ១៩៥៥-១៩៦០ ____ 69

សម័យឯករាជ្យ - ១៩៦០-១៩៦៦ ____ 96

សម័យឯករាជ្យ - ១៩៦៦-១៩៧០ ____ 121

ផលអាក្រក់ កើតចេញ ពី កំហុស សីហនុ ____ 145

សីហនុ ជា បិតាជាតិ បែបណា ? ____ 166

និព័ន្ធដោយ ឧប សៅ សង្ហា
ឆ្នាំ ២០០៣

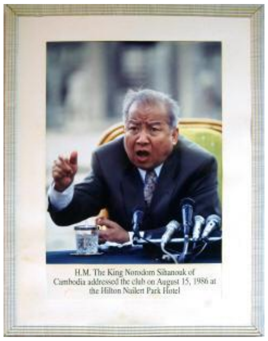

មនោគមវិជ្ជាជាតិខ្មែរ

ប្រជាជាតិនីមួយៗ តែងតែ មាន មនោគមវិជ្ជាជាតិជានិច្ច សួរថាតើ មនោគមវិជ្ជាប្រជាជាតិខ្មែរ មានបែបណាដែរ ?

អ្វីដែលហៅថាមនោគមវិជ្ជាជាតិ ?

មនោគមវិជ្ជា គឺ ជាគំនិតរួម របស់ពលរដ្ឋ នៃប្រជាជាតិមួយ ដូចយ៉ាង សសានា ទស្សនវិជ្ជាសង្គមធម៌ សេដ្ឋកិច្ច សីលធម៌ៗលៗ ដែលជា « ចក្ខុវិស័យនៃសាកលលោក » របស់ខ្លួនសំរាប់ធ្វើពណ៌នា បកស្រាយ និង បង្ហាញ នូវភាពត្រឹមត្រូវ នៃស្ថានភាពប្រជាជាតិខ្លួនៗ វាជា « ម៉ាស៊ីននៃការផ្លាស់ប្តូរ » របស់ប្រជាជាតិ ដើម្បីរកសេចក្តីរីកចំរើនក្នុងអានាគត ឬ ក៏ វា អាច ជា ទម្លាប់ ដុះស្លែមួយ លែង ប្រែប្រួលនោះដែរ។ មនោគមវិជ្ជាជាតិ ជា ធាតុធំ របស់ ប្រជាជាតិ ជា ស្នូល នៃ វប្បធម៌ជាតិ។ វា ជា ប្រព័ន្ធ នៃ គោលការណ៍ និង ជា ការត្រិះរិះ[1] ដែល បង្កបង្កើតឲមាន ជា រូប នៃ ប្រជាជាតិ ដែល ជា សរីរាង្គកាយ មាន កម្រងក្បួន **លក្ខខ័ណ្ឌ**

[1] ការត្រិះរិះ= Pensée។

ឥរិយាបថ[2] បុគ្គលម្នាក់ៗ ឬ ជា សមូហ ឥរិយាបថ បណ្ដាបុគ្គល សំរាប់ ប្រត្តិបត្តិ រួមរស់ ក្នុង វិន័យ ជា សមាជិក របស់សង្គមជាតិៗ

វិន័យនេះ ជា ធម៌បង្ខំ ដាច់ខាត អោយ សមាជិក នៃ សង្គមជាតិ គោរពប្រត្តិបត្តិ តាម ហើយ បើមាន នរណាម្នាក់ មាន ទំនាស់នឹង គំនិតដាច់ខាតនេះ គេ ចាត់ទុក ទង្វើនេះ ជា អសីលធម៌ ដែល អ្នកផងទាំងពួង អាចបន្ទោសបាន ជា ទោស ដែល គេ អាច បណ្ដេញ អ្នកបង្កនេះ ចេញពី សហគមន៍ ជាបទល្មើស ដែល តុលាការ អាចដាក់ ទណ្ឌកម្មបានៗ រួមសេចក្ដី មក មនោគមនវិជ្ជាជាតិ ជា ច្បាប់ របស់ជាតិ ផង និង ជា លំនាំសីលធម៌ នៃ ប្រជាពលរដ្ឋផងៗ តែ មនោគមវិជ្ជាជាតិ ក៏អាច ជា មធ្យោបាយ សំរាប់ ក្រុមអ្នកខ្ញុំកញ្ញា និង អ្នកកាន់អំណាច យក វា មកប្រើ សំរាប់ បំរើ ប្រយោជន៍បក្សពួក ព្រោះ ពួកគាត់ ជា អ្នកមានអំណាច អាច សំរេចកិច្ចការ គ្រប់បែបយ៉ាង ក្នុង វិស័យ សេដ្ឋកិច្ចក្ដី សង្គមកិច្ចក្ដី នៃ ប្រជាជាតិៗ តែ កម្លាំង និង អធ្យោត្តម (suprématie) អ្នកមានអំណាចទាំងនោះ វា អាស្រ័យ ទៅលើ ឆន្ទះ នៃ ប្រជាពលរដ្ឋ ព្រោះ « មនោគមវិជ្ជាជាតិ » ជា រូបភាព និង ជា ស្រមោល

---

[2] ល័ក្ខខ័ណ្ឌឥរិយាបថ= មារយាទ,សណ្ដាប់ធ្នាប់,ឫកពា។

នៃ ចិត្តគំនិត នៃ ប្រជាពលរដ្ឋៗ ដូច្នេះអ្វី ដែល ពួកគេ អាចធ្វើបាន គឺ វា អាស្រ័យ ទៅលើ អំណាច របស់ពួកគេ លើ ឆន្ទៈប្រជាពលរដ្ឋ និង លើ អំណាចរដ្ឋៗ រួមសេចក្តីមក បើ រាស្ត្រល្ងង់ខ្លៅ បើ រដ្ឋទុនខ្សោយ គឺ ឱកាសល្អ សំរាប់ អ្នក មាន អំណាចប្រើ អំណាច ដែលគេមាន ដើម្បី រកប្រយោជន៍ ផ្ទាល់ របស់គេជាពុំខានៗ

ប្រជាជាតិមាននីតិរដ្ឋ

របៀប មនោគមវិជ្ជា កើត មានឡើងពី ការព្រមព្រៀងគ្នា នៃ ពលរដ្ឋៗ គឺ ប្រជាពលរដ្ឋ ដែល ជា ជនាធិបតី មាន អំណាច តាមច្បាប់ តាមបទបញ្ញា ដែល ខ្លួន ជាបង្កើតដោយ ខ្លួនឯងៗ ដូច្នេះ គ្រប់កិច្ចការ ដែល មាន ទំនាក់ទំនងនឹង ប្រជាជាតិ គឺ ត្រូវចាំបាច់ កើត ពី ឆន្ទៈ ប្រជាពលរដ្ឋ ជានិច្ច ព្រោះ ប្រជាពលរដ្ឋ ជា ម្ចាស់ នៃ អំណាចរដ្ឋៗ

ក្នុង ប្រជាជាតិ មាន នីតិរដ្ឋ គឺ មានវត្តមាន នៃ សមតាពនិយម សាមគ្គីភាពនិយម និង សនិទាននិយម (rationalisme) ដែល ជា កត្តា នាំឲជាតិ មាន ស្ថិរភាព និង ឲ ប្រជាពលរដ្ឋ មាន **មនោសារៈ** (ចិត្តខ្ពស់) ដែល ជា មូលដ្ឋានចាំបាច់ សំ

រាប់ ធ្វើ អតិវឌ្ឍជាតិ ដើម្បី កំណើន សេដ្ឋកិច្ចសង្គមកិច្ច ឲ ប្រសើរឡើង សំរាប់ សុខុមាលភាព ក្នុង **របបជីវភាព**[3] នៃ ប្រជាពលរដ្ឋ។

ប្រជាជាតិ ដែល មាន អំណាច ជាប្រពៃណី ជា អំណាចគ្រប់គ្រង

របៀប មនោគមវិជ្ជា កើត មកពី ការព្រមព្រៀងគ្នា រវាង ពួក**អភិជន** (seigneur) ដែល ជា **រាជន** នៃ អំណាច គ្មានការរួញរា យក លក្ខន្តិក:បុគ្គល មាន ឯកសិទ្ធ ដែល ក្រុមខ្លួន មានពី កំណើតមក មកធ្វើ ជា អំណាចរដ្ឋ ឬ អំណាចអាទិទេព ត្រួតត្រា លើ ប្រជាពលរ្ឋ តាំងខ្លួនឯង ដោយ ខ្លួនឯង ជា ម្ចាស់ នៃ រាស្ត្រ និងប្រជាជាតិ។

ប្រជាជាតិ ដែល មាន អំណាច ជា ទីស្រឡាញ់[4] ជា អំណាចគ្រប់គ្រង

របៀប មនោគមវិជ្ជា កើត មកពី បុគ្គលម្នាក់ ដែល ប្រជាពលរដ្ឋ ចាត់ទុក ជា « **មេ** » របស់ប្រជាជាតិ ដែល ជា មនុស្សខ្លាំង គ្មាន ការរួញរា យក លក្ខណ: ជា បុគ្គលពិសេស ដែល ខ្លួនមាន ពី សេចក្តីស្រឡាញ់ ពី ប្រជាពលរដ្ឋ មកឆ្លៀត ថ្វៃ ធ្វើ ជា អំណាចផ្ទាល់ខ្លួន សំរាប់ ដឹកនាំជាតិ តាម តែអំពើចិត្ត របស់ខ្លួន ដើម្បី

---

[3] របបជីវភាព=Mode de vie។
[4] អំណាចជាទីស្រឡាញ់=Pouvoir charismatique។

រក្សា អំណាចខ្លួន តាម ឧបាយកល ប្រជាធិបតេយ្យ **បន្ទំខ្លួន**[5] ថា ខ្លួន ជា « មនុស្ស នៃ រាស្ត្រ » មាន **សមុទាចារ** (សេចក្តីតាំងចិត្ត) បំរើរាស្ត្រ ក្នុង សង្គមរាស្ត្រនិយមៗ តែ ចំណោរកាលតមក អំណាចផ្តាច់ខ្លួន តែងតែ ក្លាយ ជានិច្ច ទៅ ជា អំណាចផ្តាច់ការ ព្រោះ របបនេះ ជា របប គ្មាន លិទ្ធិប្រជាធិបតេយ្យ ជា គ្រឹះៗ

អ្វីជា មនោគមវិជ្ជាខ្មែរ?

យោងទៅតាមវិបរិយាស[6] នៃ ធាតុអំណាច ដែល មាន ក្នុងប្រជាជាតិខ្មែរ, ខ្មែរ យើងតែងតែ មាន ជំនឿថា ខ្លួន មាន ការពិបាក សំគាល់ ថា អ្វី ដែល ជា មនោគមវិជ្ជាជាតិខ្លួនៗ តែ តាមការពិត បើ យើង យក ប្រវត្តិសាស្ត្រជាតិខ្មែរ មកឆ្លុះ មើល យើងឃើញ ថា វា មាន **និយតភាព** (régularité) ក្នុង សតិខ្មែរ អំពី មនោគមវិជ្ជាជាតិ ដែល យើង សាកល្បង លើកមក បង្ហាញជូន ក្នុង ការសិក្សា របស់ យើងនេះៗ

---

[5] បន្ទំខ្លួន se vanter។
[6] វិបរិយាស= vicissitude។

១.ក្នុងសម័យអង្គរ (សតវត្ស ទី៨ ដល់ ទី១៨)

បើ យើង យក និយមន័យ នៃ « មនោគមវិជ្ជាជាតិ » ខាងលើមកឆ្លុះមើល សំរាប់រក មនោគមវិជ្ជាជាតិខ្មែរ ក្នុងសម័យអង្គរ គឺ គ្មាន អ្វី ក្រៅ អំពី ជំនឿ លើ ព្រហ្មញ្ញសាសនា និង ការគោរព រាជសក្តិ (អំណាចហ្លួង) នោះឡើយ ព្រោះ វត្ថុធាតុទាំងពីរនេះ ជា គំនិតរួម របស់ប្រជារាស្ត្រខ្មែរៗ តែ យើងដឹង ដែរថា ព្រហ្មញ្ញសាសនា ជា សាសនា ដែល ទុក អាទិទេព ជា អ្នក សំរេច លើ ជោគវាសនា នៃ មនុស្សៗ មនុស្ស ត្រូវ ចំបាច់ មាន ជំនួយ ពី អាទិទេព តាមការបួងសួង អង្វរសុំប្រសិទ្ធិពរ ឲបាន សំរេច នូវ អ្វីៗមួយ ដែល ខ្លួន ចង់បានៗ ជា មួយ ជំនឿសាសនានេះ ស្រុកខ្មែរ ក្នុង សម័យអង្គរ មាន អំណាចដឹកនាំ ជា អំណាច រាជាធិបតេយ្យៗ ធាតុសង្គមខ្មែរ ជា សង្គមសក្តិភូមិ មាន **វណ្ណៈវិភាគ**[7]ក្នុង **សង្គមនិម្មាណ**[8] ជា បួន វណ្ណៈ មាន វណ្ណៈក្សត្យ ជា វណ្ណៈអ្នកដឹកនាំនយោបាយ មាន វណ្ណៈព្រាហ្មណ៍ ជា វណ្ណៈ អ្នកដឹកនាំ សាសនា មាន វណ្ណៈវេស្សៈ ជា សិប្បករ ប្រជា

---

[7] វណ្ណៈវិភាគ=Division sociale។
[8] សង្គមនិម្មាណ=structure sociale។

កសិករ ដែល ខ្មែរយើង មានទម្លាប់ ហៅថា « **អ្នកជា** » ឯចំណែក វណ្ណៈសុទ្ទៈ ជា « **អ្នកងារ** » ជា ទាសករ ដែល គេ ទុក សម្រាប់ តែប្រើ ជា ខ្ញុំបំរើៗ

ក្នុង សង្គម មាន វណ្ណៈនេះ តើ អាច មាន ការរួបរួម រវាង វណ្ណៈនឹងវណ្ណៈ បានដែរ ឬទេ ?

ក្នុង ទស្សនៈព្រហ្មញ្ញសាសនា វណ្ណៈវិភាគ ដែល មាន ក្នុងសង្គម ជា ការបែងចែក មាន ប្រយោជន៏ សំរាប់សង្គម ព្រោះ ជា ការបែងចែក នៃ តួនាទី របស់ វណ្ណៈនិមួយៗ ដើម្បី ឲសង្គម មាន ដំណើរ ល្អ ក្នុងការរស់នៅ គឺ វា ដូច ជា ប្រេង សំរាប់ ឲម៉ាស៊ីន សង្គម ដើរ រដើម បានល្អៗ វណ្ណៈនិមួយៗ ស្គាល់ តួនាទី របស់ខ្លួនដែល ខ្លួនត្រូវធ្វើ ដើម្បីប្រយោជន៏របស់វណ្ណៈខ្លួនឯងផងនិង ដើម្បី ប្រយោជន៏សង្គមផងៗ ក្នុងទស្សនៈនេះ គ្មានសញ្ញាណនៃការជិះជាន់ រក ប្រយោជន៏រវាងវណ្ណៈនោះឡើយ ដូច្នេះអត្ថន័យនៃពាក្យវណ្ណៈ គឺជាកាតព្វកិច្ចក្នុង ន័យ ដ៏ថ្លៃថ្នូរមួយតែប៉ុណ្ណោះ ដូចយ៉ាង ក្សត្យមានកាតព្វកិច្ច ដឹកនាំជាតិ ដើម្បីរកសេចក្ដីសុខឲនគរ

ពួក ព្រាហ្មណ៏មានកតព្វកិច្ច ថ្វាយដង្វាយដល់អាទិទេព ដើម្បីរកសេចក្ដីសុខ ជូន មនុស្សលោក អ្នកជា ប្រកបរបរ គ្រប់បែបយ៉ាង ដើម្បីការរស់នៅ និងបំពេញ សេចក្ដីត្រូវការ នៃ មនុស្សលោក ឯចំណែង អ្នកងារ ជូន កម្លាំង របស់ខ្លួន ដែល ជា

កម្លាំងពល[9] ដល់ វណ្ណៈដ៏ទៃទៀត ដើម្បី អោយ សង្គម មាន ដំណើរ ជាប្រក្រតីៗ សុខមកម្មនៃ សង្គម មាន ពីអត្ថិតាព នៃវ ណ្ណៈជា ប្រយោជន៍ នេះឯង ព្រោះ វាជាស្ថិតិរាប់ទ្រទ្រង់សង្គមៗ

កតព្វកិច្ច នៃ វណ្ណៈនេះឯង វានាំមកមាន **សិរិនិទ្ធពល** សង្គម ដែលជាកត្តានាំមកមានស្ថិរតាពនយោបាយ និងសន្តិតាពសង្គមៗ ម្យ៉ាងមួយវិញទៀត កតព្វកិច្ច នៃ វណ្ណៈនេះ វាកម្លាយជំនឿសាសនា ទៅ ជា ទំនៀមជាតិ ជា របៀបរស់នៅ ជា ធម្មតារបស់ប្រជាពលរដ្ឋៗ ដូច្នេះ បើ យោងលើ ការរៀបរាប់ ខាងលើនេះ យើង អាចសន្និដ្ឋានបានថា ក្នុង សម័យបុរាណ ប្រទេសណា ដែល យក ព្រហ្មញ្ញសាសនាជា សាសនាជាតិ មនោគមវិជ្ជាជាតិ គឺ ព្រហ្មញ្ញសាសានា នោះឯងៗ ដូច្នេះ យើងអាច ធ្វើ ការស្មាន បាន ថា ប្រជាជាតិនោះ មាន ប្បវ័ចនា គឺ « ជាតិនិងព្រហ្មញ្ញសាសនា »ៗ

ត្រឡប់មកមើលស្រុកខ្មែរវិញ ក្នុង សម័យអង្គរ ខ្មែរ គោរព ព្រហ្មញ្ញសាសនាផង ពុទ្ធសាសនាផង និង មាន ជំនឿ ទៅ លើ **ជីវចលនិយម** ផង ដែល ជា ជំនឿអាយ

---

[9] កម្លាំងពល=Force physiqueៗ

របស់ជនជាតិខ្មែរ តាំងពីមុនសម័យអង្គរ មកម្លេះៗ ជំនឿអាយនេះឯង ដែលអ្នកចេះដឹងខ្មែរយើងមានជំនឿថា ជាតិសាសន៍ខ្មែរ មាន អារ្យធម៌ អាយ របស់ខ្លួន មុននឹងបានទទួលឥទ្ធពលអារ្យធម៌ឥណ្ឌាៗ អារ្យធម៌នេះ បានកើតមានឡើងតាំងពី កទឹកដីម្លេះ គ្រាន់តែខ្មែរយើងមិនបានសរសេរទុក មានត្រឹមតែ ទម្លាប់ធ្វើតៗគ្នាប៉ុណ្ណោះ តែអារ្យធម៌នេះបានទុក ជា កេរ៍ដំណែលជាសក្ខីកម្មភាពជាច្រើនដូចយ៉ាងប្រាសាទថ្មតូចតាចក្នុងភូមិភាគអង្គរបូរី ប្រាសាទ សង់ពីឥដ្ឋនៅសម្បូរព្រៃគុកក្នុងខេត្តកំពុងធំសព្វថ្ងៃ ល្បែងរបាំប្រពៃណី ច្រើនបែបច្រើនយ៉ាង ជាពិសេសភាសានិយាយស្តី សម្រាប់ប្រស្រ័យគ្នាមានរហូត តាំងពីពេលនោះមកៗ

អារ្យធម៌ អាយនេះឯង ដែលជាថ្នាលសំរាប់ទទួលអារ្យធម៌ឥណ្ឌា យកមកកែច្នៃវាឲសមស្របខ្លះនឹងជំនឿអាយ របស់ខ្មែរ ដើម្បីឲអារ្យធម៌ថ្មីនេះ មានប្រជាប្រៃភាពក្នុងសង្គមខ្មែរផង និង សំរាប់ រកឯកភាព ក្នុងជំនឿសាសនាផង និង ឯកភាពជាតិផងៗ អ្នកដែល មាន ស្នាដៃ ក្នុងទង្វើដ៏ពិសេសសំរាប់ជាតិខ្មែរនេះ គឺព្រះ**ជ្ញាទជ័យវរ្ម័នទី២** (៨០២-៨៥០) ស្នាព្រះហស្ថជាអាចិ៍របស់ព្រះអង្គ មាន ការរំដោះប្រទេសពីចំណុះប្រទេសជ្វា ឲមានឥស្សរភាព ការបង្រួបបង្រួមជាតិ (ចេនឡា ដីគោក និង ចេឡា ដីលិចទឹក) ឲមានឯកភាពឡើងវិញ ដូរឈ្មោះ នគរខ្មែរ ឲហៅថា

នគរកម្ពុជា ការលើកតាំងព្រហ្មញ្ញសាសនាជាសាសនា តែមួយរបស់រដ្ឋ ដោយ យកលទ្ធិទេវរាជ ជាលទ្ធិព្រះមហាក្សត្រៗ ត្រីវណ្ណកម្ម ដ៏សំខាន់នេះ បានក្លាយ ជា យោង សំរាប់ អ្នកដឹកនាំ ជាបន្តៗគ្នា ក្នុង សម័យអង្គរៗ ទោះបី ចាប់ ពី សត វត្ស ទី១៣មក ពុទ្ធសាសនា កាន់ តែ មាន ឥទ្ធិពល ខ្លាំងឡើងៗ ក្នុង សង្គមខ្មែរ ជា ពិសេស ក្នុង មជ្ឈដ្ឋាន នៃ អ្នកដឹកនាំ តែ ទំនៀម ដែល ជា ស្នាព្រះហស្ថ ព្រះបាទជ័យវរ្ម័ន នៅ មាន ឥទ្ធិពល ជានិច្ច ក្នុង របៀបដឹកនាំជាតិ ដូចយ៉ាង ក្នុង រឿងព្រេង ព្រះបាទតាត្រសក់ផ្អែម (១៣៤០-?) ជា ការកត់ បញ្ជាក់ អំពី ការបន្ត ឥទ្ធពលទំនៀមនេះ ក្នុង សង្គមខ្មែរ និយម ព្រះពុទ្ធសាសនា រហូតមកដល់ បច្ចុប្បន្ននេះ ក្នុង ពិធី ជា ច្រើន ក្នុងព្រះបរមរាជវាំង, បុណ្យ ជា ប្រពៃណី និង នៅ ក្នុង ទំនៀមទំលាប់ នៃ ការរស់នៅធម្មតា របស់ ជាតិសាសន៍ខ្មែរៗ

បើយោងទៅតាម ការរៀបរាប់ ខាងលើនេះ ក្នុង សម័យអង្គរ មនោគមនវិជ្ជាជាតិ គឺ ជា ព្រហ្មញ្ញសាសនា និយមលទ្ធិទេវរាជៗ បើ យើង ធ្វើ ការស្មាន នូវ ឬារចនា ជាតិ ក្នុង សម័យអង្គរ គឺ ជាតិ ព្រហ្មញ្ញសាសនា និង ព្រះមហាក្សត្រ ដែល ជា មនុស្សប្រសិទ្ធិ **មានជាតិ** (incarnation) ជា អាទិទេពៗ

២.សម័យអន្តរកាល (សតវត្ស ទី១៤ ដល់ ១៩)

សម័យអន្តរកាល គឺ ចាប់ផ្តើមឡើង ពីការធ្វើឃាត **ព្រះបាទជ័យវរ្ម័នទី៩** (១៣២៧ ១៣៤០) ឬ ព្រះសីហនុរាជ ដែល ជា មហាក្សត្រ ចុងក្រោយបង្អស់ នៃ **វង្សាវលី** (lignée) មហាក្សត្រអង្គរ ដោយ តាត្រសក់ផ្អែម ដែល ជា អ្នកចាំសួន ត្រសក់ របស់ ព្រះមហាក្សត្រ។ ឃាតករនេះ ក៏ត្រូវបាន សេនាបតីមន្ត្រីទាំងអស់ អញ្ជើញ ឲឡើង គ្រោង រាជ្យសម្បត្តិ បន្ត ពី ជនរងគ្រោះទៅវិញ។ នេះ ជា ហេតុការ ពិសេសមួយ ព្រោះយើង ឃើញថា សេនាបតីមន្ត្រី ពេលនោះ បាន លើក យក លទ្ធិព្រះពុទ្ធ មក ធ្វើ ការបកស្រាយ ក្នុង អំពើ សម្លាប់ស្តេចនេះ តាមទ្រឹស្តី « កម្មផល »៖

ស្តេច ត្រូវគេ សម្លាប់ ព្រោះ ជា កម្មផល របស់ព្រះអង្គ ឯចំណែក តាត្រសក់ផ្អែម វិញ បាន ធ្វើឃាតស្តេច ក៏ ជា កម្មផល របស់ គាត់ដែរ ទី១ ទទួល កម្មផល អាក្រក់ ទី២ ទទួល កម្មផលល្អ មួយ ទទួលបាប មួយទៀត ទទួលបុណ្យ ដែល ជា បារមី អាចឡើងសោយរាជសម្បត្តិបាន។ ការពិត ក្នុង ព្រឹត្តការណ៍ពិសេស នេះ មាន លាក់ នូវ បដិវត្តន៍ អហឹង្សា អំពី សំណាក់ សេនាបតីមន្ត្រី ដើម្បី នាំ គ្នា លើក តំកើង ពុទ្ធសាសនា ជា សាសនារដ្ឋ។ ការឡើងសោយរាជ្យសម្បត្តិ របស់

ព្រះឫទ្ធតាត្រសក់ផ្អែម ជា ទី ដើម នៃ ជោគជ័យ ពុទ្ធសាសនា ឥតត្រឡប់ក្រោយ បានវិញ លើ ព្រហ្មញ្ញសាសនា ប៉ុន្តែ ពុំមែន ជា ជ័យជំនះ លុប បំបាត់ សាសនា ចាស់ទាំងស្រុងនោះឡើយ គឺ ជា ជ័យជំនះ សំរាប់ កែទម្រង់ ចិត្តគំនិត វណ្ណៈអ្នក ដឹកនាំ ឲ្យស្របតាម គន្លង ធម៌ព្រះពុទ្ធ តែ អ្វី ដែល ជា ទំនៀម មាន នៅក្នុង លទ្ធិ ព្រាហ្មណ៍ អ្នកដឹកនាំថ្មី គេ នៅរក្សា ទុក ជាច្រើន ដើម្បី រក្សា កេរិ៍មរតក វប្បធម៌ បុរាណខ្មែរ។ ឧទាហរណ៍: ទង្វើ ទ្រទ្រង់ ពុទ្ធសាសនា របស់ មហាក្សត្រថ្មី គឺ ការ បញ្ជូន រាជទូត ទៅស្រុកលាវ សូមចម្លង ព្រះត្រៃបិដក ដែល ប្រទេសនេះ គេមាន ប្រាំច្បាប់ ទុកជា សាស្ត្រា សំរាប់ ធ្វើការសិក្សា ដើម្បី កំណើន នៃ ពុទ្ធសាសនា ក្នុងនគរខ្មែរ ប៉ុន្តែ ព្រះមហាក្សត្រ ទ្រង់ នៅតែរក្សា រាជពិធី ព្រហ្មញ្ញសាសនា ក្នុង បរមរាជវាំង ដូចយ៉ាង តែងតាំង ក្រុមបុរោហិត រក្សាព្រះខាន់ ជា ថ្មី ដែល មាន ចំនួន ៧នាក់។

ការអភិរក្សនេះ មាន គោលបំណង ចង់ រក្សា វណ្ណៈក្សត្រ ឲ្យបាន គង់វង់ អង្វែង ឆ្ងាយ ក្នុង សង្គមជាតិខ្មែរផង និង ទុកដាន ប្រពៃណីខ្មែរ បូរាណ ដែល កើតចេញ មក ពី លទ្ធិព្រាហ្មណ៍ផង។

បើ យោងទៅតាម ការរៀបរាប់ខាងលើនេះ យើងអាចកាត់ស្មានបានថា មនោគមវិជ្ជាជាតិខ្មែរ ក្នុងសម័យ អន្តរកាលនោះ គឺ ពុទ្ធសាសនា និង ព្រះមហាក្សត្រ តែជា ស្តេច មាន ជាតិ ជា មនុស្ស ជួយ តម្រាយ ធម៌ព្រះពុទ្ធក្នុងនគរ។ សម្មតិកម្ម នៃ ប្បាវចនា មាន ក្នុង ជំនាន់នោះ គឺ ជាតិ, ពុទ្ធសាសនា និង ព្រះមហាក្សត្រ។

៣.សម័យកណ្តាល (សតវត្ស ទី១៥ ដល់ ទី១៩)

ជា សម័យ ដែល ស្រុកខ្មែរ កើត វិករ ដោយ សង្គ្រាមឈ្លានពាន ពីសំណាក់ប្រទេសជិតខាងផង និង មានសង្គ្រាម ក្នុង ស្រុក រវាង ខ្មែរនិងខ្មែរ ខ្លះទៀតផង វានាំឲ ប្រជាជាតិខ្មែរ ធ្លាក់ចុះទន់ខ្សោយ នាំឲ អារ្យធម៌ជាតិ ចុះអន់ថយ ក្រោយទៅវិញទៀត។

ឧទាហរណ៍ ក្នុងផែនដី ព្រះបរមខត្តិយា មហាចន្ទរាជា(១៥១៦ ១៥៦៦) ឬ មហាចន្ទ ក្រោយ ពី បាន ច្បាំងឈ្នះ សៀម នៅ ខេត្តសៀមរាបមក ទ្រង់ បាន ដូរ រាជធានី ពី ភ្នំពេញមក តាំងនៅ លង្វែក ដែល ជា ទីកន្លែង ដ៏ល្អមួយ សំរាប់ រៀបចំយុទ្ធសាស្ត្រ យោធា ការពារ រាជធានី។

មកដល់ផែនដី ព្រះបរមិន្ទរាជា(១៨៦៦ ១៨៧៦) ជា ព្រះរាជបុត្រ មហាចន្ទ រហូត ដល់ ឆ្នាំ ១៨៩៨ ក្នុង ផែនដី ព្រះបាទជ័យជេដ្ឋា (១៨៨៥ ?) ជា បុត្រ ព្រះសត្ថា (១៨៧៦ ១៨៨៥)ជា ព្រះអយ្យកោ (ចៅ) របស់ ព្រះបរមិន្ទរាជា ដែល ជា ឆ្នាំ ដែល ព្រះមហាឧទ្ធយោរាជ ព្រះនាម ស្រីសុរិយោព័ណ៌ សុខចិត្ត បើក ទ្វារ បន្ទាយលង្វែក ចុះចូលនឹង ទ័ពសៀម តាមផ្លូវ ចរចារ ដើម្បី បញ្ចប់ សង្គ្រាម នៅ ស្រុកខ្មែរ តាម ការស្នើ ពី ព្រះចៅសៀម នរេន្ទ្រសួរ ឯចំណែក ព្រះជ័យជេដ្ឋា ជា មហាក្សត្រខ្មែរ ទ្រង់ បាន រត់ចេញ ពី បន្ទាយលង្វែក ហើយ មិនដឹង ទៅលាក់ខ្លួន នៅទីតំបន់ណាឡើយ (តាមឯកសារ ព្រះអង្គ ទៅ សុគត នៅឯខេត្តស្ទឹងត្រែង)ฯ

ពេលដែល សៀម មាន ជ័យជំនះហើយ គេ ដកទ័ព ចេញពី ស្រុកខ្មែរ ដោយ ចាប់ យក ព្រះឧទ្ធយោរាជខ្មែរ ទៅស្រុកសៀមផង ហើយ ទុកឲ មហាមន្ត្រីសៀមម្នាក់ នៅត្រួតត្រា ស្រុកខ្មែរ ដោយ យក ស្រុកខ្ទដុង្គ ជា ទី បញ្ជាការ ជាន់ខ្ពស់ នៃ អាជ្ញា ធរសៀម នៅពេលនោះ មាន ព្រះរាមាធិបតី អុង ដែល អ្នកទាំងពួង ហៅថា ព្រះ រាមាជើងព្រៃ ជា ព្រះអង្គវង្សធំមួយ ជា មេទ័ពខ្មែរ ល្បីមួយ ប្រកាសខ្លួន ជា ស្តេ ចខ្មែរ ហើយ កេណ្ឌពលទ្ទាម លើក ទ័ព ទៅស្ទាក់វាយ កងទ័ព សៀម តាមផ្លូវខេត្ត ទ្រាំង ដើម្បី មិនឲ ព្រះមហាក្សត្រសៀម ចុះទៅ សមុទ្រចេញ ពី ស្រុកខ្មែរបាន

ស្ទាក់ផ្លូវ ឯខេត្តន គរវត្ត បាត់ដំបង ដើម្បី កុំឲ ទ័ពជើងគោក សៀម ចេញពី ស្រុកខ្មែរ ដើម្បី វាយ ដណ្តើម យកមកវិញ នូវ កេតនភ័ណ្ឌជាតិខ្មែរ ដែល សៀម គេប្រមូល គ្មានសល់អ្វីសោះពី បន្ទាយលង្វែក យកទៅស្រុកគេ ជាមួយគ្នានោះដែរ ព្រះរាមាជើងព្រៃ បាន រៀបក្បួនទ័ព នៅឯ ភ្នំពេញ ដើម្បី ទៅវាយស្រុកខ្ទដុង្គ ។ ពលទ័ពខ្មែរ នៅក្រោម អាជ្ញាធរសៀម នៅ ស្រុកខ្ទដុង្គ ដឹងថា ព្រះរាមាជើងព្រៃ លើកទ័ពមក ក៏នាំគ្នា រត់ចោល មេកងទ័ពសៀមអស់, មហាមន្ត្រីសៀម នៅសល់តែ ទ័ពលាវ ២០០០នាក់ ក៏ច្បាំងចាញ់ទ័ពខ្មែរ ស្លាប់ និង នាំគ្នា រត់ ទៅស្រុកវិញអស់ តែជា អកុសល ទ័ពខ្មែរឯទៀត ដែល មាន បេសកកម្ម វាយដណ្តើម យកកេតនភ័ណ្ឌជាតិខ្មែរ មិនអាចសម្រេច ដូចបំណងបាន ព្រោះ ទ័ពសៀម បាននាំគ្នា ឆ្លងដែន ទៅស្រុកគេវិញទាន់ ។

បីឆ្នាំក្រោយមក ព្រះរាមាជើងព្រៃ ត្រូវ បានជនជាតិបារាំងម្នាក់ ឈ្មោះ ល្វើរ៉េឡូហ្ស ជាមួយ ទាហានបារាំង ២៨នាក់ទៀត ប្រើ ឧបាយកល ធ្វើឃាតព្រះអង្គ ព្រមទាំងមន្ត្រីខ្មែរ ជាច្រើននាក់ទៀត នៅក្នុង ព្រះបរមរាជវាំងតែម្តង ។ បន្ទាប់មក លោក ល្វើរ៉េឡូហ្ស ជាមួយ ទាហានបារាំង៨នាក់ និង ទាហានខ្មែរ ជាច្រើន បាន

នាំគ្នា ទៅអញ្ជើញ ព្រះអង្គតន់ ជា បុត្រកណ្ដាល ព្រះជ័យជេដ្ឋា ពី ខេត្តស្ទឹងត្រែង ចូល សោយរាជសម្បត្តិ ក្នុង ឆ្នាំ ១៨៩៧ នៅ ស្រុកស្រីសន្ធរ។

មុនសៀមវាយ យក បាន បន្ទាយលង្វែក ស្រុកខ្មែរ នៅជា ស្រុករុងរឿង នៅឡើយ ក្រោយ ពីបែក បន្ទាយលង្វែកមក រហូត មកដល់ សតវត្ស ទី១៩ ជា រយៈពេល គ្រោះជោក គ្រោះជាំ សំរាប់ ស្រុកខ្មែរ ដែល នាំឲបាត់អស់ នូវអ្វីៗ គ្រប់បែបយ៉ាង ដូចយ៉ាង អារ្យធម៌, ទឹកដីកម្ពុជា ក្រោម ត្រូវ យួន បញ្ចូល ជា ខួបសម្ពន្ធ ឯបែក ខាងមស្ទឹម ពាយ័ត្យ ត្រូវ សៀម បញ្ចូល ជា ខេត្ត របស់ គេៗ មិនតែប៉ុណ្ណោះ ស្រុកខ្មែរ រស់ ជា នគរ នៅក្រោម អំណាច សៀមយួន ដូចយ៉ាង ព្រះបាទអង្គដួង (១៨៤៣-១៨៦០) ជា ព្រះមហាក្សត្យ ឡើង សោយរាជសម្បត្តិ ដោយមាន ការ សម្របសម្រួល ជា **សហាធិតរាជ្យ** (condominium) រវាង ស្ដេចសៀម និង យួន លើស្រុកខ្មែរ។

ការបាត់ស្មារតី ដឹងថា ជាតិខ្លួន ជា ជាតិ ធ្លាប់មាន អារ្យធម៌រុងរឿង ធ្វើឲ ជនជាតិ ខ្មែរ មាន សតិប្រហោងគ្មាន មនោគមវិជ្ជាជាតិៗ វប្បធម៌ និង សង្គមធម៌ ដែល ធ្លាប់មាន លែង លូតលស់ ទៅមុខ មិនតែប៉ុណ្ណោះ ថែម ទាំងចុះអន់ថយក្រោយ ទៅវិញទៀតផង ត្បិតជនជាតិខ្មែរ គ្មាន ឱកាសនឹង សាង បន្តពី បុព្វបុរស ហើយ

ក៏ គ្មាន លទ្ធភាព នឹង រក្សាគ្រងទុកឲ គង់វង្ស ទ្រព្យមតិក អារ្យធម៌ជាតិខ្លួន ទៅទៀត ។ ក្នុង ស្ថានភាពបែបនេះ យើង អាចសន្និដ្ឋាន បាន ថា សម័យកណ្តាល ជាសម័យ អន្តង្គត សំរាប់ ប្រជាជាតិខ្មែរ ។

៤.សម័យអាណាព្យាបាលបារាំងសែស (១៨៦៣ ១៩៥៣)

បួន សតវត្ស ក្នុងអន្តង្គត ឈាមជាតិខ្មែរ ហូរអស់ ពីសព៌ាង្គ ក្បោះ អស់កម្លាំងជាតិ ប្រជាជាតិខ្មែរ រស់នៅក្នុង **សមន្ធការ** (ប្រដូចនឹងខ្វាក់ងងឹតសូន្យសុង) ត្រូវការ អ្នកនាំផ្លូវ ឲចេញរួច ពី សហារីតរាជ្យ ជាឃាត ជា ប្រយោជន៍ របស់សៀមយួន ដែលជា គ្រោះថ្នាក់ ដល់ជាតិខ្មែរ នាំឲ ព្រះបាទអង្គដួង មាន ចក្ខុវិស័យ តាម ការណែនាំ របស់បព្វជិតបារាំងម្នាក់ មាន នាម សម្តេច ម៉ិស មានបំណង ទៅពឹង នគរបារាំង ឲមកជួយ សង្គ្រោះជាតិខ្មែរ ពី គ្រោះថ្នាក់ ដល់អាយុជីវិត ។

ក្នុង ឆ្នាំ ១៨៦៣ ព្រះបាទនរោត្តម (១៨៦០ ១៩០៤) ឡើងសោយរាជសម្បត្តិ បន្តពី ព្រះបិតា សំរេចចិត្ត ចុះហត្ថលេខា សន្ធិសញ្ញា នៃ អាណាព្យាបាលបារាំង ជាមួយនឹង តំណាង ព្រះចៅ អធិរាជ ណាប៉ូឡេអុង ទី៣ ។

ចំពោះបារាំង សន្និសញ្ញានេះ គ្រាន់ ជា ការបន្តនយោបាយ រុលចូល នៃ អាណានិគមបារាំង មកក្នុង តំបន់អាស៊ីអគ្នេយ៍ ពេលនោះ បារាំង គេ មើលឃើញ ថា ប្រទេសខ្មែរ អាចជា ទ្វារ ផ្លូវទឹក តាម មហានទីមេកុង បន្តពី សមុទ្យ សំរាប់ធ្វើ ពាណិជ្ជកម្ម ជាមួយ ប្រទេសចិន តែ ជា អកុសល លទ្ធភាព ជា សក្តនុពលនេះ វា មាន ឧបសគ្គ ធម្មជាតិ រារាំង នៅព្រំប្រទល់ ខ្មែរលាវ មិនអាច ឲ នាវា មាន ចំណុះ ធំ ឆ្លងកាត់បានៗ ការជួបប្រទះ នូវ បញ្ហានេះ ធ្វើឲ បារាំង មាន ការខកចិត្ត បែរ ជា វិលតឡប់មកគិត រក ទាញយក ប្រយោជន៍ ពី ធនធាន ធម្មជាតិខ្មែរ និង រកដី សម្បទាន សំរាប់ វិនិយោគិន បារាំងសែស ទៅវិញៗ

អាណាព្យាបាលបារាំង បាន បញ្ឈប់ ការបន្តនៃមហិច្ឆតាទឹកដី និង សហារិតរាជ សៀមយួនមកលើ ស្រុកខ្មែរបានពិតមែន តែ វា ពុំអាចស្តាបាន នូវអ្វីៗ ដែល ខ្មែរ យើងបានបាត់បង់ រួចទៅហើយ លើកលែងតែ ខេត្តខ្លះ ដូច ជា បាត់ដំបង ពោ សាត់ សៀមរាប ស្ទឹងត្រែង ម្លូព្រៃៗ ក្នុង ទស្សនៈ អាណានិគមបារាំង នៅក្នុង សាកលលោក ក្នុង សម័យនោះ គេ យក គោលលទ្ធិ នៃ ការរុលចូល (pénétration) មក អន្ទង ជនជាតិ ដែល រស់ក្រោមអាណានិគម របស់គេ ដើម្បី បង្ហាញ សុច្ឆន្ទៈ នៃ ការរុលចូលនេះ ដែល មាន ន័យដូចតទៅ៖

រុលចូល គឺ ឈរលើមូលដ្ឋាន **ការដូរ** (échange) គ្នាទៅវិញទៅមក ក្នុង គតិកាតរតាព និង សមតាព រវាង ប្រទេសអ្នកអាណានិគម និង ប្រទេសអាណានិគម ដើម្បី ការចំរើនលូតលាស់ នៃ មនុស្សជាតិ តួយ៉ាង នៅស្រុកខ្មែរ ប្ញារាំង គេនាំចូល នូវ វិជ្ជា វិទ្យាសាស្ត្រ, សាធារណសុខាភិបាល, ការអប់រំជាតិទំនើប, រដ្ឋបាលទំនើប, អភិវឌ្ឍន៍សេដ្ឋកិច្ច ឈរលើការ រកសតាព ចម្រើន នៃ ការរស់នៅ របស់ប្រជាពលរដ្ឋ និង រដ្ឋ ការគាំពារ ប្រទេសខ្មែរ ពី ការឈ្លានពាន ពីសំណាក់ បរទេសៗ **ជាវិលោម** (inversement) នៅក្នុងការដូរនេះ ស្រុកខ្មែរ ប្ញាន ផ្ដត់ផ្គង់តបវិញ ដល់ ប្រទេសប្ញារាំង នូវ ធនធានធម្មជាតិ ជាច្រើន ដែល ជា រូបធាតុដើម សំរាប់ ឧស្សាហកម្ម, ជា ដីសម្បទាន សំរាប់ **ធ្វើផលិតកសិកម្មដល់មាត្រដ្ឋានឧស្សាហកម្ម**[10], ជា ផ្សារលក់ដូរ ជា ពិសេស ជា មូលដ្ឋាន សំរាប់ ធ្វើការ រាត ឥទ្ធិពល អាណានិគមប្ញារាំង ក្នុងដំបន់ៗ

---

10 ធ្វើផលិតកសិកម្មដល់មាត្រដ្ឋានឧស្សាហកម្ម=Une production de l’agriculture à l’échelle industrielle។

គោលលទ្ធិនេះ ខុស ពី គោលលទ្ធិ **រាតត្បាត** គឺ ការវាយយក ប្រទេសមួយ មក ដាក់ ជា ប្រទេសចំណុះ ឬ បញ្ចូល ជា ខូបសម្ព័ន្ធ ដោយ ប្រើ នយោបាយ បំបាត់ ពូជសាសន៍, វិលាយ វប្បធម៌ ប្រជាពលរដ្ឋដើមៗ

តែយើងដឹង ថា គោលលទ្ធិទាំងពីរនេះ វា មាន ធាតុដូចគ្នា ទី១ ជា ការទាក់ទង រវាង ប្រទេស មាន អនុភាព នឹង ប្រទេសទន់ខ្សោយ ទី២ គឺ ប្រទេស មាន អនុភាព គេ តែងតែ ស្វែងរក ប្រយោជន៍ របស់ គេ ជាមុន ព្រោះ គោលការណ៍ នៃ ការស្វែងរក ប្រយោជន៍ របស់គេនោះហើយ ជា មូលហេតុចម្បងរបស់គេៗ

ក្នុង សម័យ អាណាព្យាបាលបារាំង ទោះបីអ្នកប្រាជ្ញបារាំងសែស គេ បាន ធ្វើការ សិក្សាម៉ត់ចត់ អំពី អារ្យធម៌ខ្មែរ នាំឲ ខ្មែរយើង ភ្ញាក់ឡើងវិញ ថា ជាតិសាសន៍ខ្លួន ធ្លាប់មាន វប្បធម៌រុងរឿង, ប្រជាជាតិខ្លួន ធ្លាប់ ជា មហានគរ តែ អតីតកាល ដោយ កិត្តិគុណនេះ វា មានភាព ជា ការអាក់អន់ចិត្ត ក្នុង សតិខ្មែរ ជាង ភាពជា ការ យល់ដឹង អំពី កម្លាំងជាតិខ្មែរ ព្រោះ ប្រជាជាតិខ្មែរ នៅពេល ដែល ខ្លួនភ្ញាក់រលឹក នោះ រស់ ជា ប្រជាជាតិ ខ្ញុំបរទេស(បារាំង) ទោះបី មាន ប្រាសាទ អង្គរវត្ត ជា ទ ស្តុតាង ជា នាមរូប នៃ ឥន្ទ្រិយ (grandeur) ជាតិ តែ រាស្ត្រខ្មែរ ស្ទើរតែ មួយ នគរ រស់នៅក្នុង ខ្ទមប្រកស្លឹក, ជា ប្រជាពលរដ្ឋ ខ្ញុំបរទេសៗ ក្នុងភាព ផ្ទុយ

ស្រឡះនេះ ប្រជាជាតិខ្មែរ ពុំអាចមាន មនោគមវិជ្ជាជាតិ បាននោះឡើយ ព្រោះប្រជាជាតិខ្មែរ រស់នៅ បន្ត ក្នុង ឥទ្ធិពល វប្បធម៌ បរទេស ជានិច្ច មាន សៀមយួន និង បារាំងៗ

សម័យ អាណាព្យាបាលបារាំង គ្រាន់តែជាសុបិន្តដ៏ល្អមួយប៉ុណ្ណោះ សំរាប់ប្រជាជាតិខ្មែរទាំងស្តេច ទាំងរាស្ត្រ នាំគ្នា ដេកលក់មានសុខ ជិតមួយសតវត្ស ដេកចាំព្រះបាទធម្មិកមកជួយ កសាង មហានគរឡើងវិញ ព្រោះ បារាំង គេប្រាប់ខ្មែរថា ខ្មែរជាពូជសាងប្រាសាទ ជា ពូជ មាន ស្តេច មានសាសនា ជាគ្រឹះ តែពេលនេះ មានបារាំងការពារនូវអ្វីដែល ខ្មែរធ្លាប់មានហើយជាអ្នកនាំផ្លូវ ឲដឹងឡើងវិញ នូវមនោគមវិជ្ជាខ្មែរ គឺវប្បធម៌សម័យថ្មី ដែល បារាំងគេនាំចូលស្រុកខ្មែរ គឺអាណាព្យាបាលបារាំងហ្នឹងឯង ព្រោះគេជាអ្នករំដោះជាតិខ្មែរ ឲរួចទុក្ខន័យៗ

សេចក្តីសន្និដ្ឋាន

នៅទីនេះ យើងមិន លើកយក បណ្តាសម័យបន្ទាប់ ពីអាព្យាបាលបារាំងមកធ្វើប្រធានសិក្សាបន្តនោះឡើយ ព្រោះ វា ជា ប្រធានធំមួយ ត្រូវចាំបាច់លើកវា យក

មកពិចារណាដាច់ខ្សែកសម័យបន្តនោះ ជា សម័យ ប្រយុទ្ធនយោបាយផង និង ជា សម័យលុបលើដោយ សីហានុនិយមផង ឬសម័យសង្គមនិយមៗ

ដូចយើងបានជំរាបជូន ជា យោបល់ផ្ទាល់ ដល់ ប្រិយមិត្តអ្នកអាន អំពីមនោគមវិជ្ជាជាតិខ្មែរតាំងពីបុរាណកាល មកដល់ សម័យអណាព្យាបាលបារាំង បើយើងធ្វើសង្ខបទៅ ឃើញថានៅក្នុងផ្នត់គំនិតខ្មែរ ជាទូទៅ គឺសាសនា និងព្រះមហាក្សត្រនេះហើយជា មនោគមន៍វិជ្ជាជាតិខ្មែរៗ ឈរ លើមូលគំនិតនះឯង ទើបខ្មែរយើងតាគច្រើន តែងតែ មានជំនឿថា ប្រជារាស្ត្រខ្មែរ ជាអ្នករាជានិយមស្រលាញ់ពុទ្ធសាសនាៗ

មូលគំនិតនេះ បង្ហាញ ឲឃើញ ថា ជនជាតិខ្មែរ ជាជនជាតិ មាន **ការគោរព** (culte) ទៅលើ វត្ថុ ដែល មាន លក្ខណៈជា ‶អ្នកការពារ″ ឬ ‶វ៉ែន″ លើសេចក្ដីសុខរបស់ជីវិតខ្លួន អ្វីដែលជា ទុក្ខត្រូវចាំបាច់ មាន អ្នកការពារ មកជួយរំដោះ ដូចយ៉ាង ការរង់ចាំ ជាអសារព្រះបាទធម្មិកៗ

ក្នុងការគោរពនេះ មាន តាំងពីបុរាណកាលមកម្លេះ ជា បុព្វវប្បធម៌ខ្មែរ គឺអ្វីជាធម្មជាតិ សុទ្ធតែ មាន អ្នកការពារ គឺ ‶អ្នកតា″ ដូច្នេះជីវិតមនុស្ស រស់នៅក្នុង **អនិស្សរភាព**(ចំណុះ) ជានិច្ច នៃ អ្នកការពារ ដើម្បីឲមានសេចក្ដីសុខៗ សម័យក្រោយៗ

មកទៀត អ្នកការពារ គឺ ព្រះមហាក្សត្រ ដែល មាន ងារជាវរ្ម័ន ដូចយ៉ាង ខ្មែរភាគច្រើនជឿថា បើស្រុកអត់ ស្ដេចជាតិ ត្រូវរលាយៗ យើងអាចសួរថា តើសាសនា ដែលជាគូរជីវិតនឹងព្រះមហាក្សត្រ មាន សារៈសំខាន់ អ្វីដែរ ក្នុង មនោគមវិជ្ជាជាតិខ្មែរ ? នៅក្នុងផ្នត់គំនិតខ្មែរសាសនា និង មហាក្សត្រ ជា អង្គភាព តែមួយ ឥតអាចបែងចែក បាននោះឡើយ សាសនា ជា អ្នកទ្រទង់ របបរាជានិយមឯចំណែកមហាក្សត្រ ជា អ្នកការពារសាសនាៗ ការពឹងគ្នាទៅវិញទៅមកនេះ មាន នៅក្នុងគោលការណ៍ នៃ លទ្ធិព្រាហ្មណ៍ ដែលជាសាសនាជាតិខ្មែរ ក្នុង សម័យ អង្គរ គឺ គោលការណ៍ "វណ្ណវិភាគ" សម្ព័ន្ធនេះរិតតែមានខ្លាំងឡើង នៅពេល ដែលព្រះបាទជ័យវរ្ម័នទី២ យក លទ្ធិទេវរាជ ជា គ្រឹះ នៃ របបរាជានិយមៗ

បើទោះបី មក ដល់ សម័យ ពុទ្ធសាសនា បានចំរើនថ្កុំថ្កើតនៅស្រុកខ្មែរ មានខ្វត្តម្ពធម៌ជា អ្នកដាក់គៀនសត្វលោក តែពុទ្ធសាសនា មិនបាន ឬមិនអាច យកព្រហ្មញ្ញសាសនាជា សត្រូវធម៌នោះឡើយ ព្រោះព្រហ្មញ្ញសាសនាបាន ចាក់ឫសកែវអស់ច្រើនសតវត្សរ៍រួចមកហើយ ក្នុង សតិអ្នកដឹកនាំ ជាពិសេស វាក្លាយជាទំនៀមជាតិ ជាតំណាងនៃសេចក្ដីរុងរឿង នៃ វណ្ណៈក្សត្រិយ ដែល ខ្មែរយើងភាគច្រើន តែងតែទុកជាអ្នកការពារសេចក្ដីសុខ នៃ ប្រជារាស្ត្រ ដូចបានជំរាបជូនខាងលើរួច

មកហើយ ដូច្នេះពន្លឺនៃពុទ្ធសាសនាក្នុងសតិខ្មែរ គឺ កើតចេញមកពីបរមីព្រះមហាក្សត្រ ដូចយ៉ាងគេនិយាយថា បើស្តេចប់គ្រងនគរ តាម ទសពិធរាជធម៌ គឺ ច្បាស់ជា ពុទ្ធសាសនាមានការចំរើនក្នុងព្រះនគរដែល ជា សាសនាទ្រទ្រង់រាជបល្ល័ង្ក ដូចគ្នាដែរនឹងព្រហ្មញ្ញសាសនា បើមានភាពខុសគ្នាបន្តិចបន្តួច នៃ តួនាទី នៃ ការគាំទ្រនេះ គឺ ចិតនៅលើមធ្យោបាយតែប៉ុណ្ណោះ មួយសំអាងលើ អាទិទេព មួយសំអាងលើ គោលការណ៏បុណ្យបាបមួយពឹងលើអាទិទេព មួយជឿលើកម្មផលដែល បុគ្គលម្នាក់ៗបានកសាងពីអតីជាតិ។

រួម សេចក្តីមក មនោគមនវិជ្ជាជាតិខ្មែរ គឺ ״សាសនា និងមហាក្សត្រ״ គឺ គំនិតយកគោលការណ៏ **រស់ដោយជំនួយ**[11] ដែល ជា ការត្រិះរិះអកម្ម ផ្ទុយពី គំនិត ״ខ្លួនទីពឹងខ្លួន״ ដែល ជា ការត្រិះរិះសកម្ម។

---

[11] រស់ដោយជំនួយ=assistanat។

យៈពេលមានត៏កក្លូនឯករាជ្យជាតិ

រយៈពេល ១៩៤៥ - ១៩៥៣

អ្វីទៅដែលហៅថាឯករាជ្យជាតិ ?

និយមន័យ នៃ ពាក្យ ឯករាជ្យ គឺ ជាទូទៅ ពាក្យឯករាជ្យ គឺ កំណត់លើអវត្តមាន នៃទំនាក់ទំនង រវាង មូលហេតុនឹងផលប្រតិកម្ម អវត្តិមាននៃការទទួលឥទ្ធិពល និងអវត្តិមាន នៃ ការទទួលសេចក្តីបង្ខិតបង្ខំៗ

ក្រោយ សង្គ្រាមលោកលើក ទី២ មក ប្បារាំង គេ មាន បំណងនឹង បន្តរបប អាណាព្យាបាលគេ នៅស្រុកខ្មែរ តែ ចំណង់នេះ មាន ឧបសគ្គធំៗ ជាច្រើន ដូច យ៉ាង និន្នាការមាន នៅក្នុង គតិ នៃ ប្រទេសអានិគម ទាមទារឯករាជ្យ ដែល មាន សហរដ្ឋអាមេរិកជា មហាអំណាចពិភពលោក គាំទ្រតាមផ្លូវចិត្តនូវចលនាគតិនេះ ការប្រកាស ឯករាជ្យជាតិ នៅកម្ពុជា នាថ្ងៃ ទី១២ មិនា ឆ្នាំ ១៩៤៥ ពី សំណាក់ ព្រះមហាក្សត្យខ្មែរ ព្រះបាទ*នរោត្តម សីហនុ*ដែល ជា ការប្រកាសមួយស្របតាម ច្បាប់ខ្មែរ ដែលវាអាចលុបបាននូវសន្ធិសញ្ញា អាណាព្យាបាលប្បារាំងៗ ពេលនោះ លោក*ស៊ឹង ង៉ុកថាញ់* ត្រូវ បានតែងតាំងជា នាយករដ្ឋមន្ត្រី តែដល់ពេលពួកសម្ព័ន្ធ មិត្ត គេចូលមកស្រុកខ្មែរ ហើយឲប្បារាំងចាប់ លោក បញ្ជូន ទៅស្រុកប្បារាំងភ្លាម

(១៨តុលាឆ្នាំ១៩៤៨) ដោយចោទលោកថាចូលដៃ ជប៉ុន នាំ ចោទ ជា កំហិត តាមផ្លូវច្បាប់ ដល់បារាំង អំពីលក្ខន្តិក: របស់ប្រទេសខ្មែរ ក្រោយ ពី បាន ប្រកាសឯករាជ្យៗ កំហិត (contrainte) នេះ តម្រូវឲបារាំងចរចារជាថ្មី ជា មួយ រាជរដ្ឋាភិបាលខ្មែរដើម្បីរកមូលដ្ឋានច្បាប់ថ្មី សំរាប់ធ្វើឲស្របច្បាប់នៃការវិលត្រឡប់ចូលមកស្រុកខ្មែរវិញៗ ច្បាប់ថ្មី នោះគឺ កិច្ចសន្យាបណ្ណោះអាសន្ន (៧ មករា ឆ្នាំ ១៩៤៦) អនុញ្ញាត នូវ វត្តមាន អាជ្ញាធរ បារាំងនៅស្រុកខ្មែរ ក្នុងរយ:ពេលអន្តរកាលមួយ តែ កិច្ចសន្យាបណ្ណោះអាសន្ននេះ វា មាន តម្លៃ ជា កិតិយុត្តបញ្ចប់នូវសន្ធិសញ្ញាអាណាព្យាបាល បារាំង នៅស្រុកខ្មែ រដែរ ក្នុងកិច្ចនេះ បាន គ្រោងទុកឲមានការបោះឆ្នោត ជ្រើសរើស សមាជិកសភា បញ្ញត្តច្បាប់ នៅ ថ្ងៃ ទី១ កញ្ញា ឆ្នាំ១៩៤៦ដើម្បីតាក់តែង រដ្ឋធម្មនុញ្ញៗ ពេលនោះ មាន គណបក្ស នយោបាយជា ច្រើន បានចូលប្រណាំង ប្រជែក ដណ្ដើម អាសន: ក្នុងសភានេះ ដូចជា:គណបក្សប្រជាធិបតេយ្យ ដឹកនាំ ដោយ ព្រះអង្គម្ចាស់*ស៊ីសុវត្ថ យុត្តិវង្ស* គណបក្សសេរីភាព ដឹកនាំ ដោយទ្រង់ *នរោត្តម នរិន្ទដេត* គណបក្សខេមរប៉ុន្នការ ដឹកនាំដោយ លោក*លន់ នល់* គណបក្សតំកើងប្រជាជាតិ ដឹកនាំ ដោយ លោក*យ៉ែមសំបូរ* គណបក្ស ចំរើនជាតិ ដឹកនាំដោយ លោក*ជា ជិនកុក* គណបក្សឡសានមាន

ជ័យ ដឹកនាំ ដោយ លោក *ម៉ៅ ចយ* គណបក្ស រួមជាតិ គណបក្សប្រជាជន គណបក្សរួបសិបុកឃុំ ដឹកនាំ ដោយ លោក *ម៉ម សុទ្ធ*[12] គណបក្សរួបកណ្ដៀវ គណបក្សរួបកណ្ដាប់ស្រូវ ដឹកនាំ ដោយ លោក *សំ ញៀន*ៗ គណបក្ស ដែល បាន ឈ្នះគេដាច់ គឺ គណបក្សប្រជាធិបតេយ្យ ទទួលបានសម្លេងច្រើនជាងគេ នៅក្នុងសភា បញ្ញត្តច្បាប់ បន្ទាប់មក គណបក្សសេរីភាព ដែល ជា គណបក្ស មានការ គាំទ្រពី អាជ្ញាធរ អាណាព្យាបាលបារាំងៗ ភាពមិនដូចគ្នារវាងគណបក្សប្រជាធិបតេយ្យ និង គណបក្សសេរីភាព គឺ គណបក្សទី១ មានគោលបំណងទាមទារឯករាជ្យជាតិ ពីបារាំង ឯចំណែក គណបក្សទី២ គេមានគោលបំណងទុកស្ថានភាពនៃការ ទាក់ទង ខ្មែរ/បារាំង ឲនៅដដែល ជា បណ្ដោះអាសន្នសិនៗ ក្នុង ខែ កក្កដា ព្រះអង្គម្ចាស់ *ស៊ីសុវត្ថ យុត្តិវង្ស* ដែល ខ្មែរយើងភាគច្រើន ទុក ជា បិតា រដ្ឋធម្មនុញ្ញ ទ្រង់ប្រឈួនរោគសគត មួយ ខែ ក្រោយពីបានប្រកាស ឲប្រើរដ្ឋធម្មនុញ្ញទី១នៃរាជាណាចក្រកម្ពុជា (១៦ ឧសភា ឆ្នាំ១៩៤៧) ដែលមានរបបនយោបាយដឹកនាំជាតិ ជារបប រាជានិយម អាស្រ័យរដ្ឋធម្មនុញ្ញៗ បន្ទាប់មក មានការបោះឆ្នោតជា

---

[12] ម៉ម សុទ្ធលោក ជាបិតាលោក ម៉ម សាណង់ដូ

សាកល នៅថ្ងៃ ទី២១ ធ្នូក្នុង ឆ្នាំ ដដែល ដើម្បី ជ្រើរើសសមាជិករដ្ឋសភា។ គណបក្សប្រជាធិបតេយ្យ បានទទួលអាសនៈច្រើនជាងគេ ដដែល លោក*អៀវ កើស* បាន ត្រូវ តំណាងរាស្ត្រ បោះឆ្នោតឲលោក ធ្វើ ជា ប្រធានរដ្ឋសភាដំបូង នៃសភាជាតិខ្មែរ។ ក្នុង នីតិកាល ទី១ នៃ សភាជាតិនេះ មាន ដំណើរ រអាក់រអួលណាស់ ព្រោះ ហ្លួង សីហានុ តែងតែ ធ្វើការបំពានជានិច្ចចេះតែ កែ រដ្ឋធម្មនុញ្ញ ត្រឡប់ត្រឡិន ដើម្បី រកប្រយោជន៍ខ្លួនផ្ទាល់។ មកដល់ថ្ងៃទី១៧កញ្ញា ឆ្នាំ ១៩៤៩ ហ្លួង *សីហានុ* បាន រំលាយ រដ្ឋសភានេះទៅ គេ សង្កេតឃើញ ថា គ្មានប្រតិកម្ម ជាអវិជ្ជមាន ពី សំណាក់ ប្រជារាស្ត្រខ្មែរទេ នៅ ចំពោះ មុខ ទង្វើ ហ្លួង *សីហានុ*នេះ ព្រោះ ខ្មែរ ម្នាក់ៗ ន័យខ្លាចស្លាប់។ ទី៨ វិច្ឆកា រាជាណាចក្រខ្មែរ យល់ព្រមទទួលយក លក្ខន្តិកៈ ជា ប្រទេសឯករាជ្យ នៅក្នុង សហភាពបារាំងសែស លក្ខន្តិកៈនេះ ប្រគល់សិទ្ធិ ឲបារាំង បន្ត គ្រប់គ្រង កិច្ចការនយោបាយ ការបរទេស ការពារជាតិ និង យុត្តិធម៌។ ថ្ងៃ ទី៣ មីនា ឆ្នាំ ១៩៥១ មាន ការបោះឆ្នោត ជា ថ្មីរើសសមាជិកសភាជាតិ គណបក្សប្រជាធិបតេយ្យ ទទួល ជ័យជំនះ ម្តងទៀត។ លោក *ស៊ឺង ង៉ុកថាញ់* បាន វិលត្រឡប់មកស្រុកវិញ នៅ ថ្ងៃ ទី ១៣ តុលា ក្នុង ឆ្នាំ ដដែល។ អ្នកន្ទំពេញច្រើនកុះករ មាន ទាំងព្រះសង្ឃ អ្នករាជការ ជនធម្មតា យុ

វជន នាំគ្នា ធ្វើ ដំណើរ ទៅទទួលលោកនៅព្រលានយន្តហោះ ដូច ជា វិរបុរស ជាតិៗ ប្រជាប្រិយភាពនេះ ក៏ ក្លាយ ជា គ្រោះថ្នាក់ សំរាប់លោក តែម្តង ព្រោះ ហ្លួង សីហនុ ទ្រង់ទុក វា ជា ការគំរាមកំហែក ដល់ រាជសិទ្ធិ របស់ ទ្រង់ ដូច្នេះ លោក ស៊ឹង ង៉ុកថាញ់ ក៏ក្លាយ ជា សត្រូវ របស់ ហ្លួង *សីហនុ* ផង ជា សត្រូវ របស់ របប រាជានិយមផងៗ

ការផ្ទុយគ្នាស្រឡះ មាន លក្ខណៈ ជា វិវាទ រវាង ហ្លួង *សីហនុ* នឹង លោក*ស៊ឹង ង៉ុកថាញ់* ថិតលើគំនិតខាងទាមទារឯករាជ្យ វិវាទនេះ តម្រូវ ឲលោក*ស៊ឹង ង៉ុកថាញ់* រត់ចូលព្រៃ ដើម្បីរក្សាសន្តិសុខ របស់ លោក ផង និង អាច ឲលោក មាន លទ្ធភាព បន្ត នយោបាយ រំដោះជាតិ ពី អាណាព្យាបាល បារាំង ជា បន្ទាន់ផងៗ បើ លោក មិនរត់ចូលព្រៃនោះទេ វាសនាលោក គឺ ពិត ដូច ជា លោក អ៊ីវ កើស ជា ពុំខាន ព្រោះ ជំនាន់នោះ អ្នកណាមានគំនិតខុស ពី ហ្លួង សីហនុ គឺ បារាំង គេ ទុក ជា សត្រូវ របស់គេដែរ ដូច្នេះ ការរត់ចូលព្រៃជាចម្លើយ តែមួយគត់ សំរាប់ អ្នកប្រឆាំង ដាច់ខាតនឹង គំនិត ហ្លួង *សីហនុ*ៗ

រយៈពេលមានគតិនោះ ជា រយៈពេល មាន សារៈសំខាន់ណាស់ ក្នុងជីវិត នយោបាយខ្មែរព្រោះ ក្នុងពេលនោះ មាន ពន្លឺថ្មីមួយ ចាំងចែងឡើងក្នុងពិភព

លោក គឺគោលការណ៍នៃ ˝ប្រជាពលរដ្ឋនិមួយៗ មានសិទ្ធិនឹងសំរេច នូវជោគវាសនាខ្លួន ដោយខ្លួនឯង˝ ដែលនាំ បើក វិញ្ញាណប្រជាពលរដ្ឋទន់ខ្សោយ ឲស្គាល់ នូវ សិទ្ធិរបស់ខ្លួនថា វាមានតម្លៃឥតអាច នរណាទិញ ឬ បង្ខំបាននោះឡើយៗ តែនៅពេលជាមួយគ្នានោះដែរ ពិភពលោករស់នៅក្នុង ការប្រឈមមុខដាក់គ្នា រវាងសហរដ្ឋអាមេរិកនឹងសហភាពសូវៀត ដែលគេឲឈ្មោះ ថា ˝សង្គ្រាមត្រជាក់˝ គឺ ជា សង្គ្រាមលោកសេរីនឹងលោកកុម្មុយនិស្ត ដែលតម្រូវឲប្រទេស តូចៗ ធ្វើការជ្រើសរើស រកបង្អែកនយោបាយខ្លួនៗ មួយទៀត គឺជ័យជំនះពួកកុម្មុយនិស្តចិន លើពួក អ្នកជាតិនិយមចិន ដែល ជា កំណើតសាធារណរដ្ឋប្រជាមានិតចិន នៅ ថ្ងៃ ទី១ តុលា ឆ្នាំ ១៩៤៩ នាំបង្កើតជាស្ថានភាពថ្មីមួយនៅឥណ្ឌូចិនបារាំងព្រោះ ទ័ពកុម្មុយនិស្តយួន គេចាប់មានបង្អែកដ៏មាំមួយសំរាប់ប្រឆាំងពេញកម្លាំងនឹងកងទ័ពបារាំងៗ ឯចំណែក នៅស្រុកខ្មែរវិញអ្នកចេះដឹង មួយចំនួនតូច ចាប់ផ្តើមដែរធ្វើ សកម្មភាព ប្រឆាំងនឹង បារាំង គំនិតនេះ វា មាន ឫសតាំងពីឆ្នាំ ១៩៣៦ ដែលពួកគាត់នាំគ្នា បង្កើតកាសែត ˝នគរវត្ត˝ ក្នុងគោលបំណងដាស់ មនសិកាជាតិខ្មែរ ឲឡាក់ដឹង ពីតម្លៃ ជាតិសាសន៏ និង ប្រជាជាតិខ្មែរ ដែល ជា ប្រជាជាតិមួយធ្លាប់មានអារ្យធម៌ខ្ពង់ខ្ពស់មួយដែរក្នុងពិភពលោកៗ

ជំនាន់នោះ បញ្ហាប្រឈមមុខ របស់ អ្នកស្នេហាជាតិទាំងនោះ មានបីយ៉ាង ទី១ ទាមទារឯករាជ្យជាតិ ពី បារាំង ទី២ រំដោះ កម្ពុជាក្រោម ពីការតាំងទីនៃជាតិសាន៍ យួននៅក្នុងទឹកដីខ្មែរ ទី៣ ទប់ទល់ ទុក ជា មុន នៃឥទ្ធិពលចលនាកុម្មុយនិស្តយួន នៅឥណ្ឌូចិនៗ គួរដឹងដែរថាមនោគមវិជ្ជា នៃ កាសែត "អង្គរវត្ត" គឺ "សេរីនិយម" និង "ជាតិនិយម" ដែល មាន លោក*ស៊ឺង ង៉ុកថាញ់* ជា តំណាង នៃ ឧត្តមគតិនេះ ហើយត្រូវបានហ្លួង *សីហានុ* ទុក ជា សត្រូវ របស់ ព្រះអង្គផ្ទាល់ផង និង ជា សត្រូវជាតិខ្មែរផង ដូចដែរបាន ជំរាបខាងលើរួចមកហើយ ដូច្នេះ ពាក្យ "ខ្មែរសេរី" ត្រូវបានខ្មែរ សីហានុនិយម ធ្វើយុទ្ធនាការ ដោយ ការប្រមាណ ទុក ជា វេវចនសព្ទនឹង ពាក្យ "ក្អែក្បត់ជាតិ" ឧទាហរណ៏ពេលដែល លោក *សម សារី* គាត់ រត់ ចូលព្រៃហ្លួង*សីហានុ* បង្គាប់ ឲ បរិវារ ទ្រង់ គូររូប លោក*សម សារី* ជា ក្អែ មាន ក្បាល ជា មនុស្សហើយតែងបទចម្រៀង ឲយុវជនច្រៀង ប្រមាថ លោក ថា៖*សម សារី ជា ក្អែក្បត់ជាតិ*ៗ ទង្វើនេះឯង ជា ការបង្ហាញទាពកោងកាច របស់ ហ្លួង *សីហានុ*ៗ

ក្នុងរយៈពេល មាន គតិនោះ បរិយាកាសនយោបាយ នៅស្រុកខ្មែរ ជា បរិយាកាស ខ្មៅងងឹតពួក ប៉ូលីស សម្ងាត់ បារាំងសែស បាន ប្រើល្បិច បង្កើត

ចលនា ״នាគខ្មៅ״ សំរាប់ប្រឆាំងនឹង ពួក អ្នកប្រឆាំងនឹង អំណាច អាណានិគមខ្លួន ដូច យ៉ាង ការចាប់មាជិកគណបក្សប្រជាធិបតេយ្យ ជា ច្រើន ដាក់គុក អ្នកខ្លះទៀត ត្រូវគេធ្វើទារុណកម្ម អ្នកខ្លះទៀត ត្រូវ គេ បញ្ជូន ទៅដាក់គុក សំរាប់ ជនឧក្រិដ្ឋ នៅ មណ្ឌល ប៉ូលូកុងឌ័រ។ នយោបាយ បង្រ្កាប អ្នក ប្រឆាំង របស់បារាំង និង *សីហនុ* កើនកំរិតខ្លាំងឡើងៗជានិច្ច ដូចយ៉ាង នៅ ថ្ងៃ ទី១៤ មករា ឆ្នាំ ១៩៥០ មាន ការធ្វើឃាត ដោយបាន ចោលគ្រាប់បែកដៃ លោក *អៀវ កើស* អតីតប្រធានរដ្ឋសភា និង ជា អគ្គលេខាធិការ គណបក្សប្រជាធិបតេយ្យ។ ឃាតកម្មនយោបាយនេះ ធ្វើ ឲ មានការទ្សាក់ផ្អើលយ៉ាងខ្លាំងនៅស្រុកខ្មែរ ក្នុង មតិមហាជនមាន ជំនឿ ថា ឃាតកម្មនេះ ជា ស្នាដៃ របស់ ហ្លួង *សីហនុ* តែម្តង ព្រោះ ទ្រង់ស្អប់ផង និង ច្រណែនផង នឹងប្រជាប្រិយភាពនៃគណបក្សប្រជាធិបតេយ្យ តែក្រោយ បន្តិច មក ប៉ូលីស បាន ផ្តល់ បត៌មាន ថា គេចាប់បានឃាតករឈ្មោះ នូយ៉ា ជា សមាជិក នៃ គណបក្សសេរីភាព តែអ្នកភ្នំពេញ នាំគ្នាខ្សឹបខ្សៀវថា រឿងហ្នឹង ជា រឿង ស្អិតវ្ញែក សុទ្ធសាត ព្រោះ វា គ្មានហេតុផលអ្វីបន្តិចទាល់តែសោះដែលនាំឲ គណបក្សសេរីភាព ធ្វើ ឃាត លោក *អៀវ កើស*។ តែទោះបីយ៉ាងណាក៏គេនៅតែទុកឃាតកម្មនេះ ជា ឃាតកម្មនយោបាយ គឺ មានប្រភពពីទំនាស់

នយោបាយ របស់ហ្លួងសីហានុ ព្រោះទ្រង់ មិនពេញចិត្តនឹង របបរាជានិយម អាស្រ័យរដ្ឋធម្មនុញ្ញនេះទេ ហើយក៏មិនយល់ស្របដែរនឹងគោលនយោបាយរបស់រាជរដ្ឋាភិបាល នៃ គណបក្សប្រជាធិបតេយ្យ ដែល មាន ទស្សនៈ ផ្ទុយពីព្រះអង្គ គឺ សេរីនិយមប្រជាធិបតេយ្យ និងឯករាជ្យនៃកម្ពុជា ជា បន្ទាន់ៗ

ទំនាស់នេះ វា ក្លាយ ជា និមិត្តរូបនៃទំនាស់ រវាងអំណាចសម័យនឹងអំណាចចាស់ គឺថាលទ្ធិប្រជាធិបតេយ្យ និង រាជាធិបតេយ្យ ទោះបី មាន ចែងច្បាស់ក្នុងរដ្ឋធម្មនុញ្ញឆ្នាំ១៩៤៧ ថា លទ្ធិដឹកនាំជាតិ ជាលទ្ធិរាជានិយមអាស្រ័យរដ្ឋធម្មនុញ្ញ៖ *ព្រះមហាក្សត្រគ្រងរាជ្យសម្បត្តិ ក៏ ប៉ុន្តែព្រះអង្គមិនមែនជាអ្នកដឹកនាំជាតិទេ* ក៏ហ្លួងសីហានុមិនបានយកចិត្តទុកដាក់នឹង គោលការណ៍នេះដែរ ព្រោះវាធ្វើឲ ហ្លួង *សីហានុ* ឈឺចុកចាប់ណាស់ៗ តែ ទ្រង់ មិនដេកនៅស្ងៀម ទ្រាំ លេបទុក្ខនេះឡើយ ពេលនោះ ទ្រង់ សង្កេត ឃើញមាន ច្រកមួយ អាចយកមកធ្វើ ជា ឧបាយកល ដើម្បីដណ្តើមរាជអំណាចវិញបាន គឺផ្លូវ "ជាតិនិយម" ដែលកំពុងនៅទំនេរ ព្រោះលោក *ស៊ឺង ង៉ុកថាញ់* បានរត់ចូលព្រៃបាត់ទៅហើយៗ ដូច្នេះ ទ្រង់ មិន ឲខ្ញីកាសល្អនេះ ឆ្លងផុតទេ ដូចយ៉ាង ក្នុងឆ្នាំ១៩៥២ ទ្រង់ចាប់ផ្តើម ប្តូរនយោបាយ តឹងតែង ប្រឆាំងនឹង អ្នកជាតិនិយម ដែល សុទ្ធតែជាអ្នកប្រជាធិបតេយ្យដែរ ការ

ដូរនេះ គឺ ទ្រង់ចាប់ផ្តើម ដើរតួជា អ្នកជាតិនិយម ជំនួស លោក*ស៊ឹង ង៉ុកថាញ់* ដោយ យក យុទ្ធនាការ ទាមទារឯករាជ្យ ជា បន្ទាន់ពីបារាំង ដែលមានឈ្មោះ ថា ″ព្រះរាជបូជនីយ៏កិច្ច សម្រាប់ឯករាជ្យកម្ពុជា″ ជា មនោគមវិជ្ជាទ្រង់ផង ជា មធ្យោបាយផង សំរាប់ សម្លាប់ គួរ សត្រូវនយោបាយផង និងជាការសម្របនឹង និន្នាការនៃ ប្រជាពលរដ្ឋខ្មែរ ចង់បានឯករាជ្យ ជា បន្ទាន់ផងៗ ត្រូវកត់សំគាល់ ថានៅថ្ងៃទី១៦មិនា ថ្ងៃ ផ្តើម ព្រះរាជបូជនីយ៏កិច្ចនេះ ទ្រង់បានប្រើកល្បិចទំលាក់ រាជរដ្ឋាភិបាលនៃគណបក្សប្រជាធិបតេយ្យ ដែល មាន លោក ហុយ កន្ទុល ជា នាយករដ្ឋមន្ត្រី ដើម្បីបង្កើត រដ្ឋាភិបាលថ្មី ដឹកនាំ ដោយ ព្រះអង្គផ្ទាល់ ក្នុងគោល បំណងដណ្តើមអំណាចរដ្ឋៗ បន្ទាប់មកទៀត ដើម្បី បំបាត់សម្លេង អ្នកប្រជាធិបតេយ្យ ហ្លួង បាន រំលាយរដ្ឋសភានៅថ្ងៃ ទី១៣ មករា ឆ្នាំ១៩៥៣ ហើយ ប្រកាស ប្រជាជាតិមានអាសន្ន ក្នុងគោលបំណងដណ្តើម អំណាច នីតិបញ្ញាតិថែមទៀត គឺ ថា អំណាចរដ្ឋទាំងអស់ ដូច្នេះ ហ្លួង *សីហនុ* ក៏បានក្លាយ ជា មហាក្សត្យផ្តាច់ការ ដែល វា ផ្ទុយស្រឡះនឹងរដ្ឋធម្មនុញ្ញជាតិខ្មែរៗ សួរថាតើ ល្បិចកល់នេះ គេ អាច ទុកវា ជា រដ្ឋប្រហារ បានដែរឬទេ ? តើមាននរណាខ្លះនៅពីក្រោយ ឧបាយ សម្ងាត់នេះ ? អាជ្ញាធរ អាណាព្យាបាលបារាំង? វរជនខ្មែរ ? បញ្ញវន្តជន ? ឬ ជា

ឆន្ទៈប្រជាពលរដ្ឋ ? យើងដឹងថានៅពេលនោះអ្នកដែលក្ដាប់អំណាចនយោបាយស្របច្បាប់ គឺ គណបក្សប្រជាធិបតេយ្យ៖

តើនៅក្នុង បក្សនេះ មាន និន្នាការនយោបាយ តែមួយ ឬទេ ? តើ ពាក្យ ជាតិនិយម ជាគោល នៃ ការរួបរួមជាតិខ្មែរឬទេ ?

ដូច យើង បាន ជំរាប ពី ខាងលើរួចមកហើយថា តាំងពីដើមដំបូងមកម្លេះ ហ្លួង *សីហនុ* ទ្រង់បានបង្កើត បរិយាកាស នៃជម្លោះនយោបាយរួចស្រេចទៅហើយ គឺ ជំហរនៃការប្រឆាំង របស់ ទ្រង់ និង ការដាំលទ្ធិប្រជាធិបតេយ្យនៅក្នុងស្រុកខ្មែរៗ ជំហរនេះ វាជារបង ការពារ បុព្វសិទ្ធិ នៃ អំណាច មហាក្សត្រផង និងជា ការ សំដែងឲយើញ នូវខ្សែបន្ទាត់នយោបាយផ្ទាល់ របស់ ព្រះអង្គផង វា ក៏ជាគតិ (fœtus) នៃ សីហនុនិយមហ្នឹងឯងៗ រូបភាព នៃ ការពុះជាពីរនេះ (clivage) ក៏ក្លាយ ជា ការពិត ក្នុងជីវិតនយោបាយខ្មែរ បំបែក អ្នកជាតិនិយមខ្មែរ ជាពីរ បក្សពួក ប្រឆាំងគ្នា ក្រុមទី១ ជា អ្នករាជានិយមដោយ គ្មាន លក្ខណាក្រុមទី ២ ជា អ្នកប្រជាធិបតេយ្យៗ ក្នុងជួរអ្នកប្រជាធិបតេយ្យនោះទៀត មាន ជា កូន ក្រុមពីរ អ្នកប្រជាធិបតេយ្យសេរីដែលយើងហៅថា អ្នកស្ដាំនិយមនិង អ្នកសង្គមនិយម ដែលយើង ហៅថា អ្នកឆ្វេងនិយមៗ ក្នុងជីវិតនយោបាយ ប្រេះឆារនេះ ក៏

មាន ពួក អ្នកខ្ញីកាសនិយម និង ពួកកុម្មុយនិស្ត ដេករង់ចាំខ្ញីកាសល្អ ដើម្បីទាញយក ប្រយោជន៏ផ្ទាល់ខ្លួន ឬ ក្រុមខ្លួនៗ គណបក្សប្រជាធិបតេយ្យក៏ មិន អាចជៀសវាងផុត ពី សតាព ប្រេះឆារ នេះដែរ ទោះបី ខ្លួនមាន ការគាំទ្រ ពីសំណាក់ប្រជាជនភាគច្រើនយ៉ាងណាក៏ដោយ តែ សតាគតាព (homogénéité) ដែលមាន ក្នុងគណបក្សប្រជាធិបតេយ្យ ជា សតាគតាព នៃ សម្លេងអ្នកបោះឆ្នោត មិនមែន ជា សតាគតាព នៃ កម្លាំងរួមនយោបាយ នោះឡើយ ដូច យើង បានឃើញស្រាប់ហើយ ក្នុងរយ:ពេល តែមួយ ទសវត្សប៉ុណ្ណោះ (១៩៤៦១៩៥៦) បក្សនេះបាន រលាយ ដោយ ខ្លួនឯង ដូចអំបិល ត្រូវ ទឹកក្តៅ អ៊ីចឹង សតាពនេះក៏មិនខុសពីគណបក្សឯទៀតៗនោះដែរៗ

មូលហេតុ

មូលហេតុ មាន ច្រើនណាស់ ដែលយើងសាកល្បងយកវាមកពិនិត្យនៅទីនេះ៖

១.សង្គមខ្មែរ

ស្នូល នៃ សង្គមខ្មែរ គឺគ្រួសារ ជាសង្គមឲតម្លៃទៅលើមាតា(អរិយធម៏ដើមខ្មែរ)ជាសង្គមមាន ការវិវត្តនីជាបញ្ឈរ (vertical) ច្រើនជាង ការវិវត្តនី ជាផ្ដេក (horizontal) ព្រោះ អរិយធម៏ដើម របស់ ពូជសាសនីខ្មែរ មុនបានទទួលឥទ្ធិ

ពលអរិយធម៌ឥណ្ឌា មានធាតុជាការគោរពកោតខ្លាច អ្នកមានគុណ(ម្ដាយ) ដែល ក្រោយមក វាក្លាយទៅជាការគោរព **អ្នកត្រួត** (chef) ដែល ខ្មែរយើង មានទម្លាប់ ហៅ វា ថា **លោកបង** ឬ **មេ** ហើយ អ្វី ដែលមានសតាព ជា ″ផ្ដេក″ ខ្មែរយើក មិន សូវ យកចិត្តទុកដាក់នោះឡើយ។ ធាតុបែបនេះ សំរួល នូវ ការរីកចំរើន នៃ អំណាច ជាង ការលូតលាស់សាមគ្គីភាពនៅក្នុងសង្គម។ ហេតុនេះឯង បាន ជា អំណាចផ្ដាច់ការ ដុះលូតលាស់ឆាប់ណាស់ ក្នុងសង្គមខ្មែរ ព្រោះមកពីកង្វះ សាមគ្គីភាព នៃរាស្ដ្រជា អវត្តមាន នៃ និយតកម្ម (régulateur) ដែលអាចទុកជា អំណាច ទប់នឹង អំណាច នៃ អ្នកដឹកនាំ។ យើងអាចប្រៀបសង្គមខ្មែរដូចជា ដី មានជីជាតិ ដ៏ល្អ តែដីនេះ គឺ សំរាប់តែ ដាំដើម ″សក្ដិភូមិ″ អាចឲវាមានផលជា បរិបូរណ៏ គឺផ្លែ ″អំណាចផ្ដាច់ការ″ ជា ផ្លែស្លែង មាន ជាតិ ពិសពុលដល់ប្រជាជាតិ ខ្មែរ។

បូកនឹង ទំនៀមដើមនេះ វាមាន ការលុកចូល នៃ លទ្ធិព្រាហ្មណ៏ មកក្នុងស្រុកខ្មែរ ដែលនាំឲរិតតែ ពង្រឹងអំណាច បញ្ឈរ ដែល ជា កម្លាំងជាន់មិន ឲសាមគ្គីភាពនៃ រាស្ដ្រ ដែល ជាកត្តា អាចនាំ បង្កើត អំណាចផ្ដេក ងើបរួចបាន ព្រោះលទ្ធិថ្មីនេះ មានបែងចែកសង្គមជាកស្តិ(វណ្ណ:)។ រីឯឥទ្ធិពល ពុទ្ធសាសនាវិញ ក៏មិនបានប

ព្រ្យាស (inverser) ស្ថានភាពនេះដែរ ព្រោះពុទ្ធសាសនា ជា លទ្ធិ ឈរ លើការខិតខំប្រឹ ងប្រែង រកសេចក្តីសុខ ដោយខ្លួនឯងផ្ទាល់ ហើយ ជា សាសនា រស់នៅក្នុង សាមគ្គីភាព រវាង របបរាជានិយម និងខ្លួន មិនអាច អ្នកណាម្នាក់រព្វោយ វាបានៗ យើងលើកមកនិយាយក្នុងចំណុចទី២នេះមិនមែន សំដៅ លើ ធម៌ព្រះពុទ្ធនោះឡើយ គឺសំដៅលើ អង្គការសាសនា នៅ ក្នុងស្រុកខ្មែរ តែប៉ុណ្ណោះៗ បន្ថែមកទៀត ស្រុកខ្មែរ បានរស់ នៅក្រោម ការត្រួតត្រា របស់បរទេសអស់រយ:ពេលច្រើនសតវត្ស ពីសៀមយួន រហូតមកដល់បារាំង នាំឲ ខ្មែរយើងគ្មានឱកាស ធ្វើការកែទម្រង់ សង្គមខ្លួន ដោយ ខ្លួនឯង ឲវាចាកផុតពីទម្លាប់ចាស់មិនល្អដែល នាំឲ វា ដើរទៅមុខមិនរួច មិនតែប៉ុណ្ណោះ ក្រោមការត្រួតត្រាបរទេស ខ្មែរយើងគិតតែ ពី នាំ គ្នា ឈ្លោះគ្នា ដើម្បី បំរើប្រយោជន៍បរទេស ដែលជាកត្តា នាំឲគេងាយស្រួលត្រួតស្រុកខ្មែរ ព្រោះ ជនខ្មែរម្នាក់ៗ មិន សូវ មាន ការយល់ដឹងអំពីប្រយោជន៍រួម ដែល ជា កត្តាអាចបង្កើតសាមគ្គីភាពៗ បើនិយាយឲខ្លី គឺ ខ្មែរម្នាក់ៗមានគំនិតជ្រើសរើស វាសនា ខ្លួន សំរាប់ តែខ្លួនឯងតែប៉ុណ្ណោះៗ

២.ចិត្តគំនិតខ្មែរ

ក្នុងវគ្គនេះ លោក *ប៉ុន ចន្ទម៉ុល* បាន ធ្វើវិភាគ យ៉ាង លំអិតរួចហើយ ដូច្នេះ យើងគ្មានអ្វី បន្ថែម លើការសិក្សា របស់ លោកទៀតទេ គ្រាន់តែធ្វើការរំលឹកជាសង្ខេបតែប៉ុណ្ណោះដើម្បី ជូនដល់អ្នកអាន ដែល មិនទាន់បានអានវណ្ណកម្មដ៏ប្រណិត របស់មហាបុរសខ្មែរនេះៗ តាមលោក ប៉ុន ចន្ទម៉ុល ចរិតខ្មែរ ដែល នាំឲជាតិខ្មែរស្លាប់មានច្រើន៖ គំនិតមាន តែ អញគំនិត លួចយកយោបល់គេ គំនិតខ្លាចនយោបាយ គំនិតសងសឹកស្នូរពូជ គំនិតផ្តាច់ផ្តាល គំនិត លោភ ជ្រៃចពង្រឹល គំនិត ចង្រៃ ។ល។ យើង មាន យោបល់បន្ថែម ថា នៅ ពេលណាខ្មែរយើងនាំគ្នា រំលឹកអំពីអរិយធម៌ថ្កុំថ្កើងជាតិខ្មែរ ធ្លាប់មានក្នុងសម័យ បុរាណ គឺយើងកំពុងគិតដោយឥតដឹងខ្លួន ថាអ្វីដែលយើងធ្លាប់មាននោះវា បាត់អស់ ទៅវិញហើយ ម្យ៉ាងទៀត នៅពេលណាខ្មែរយើងនិយាយថា ប្រជាជាតិខ្មែរជា មហានគរ គឺ យើង នាំគ្នា និយាយ ដោយឥតដឹងខ្លួនដែរថា នគរខ្មែរធ្លាប់ជា នគរចក្រពត្តិនិយម ប្រើ អំណាចយោធា ដើម្បី វាត ឬ ពង្រីង ទឹកដីទៅលើប្រទេសជិតខាងខ្លួន ដូច នគរខ្មែរ ត្រូវ បាន សៀមឈ្លានពានទឹកដី ពីអតីតកាលហើយ បច្ចុប្បន្ននេះកំពុង រងគ្រោះនឹង ការវាត ទឹកដី ពី សំណាក់ យួនកុម្មុយនិស្តនោះដែរៗ ការរំលឹងនេះ គឺធ្វើឡើងនៅ ក្នុងអារម្មណ៍ ហៅ ជា អរិជ្ជមាន និយាយចោល

ដែលចេញមកពីអត្តា (moi) ត្បិតនៅក្នុងចិត្ត (soi) ខ្មែរម្នាក់ៗ យើង ដឹងច្បាស់ ថា កេរ្តិ៍ នៃ អតីតកាល វា ស្ទើរលែងមានលទ្ធភាពជាសសរទ្រទ្រង់វប្បធម៌ និង សង្គមធម៌ខ្មែរបានទៀតទៅហើយ លើកលែងនៅសល់មាន តែ ភាសា អក្សរ ទំនាមទំលាប់ខ្លះ និង ពុទ្ធសាសនា ហើយ បើយើងលើកយក អរិយធម៌ដើម (មូលធម៌ខ្មែរ/មន មុន គ.ស.) របស់ ខ្មែរ មករំលឹកវិញ វាមិនអាចជា ទំនៀមខ្មែរ សំរាប់យកវាមកធ្វើ ជា លំអាន (modèle) សំរាប់ សង្គមសម័យនោះដែរដូចយ៉ាង ជឿព្រលឹង អារក្ស អ្នកតា ទុកស្ត្រីជាធំ ប្វាចទឹកបញ្ចូលស្រែ ផ្សាំងសត្វ កប់ខ្មោចក្រោម ថ្មដុលក្នុងក្រឡ ភាសា មាន អន្តរបទ(infixe)ៗលៗ យើងនិយាយនេះមិនមែន មាន ន័យថា ខ្មែរយើងត្រូវនាំគ្នាបំភ្លេចចោលអតីតកាលជាតិរុងរឿងនោះទេ តែអ្វី ដែល ធ្លាប់ មាន កើតនោះ ត្រូវ រំលឹកឡើង បែប ឧបទេស (didactique) ដើម្បី ឲមើលឃើញ វិជ្ជាខ្មែរ ដែល ជា រស្មីជាតិដែល វា មាន លើសលប់ លើអវិជ្ជា លើកម្លាំងបាយ លើគំនិត សងសឹក ដែល សុទ្ធ ជា កំណប់ទុក្ខជាអាថិកំបាំង មាន ច្រើនអនេក នៅក្នុងសតិខ្មែរយើងៗ

មួយវិញទៀត នៅក្នុងចរិកមិនល្អខ្មែរ មានបង្កើតវប្បធម៌ ″ភរកុហក″ ជា ដំបូងសំរាប់រករស់ បន្តៗ ក្រោយមក វា ក្លាយ ជា ការទូតភរជាសាធារណ: របូតទៅជា

វប្បធម៌សង្គមខ្មែរ បច្ចុប្បន្ន យក ការឆ្កួតឆ្ការនេះ ជា របបជីវិតាព (mode de vie) តែម្តងៗ របបនេះវា មាន ប្រភពចេញពីទម្លាប់រស់ក្នុងសភាព៉រស់ដោយជំនួយ (assistanat) ពីខាងក្រៅដែល នាំ ឲ ខ្មែរយើងគ្មានការទទួលខុសត្រូវលើអ្វីដែលខ្លួនបានធ្វើ ព្រោះយល់ឃើញថាខ្លួនជាជនរងគ្រោះជានិច្ច ដូចយ៉ាងកំហុសខ្លួន គឺ អ្នកទីទៃ ជា អ្នកទទួលខុសត្រូវៗ

៣.ធាតុនៃគណបក្សនយោបាយ

គណបក្សនយោបាយ ដែល កកើតឡើង គ្មានការចែកដាច់ ក្នុងការត្រិះរិះរបស់ខ្លួន នូវអ្វី ដែល ជា នយោបាយ អ្វីជាមនោគមនវិជ្ជា ដែល ជា ស្នូល របស់គណបក្សៗ ហើយភាគច្រើនមិនពិតប្រាកដ ជា គណបក្សនយោបាយ វាគ្រាន់តែ ជា ក្រុមនៃមនុស្ស ឬបក្សពួកគ្មានស្ថិរភាព មិន ថិតថេរ ហើយ ងាយប្រែទ្រង់ទ្រាយរហ័សណាស់ៗ ជួនកាលបង្កើតឡើង សំរាប់ តែ បុគ្គលម្នាក់ សំរាប់ អ្នកនោះស្វែងរក អ្នកគាំទ្រខ្លួន ជាង កម្មវិធីនយោបាយខ្លួន ជួនកាល កម្មវិធីនោះ វា អត់មានផងៗ ពេលនោះ មានតែគណបក្សប្រជាធិបតេយ្យទេ ដែល គេ អាចចាត់ទុកបានថាជាគណបក្សមានការគាំទ្រពីសំណាក់មហាជនពិតប្រាកដ ព្រោះខ្លួនបានបង្ហាញ គោលដៅនយោបាយខ្លួនច្បាស់លាស់ គឺការទាមទារឯករាជ្យ ឲជាតិ

ជា បន្ទាន់ តែនៅពេលដែល ហ្លួង *សីហនុ* ទ្រង់យកប្រធានបទនេះ មក ធ្វើ ជាកម្មវិធីនយោបាយ របស់ទ្រង់ ក៏ស្រាប់តែឃើញមានសមាជិកជាច្រើន នាំគ្នាបែទៅគាំទ្រ បុគ្គល *សីហនុ* វិញអស់ព្រោះ ពួក រត់ ចូល ក្រុមផ្សេង(transfuge) ទាំងនោះ គាត់ គ្មាន មនោគមនវិជ្ជាទេ ហើយ ក៏ មិនមែន ជា អ្នកនយោបាយពិតប្រាកដែរៗ គេ សង្កេតឃើញ នៅពេលណា **អ្នកនយោបាក** ណាម្នាក់ គេចង់ ដូរ អាវនយោបាយ អ្នកនោះ តែងតែ លើក ហេតុផល ថា គេ ជា វរជន បច្ចេកទេស (élite technique) នៅ ទី កន្លែង ណា ក៏ ដោយ ក៏ គេ អាចបំរើជាតិបាន ដែរ ពួកបែបនេះ គេហៅ ថា អ្នកឱកាសនិយម តែ ជា អកុសល ណាស់ នៅក្នុងជីវិតនយោបាយខ្មែរ ពួក បានឃ្សិនេះ វាមានចំនួនច្រើនជាងអ្នកស្នេហាជាតិៗ

៤.ហ្លួង សីហនុ

នៅស្រុកខ្មែរជំនាន់នោះ ទ្រឹស្តី "ទេវរាជ" នៅ មាន ឥទ្ធិពល ខ្លាំងណាស់ ក្នុងសង្គមខ្មែរៗការដូរ ពី របប រាជានិយមផ្តាច់ការ មករាជានិយម អាស្រ័យរដ្ឋធម្មនុញ្ញ បានដោយឥតបង្ហូរឈាមនោះ និង ជ័យជំនះ ជា សុទ្ធិ នៃ គណបក្សប្រជាធិបតេយ្យ មិន ជា កត្តាគ្រប់គ្រាន់ សំរាប់ អាចប្តូរ ចិត្តគំនិត ខ្មែរ ទំនៀមសង្គម ចរិតអ្នកចេះដឹង និង ជីវិតនាពនយោបាយខ្មែរ បាននោះទេៗ ពេលនោះ នៅក្នុង

សង្គមខ្មែរ នៅ មាន ជា និច្ច ព្យាកុលភាព រវាង លោកិយ(temporel) និង សាសនចក្រ (spirituel) ដូចយ៉ាង ហ្លួង *សីហនុ* ទ្រង់ជា មហាក្សត្រ លោកិយ ផង ជា បុគ្គលពិសិដ្ឋ មាន ជាតិ ជា ព្រះផង ការនេះ នាំឲទ្រង់យល់ដឹងឆ្លាម អំពីការមានប្រៀប (avantage) របស់ ទ្រង់ លើអ្នកជាតិនិយម ឯទៀតៗ ដូច្នេះ ទ្រង់ យកវាមកប្រើ ដើម្បី រកអត្ថប្រយោជន៏ គឺ អំណាចផ្ដាច់ការ ដោយយកជំនឿទុក បុគ្គល ជា វត្ថុសំរាប់បូជា[13] ជា មធ្យោបាយ ដើម្បីស្វែងរកប្រជាប្រិយភាព របស់ទ្រង់ក្នុងគោលបំណង ដណ្តើម យកអំណាច ពីប្រជារាស្ត្រតែម្តង ដើម្បីតែអំណាចតែប៉ុណ្ណោះៗ ចិត្ត គំនិត បែបនេះ វា ជា បដិបក្ខមិត (antithèse) នឹងពហុបក្ស ក្នុងលទ្ធិប្រជាធិបតេយ្យសេរី តែ គេដឹង ថា រឿងខ្លាចខុសនឹងច្បាប់ វា គ្មាន មាន នៅក្នុង គុណសម្បត្តិ របស់ហ្លួង *សីហនុ* នោះឡើយៗ មូលហេតុ មាន ច្រើនទៀត ដែល យើង ពុំអាចយកមកធ្វើវិភាគ នៅទីនេះ តែយើងនឹង លើកយកវា មក ធ្វើនៅថ្ងៃមុខទៀតនៅក្នុងអត្ថបទរបស់យើងៗ

សេចក្តីសន្និដ្ឋាន

---

[13] ទុកបុគ្គលជាវត្ថុសំរាប់បូជា= Culte de personnalitéៗ

រយៈពេលមានគតិនេះ វា មាន មុខពីរ មួយជាសេចក្ដីសង្ឃឹម មួយទៀត ជាសេចក្ដីអស់សង្ឃឹម សំរាប់ ប្រជាពលរដ្ឋខ្មែរ ដែល ធ្លាប់រស់ និងកំពុងបន្តរស់ នៅក្រោមអំណាចបរទេសមានសៀម យួន បារាំង អស់ ជាងពីរ សតវត្ស រួចមកហើយ ស្រាប់តែមានឱកាស ជា អំណោយផង អាច ឲខ្មែរ ងើបបំរះពីនឹមបរទេសបាន ក៏នាំគ្នាខិតខំដើររកអ្នកដឹកនាំជាតិពិតប្រាកដ ដើម្បី ឲគាត់ដឹកនាំ ចលនា រំដោះជាតិពីសត្វាពខ្ញុំគេៗ នៅពេលនោះ ជា ដំបូង សេចក្ដីសង្ឃឹមរបស់ខ្មែរយើង គឺគណបក្សប្រជាធិបតេយ្យ ជាគណបក្ស មានឈ្មោះថ្មី ជា ពាក្យដែលខ្មែរមិនដែលបានឮ គឺទុករាស្ត្រជាម្ចាស់អំណាច មានគំនិត ជា ចាំមវន្ត អាច ប្រស់ព្រលឹងខ្មែរស្នេហាជាតិឲរស់បានវិញ មានសកម្មភាព ស្របនឹង គំនិត បំរើជាតិ ក្នុងគោលការណ៏ រកប្រយោជន៏រួម និង គោរពសេរីភាពប្រជាពលរដ្ឋ ដែល ជា កម្លាំង សំរាប់យកទៅទាមទារ ឯករាជ្យជាតិ ពីបារាំង តែជាអកុសលមុខទី១ ប្រកបដោយវិរិយៈ (énergie) និង សទ្ធា (confiance) នេះ ត្រូវបានចរិតចង្រៃខ្មែរ ដែល លោក *ប៉ុន ចន្ទម៉ុល* បង្ហាញ ប្រាប់ក្នុងវណ្ណកម្មលោក ដែលជាផ្ការផោម វាបានរីក ខុសរដូវ នាំក្លិនស្អុយ របស់វា មកធ្វើឲខ្យល់ក្រអូបផ្កាឈូកស ដែលកំពុងរីកក្នុងស្រះ

ទឹកថ្លាខ្យងខ្មែរ ឲរំសាយ អស់ក្លិនបុប្ផា ក្រអូបទៅវិញនាំ ឲ រាស្ត្រគ្រលងគ្រលោង យំលាយនឹងសោចឥតស្ដើយឡើយៗ

បរិយាកាសក្នុងរយៈពេលមានគតិនេះ មាន ការបួកឡ្បុក ដោយ គំនិតស្នេហាជាតិផងនិង ចរិតចង្រៃខ្មែរផង ហើយ អ្នកដែលឆ្លៀត រកចំណេញ បាន ក្នុងតាពច្របូកច្របល់នោះ គឺ ហ្លួង *សីហនុ* ទ្រង់ ដើរ តួ ជា អ្នកកសាងផង និងជាអ្នកបំផ្លាញផងក្នុងគោលបំណង តែមួយគត់ គឺ អំណាច របស់ទ្រង់ៗ រួមសេចក្ដីមក រយៈពេលនេះ មិនមែន មានគតិ កូនឆ្លោះ ឯករាជ្យជាតិនិង លទ្ធិប្រជាធិបតេយ្យទេ គឺមានគតិ កូន សីហនុនិយមទៅវិញៗ សីហនុនិយមនេះ ជា ពូជ ស្មៅព្រៃ ដុះ ពាសពេញក្នុងសួនច្បារ លទ្ធិប្រជាធិបតេយ្យ សំរាប់ សម្លាប់ផល របស់ ប្រជាជាតិខ្មែរៗ

សៀវភៅយោង

ចរិតខ្មែរ និពន្ធដោយលោក ប៉ុណា ចន្ទម៉ុលៗ

កំណាត់ការចងចាំ របស់អ្នកបំរើមាតុភូមិខ្មែរមួយរូប និពន្ធដោយលោក សឺន សាន ៗ ***អរិយធម៌ខ្មែរ*** និពន្ធ ដោយ អ្នក ស្រីត្រឹង-ងាៗ

សម័យឯករាជ្យ- ១៩៥៣ - ១៩៥៥

បុព្វយោគ

បារាំង សុខចិត្ត ប្រគល់ ឯករាជ្យ ទាំងស្រុងឲខ្មែរ ប្រកាស ឡើង ជា ផ្លូវការ ដោយ មហាក្សត្យខ្មែរ នៅ ថ្ងៃ ទី៩ វិច្ឆិកា ឆ្នាំ១៩៥៣ៗ ចំពោះ ខ្មែរយើងនាគច្រើន ជោគជ័យ ជាប្រវត្តិសាស្ត្រ នេះ គឺ ពិត ជា ស្នាដៃ ឥត ប្រកែកបាន របស់ ហ្លួង សីហនុ ដូច្នេះ ព្រះអង្គមាន គុណ ជា តិរយ្យោនាព ចំពោះ ប្រជាជាតិខ្មែរ សម សុក្រិត ថ្វាយ ឋាន: ជា ″រាជបិតាឯករាជ្យជាតិខ្មែរ″ ឋាន: ជា សារាណីយ នេះ គឺ សមមូល្យ (équivalent) នឹង បិតា របស់ប្រជារាស្ត្រ ដែល កំពុង រស់ នៅក្រោម ឆាយារាជបារមី ព្រះបាទធម្មិក ជាស្តេច ល្បីល្បាញ អាចយកជ័យជូនជាតិបានៗ

តាម លោក សឺន សាន ទោះបី គណបក្សប្រជាធិបតេយ្យ ទទួល ការរងគ្រោះ យ៉ាងខ្លាំងពី នយោបាយ ហ្លួង សីហនុ ប្រឆាំងនឹង ខ្លួន យ៉ាងណាក៏ដោយ ពួក អ្នកដឹកនាំ គណបក្ស សំរេចចិត្ត ក្នុង ផលប្រយោជន៍ ជាតិ ផ្តួចផ្តើម ធ្វើ មហាឬាតុកម្ម ប្រជារាស្ត្រ គាំទ្រទាំងស្រុង បេសកកម្ម ព្រះរាជ បូជនីយកិច្ច ដើម្បី ឯករាជ្យ កម្ពុជា របស់ ហ្លួង សីហនុ តែលោក បន្ថែម ថា៖ ″*ពួក បារាំងសែស ចុះ*

ខ្សោយ ដោយសារ បរាជ័យ នៅខ្មៀនបៀនភូ ក៏បាន សុខចិត្ត យល់ព្រម ប្រគល់ ឯករាជ្យ ពេញលេញ ដល់យើងវិញ"ៗ

តែ ក្នុងគតិខ្មែរអ្នកសង្គមនិយម ឬអ្នកវង្សនិយម (ឆ្វេងនិយម) ថា៖ "បិតាឯករាជ្យខ្មែរ" របស់ ហ្លួង សីហនុ គឺជាប្រជាតិថុតិ ប្រយោជន៍បិតាន់គំនិតរាស្ត្រ៖ "*ប៉ុន្តែព្រះករុណាវាំង និង ជើងវាំង បាន ឆ្លាត ចេះលាក់ពុត អាក្រក់នេះ ដោយបាន ប្រើប្រជាតិថុតិប្រយោជន៍ បិតាន់គំនិត រាស្ត្រ ថា ព្រះករុណានេះហើយ ដែល ទ្រង់ប្រោសមេត្តាប្រទានរដ្ឋធម្មនុញ្ញ ៩ មក រាស្ត្រខ្មែរ ព្រម ទាំង បានតាំងព្រះអង្គឯង ជា អ្នកដណ្តើម យកឯករាជ្យផង"ៗ*

ឯ ចំណែក ចលនាខ្មែរ សេរី វិញ ដែល មាន លោក ស៊ឺង ង៉ុកថាញ់ ជា ប្រមុខ យល់ឃើញថា ឯករាជ្យជាតិ ដែល ហ្លួង សីហនុ យក វា មកធ្វើ ជា កម្មសិទ្ធិខ្លួន ជា ឯករាជ្យ សំរាប់តែ រំលេច ព្រះសង្ហារ ថ្លៃថ្លា នៃ វណ្ណៈក្សត្រ និង ជា ឧបករណ៍នយោបាយ និង យុទ្ធសាស្ត្រ អាណានិគម បារាំង នៅ ឥណ្ឌូចិន តែប៉ុណ្ណោះ ដូចកាលបារាំង គេលុកចូលមកក្នុងស្រុកខ្មែរ ក្នុង ឆ្នាំ ១៨៦៣ នោះដែរៗ ឧទាហរណ៍ជាក់ស្តែង គឺ បារាំងគេប្រគល់ទឹកដីខ្មែរកម្ពុជាក្រោម ឲទៅយួន ឥត មាន បានប្រាប់ម្ចាស់ទឹកដី នោះឡើយៗ បេសកកម្ម ព្រះរាជបូជនីយកិច្ច ដើម្បី ឯករាជ្យ

កម្ពុជា របស់ ហ្លួង សីហានុ គឺ គ្រាន់តែ ជា ល្បែងល្ខោន (jeu de rôle) មាន បារាំង និង សីហានុ ជា តួឯក នាំគ្នា លេងរឿងល្ខោន បំពាន់ចិត្តរាស្ត្រខ្មែរ ក្នុង គោលបំណង សម្លាប់ គំនិត អ្នកស្នេហាជាតិ ដែល ស្រឡាញ់ លទ្ធិប្រជាធិបតេយ្យសេរី ពិតប្រាកដៗ ការប្រគល់ ទឹកដីខ្មែរកម្ពុជាក្រោម ឲទៅ យួន ជា ពស្តុតាង បង្ហាញ ការបរាជ័យខ្លាំងណាស់ នៃ បេសកកម្មអាណាព្យាបាល បារាំង (១៨៦៣-១៩៥៣) ក្នុងការការពារបូរណភាព ទឹកដីខ្មែរ។

ដូច លោក លោកស្រី មិត្ត អ្នកអាន បាន ជ្រាបរួចដែរមកហើយ នូវ វិវទកម្ម នៃ ឋានៈ "បិតាឯករាជ្យ" របស់ សម្តេច សីហានុ នេះ ដូច្នេះ ខ្ញុំមិនលើកមកបង្ហាញ ជូន បន្ថែម ជាខ្ទទាហរណ៍ នៅទីនេះទៀតទេ ខ្ញុំ គ្រាន់តែ ធ្វើ សេចក្តីសន្និដ្ឋាន ថា រឿងនេះគឺច្បាស់ជាគ្មានភាព ជា "ឯកច្ឆន្ទ" ក្នុងគតិខ្មែរ ជា ទូទៅ ខ្មែរម្នាក់ៗ តែង តែ មាន គំនិត ខុសគ្នាព្រោះ វា ជា រឿងនយោបាយ ដូច្នេះ ភាពមិនស្របគ្នា គឺ ជា ការធម្មតា ទេវិញទេ តែរឿងសំខាន់ ដែល យើងគួរ លើក វា មកពិចារណា គឺ សម័យឯករាជ្យ តើវា ជា រស្មី នៃ ភាពចម្រើន ដល់ ប្រជាជាតិខ្មែរ ដែរឬទេ ?

សមាសភាគនៃសង្គមខ្មែរ

ពិនិត្យ លើស ម័យមួយ តម្រូវឲ យើង ស្គាល់ នូវ សមាសភាគ នៃ សង្គម ក្នុង សម័យនោះៗ សមាសភាគ នោះ វាមាន ដូចរៀបរាប់ ជាសង្ខេបខាងក្រោមនេះ៖

១.ព្រះរាជវាំង និងព្រះរាជវង្ស

ព្រះរាជវាំងខ្មែរ លែង ជា មជ្ឈមណ្ឌល នៃ អំណាច ដូច សម័យ បុរាណនោះ ឡើយៗ តាំងពីបែក បន្ទាយលង្វែកមក (១៥៩៤) គ្រប់ មហាក្សត្យខ្មែរ លែង មាន អំណាច ដូចស្តេចច័ក្រ ក្នុង សម័យបុរាណទៀតហើយ មិនតែប៉ុណ្ណោះ ថែម ទាំង រស់ ជា ខ្ញុំបរទេស ដូចយ៉ាង ក្នុង រាជ្យព្រះ បាទអង្គដួង (១៨៤១ ១៨៦០) ក៏ ដូច ព្រះបាទនរោត្តម (១៨៦០ ១៩០២) នៅអម ព្រះរាជាខ្មែរ មាន មហាមន្ត្រីសៀម ជា អ្នកសំរេចកិច្ចការរដ្ឋ ពីលើស្តេចខ្មែរ ហើយ នៅពេល ដែល មហាមន្ត្រីនោះដឹង ពី បំណង ស្តេច នរោត្តម ចង់ចុះហត្ថលេខា នៃ សន្ធិសញ្ញា អាណាព្យាបាល ជាមួយ បារាំង មហាមន្ត្រី នោះ ខឹងណាស់ ដកស្បែកជើងខ្លួន យក ទៅ វ៉ៃ ក្បាល ហ្លួង នរោត្តម ការនេះ បញ្ជាក់ ឲយើញ ថា ទាសភាពស្តេចខ្មែរ ចំពោះ ស្តេចសៀម គឺ ចិតនៅ ក្នុងកំរិត ជា "ខ្ញុំនឹងម្ចាស់"ៗ មកដល់ជំនាន់អាណាព្យាបាល បារាំង ស្តេចខ្មែរ តាំង ពី នរោត្តម ស៊ីសុវត្ថិ ស៊ីសុវត្ថិមុនីវង្ស មកដល់ ស្តេចន រោ

ត្តម សីហនុ ស្តេចទាំងនោះ មាន មុខ នាទី ជា ស្តេច ប្រថាប់ត្រា តែប៉ុណ្ណោះ គ្រប់កិច្ចការរដ្ឋ ទាំងអស់ គឺ អាជ្ញាធរ អាណាព្យាបាល ឬារាំងគេ ជា អ្នកសំរេចៗ

ម្យ៉ាងមួយវិញទៀត ក្នុង រាជ្យ ហ្លួង សីហនុ នាំ បង្ក ឲមាន ជម្លោះជា កំប្រាំង ដែលធ្លាប់មាន ពី អតីតកាល មក រវាង ពង្សាលី នរោត្តម នឹង ស៊ីសុវត្ថិ ព្រោះ តែ គ្មានសាមគ្គីវណ្ណ: នៅក្នុង ព្រះរាជវង្សៗ ជា ពិសេសទៅទៀត នៅ ក្នុង ព្រះរាជវង្សមាន បែងចែក ជាច្រើន ស្រទាប់ នៃ ជាតិក្សត្យ ដែល នាំ ឲ មាន បង្កើត ជា វណ្ណ: ស្តេចធំ ស្តេចតូច ស្តេចអ្នកមាន ស្តេចអ្នកក្រ ស្តេចមានយសស័ក្ត ក្នុងរាជក្រមការស្តេច ឥត មាន ការធ្វើ រស់បែប ជា អ្នកកំហែង យក (extorqueur) អ្វី គ្រប់បែបយ៉ាង ពី មនុស្ស កញ្ជោត(innocent) ទុក ជា របរ ចិញ្ចឹមជីវិតៗ រូបភាពក្នុង រាជត្រកូល បែបនេះ នាំធ្វើឲស្អាប់កិត្តិនាម វណ្ណ:ក្សត្យ ដែល នាំ ឲ រាស្ត្រលែងចង់គោរពកោតឬារមី រហូតលួចមើលងាយនៅ ក្នុង ចិត្ត ថា ពូជស្តេច ជា ពូជឥតចេះ ជួយគ្នាផង តើ ចង់តាំងខ្លួន ជា អង្គម្ចាស់ជួយ ដោះទុក្ខរាស្ត្រ ម្តេច ហ្នុះឬានៗ ម្យ៉ាងមួយវិញទៀត ចរិត សារ៉ាំ នៃ ហ្លួង សីហនុ នាំបង្កើត អរិភាព (hostilité)ក្នុងរាជវង្ស ដែល មាន អង្គម្ចាស់ខ្លះ មាន តម្រិះ ថា ជា គ្រោះមរណ: ដល់ របបរាជានិយម ទៅទៀតៗ

២.រាជក្រមការ

ដូច មាន នៅ គ្រប់ បណ្តាប្រទេស ទើបតែបានទទួលឯករាជ្យ នៅស្រុកខ្មែរ រាជក្រមការជា វណ្ណៈពិតមួយ ក្នុងសង្គមខ្មែរ ជាទូទៅ វណ្ណៈនេះ មាន ភក្តីភាព នឹងរបបរាជានិយមតែ ភក្តីភាពនេះ មាន ការចុះអន់ថយ នៅពេល ដែល លទ្ធិប្រជាធិបតេយ្យ ចាប់ផ្តើម ដុះឡើង ក្នុងស្រុកខ្មែរ ព្រោះ វា នាំឲខ្លួន ចាប់ចេះដឹងពីតួនាទីរបស់ខ្លួន ជាអ្នកបំរើជាតិដែល ដើម ឡើយ ខ្លួន យល់ ថា ជា សិទ្ធិ សំរាប់ តែត្រួតត្រា ប្រជារាស្ត្រ ដើម្បីបំរើមហាក្សត្យៗ តែ ទោះបី ស្មារតីនេះ ចាប់ផ្តើម មានកំណើត ក្នុងគតិ របស់ អង្គក្រមការ យ៉ាងណាក៏ដោយ តែ វា មិន អាច ជា កត្តាអាច ប្តូរ នៃ ឫសកែវ ក្នុងចិត្តគំនិត នាម៉ឺនចាស់ (mandarin) នោះដែរ ហេតុនេះឯង គេ ចាប់ផ្តើម សង្កេតឃើញ មាន អរិភាព រវាងមន្ត្រី(fonctionnaire)មានវ័យក្មេង ដែល បាន សិក្សា ក្នុងសាលារដ្ឋបាល ដែល អាណាព្យាបាល បារាំងគេបង្កើតឡើង តាំងពីឆ្នាំ១៩០៧ តែ មាន ការកែទម្រង់ ជា ថ្មី ក្នុងកំឡុង ឆ្នាំ១៩២០ ដើម្បី បង្រៀន ជា ថ្មី នូវ លំនាំរដ្ឋបាលសម័យៗ តែចិត្តគំនិត ថ្មីនេះបានទង្គិច យ៉ាងខ្លាំងនឹង ទម្លាប់ចាស់ មន្ត្រីថ្មីខ្លះ ដែល មាន មនសិការជាតិ ខ្ពង់ខ្ពស់មិនព្រមចាញ់ ហើយ តាំងចិត្ត យកវិធី និង ចិត្តគំនិត សម័យ មកអនុវត្តន៍ មិនគិត

ខ្លាចខូច អត្ថប្រយោជន៍ ឯចំណែក មន្ត្រីខ្លះទៀត ទន់ទោរ តាមទម្ងន់ ទម្លាប់ចាស់ ព្រោះ ជ្រួលច្រាស់ រកប្រយោជន៍ផ្ទាល់ខ្លួនៗ តែ ទោះបីយ៉ាងណា ទម្លាប់ចាស់នៅ មានប្រៀប លើគតិ (esprit)ថ្មីជានិច្ច ព្រោះ ៩០ឆ្នាំ ក្រោម អាណានិគមបារាំង ម្ចាស់ អំណាចនេះ គេ មិន បាន យកចិត្តទុកដាក់ លើ កំណែ ទំរង់ ចិត្តគំនិត ប្រជារាស្ត្រខ្មែរ នោះឡើយព្រោះ គេខ្លាច ប្រជាពលរដ្ឋ មានគំនិតថ្មី ក្លាយ ជា សត្រូវ នឹង គណៈចាស់ គឺ រាជានិយមនេះឯង ដែល បារាំង គេ មានតួនាទី ដាច់មុខ ជាអ្នកការពារ សុវត្ថិភាពៗ

៣.បញ្ញវ័ន

បញ្ញវ័ន នៅទីនេះ គឺ យើង មិនយកនិយមន័យ បែប ប្រទេស បស្ចិម មក ប្រដូច នោះទេ ព្រោះ ក្នុងទស្សនៈខ្មែរ ពាក្យបញ្ញវ័ននេះ វាមាន ន័យ វិតត្បិតណាស់ៗ តាមគំនិតខ្មែរ ជាទូទៅ បញ្ញវ័ន គេ សំដៅ តែ អ្នក មាន សញ្ញប័ត្រថ្នាក់ខ្ពង់ខ្ពស់មសិក្សា តែប៉ុណ្ណោះ ដែល ទាគច្រើន ជា អ្នកបច្ចេកទេសៗ តែ យើងដឹងថា នៅ ដើមសម័យ ឯករាជ្យ អ្នកមាន សញ្ញាប័ត្រ ថ្នាក់ខ្ពង់ខ្ពស់មសិក្សា មានតិចតួចបំផុត ស្ទើ តែ មិន លើស ពី ចំនួន ម្រាមដៃទាំងពីរផង ព្រោះ នៅស្រុកខ្មែរ គ្មាន មហាវិទ្យាល័យ ទេ អ្នក មាន សញ្ញាប័ត្រ សាកលវិទ្យាល័យ បីបួន គ្រាប់នោះគឺ បាន មក ពី

បរទេស ជា ពិសេស ពី បារាំងហ្នឹងឯងៗ ខ្មែរដែល បាន រៀនសូត្រ នៅក្នុង ប្រទេស នាំ គ្នា ទុកខ្លួនឯង ត្រឹមតែ ជា អ្នកចេះដឹងតូចតែប៉ុណ្ណោះ ព្រោះ ខ្លួនខ្លាច អ្នកផងសើច បើ និយាយ ថា ខ្លួន ជា អ្នកចេះដែរ នាំគ្នាទុកបារាំង សៀម យួន គេ ជា អ្នកប្រសើរ ជាងខ្លួនជានិច្ច បើ ខ្មែរណា បានទៅរៀននៅស្រុកសៀម យួន គឺ សុទ្ធ ជា អ្នកគ្រាន់បើ ជាងខ្មែរអោយ ហើយ បើ មាន សញ្ញាប័ត្របារាំង គឺ ខ្មែរយើង នាំគ្នា អច្ឆារ័ទ ចំពោះ បុគ្គលនោះ ព្រោះ គេ ជា អច្ឆរិយជនៗ ហិនមាន: កើត មក ពី ទាវ់ ជាជនខ្ញុំ បរទេស ជា ច្រើនសតវត្ស លុះត្រាតែ ភ្លេច អស់ នូវ តម្លៃជាតិសាសន៍ខ្លួន ជា ពិសេស លែងដឹង ថា ខ្លួន ជា អ្វី ទៅទៀត ហើយ អ្វី ដែល ជា ការខំប្រឹងប្រែង លើក តម្លៃជាតិ ជា ពិសេស អ្នកចេះដឹងខ្មែរ គឺ គាត់ យល់ ថា ជា កិច្ចការមួយ ពិបាក ក្រៃលែង មិនតែប៉ុណ្ណោះ នាំ គ្នា ទុក ការចេះដឹង វិជ្ជាជាតិ ជា ការខ្មាសអៀន ថែមទៅទៀតៗ ក្នុងសម័យ នោះ រហូត មក ដល់ បច្ចុប្បន្នកាល បើ ខ្លួន តាំង ខ្លួនឯង ដោយ ខ្លួនឯង ជា បញ្ញវ័ន រួចហើយ អ្នកទាំងនោះ គេ ឈប់ ចង់ សរសេរ ជា ភាសាជាតិ ព្រោះ ខ្លាច គេ ថា ខ្លួន មិនមែន ជា បញ្ញវ័ន(៣) ហើយ មិន ចេះ សរសេរបារាំងៗ ការដាក់ កំហុស លើ បច្ចេកទេស វា ហួស សម័យទៅ ហើយ ព្រោះ បច្ចុប្បន្ននេះ ការសរសេរ ជា ភាសាខ្មែរ ក្នុង កំព្យូទ័រ វាលែង ជា ការ

ពិបាក ជា ពិស្តារ ទៀតហើយ ការពិបាកដែល នៅ មាន សល់ គឺ ប្រហែល ជា នៅត្រង់ ការដូរ ចិត្តគំនិតខ្មែរ តែប៉ុណ្ណោះៗ ដូច្នេះកុំ នាំ គ្នា ជេរយួន ថា វា ចេះ និយាយ និង សរសេរអក្សរខ្មែរៗ យើង និយាយ នេះ មិនសំដៅ ដល់កូន ខ្មែរ ដែល មិន បាន ចេះ ភាសា ម៉ែឪខ្លួន នោះឡើយ ហើយ ក៏ មិន ថាត្រូវ តែ សរសេរ ភាសាជាតិ ឲបរទេសអាននោះដែរ នៅពេលណា តម្រូវ ឲ សរសេរ ភាសា បរទេស ជាការចាំបាច់ ក៏ សរសេរ វាទៅ តែ គួរ ខំបកប្រែ ជា និច្ច ជា ភាសាជាតិ ឲខ្មែរដឹងផង បើ ការសរសេរ នោះ មាន សារ: សំខាន់ សំរាប់ជាតិខ្មែរៗ តែ ទោះបីយ៉ាងណាខ្មែរ នៅបរទេស ទាំង ក្មេងចាស់ បើ គិត ពី ជាតិពិត គួរ នាំ គ្នា ឲ តម្លៃ អក្សរជាតិ ខំរៀនឲចេះ ខំ សរសេរ ឲបានច្រើន ដើម្បី រក្សា អត្តសញ្ញាណ ខ្មែរ បើ មិន ដូច្នេះទេ គឺច្បាស់ជា យួន ដែល បាន មករស់ នៅស្រុកខ្មែរ គេ ថា គេ ចេះ ខ្មែរ ច្រើនជាង កូនខ្មែរ កើតនៅ បរទេសទៅទៀត ហើយ វានាំ គ្នា សួរ ថា តើ នរណា ជា ខ្មែរពិត ? បន្ទាប់ ពីបានទទួលឯករាជ្យ មាន ការប្តូរបន្តិច ក្នុង ទស្សន:ខ្មែរ ស្តីអំពី លក្ខន្តិក: បញ្ញវន គឺ ការទុកអង្គគ្រូបង្រៀន ថ្នាក់មធ្យម និង ថ្នាក់បឋម ជា បញ្ញវន តែទោះបី មានការទទួលស្គាល់លក្ខន្តិក: នេះ យ៉ាង ណា ក៏ដោយ ក៏ នៅតែ មានការប្រមាថ ដោយ យក ពាក្យ រួញតូចមក ដាក់ បន្ថែម ថា

ជា "បញ្ញវ័នតូចតាច"ៗ សួរ ថា តូចតាច ប្រៀបធៀប ទៅនឹងនរណា បើ យើង ដឹង ថា ៨០% នៃ ប្រជាជនខ្មែរ ជំនាន់នោះ សុទ្ធ ជាជន មិនចេះអក្សរផងៗ

ទីនេះ យើង មិន លើក មកនិយាយ ពី អ្នកសិល្បករ អ្នកចម្រៀងល្បីៗ វិចិត្រករ អ្នកនិពន្ធ សៀវភៅ ប្រលោមលោក អ្នកសរសេរកាសែត ដែល ក្នុង ប្រទេស បស្ចិម គេចាត់ទុក ជា បញ្ញវ័ន ព្រោះ សុទ្ធ តែជា បិកា(អ្នកបង្កើតអ្វីមួយ) គំនិត បិកាមនោសញ្ចេតនា បិការូបតាព ប្រកប ទៅដោយ សោភ័ណតាព និង អ្វីៗឯទៀត នៅ ក្នុង វិស័យសិល្ប: តែនៅក្នុង ស្រុក ខ្មែរយើងវិញ អ្នកទាំងនោះ ខ្មែរ យើង ភាគច្រើន ទុក គ្នា ជា ជន គ្មានតម្លៃសំរាប់សង្គម ព្រោះ មាន មុខ របរ រកស៊ី ត្រឹម តែ ជា អ្នកបំពេ មនោសញ្ចេតនា ជាឱកាស (occasionnel) សំរាប់ អ្នកដទៃ តែ ប៉ុណ្ណោះៗ

តែទោះបីមានសញ្ញាប័ត្រធំប៉ុណ្ណាក៏ដោយ នៅក្នុងរបបរាជានិយម ឬសីហានុនិយម បើអ្នកចេះទាំងនោះ មិនចូលខ្លួនមកបំរើ គ្មានលក្ខខ័ណ្ឌ មហាក្សត្រ ហើយគ្មានងារជាខុត្តមមន្ត្រី សេនាបតីទេ អ្នកនោះ ត្រូវ គេ ទុក ជា ជនចោលម្សៀតៗ លុះចំណេរមក នៅក្នុង គតិ អ្នកឆ្វេងនិយម គេ ចាត់ ទុក ជនណា ជា បញ្ញវ័ន ពិត គឺ អ្នកចេះ ហើយ ជាអ្នកស្អាតស្អំ ថែមទៀតនិង អ្នកប្រឆាំងនឹង សីហានុ តែម្តងៗ

៨.ពិតពអ្នកស្រែ

ពិតពនេះ មាន ចំនួន ប្រមាណ៨០% នៃ ចំនួន ប្រជាជន (population) ខ្មែរ ដែល អ្នកក្រុង តែង វិនិច្ឆ័យ ទុក ជា មុន (préjuger) ថា ជា អ្នកល្ងង់ខ្លៅ ឥត ស្គាល់ សុជីវធម៌ៗ តែយើង ដឹង ថា សម្មានការ (considération) ចំពោះ អ្នកស្រែ វា ផ្លាស់ប្តូរ ទៅតាមការ រក ប្រយោជន៍ ពី ពិតព នេះៗ

ទី១ គេយល់ ថា អ្នកស្រែ គឺ សុទ្ធជាអ្នករាជានិយមពិតប្រាកដ ចាត់ទុកព្រះមហាក្សត្រជាសារ:ជន (être essence) ឬ ជា អាទិទេព តែម្តង ដែល ជា អ្នកថែរក្សាការពារ ប្រជាពលរដ្ឋ ប្រឆាំងនឹងការរំលោភ ពីសំណាក់ នាម៉ឺនស៊ីសំណូកៗ ចិត្តគំនិត នេះមិនសូវមាន វិវឌ្ឍន៍ ទេតាំង ពី បុរាណកាលមក ហើយ ជំនឿនេះ កាន់ តែរឹកខ្លាំងៗ ឡើង ក្នុងរយ: ១៨ឆ្នាំ ដែល សម្តេច សីហនុ ទ្រង់ កាន់អំណាច ត្បិតទ្រង់ ខំប្រឹងថែទាំបដិក្ខេប (réflexe) របស់ រាស្ត្រនេះ ដើម្បី ប្រយោជន៍ អំណាច របស់ ព្រះអង្គៗ

ទី២ គេយល់ ថា អ្នកស្រែ នឹងក្លាយ ក្នុងរយ: ពេលដ៏ឆាប់មួយ ទៅ ជា កម្លាំង បដិវត្តន៍ព្រោះ សង្គមខ្មែរ នៅតែមាន សភាព ជា សង្គមសក្តិភូមិ ជានិច្ច ថ្វីបើ អ្នកស្រែ ជា ពុទ្ធបរិស័ទ ក៏ដោយៗ បដិវត្តន៍នេះ នឹង មិនអាចរៀង បាន ព្រោះ អ

យុត្តិធម៌ ក្នុងសង្គម វាមាន កំរិត មួយ ដែល មិនអាច ឲ អ្នកស្រែ ទ្រាំបាន ដូច យ៉ាង ការជិះជាន់ រកប្រយោជន៍ ពីសំណាក់ នាម៉ឺន ស៊ីសំណូក មន្ត្រី ពុករលួយ គ្រប់ថ្នាក់ និង នយោបាយ ប្រជាតិថុតិ របស់ សម្ដេច សីហនុ តែម្ដងៗ

ទី៣ គេយល់ ថា អ្នកស្រែ តាម ធម្មជាតិ គាត់ ជា ពុទ្ធបរិស័ទ ជា អ្នកប្រឆាំងនឹង កុម្មុយនិស្ដ ដាច់ខាត ព្រោះលទ្ធិនេះ វា ប្រឆាំងនឹង សសានា ដូច្នេះ ពុទ្ធសាសនា ជា ថ្នាំបន្សាបស័ក្តិសិទ្ធិនឹង អតិសុខុមប្រាណ លទ្ធិកុម្មុយនិស្ត មិនអាច ឲ វា រុល ចូល មក ក្នុង សង្គមខ្មែរបានៗ

៩.ពិទពអ្នកជំនួញ

ស្ទើរតែ ១០០% អ្នកជំនួញ គឺ ជនជាតិចិន ឬ ខ្មែរ មានកំណើត ជា ចិនៗ ក្នុង សម័យអាណាព្យាបាលបារាំង អ្នកជំនួញចិន មាន អំណាច លើខ្មែរ ណាស់ហើយ ពួកគេមិននៅក្រោមច្បាប់ខ្មែរនោះទៀត ព្រោះ អាជ្ញាធរ អាណាព្យាបាល បារាំង គេ អនុញ្ញាតឲជនជាតិចិន មានលក្ខន្តិក:ពិសេស នៅក្នុងស្រុកខ្មែរៗ គួរកត់ សំគាល់ ថា ពួកអ្នកជំនួញចិន នៅ កម្ពុជាក្រោមនេះហើយ ដែល រួម ជា មួយ យួន ដើម្បី ឲ យួន មាន លទ្ធភាពយកទឹកដីខ្មែរកម្ពុជាក្រោម បានងាយស្រួលៗ

សេដ្ឋកិច្ចខ្មែរ ឋិតនៅ ក្នុងកណ្តាប់ដៃ ទាំងស្រុក ពួក អ្នកជំនួញចិន គេ អាចធ្វើ ព្យុះភ្លៀងបានមាន សិទ្ធិលើសខ្មែរម្ចាស់ស្រុកទៅទៀត ព្រោះ ពួក គេ មាន ឬារាំង ជាអ្នកការពារ ដូច យ៉ាង ថៅកែ តាន់ ប៉្វា គាត់ មាន អំណាច ណាស់ រហូត ដល់ ហ្លួងសីហានុ ចង់តែងតាំងគាត់ ជា នាយករដ្ឋមន្ត្រី ទៅទៀតៗ ការកត់សំគាល់ មួយ គឺគុណសម្បត្តិជនចិន ជា អ្នកធ្វើការ ស៊ូទ្រាំ នឹង ការលំបាក គ្រប់បែប ដូច យ៉ាងជនជាតិចិន ដែលបាន មក រស់នៅ ក្នុងស្រុកខ្មែរ ប្រកបរបរ ″អេតចាយ″ ដើរត្រុកៗ ពីផ្ទះមួយទៅផ្ទះមួយ រកទិញ របស់ ដែរ គេបោះចោល យកទៅ សំអាតលក់វិញ រហូត មាន លុយ ក្លាយជាថៅកែ គុណសម្បត្តិ មួយទៀត គឺ ការខួបត្តម្នគ្នា បង្កើត ជា សមាគម ជួយការពារគ្នាយ៉ាងម៉ត់ចត់ណាស់ៗ នៅ ស្រុកស្រែចំការទោះបីអ្នកស្រែ នាំ គ្នា ស្អប់ចិន តែ ទាគច្រើនសុទ្ធ ជា កូនបំណុល "អាចឹកអាហៀ"ៗ

៦.សហធម្មិក(clergé)ពុទ្ធសាសនា

អង្គការពុទ្ធសាសនានៅស្រុកខ្មែរ ឋិតនៅក្រោមអំណាចមហាក្សត្រ ព្រះអង្គជាអ្នកតែងតាំងសម្តេចសង្ឃរាជនៃធម្មយុត្តិកនិកាយ និងមហានិកាយៗ បុព្វសិទ្ធិនេះបង្ហាញឲឃើញនូវហិនតាពរបស់សាសនា នៅក្នុងប្រព័ន្ធនៃរាជអំណាច ទោះបីឬា

វចនារដ្ឋធម្មនុញ្ញឆ្នាំ១៩៤៧ ទុកសាសនាស្មើនឹងព្រះមហាក្សត្រក៏ដោយៗ បដិវាទកម្មនេះ គឺជាហេតុផល (conséquence) នៃ ការលាយគ្នា រវាង ព្រហ្មញ្ញសាសនា និងពុទ្ធសាសនា ក្នុងវប្បធម៌នយោបាយខ្មែរៗ ទុកណា ពុទ្ធសាសនាមាន ប្រៀបខ្លាំងក្លា លើ ព្រហ្មញ្ញសាសនា ចាប់ពីសតវត្សទី១៣មក គ្រប់មហាក្សត្រខ្មែរ ទ្រង់នៅតែរក្សា របៀបដឹកនាំ បែបព្រហ្មញ្ញសាសនាជានិច្ច គឺ ការទុកព្រះមហាក្សត្រជាប្រជាបតិ (ម្ចាស់នៃសត្វលោក) ប្រកបទៅដោយសច្ចធម៌ៗ គតិនេះ ជា ការកែប្រែនៃអត្ថរស តែ នៅរក្សាទម្រង់ នៃអង្គការដឹកនាំជាតិ: គឺថាយកលទ្ធិពុទ្ធសាសនា មកធ្វើជា យោង នៃ សីលធម៌ សំរាប់អ្នកដឹងនាំ តែរាជបារមី នៅមានសារពើថ៌ាន ឬ មាននៅសព្វកន្លែងជានិច្ច នុះព្រះមហាក្សត្រទ្រង់ឈប់ជាអវតានៃអទិទេព តែទ្រង់ប្រែក្លាយដោយខ្លួនឯង ទៅជាអវតានៃពុទ្ធវចនៈៗ ពុទ្ធសាសនា នៅស្រុកខ្មែរ គេ ទុកជា ច្បាប់សីលធម៌ ជា ជំនឿហេតុផល តែដោយមហាជន មាន ទន្លាប់ជឿលើជំនឿឥតហេតុផល យក ការបន់ស្រន់អង្វរករ ព្រះអ្នកតា អារក្ស ឲជួយ ស្រោចស្រង់ខ្លួនពីទុក្ខភ័យគ្រប់ប្រការ ឲបានត្រូវឆ្នោត ឬ ឲឈ្នះល្បែងប៉ោលែគ្រប់មុខ ហើយ ជា ពិសេស មាន ព្រះសង្ឃខ្លះ ឆ្លៀតរកប្រយោជន៏ ក្នុងទម្លាប់អាក្រក់នេះ តាំងខ្លួន ធ្វើជាគ្រូរពិធី ឬ គ្រូរទាយ ដើម្បីលុយ

កាក់ជាសគុណ នាំឲបេះពាល់ដល់កិត្តិយសពុទ្ធសាសនាក្រៃលែងៗ តែ ជំនឿឥត ហេតុនេះ ត្រូវបានព្រះសម្ពុទ្ធ មានឱ្វាតថា ជា *ការប្រព្រឹត្តឥតប្រយោជន៍ ជាការបន្ទាបបន្ថោកខ្លួនប៉ុណ្ណោះៗ* រួមសេចក្តីមក ព្រះពុទ្ធសាសនានៅស្រុកខ្មែរ ជាលទ្ធិមួយល្អណាស់សំរាប់មនុស្សលោក តាមព្រះវិរិយបណ្ឌិតតោប៉ាំង.ខាត់ គឺ:*ធម៌ប្រាកដនិយម មាន លក្ខណ:ជាវិទ្យាសាស្ត្រ បើបុគ្គលណាបានសិក្សាធម៌ទាំងនេះ ហើយនឹងបានយល់ច្បាស់ ឃើញច្បាស់ មើលអ្វី មើលឃើញពិតដោយពិតដោយ យថាភូតទស្សនញ្ញាណ (objectivisme) ជា ធម៌ ដែល អ្នកប្រាជ្ញបច្ចុប្បន្នកាលនេះ ទទួលស្គាល់ថាត្រឹមត្រូវ ហើយគេកោតស្ញើចក្រៃលែងៗ* ជាធម៌យកគោលការណ៍" ខ្លួនទីពឹងខ្លួន"ជាមាគ៌ារកការចាកទុក្ខទាំងពួងនុះឯងៗ

ចំពោះយើង យើង ក៏មានគំនិត ដូចព្រះអង្គ ប៉ាំង ខាត់ ដែរ តែ បញ្ហាពុទ្ធសាសនានៅស្រុកខ្មែរ គឺមិនចិតនៅលើពុទ្ធធម៌នោះទេ គឺ នៅលើអង្គការ ដែល វា មានរូបភាព ជាអង្គការនៅក្រោមអំណាចអ្នកដឹកនាំ រហូតក្លាយ ជាសាសនា បំរើអំណាច និងនៅលើ ការអនុវត្តនិមិនត្រឹមត្រូវនៃ សាធុជនជាច្រើន ទុក ធម៌ព្រះពុទ្ធ ជាឧបករណ៏ សំរាប់ ស្វែងរក ផល ជា សម្ភារ:ច្រើន ជាងស្វែងរក បរមមត្ថសច្ច (vérité spirituel) គឺ សច្ចធម៌នេះឯង នុះពុទ្ធសាសនា ចិតនៅជានិច្ច ជាប្រធានបទនៃ

ការជជែកពិភាក្សាគ្នារវាងខ្មែរពុទ្ធសាសនិកជន (pratiquant) និង ខ្មែរស្រឡាញ់គោរពពុទ្ធធម៌ (non pratiquant) ដែល គ្រាន់តែយកធម៌នេះ មកធ្វើជាសីលធម៌សំរាប់ ការរស់នៅជាប្រក្រតីរបស់ខ្លួន។

រយ:ពេលពីឆ្នាំ១៩៥៣ ដល់ឆ្នាំ១៩៥៤

ថ្ងៃទី៩ វិច្ឆការឆ្នាំ១៩៥៣ សន្មតទុក ជា ថ្ងៃ ឯករាជ្យជាតិខ្មែរ។ ទើបតែបាន ឯករាជ្យឆ្លាមក្នុងថ្ងៃទី១២មេសា ពួកយៀកមិញ (យួនកុម្មុយនិស្ត) បានវាយប្រហារផ្លូវរថភ្លើង ភ្នំពេញ/បាត់ដំបង នាំឲខ្មែរយើង មាន ប្រតិកម្មរហ័សឆ្លាម គឺបើកប្រតិបត្តការសឹកនៃកងខេមរ:ភូមិន្ទប្រយុស្រុកខ្មែរ។ ប្រតិបត្តការសឹកនេះ ត្រូវបាន បញ្ចប់សព្វគ្រប់ នៅ ថ្ងៃទី២០ កក្កដា ឆ្នាំ១៩៥៤ដែលជា ថ្ងៃចុះហត្ថលេខា នៅទីក្រុងស៊ឺណែវ ស្តីអំពីកិច្ចព្រមព្រៀង បញ្ចប់វិវាទសឹក នៅឥណ្ឌូចិន រវាងយួនកុម្មុយនិស្តនិងបារាំង។ កិច្ចព្រមព្រៀងនេះ តម្រូវឲ ពួកយៀកមិញ និងបារាំង ដកទ័ពរៀងខ្លួនចេញពីស្រុកខ្មែរ ក្រោមការត្រួតពិនិត្យជាក់លាក់ជាអចិន្ត្រៃយ នៅក្នុងផ្ទៃដីស្រុកខ្មែរ នៃ អង្គការសហប្រជាជាតិ។

ជោគជ័យថ្មី របស់ប្រជាជាតិខ្មែរនេះ ក៏ជាឱកាសថ្មីល្អមួយទៀត សំរាប់ហ្លួងសីហនុ យកវាមកពង្រឹងពង្រីក អំណាចផ្ទាល់ខ្លួនរបស់ទ្រង់ ក្នុងឋាន: អធិអធម ជា ព្រះ

បិតាឯករាជ្យជាតិខ្មែរនិង ជាព្រះបិតាជាសរណ:របស់កូនចៅខ្មែរ(រាស្ត្រ)ៗ គួររំលឹកមកពិនិត្យឡើងវិញ ក្នុងរយ:ពេល បេសកកម្ម «ព្រះរាជបូជនីយ៍កិច្ចសម្រាប់ឯករាជ្យកម្ពុជា » របស់ហ្លួងសីហនុពេល ដែលទ្រង់យាងចេញ ទៅបំពេញបេសកកម្មនៅបរទេស នៅ ថ្ងៃទី ៩កុម្ភ: ឆ្នាំ១៩៥៣ ព្រះអង្គបានប្រគល់ តំណែង របស់ទ្រង់ជា នាយករដ្ឋមន្ត្រី ឲទៅ លោក ប៉ៃ នុត និង តាំង ព្រះបិតាទ្រង់នរោត្តម សុរាម្រិត ជា រាជានុសិទ្ធិ តែនៅអមព្រះអង្គនៅក្រៅប្រទេស ទ្រង់បង្កើតរាជរដ្ឋាភិបាលមួយទៀត ដឹកនាំដោយ លោក ចាន់ ណាក់ ដូច្នេះ នៅក្នុងរយ:នោះស្រុកខ្មែរមាន រដ្ឋាភិបាលពីរ មួយ ជាផ្លូវការ នៅក្នុងប្រទេស មួយទៀតក្រៅផ្លូវការ នៅក្រៅប្រទេស ការនេះជាទម្លាប់អាក្រក់ របស់ហ្លួងសីហនុ គឺ ប្រើ យុទ្ធសាស្ត្រ « បំបែកដើម្បី ងាយស្រួលត្រួតត្រា »ៗ គួរកត់សំគាល់ ថា បេសកកម្ម ព្រះរាជបូជនីយ៍កិច្ចសម្រាប់ឯករាជ្យកម្ពុជានេះ ហ្លួងសីហនុមិនបានទទួលដំណោងអំណាចពី រដ្ឋសភានោះទេ វាជា បេសកកម្ម ដោយទំនើងចិត្ត ព្រះអង្គហើយ រាជរដ្ឋាភិបាល ប៉ែន នុត ក្តី ចាន់ ណាក់ ក្តី ក៏ជា រដ្ឋាភិបាល ឥត ស្រប រដ្ឋធម្មនុញ្ញនោះដែរៗ

ដូច្នេះ ក្រោយពី បារាំង បានប្រគល់ឯករាជ្យឲស្រុកខ្មែរ បញ្ជាក់ឃោឃាយផ្ទៃក្នុងនៅក្តៅគគុកខោះបីមាន បង្កើត រាជរដ្ឋាភិបាលបង្រួបបង្រួមជាតិ នៅ ថ្ងៃទី២២ វិច្ឆិ

កា ឆ្នាំ១៩៥៣ ដឹកនាំដោយ លោក ចាន់ ណាក់ ដែល មាន អាយុចាស់ជរា ណាស់ហើយ ហើយជា មនុស្ស រាជរឹងមាន ការស្មោះ គ្មានខ្ចោះនឹងព្រះមហាក្សត្រ ដែលនាំ ឲ្យអ្នកជាតិនិយម គ្មានសេចក្ដីទុកចិត្តបន្តិចនោះឡើយ លើគំនិតរួបរួមជាតិនេះ។

ក្នុងរដ្ឋាភិបាលនេះ មាន ការចូលរួមពី សមាជិកគណបក្សប្រជាធិបតេយ្យម្នាក់ គឺ លោក ហាក់ម៉ុងហេង ដែល គេ ទុក លោក ជា អ្នកឆ្វេងនិយម ក្នុងរដ្ឋាភិបាលនោះដែរ មាន លោក ប៉ែម សិប្បូរ ដែល គេ ទុក លោក ជា អ្នកស្ដាំនិយម។ សហត្តិភាព រវាង អច្ចន្តិកជនទាំងពីរនេះ ចោទជា បញ្ហាច្រើន ដល់ដំណើរការនៃរដ្ឋាភិបាល។ គួរ កត់សំគាល់ដែរ អំពី ការមិនសុខចិត្តចូលរួមក្នុង រដ្ឋាភិបាលនេះ ពី សំណាក់ លោក សឺន សាន វរជនម្នាក់ នៃ គណបក្សប្រជាធិបតេយ្យទោះបីមានការស្នើ ឲ្យ លោក ទទួលតំណែង ជា ឧបនាយករដ្ឋមន្ត្រី ក៏ដោយ។ ការមិនព្រមទទួលតំណែងនេះ ថិតនៅ ជា ភាពអាថ៌កំបាំងជានិច្ច សូម្បី នៅក្នុងកំណត់ការចងចាំ របស់លោក សឺន សាន ក៏ លោក មិនបានប្រាប់ហេតុផលនេះដែរ។

ដើម្បី បំបាត់ កម្លាំងនយោបាយ គណបក្សប្រជាធិបតេយ្យ ដែល ចុះខ្សោយខ្លាំងណាស់ទៅហើយ ឲ្យអស់តែម្ដង ពីក្នុង ឆាកនយោបាយខ្មែរ ហ្លួងសីហនុ បានយក

ប្រជាមតិ (ថ្ងៃទី៧កុម្ភៈឆ្នាំ១៩៥៥) មកធ្វើ ជា អាវុធនយោបាយ សួមឲ ប្រជារាស្ត្រ ឆ្លើយនឹង សំណួរទ្រង់ ថាតើ « ព្រះរាជបូជនីយ៍កិច្ចសម្រាប់ឯករាជ្យកម្ពុជា » បាន ទទួលជោគជ័យ សព្វគ្រប់ រួចស្រេចអស់ហើយឬនៅ ? ហើយ ប្រជារាស្ត្រពេញ ចិត្តឬទេនឹងរាជបេសកកម្មនេះ ? លទ្ធផល នៃ ប្រជាមតិនេះវា គ្មាន អ្វីឲមានការ ទាក់ផ្អើលនោះទេ អំពី អត្រា ៩៩ ៨០% នៃ ចំនួន អ្នកបោះឆ្នោត(៩២៥.៨១២ នាក់) យល់ឃើញថា រាជបេសកកម្មរបស់ព្រះមហាក្សត្រ ជា ការល្អប្រសើរ ណាស់ ហើយ បានទទួលជោគជ័យទាំងអស់ៗ ដូចបានជំរាបរួចហើយថា ទង្វើ នេះ ធ្វើឡើងក្នុងគតិ នៃ ឧបាយបញ្ឆោត របស់ហ្លួងសីហានុ ដើម្បី រៀបជើងព្រួល សំរាប់ រំលាយលទ្ធិប្រជាធិបតេយ្យ ដែល កំពុងដុះឡើង នៅក្នុងស្រុកខ្មែរៗ ដូច នេះ យើងអាចសួរ ជាសំណួរថា តើលទ្ធផល នៃ ប្រជាមតិនេះ ជា លទ្ធផល វិស្ស សៈ (sincère) ដែរឬទេ ?

វិស្សសភាព គឺ ប្រកដជា គ្មានពិត តែ សម្លេងឆ្នោតនេះ វា អាច ជា លទ្ធផល យថាទួត (authentique) ព្រោះ មហាជនខ្មែរយើង នៅពេលនោះ ឆាប់ជឿ ណាស់លើអ្វីៗ ដែល អ្នកដឹកនាំ គេយកមកបង្ហាញថា ជាអំពើល្អ ឬគោលដៅត្រឹម ត្រូវ សំរាប់ជាតិ ឬ ជឿងប់ងល់ លើទិដ្ឋិ (dogme)ៗ ប្រាគុទ្ធតបែបនេះ ដែលនាំ

លើកទឹកចិត្តអ្នកដឹកនាំ ឲអនុវត្ត ឧបាយ បញ្ឆោតសំរាប់ បក់ឲ្យយកអត្ថប្រយោជន៍, លើសពីនេះទៅទៀត អ្នកដឹកនាំមានស្នេហ៍ នៅក្នុងសង្គម ហួសសម័យ ច្រើនតែមាន និន្នាការ យកជ័យជំនះ តាមការបោះឆ្នោត មកសំអាងហើយ គ្មេរគ្មាន់ (កាត់តម្រូវ) ថាខ្លួន មាន ប្រជាប្រិយភាព ជានិច្ចនិរន្តរ៍ៗ គតិ បែបនេះឯង ដែលនាំឲ អ្នកដឹកនាំ មាន ស្នេហ៍បែបនេះក្លាយខ្លួន ទៅជាជនផ្តាច់ការៗ

ក្នុង ខែកុម្ភៈ ឆ្នាំ១៩៥៥ គណបក្សប្រជាធិបតេយ្យដូរពណ៌នយោបាយ ព្រោះគណៈកម្មាធិការថ្មី ក្នុងចំណោម ចំនួនទាំងអស់១២នាក់, ១០នាក់ សុទ្ធជាអ្នកឆ្វេងនិយម ហើយក្នុចំណោមចំនួន១០នាក់នោះទៀត ៧នាក់ សុទ្ធ ជា អតីតនិស្សិតបានទៅរៀននៅប្រទេសបារាំង ដូចយ៉ាង លោក កេង វ៉ាន់សាក់ ទើបតែ វិលត្រឡប់ ចូលមកក្នុងប្រទេសវិញៗ សមាសភាព គណៈកម្មាធិការថ្មីនេះ ត្រូវបានប្រតិភូ របស់គណៈបក្ស ចំនួន ២០០០នាក់ ភាគច្រើនបំផុត បោះឆ្នោត ប្រគល់សេចក្តីទុកចិត្ត ឲដឹកនាំ គណបក្សផង និង រៀបចំ ធ្វើការបោះឆ្នោត រើសសមាជិកសភាជាតិ នៅ ថ្ងៃទី១៧ មេសា ផងៗ លទ្ធផលនេះ កើតចេញមកពីការបោះឆ្នោត ដាក់ទណ្ឌកម្ម ពីសំណាក់ប្រតិភូ ដល់ គណៈកម្មាធិការចាស់ ដែល អនុវត្តនយោបាយយកចិត្តហ្លួងសីហនុ ដោយ អនុញ្ញាត ឲវរជន គណបក្ស ចូលធ្វើសហ

ការ ក្នុងរដ្ឋាភិបាលដឹកនាំ ដោយព្រះអង្គ ជា មហាក្សត្រ ដែល ជា អំពើផ្ទុយនឹងរដ្ឋធម្មនុញ្ញ ដែលនាំ៩ ហ្លួងសីហនុ ទ្រង់ នឹងមាន សត្រូវនយោបាយ ដ៏ខ្លាំង ទាំងខាងស្តាំ ក៏ដូចខាងឆ្វេង ទៅថ្ងៃមុខ ជាពុំខានៗ ខាង អ្នកស្តាំងនិយម គណបក្សនយោបាយប្រាំ មានគ្រោងការ រួមបញ្ចូល បង្កើតណបក្សតែមួយ ដើម្បី ចូលរួមបោះឆ្នោត ក្នុងពេលជាមួយគ្នានោះ អ្នកស្រឡាញ់ខុត្តមគតិនយោបាយ លោក ស៊ឹង ង៉ុកថាញ់ ដែល ជា អ្នករាជានិយមដែរ មានចិត្ត ប្រឆាំងដាច់ខាតនឹងលទ្ធិកុម្មុយនិស្ត នាំគ្នា ប្រមូលគ្នាឡើងវិញ ក្រុងជា កម្លាំងនយោបាយ ដើម្បី ទាមទារ ៩ ហ្លួងសីហនុ គោរពរដ្ឋធម្មនុញ្ញពិតប្រាកដ ជាមួយគ្នានោះដែរ ក៏គេឃើញមានសកម្មភាព របស់ អច្ចន្តិកក្រុម ដែល ជា ក្រុមខ្មែរកុម្មុយនិស្ត ធ្វើ សកម្មភាព បំរើនយោបាយយួនកុម្មុយនិស្ត ដើម្បីរំលំរបបរាជានិយមៗ ពួកខ្មែរកុម្មុយនិស្តទាំងនោះ គ្មានបានគិត ថា លេងល្បែង ជាមួយ យួនបើមានការតាន់ច្រឡំ គឺ វាក្លាយឡាម ជាការចំណោញ ដល់ជាតិសាសនីយួន ឥតត្រឡប់ក្រោយបានវិញនោះទេៗ

នៅចំពោះមុខ កម្លាំងនយោបាយទាំងបួននេះ ហ្លួងសីហនុ ទ្រង់ បើកយុទ្ធសាស្ត្រ តបវិញឡាមតាម ការសំរេចចិត្ត ដាក់ រាជម្យសម្បត្តិ ដើម្បី បង្កើត ចលនានយោបាយមួយ មាន ឈ្មោះថា« សង្គមរាស្ត្រនិយម »ៗ នុះ ការប្រយុទ្ធ

នយោបាយ ក៏កើតមានឡើង បែបថ្មី លើកនេះ គឺពុំមែនជា ការប្រយុទ្ធ រវាង គណបក្សប្រជាធិបតេយ្យ ជាមួយ មហាក្សត្យ ដូចពីមុននោះទេ តែជា ការប្រយុទ្ធ រវាងអំណាចផ្តាច់ការ និង ពេលវេលាសំណឹង ដោយខ្លួនឯង របស់វា តែម្តងដែល យើងនឹងលើកវា យកមកពិនិត្យបន្តទៅទៀត។

សៀវភៅយោង៖

ព្រះពុទ្ធសាសនាដូចម្តេច ? និពន្ធ ដោយ ព្រះវិរិយបណ្ឌិតតោ ប៉ាង ខាត់ (ឆ្នាំ ១៩៧០)។

Essai sur la démocratie au Cambodge par Philippe Preschez (Octobre 1961) ។

Le journal d´Extrême-Orient 1954។

១ កំណាត់ការចងចាំរបស់អ្នកបំរើមាតុភូមិខ្មែរមួយរូប និពន្ធ ដោយ លោក សឹន សាន។

២ ដកស្រង់ចេញពី លិខិតនៃសមាគមខេមរ:និស្សិតនៅស្រុកបារាំង ថ្ងៃយហ្លួង សីហានុចុះថ្ងៃទី៦កក្កដាឆ្នាំ១៩៥២។

៨ សុំអ្នកអានសៀវភៅលោកប៉ុនចន្ទម៉ុល(គុកនយោបាយ)។

៩ និងរកអានសៀវភៅផ្សាយចេញពី គណៈកម្មាធិការចិន្ត្រៃ នៃសមាគមចំរុះ ហោះពុម្ព ក្នុង ឆ្នាំ១៩៦៧ មានចំណងជើងថា ជយោគាសាខ្មែរ។

១០ Histoire sommaire du Royaume de Cambodge des origines à nos jours par Henri Russier (1914)។

សម័យឯករាជ្យ - ១៩៥៥-១៩៦០

១. រយៈពេលពីឆ្នាំ១៩៥៥ ដល់ឆ្នាំ១៩៦០

១.១.ការកកើតចលនាសង្គមរាស្ត្រនិយម

អ្នកសីហានុនិយម តែងតែ លើកយក ស្ថិរតាពនយោបាយ មកធ្វើ ជា ហេតុផល នៃការកកើតចលនាសង្គមរាស្ត្រនិយមៗ អ្នកទាំងនោះ ទុកកំណើតនេះ ជា ស្នាប្រហស្ត ប្រកបទៅដោយ ទេពកោសល្យ របស់ព្រះឧបយុវរាជ សីហានុ ដើម្បី ការពារ ប្រជារាស្ត្រ ពី ការគំរាមពី ចលនាកុម្មុយនិស្ត និង ពី អនាធិបតេយ្យនយោបាយ នៅក្នុងប្រទេស ដូច្នេះ អង្គការនេះ ជា ចលនានយោបាយផង និង ជា ការប្រមូលខ្មែរ គ្រប់ស្រទាប់ក្តី គ្រប់គណបក្សនយោបាយក្តី ដែលមានចិត្តស្រឡាញ់ និង ការពារប្រយោជន៍ជាតិ ជាចាំបាច់ៗ

ចលនានេះ បង្កើតបាន ព្រោះមានជំនួយ ដ៏ថ្លៃថ្លា ពីវរជនបីរូប លោក ស៊ឹម វ៉ារ, សមសារី និង យ៉ែម សំបូរ ដែល ជា អ្នកស្តាំនិយមៗ លោក ស៊ឹម វ៉ារ ជា អតីតរដ្ឋមន្ត្រី អតីត វរជន នៃគណបក្សប្រជាធិបតេយ្យ ដែល ជា មេខ្យល់សំខាន់មួយក្នុងគណបក្ស, លោក យ៉ែម សំបូរអតីតនាយករដ្ឋមន្ត្រី និង អតីតប្រធានគណបក្សតំ

កើងប្រជាជាតិ, លោក សម សារី ជា បររជន[14] នៃ អ្នកសីហានុនិយមៗ សីហានុ បានកោះប្រជុំ នៅ ថ្ងៃទី១៩ កុម្ភះ ឆ្នាំ១៩៥៥ អង្គទូតនិង គណាកម្មការត្រួតពិនិត្យ នៃ ការដកទ័ពបរទេសចេញពីស្រុកខ្មែរ ដើម្បី ថ្វាយជូន ជាព័តមាន នូវ គោលបំណងបង្កើតចលនានេះ ក្រោយ ១៧ថ្ងៃ នៃ ការបោះឆ្នោត ជ្រើសរើស គណាកម្មធិការនាយក នៃ គណាបក្សប្រជាធិបតេយ្យ ក្នុងនោះ មាន អ្នកឆ្វេងនិយម១០នាក់ ក្នុងចំណោម ចំនួន ទាំងអស់១២នាក់ៗ តាម លោក កេង វ៉ាន់សាក់ ការបង្កើតចលនាសង្គមនិយមនេះ គឺ ជា កលល្បិតនយោបាយ របស់សីហានុ សំរាប់ ប្រឆាំងនឹង គណាបក្សប្រជាធិបតេយ្យ នៃ អ្នកឆ្វេងនិយម ដែល ជា គណាបក្ស តែងតែមានជ័យជំនះ ជានិច្ច តាំងពី ឆ្នាំ១៩៨៦មកម្លេះៗ ស្តេចសីហានុ បញ្ចើរាស្ត្រខ្មែរ ក្នុងគំនិតបោកប្រាស បង្ហាញ គម្រោងការ កែប្រែ រដ្ឋធម្មនុញ្ញ ដូរ របបគណាបក្សនយោបាយ ឲទៅជា របប «លទ្ធិប្រជាធិបតេយ្យដែលអាចឲប្រជាពលរដ្ឋយល់ដឹងបានស្រួល» មានន័យថា ចង់ឲ ប្រជាពលរដ្ឋ ក្លាយជាម្ចាស់អំណាច លែងនៅក្រោម ការដឹងនាំ នៃ បុព្វសិទ្ធិជន មួយក្បាប់តូចៗ តាមពិត គម្រោងការនេះ គ្មាន

[14] បររជន= Emminence grise។

អ្វីក្រៅពីការបន្ត នយោបាយ ពង្រឹង អំណាចផ្តាច់ការ របស់ស្តេចសីហនុ ក្រោយ ពីព្រះអង្គ បានធ្វើ រដ្ឋប្រហាររដ្ឋធម្មនុញ្ញ កាលពី ថ្ងៃទី១៨ មិថុនា ឆ្នាំ១៩៥២ និងបំបាត់ចោលឲអស់គណបក្សនយោបាយប្រឆាំងនឹងព្រះអង្គ ដើម្បី ឆក់យកអំណាច គ្រប់មុខ មកប្រើ តាម ទំនើងចិត្ត ព្រះអង្គៗ

រដ្ឋប្រហារថ្ងៃទី១៨មិថុនាឆ្នាំ១៩៥២៖

រដ្ឋប្រហារនេះ ជាដុំឥដ្ឋទី១ របស់ហ្លួងសីហនុ យកវាមកផ្គុំគ្នា ដើម្បីសាងវិមាននៃអំណាចផ្តាច់ការ របស់ព្រះអង្គៗ សួរជាសំណួរថា តើ ហ្លួងសីហនុ បានធ្វើអ្វីខ្លះបានជាយើងអាចចាត់ទុកអំពើនេះ ដោយយក ច្បាប់ជាយោង ជារដ្ឋប្រហាររដ្ឋធម្មនុញ្ញ? ហ្លួងសីហនុ បានប្រើបុព្វសិទ្ធិរបស់ព្រះអង្គ ជា មហាក្សត្រ លុបរដ្ឋាភិបាលលោកហ៊ុយ កន្ធុល ដែល សតាជាតិ បានបោះឆ្នោត ប្រគល់សេចក្តីទុកចិត្ត ឲដឹកនាំកិច្ចការជាតិ ដូច្នេះ រដ្ឋាភិបាលនេះ ជា រដ្ឋាភិបាលដំណាងរដ្ឋសភា ដែលជា ដំណាងប្រជារាស្ត្រខ្មែរៗ ហ្លួងសីហនុ លើកយក ហេតុផលពីរ មកសំអាង ទី១. ចោទរដ្ឋាភិបាលនេះ ថា ខ្វះសមត្ថភាព បង្ក្រាប ពួកអ្នកខ្ញែងមតិនយោបាយ (dissident) ទាពធ្ងរនេះ បណ្តោយឲ លោក ស៊ឹង ង៉ុកថាញ់ អាចនាសខ្លួនចេញពីភ្នំពេញបាន ; ទី២. ប៉ូលិស រកឃើញកាំភ្លើង និង ខិតប័ណ្ណ កំហែង ដល់

សន្តិសុខជាតិ នៅក្នុង គេហដ្ឋាន លោក យ៉ែម សំបូរ របស់ មេខ្មាំងម្នាក់ នៅពេលដែល ប៉ូលិស ធ្វើការឆែកឆេរតាមបង្គាប់តុលាការ ក្រោយពី រដ្ឋាភិបាល លោក ហ៊ុយ កន្ធុល បញ្ជាឲ ប៉ូលិស ចាប់ឃុំ លោកដោយ ចោទប្រកាន់ លោក ថា មានទំនាក់ទំនងនឹង ពួកខ្មាំងៗ

សំណួរសួរថាការលុប រដ្ឋាភិបាល លោក ហ៊ុយ កន្ធុល ដោយ ហ្លួងសីហនុ ហើយទ្រង់យកដំណែង នាយករដ្ឋមន្ត្រី មកកាន់ខ្លួនឯងផ្ទាល់ តើ វា ជា ទង្វើ ស្របច្បាប់ដែរឬទេ ?

ចម្លើយមាន នៅក្នុងនិក្ខេបបទ សំរាប់ ថ្នាក់បណ្ឌិត របស់ លោក ផឿង តុន ដែលយើង យល់ស្របតាម ព្រោះ ការធ្វើវិភាគ ជាគតិយុត្តនេះ វា មាន មូលដ្ឋានច្បាប់រដ្ឋធម្មនុញ្ញ ជាយោងៗ យើងយកវា មករៀបរាប់តាមសម្រួល ជូនជ្រាប ដូចខាងក្រោមនេះ៖

« ក្នុង ច្បាប់រដ្ឋធម្មនុញ្ញ ឆ្នាំ១៩៤៧ មិនមានចែងទុក ថាព្រះមហាក្សត្រមានសិទ្ធិអាចផ្តួលរាជរដ្ឋាភិបាលបាននោះឡើយ សិទ្ធិនេះ មានតែ រដ្ឋសភា ប៉ុណ្ណោះ អាចធ្វើបាន តាមការបោះឆ្នោត ដកសេចក្តីទុកចិត្តពី រាជរដ្ឋាភិបាល (មាត្រា៨៥)ៗ ម្យ៉ាងមួយទៀត រាជរដ្ឋាភិបាលមិនទទួលខុសត្រូវ នៅចំពោះមុខព្រះរាជាទេ

តែខ្លួន ចាំបាច់ ទទួលខុសត្រូវ នៅចំពោះមុខ សភាជាតិ (មាត្រា៨១) ព្រោះ សភាជាតិនេះហើយ ដែល រាជរដ្ឋាភិបាល ត្រូវធ្វើ សេចក្ដីរាយការណ៍ជាចាំបាច់ អំពីសកម្មភាព នៃ កិច្ចការរដ្ឋ របស់ខ្លួន តើ វា ជា កម្មភាព សម្របនឹង ប្រយោជន៍ ជាតិដែរឬទេ?

ដូច្នេះ មានតែ សភាជាតិទេ ដែល អាច មាន សិទ្ធិ វាយតម្លៃនូវសកម្មភាព នយោបាយរបស់រដ្ឋាភិបាល ហើយអាច ស្ដីបន្ទោស ឬ សសើរ តាមការវិនិច្ឆ័យ ដែលខ្លួនយល់ឃើញ ព្រោះខ្លួនជាដំណាងប្រជាពលរដ្ឋ ហើយ ជា អ្នកទទួលខុស ត្រូវនៅចំពោះមុខប្រជាពលរដ្ឋ។ ឯចំណែកមហាក្សត្រវិញ នៅក្នុង របបគ្រប់គ្រង អាស្រ័យរដ្ឋសភា ព្រះអង្គ គ្មានការទទួលខុសត្រូវអ្វីនៅចំពោះប្រជាពលរដ្ឋ ដូច្នេះ ព្រះអង្គ ពុំអាចមាន សិទ្ធិ ផ្ដួលរដ្ឋាភិបាល ដែលជា ស្ថាប័ន គ្មានការទទួលខុស ត្រូវនៅចំពោះមុខព្រះអង្គនោះឡើយ។ ដូច្នេះ នៅពេលណាដែល រដ្ឋាភិបាល គ្មាន ការដកសេចក្ដីទុកចិត្តពី រដ្ឋសភា រដ្ឋាភិបាលនេះ នៅតែជា រដ្ឋាភិបាល ស្របច្បាប់ ជានិច្ច»។

ឯចំណែក រាជរដ្ឋាភិបាល ដែល ហ្លួងសីហនុ បង្កើតឡើង ហើយដឹលនាំដោយព្រះអង្គផ្ទាល់ជារដ្ឋាភិបាលក្រៅច្បាប់ ឬ ជា រដ្ឋាភិបាលដណ្ដើមអំណាច កើតចេញមកពី រដ្ឋប្រហារនោះឯងៗ

នុះឯងហើយ ដែល អ្នកឯកទេសខាងច្បាប់រដ្ឋម្មនុញ្ញ គេ ទុក ទង្វើ ហ្លួងសីហនុ នៅ ថ្ងៃទី១៨មិថុនា ឆ្នាំ១៩៥២ ជា រដ្ឋប្រហាររដ្ឋធម្មនុញ្ញៗ

រំលាយរដ្ឋាភាដោយហ្លួងសីហនុនៅថ្ងៃទី១៣មករាឆ្នាំ១៩៥៣

ទង្វើនេះ ជា ការបន្ត ជា ធម្មតា នៃ ការពង្រឹងអំណាចផ្តាច់ការ របស់ហ្លួងសីហនុ ព្រោះព្រះអង្គ ក្នុងឋានៈជា នាយករដ្ឋមន្ត្រីឥតស្របច្បាប់ ទ្រង់មានការពិបាកចាត់ចែងកិច្ចការរដ្ឋ ព្រោះទ្រង់ គ្មានការគាំទ្រពិតប្រាកដពី សំណាក់រដ្ឋសភាដែលមាន គណបក្សប្រជាធិបតេយ្យ ជាគណបក្ស ភាគច្រើន ដូច្នេះ ឆ្លៀតឱកាស នៅពេលដែល រដ្ឋសភា បោះឆ្នោតប្រឆាំងនឹងគម្រោងការថវិការជាតិ របស់រាជរដ្ឋាភិបាល ដឹកនាំដោយទ្រង់ផ្ទាល់ ទ្រង់ ប្រកាស រំលាយរដ្ឋសភាតែម្តងៗ សួរជាសំណួរ ថា ហេតុអ្វី បាន សភាជាតិ បោះឆ្នោតប្រឆាំងនឹង គម្រោងការថវិការជាតិ របស់រាជរដ្ឋាភិបាល ?

ទំនាស់នោះ មាននៅក្នុង ការវាយតម្លៃលើស្ថានភាពជាតិ រវាង រដ្ឋសភា និង រាជរដ្ឋាភិបាលៗ រាជរដ្ឋាភិបាល យល់ឃើញថា អទិភាព លើ នយោបាយការពារជាតិ និង សន្តិសុខប្រជាជាតិចំណែក រដ្ឋសភា វិញ ឲអទិផាព ទៅលើ ការអភិវឌ្ឍន៍សេដ្ឋកិច្ច និង សង្គមកិច្ច ព្រោះការលើកយក ស្ថានភាព អស្ថិរវន្ត (instable) នៃប្រជាជាតិ របស់រាជរដ្ឋាភិបាល ដើម្បី តម្លើងថវិការជាតិ ក្នុងវិស័យការពារជាតិនិងសន្តិសុខប្រជាជាតិ ជា ហេតុផល ឥតសមហេតុ ព្រោះសន្ថាភាពនេះ វា កើតមានមកពី រដ្ឋប្រហាររដ្ឋធម្មនុញ្ញ នៅ ថ្ងៃទី១៥ មិថុនា ឆ្នាំ១៩៥២នោះឯង ដែលនាំប្រជាពលរដ្ឋគ្រប់ស្រទាប់, ក្រមការគ្រប់ក្រសួង និង យុវជន មិនសប្បាយចិត្ត នាំគ្នា ធ្វើកូដកម្ម ប្រឆាំងនឹង រាជរដ្ឋាភិបាល ដូចយ៉ាង៖

- កូដកម្ម សិស្សអនុវិទ្យាល័យបច្ចេកទេស, និស្សិតសាលាគរុកោសល្យ, សិស្សវិទ្យាល័យស៊ីសុវត្ថិ, អនុវិទ្យាល័យយុវតី និង វិទ្យាល័យ និង អនុវិទ្យាល័យសំខាន់ៗឯទៀត នៅ តាមបណ្តាខេត្តនានា ;

- ការតវ៉ាពី សំណាក់និស្សិតខ្មែរ នៅប្រទេសបារាំង ប្រឆាំងនឹង រដ្ឋប្រហារ ថ្ងៃទី១៥ មិថុនា ឆ្នាំ១៩៥២ នាំឲ ហ្លួងសីហនុ មានប្រតិកម្មកម្រោល ផ្តាច់អាហារូបករណ៍និស្សិតខ្មែរ ចំនួន២០នាក់ ហើយ ស្នើ សូមឲ អាជ្ញាធរបារាំង រំលាយ សមាគម

និស្សិតខ្មែរ នៅប្រទេសបារាំង ជាពិសេស សមាគមខេមរៈនិស្សិត មាន និន្នាការនយោបាយឆ្វេងនិយម ដែល បាន សរសេរលិខិត ថ្វាយ ព្រះអង្គផ្ទាល់ នៅ ថ្ងៃទី៦ កក្កដា ឆ្នាំ១៩៥២ រិះគន់ នយោបាយទ្រង់ ចោទថា ជានយោបាយ បំផ្លាញសេរីភាព របស់រាស្ត្រខ្មែរ, ចោទ របប រាជាធិបតេយ្យ ថាជា របបមនុស្ស ជិះជាន់មនុស្ស ;

- ក្ងដកម្មអ្នករាជការ នាយទាហាន ព្រះសង្ឃ នៃ សាលាជាន់ខ្ពស់តាសាបាលី (ថ្ងៃ១២ មករាឆ្នាំ១៩៥៣)។

នៅថ្ងៃរំលាយរដ្ឋសភានោះ ហ្លួងសីហនុ ប្រកាស ជាសាធារណៈ ថាទ្រង់ «*នឹងប្រឆាំងដាច់ខាតដល់គ្រប់ជនណា ឬ គណបក្សនយោបាយណា ប្រឆាំងនឹង កម្មវិធីនយោបាយ របស់ទ្រង់ហើយ ទ្រង់ ទុក អ្នកប្រឆាំង ជា ជនក្បត់ជាតិ*»។ ប្រកាសបែបនេះ គឺ មានបំណង យក ការទាមទារឯករាជ្យ ជា សកម្មភាពផ្តាច់មុខរបស់ទ្រង់ ដោយ បំបែកស្រុកខ្មែរ ជាពីរពួក គឺ ពួកព្រះអង្គ ធ្វើតាមព្រះអង្គ ឥតអាចប្រកែកបាន និង ពួក ដែលគេ មាន គំនិតទាមទារឯករាជ្យជូនជាតិដែរ តែមិនធ្វើតាមរបៀបព្រះអង្គ ឬ មិនរួមនឹង ព្រះអង្គ។ នយោបាយបែបនេះ មានតែអ្នកដឹកនាំផ្តាច់ការទេ ដែលយកមកអនុវត្តន៍។

សួរថា ការរំលាយរដ្ឋសភានេះ ជាទង្វើស្របច្បាប់ដែរឬទេ ?

ម្តងទៀត ចម្លើយមាន នៅក្នុងនិក្ខេបបទ របស់ លោក ផឿង តុនៈ

« មាត្រា៣៨ នៃរដ្ឋធម្មនុញ្ញ ឆ្នាំ១៩៤៧ អនុញ្ញាតិឲសិទ្ធិមហាក្សត្រ អាចរំលាយសភាជាតិបានមួយដង តែត្រូវចាំបាច់ មាន ការស្នើពីនាយករដ្ឋមន្ត្រី ដូច្នេះមហាក្សត្រ មិនមាន សិទ្ធិខ្លួនឯងប្រើអំណាចពិត ជាក់លាក់ ដែល ព្រះអង្គគ្មាន យកមក រំលាយ រដ្ឋសភាបាននោះឡើយព្រោះ ក្នុង របបគ្រប់គ្រងអាស្រ័យរដ្ឋសភាមាន តែ នាយករដ្ឋមន្ត្រីទេ អាចស្នើសុំទៅព្រះរាជាសុំឲព្រះអង្គ រំលាយរដ្ឋសភាសិទ្ធិនេះ អ្នកតែងច្បាប់ គេបង្កើតឡើង ក្នុងគតិ រកសមតានៃអំណាច នីតិប្រត្តិបត្តិ និង នីតិបញ្ញាតិនេះឯង » ។

«ក្នុងមតិផ្ទាល់របស់ខ្ញុំ (ផឿង តុន) គេ អាច ធ្វើ ការសង្កេតមួយថា នៅពេលនោះមហាក្សត្រ ជា នាយករដ្ឋមន្ត្រី ដូច្នេះ ព្រះអង្គ អាចស្នើទៅខ្លួនព្រះអង្គ ជា ព្រះរាជា ឲរំលាយ រដ្ឋសភា។ ការសង្កេតបែបនេះ វាគ្មាន ភាពសមហេតុផលទេ ព្រោះ នៅពេលណា មាន អំណាចណាមួយ នៃស្ថាប័ន ទាំងបី(មហាក្សត្រ នីតិប្រត្តិបត្តិ និង នីតិបញ្ញាតិ)ឈប់មាន អានុភាព ពេលនោះ គេ មិនអាចយក មាត្រា៣៨ មកអនុវត្តន៍បាននោះឡើយ ព្រោះ ច្បាប់រដ្ឋធម្មនុញ្ញ មានបែងចែក ដាច់គ្នា

ច្បាស់ នៃ សមត្ថភាព របស់ស្ថាប័ននិមួយៗ ហើយ សមត្ថភាពនេះ វាពុំអាច រលាយចូលគ្នាបាននោះឡើយ ព្រោះ ថា គេ ពុំអាចធ្វើជា អាជ្ញាកណ្តាលផង និង ជាអ្នកប្រកួតកីឡាផង ដូច្នេះ អំពើ ដែល ហ្លួងសីហនុ បានធ្វើនេះ វា មាន នៅតែ ក្នុង របបផ្តាច់ការតែប៉ុណ្ណោះ»ៗ

គួរដឹងដែរថា នៅពេលដែល ហ្លួងសីហនុ រំលំ រដ្ឋាភិបាល លោក ហ៊ុយ កន្ធុលទ្រង់ បានកំញើញ សតាជាតិ ឲធ្វើច្បាប់មួយខ្សែក ហាមមិនឲ បុគ្គលណា ឬ គណបក្ស ណា ធ្វើអំពើល្មើស ព្រះករុណាៗ

រាជានិយមផ្តាច់ការ

នៅពេល ហ្លួងសីហនុ ចាប់ផ្តើមធ្វើ «ព្រះរាជបូជនីយ៏កិច្ចសម្រាប់ឯករាជ្យកម្ពុជា» នៅ ថ្ងៃទី១៨ មិថុនា ឆ្នាំ១៩៥២ ព្រះអង្គ បានសុំស្នើ តាមតែសំដីទ្រង់ ទៅប្រជាពលរដ្ឋ ដែលជាកិច្ចសន្យា គ្មាននិយតកម្ម (ឥតត្រឹមត្រូវតាមច្បាប់) ថា ព្រះអង្គ សុំរយ:ពេល បីឆ្នាំ សំរាប់ ធ្វើសម្មតាពទាមទារឯករាជ្យពី បារាំងយក មកជូនជាតិ ហើយ ស្បថ ចំពោះទេវតា ថា នឹង ខំប្រឹងធ្វើឲសំរេច ទាល់តែបាន នូវ គោលបំណងនេះៗ សំណើឥតមូលដ្ឋានច្បាប់នេះ គឺ សំរាប់តែបង្វៃង នូវ ការចាប់អារម្មណ៏ ប្រជាពលរដ្ឋ ទៅលើរដ្ឋប្រហារ ដែល ព្រះអង្គ កំពុងធ្វើដោយរំលោភច្បាប់រដ្ឋ

នៅថ្ងៃនោះដែរ គឺ រំលំ រដ្ឋាភិបាល លោក ហ៊ុយ កន្ធុល ដែល ជា រដ្ឋាភិបាលដំណាងសភាជាតិ ដែល ជា រដ្ឋសភាព ដំណាងរាស្ត្រ ហើយ រឿងទាក់ទងនឹងសំបថនោះទៀត គឺគ្មានអ្វី ក្រៅ ពីការចំអក របស់ហ្លួងសីហនុ យកជំនឿ ឥតហេតុផល មក បោកប្រាស់ប្រជាពលរដ្ឋ ឆាប់ជឿនោះឯង។

ម្យ៉ាងមួយទៀត នៅ ថ្ងៃទី១៨ មករា ឆ្នាំ ១៩៥៣ ព្រះអង្គ ប្រកាសក្រម ថា ប្រទេសជាតិ មានអាសន្ន, ការប្រកាសនេះ គឺសំរាប់តែបង្វែង ម្តងទៀត នូវ ការចាប់អារម្មណ៏ ប្រជាពលរដ្ឋ ទៅលើ ការរំលាយរដ្ឋសភា ដោយទ្រង់ នៅ ថ្ងៃទី១៣ មករា ឆ្នាំ ១៩៥៣នោះដែរ។ ក្នុងចំណុចនេះ ហ្លួងសីហនុ បានបំពានជាក់ស្តែង លើច្បាប់រដ្ឋធម្មនុញ្ញ ព្រោះរបបគ្រប់គ្រងអាស្រ័យរដ្ឋសភា ស្ថាប័ន អាចវាយតម្លៃ នូវ ភាពពលនៃការិកវ រ ដែលមានកើតឡើងនៅក្នុងប្រទេស មានតែ រដ្ឋសភានោះឯង ដោយហេតុនេះ រដ្ឋសភា ជា អ្នកប្រកាស នូវ ភាពអាសន្ន នៃ ប្រជាជាតិ មិនមែន មហាក្សត្រ អាចយកអំណាចខ្លួន ដែលជា អំណាចជានិមិត្តរូប មក ប្រកាស ប្រជាជាតិមាន អាសន្ន បាននោះឡើយ។

តាំងពីប្រទេសខ្មែរ យក របបគ្រប់គ្រងអាស្រ័យរដ្ឋសភា មកអនុវត្តន៏ ហ្លួងសីហនុបាន រំលោភ ពីរដង នូវ ដំណើរជាប្រក្រតី នៃ លទ្ធិប្រជាធិបតេយ្យ គឺ យកអំណាច

កម្រោល មករំលាយរដ្ឋសភា ដែល ជា សភាដំណាងរាស្ត្រខ្មែរ ហើយ នាំឲមាន វិបត្តិ រដ្ឋធម្មនុញ្ញ នៅកម្ពុជា លើកទី១ នៅក្នុង ឆ្នាំ ១៩៤៩ លើកទី២ នៅក្នុង ឆ្នាំ ១៩៥៣ ហើយ លើក ទី២ នេះឯងដែល ជា អំពើ ជាក់ស្តែង ក្នុងបំណង បំបាត់ចោល លទ្ធិប្រជាធិបតេយ្យសេរី នៅស្រុកខ្មែរដើម្បី ប្រត្យាស្ថាបនា របបរាជានិយមផ្តាច់ការ ក្នុងរបបនេះ ទ្រង់ មានអំណាច អាចនឹង ធ្វើអ្វីបានគ្រប់បែបយ៉ាង តាមតែ ទំនើងចិត្តខ្មៅ របស់ទ្រង់ ដូចយ៉ាង៖

- ដណ្តើមយកអំណាចទាំងមូល មិនត្រឹមតែ អំណាចនីតិប្រត្តិបត្តិ និង នីតិបញ្ញាតិ ថែមទាំងយក អំណាចតុលាការ មកធ្វើជាអាវុធនយោបាយ ដូចយ៉ាង តែងតាំង ចៅក្រមធំៗ សុទ្ធតែ ជា ជនស្មោះនឹងព្រះអង្គ ;
- ចាប់ដាក់គុក សមាជិករដ្ឋសភា ជាច្រើននាក់ ដោយ ឥតរវល់ឈឺក្បាលនឹង អន័យឯកសិទ្ធិរបស់អ្នកតំណាងរាស្ត្រនោះឡើយ ;
- លប់ចោល សេរីភាពបុគ្គល សេរីភាពមតិ សេរីភាពរួមប្រជុំគ្នា ហើយបង្កើត ប្រព័ន្ធ ត្រួតពិនិត្យ (censure) គ្រប់វិស័យ ដែល គេឃើញមាន នៅតែក្នុង ប្រទេស ដឹកនាំ ដោយ របបផ្តាច់ការៗ

ដូច្នេះ អ្វីដែល ហ្លួងសីហនុ បានធ្វើ ដូច បានរៀបរាប់ខាងលើនេះ វា មានចរិកលក្ខណៈ ជារបបផ្តាច់ការ ដែល វិទូនយោបាយ គេ សំគាល់ឃើញជាទូទៅ នូវធាតុបីយ៉ាង របស់វា គឺៈ

១. អំណាចផ្តាច់ការ ច្រើនតែ ប្រកាសប្រើ ដោយខ្លួនឯង ដោយគ្មានកំរិតអាណត្តិ ឬ អាណត្តិមួយមានរយៈពេលយូរ ;

២. អំណាចផ្តាច់ការ តែងតែ ជ្រើសរើស លុះកាលវេលាមកដល់ជា **សុទិន**[15] ធ្វើប្រជាមតិក្តីឬរៀបចាំការបោះឆ្នោតក្តី ព្រោះ ដឹងច្បាស់ថាពិតជាឈ្នះជាពុំខាន ;

៣. អំណាចផ្តាច់ការនៅពេលធ្វើប្រជាមតិ ជ្រើសរើសដោយខ្លួនឯង នូវ សំណួរណា ដែលខ្លួនដឹងច្បាស់ជាមុន នូវ ចម្លើយជាវិជ្ជមាន សំរាប់ខ្លួនៗ

គម្រោងការកែរដ្ឋធម្មនុញ្ញ ដែល សីហនុ យកមកលាតត្រដាង នៅ ថ្ងៃទី១៥ កុម្ភៈ ឆ្នាំ ១៩៥៥ នៅចំពោះមុខ អង្គទូត និង គណកម្មាធិការ អន្តរជាតិ ត្រួតពិនិត្យ (C.I.C.) ការដកទ័ពបរទេស ចេញពី ស្រុកខ្មែរ ជា ដំណាក់ការ ទីបំផុត សំរាប់ បង្កើតឡើងវិញ នូវ របបរាជាផ្តាច់ការ តែប៉ុណ្ណោះៗ គួរដឹងដែរថា គម្រោងការ

[15] សុទិន=Temps favorable។

នេះ មាន ប្រតិកម្មជាអវិជ្ជមាន ជាផ្លូវការ ពីសំណាក់ **គ.អ.គ** (C.I.C) ព្រោះ គេ មើលឃើញរួចស្រេច ថា ជា ឧបាយកល សំរាប់ ដាំ របបផ្តាច់ការដែល វា ខុសពី គតិ នៃ សន្និសិទ នៅទីក្រុងស៊ីណែវ ស្តីពីសន្តិភាព នៅឥណ្ឌូចិនៗ

យោងទៅលើឧបធិ (ការបោកប្រាស) របស់ហ្លួងសីហានុ ដែល យើបានរៀបរាប់ ខាងលើនេះការបង្កើត ចលនាសង្គមរាស្ត្រនិយម គឺ ជា ការបង្កើតចលនាមួយ សំរាប់ធ្វើជាវាំងននបិតបាំងការវិលត្រឡប់មកវិញ នៃ របបរាជានិយមផ្តាច់ការ ឬរបប សីហានុនិយម តែប៉ុណ្ណោះៗ ហ្លួងសីហានុ ដាក់រាជ្យ នៅ ថ្ងៃទី២ មិនា ឆ្នាំ ១៩៥៥ ព្រោះ រាជសម្បត្តិ វាគ្មានតម្លៃអ្វីទៀតទេ សំរាប់ទ្រង់ ព្រោះ ព្រះអង្គ ដណ្តើម អំណាចបានអស់ទៅហើយ មួយវិញទៀត ទ្រង់ ប្រើ អំណាច ចែក អំណោយ ថ្វាយ ដល់ បិតាទ្រង់ ថែមទៅទៀត គឺ ផ្ទេរ រាជសមប្បត្តិ ថ្វាយ អ្នកមានគុណាព្រះ អង្គៗ

ការថ្វាយអំណោយរាជសម្បត្តិ ដល់បិតានេះទៀត ជា ល្បិចវៀរ មិនឲមានអ្នក ណាមួយនៅពីលើទ្រង់បានតែប៉ុណ្ណោះៗ អំណាចពិត ព្រះអង្គ ក្តោបបានអស់ ហើយ ដូច្នេះ ត្រូវធ្វើយ៉ាងដូចម្តេច ឲអំណាចជានិមិត្តរូប ជា អំណាចមហាក្សត្រ ថិតនៅលើដៃទ្រង់ដដែល គឺគ្មានល្បិតអីល្អជាង ប្រគល់ថ្វាយបិតា ឲគ្រប់គ្រង

ដោយដឹងច្បាស់ ថា អ្នកមានគុណព្រះអង្គ មិនយកវា មករំខានអំណាចពិត របស់ទ្រង់នោះទេ ដូចព្រះអង្គ តែងតែយកវា មកប្រើ ដើម្បី រំខានរដ្ឋសភាតាមទំនើងចិត្តទ្រង់ៗ

យើងអាច សន្និដ្ឋានថា សីហនុនិយម ជា ដំណាងអំណាចផ្តាច់ការ, វាជានិយម ជា ដំណាងសីហនុ, សីហនុ ជា ដំណាងសីហនុៗ តើប្រជាជាតិខ្មែរជាអ្វី ? ចំពោះខ្ញុំ នៅពេលណា ខ្មែរម្នាក់ៗ នៅតែ រំលឹក គុណ ដល់ខ្មោច ព្រះករុណាសីហនុ គឺច្បាស់ ជាស្រុកខ្មែរ នៅមានទុកវេទនាជានិច្ច ព្រោះសីហនុនេះឯង ជា ទុក្ខវេទនារបស់ជាតិខ្មែរ តាំងពីនៅមានជីវិត រហូតចាកលោកនេះទៅបរលោកៗ

១.២.គតិនៃចលនាសង្គមរាស្ត្រនិយម

បើលើកយកទ្រឹស្តី " សង្គមរាស្ត្រនិយម " មកពិនិត្យ តាម ការឃោសនា នៃ អ្នកសីហនុនិយមគឺ ពិតជាឃើញមានតាពផ្ទុយផងពីកំណើតមក ដូចយ៉ាង៖

១. ជា សហាគមន៍ ដើម្បី កិត្តិយស សីលធម៌ សំរាប់ ដំកើង ជីវភាពរស់នៅ របស់ប្រជាពលរដ្ឋ ដោយមាន ការធានា នៃ ការចំរើនសង្គមកិច្ច, សេដ្ឋកិច្ច និង វប្បធម៌ពី ចលនានេះ ;

២. ជា សហាគមន៍ ជា ដំណរាង នូវ សេចក្ដីប្រាថ្នា នៃ ប្រជាពលរដ្ឋពិត មាតុភូមិជា សហាគមន៍ រួបរួមជាតិ ដើម្បីប្រឆាំងនឹង អំពើអយុត្តិធម៌ អំពើពុករលួយ ការរឹបជាន់ និងការក្បត់ចំពោះប្រជាពលរដ្ឋ និងប្រជាជាតិ ;

៣. ជា សហាគមន៍ ការពារឯកតាពជាតិ ការពារ ប្រពៃណី ដ៏ល្អថ្លៃថ្លា របស់ជាតិខ្មែរ ដែលវាធ្លាប់ ធ្វើឲ ប្រជាជាតិ ស្គាល់ នូវ សេចក្ដីរុងរឿង ក្នុងអតីតកាល។ ប្រពៃណីនេះ កើតពីការរួបរួម នៃ រាស្ត្រ ជា មួយ ឧបត្ថម្ភក: (protecteur) ជាធម្មជាតិ ពីរយ៉ាង គឺ ពុទ្ធសាសនា និង រាជបល័ង្គ។

តាមពិត ទ្រឹស្ដីសង្គមរាស្ត្រនិយម ជា ទ្រឹស្ដី កើតចេញពី គ្រឿងផ្សំ បង្កើតដោយ បុគ្គលសីហានុ ពីមួយថ្ងៃទៅមួយថ្ងៃ ទាញយក ប្រសិទ្ធិភាព ពីក្នុង អារម្មណ៍ របស់ព្រះអង្គផ្ទាល់ យកវាមកនិយាយឃោសនា បញ្ឆោតរាស្ត្រឆាប់ជឿ ដូចយ៉ាង កាន់ចបកាប់ដី លើកគ្រនប់ទឹក ដោះស្រាយ បញ្ហាយុត្តិធម៌ ជូនរាស្ត្រ ក្នុងសួនផ្កា កណ្ដាលថ្ងៃ លេងកីឡាទាត់ប៉ាល់ ទះបាល់រាល់ល្ងាច ជា មួយ កុង្សីសេនាបតី ដំណាងរាស្ត្រ ឬ ឯកអគ្គរដ្ឋទូត នៅក្នុង ដំណាក់ចំការមន ដើម្បីថត ជាខ្សែភាពយន្ត សំរាប់បញ្ចាំងជូន ប្រជារាស្ត្រមើល ក្នុងរោងកុន និង ទីលានសាធារណ:។ ទង្វើ

នេះ គឺ សំរាប់ឲ រាស្ត្រគោរព និង ស្រឡាញ់ រូបសីហនុ ឲដូច ជា ទេពតា ចុះពីឋានសួគ៌មកចាប់កំណើត ជាមនុស្ស ក្នុង ឋានលោកីយ នោះឯងៗ

ស្នេហ៍ស្តេច សំរាប់ បំពេចិត្តរាស្ត្រ និង អ្នកនយោបាយខ្មែរ

សួរជាសំណួរថា រាស្ត្រទៅចុះ មាន ចិត្តស្រាល ឆាប់ជឿគេ ព្រោះ ស្រឡាញ់ ដោយខ្លាចស្តេចតាមទម្លាប់ ជាប់ស្នេហ៍ស្តេច តាំងពីបុរាណកាលមក ចុះហេតុអ្វីបានជា មាន អ្នកនយោបាយសម័យ អ្នកចេះដឹងចំណេះទំនើប នាំគ្នា ត្រូវត្រូវ ស្នេហ៍ស្តេចហ្នុះដែរ ? នៅពេលដែល របបគ្រប់គ្រងអាស្រ័យរដ្ឋសភា បានក្លាយទៅ ជា របបរាជានិយមផ្តាច់ការ ចរិកអាក្រក់ តពូជខ្មែរ ក៏បានអង្រួនឡើងវិញ នៅក្នុង គំនិតខ្មែរ ទាំងរាស្ត្រ ទាំងមន្ត្រី ទាំង អ្នកនយោបាយ ភាគច្រើន ខ្លាចឃ្លានអំណាច នាំគ្នាមើលឃើញ ហ្លួងសីហនុ ជា ព្រះបាទធម្មិក ជា ព្រះថ្មី មានចិត្តស្រង់ ប្រជាជាតិខ្មែរ ពី គ្រោះអាសន្ន តែឥតបាន នាំគ្នាគិត ពិចារណា ឲបានច្បាស់លាស់ថា គ្រោះអាសន្ននោះ គឺ ព្រះថ្មីនេះឯង ជា អ្នកសាបព្រោះការវឹកវរនៅក្នុងនគរនោះឯង ហើយនាំគ្នា ចុះចូលក្នុង ចលនា សង្គមរាស្ត្រនិយម ឥតមាន ល័ក្ខខណ្ឌៗ ពេលនោះនៅសល់ វរជនភាគតិចបំផុត ក្នុងចំណោម អ្នកនយោបាយខ្មែរ នៅមាន ឧត្តមគតិ មិនព្រមចាញ់ស្នេហ៍ស្តេច តែ ជា អកុសល ពួកអ្នកតស៊ូគំនិតទាំងនោះ

ច្រើនតែមាន និន្នាការនយោបាយ ជា អ្នកឆ្វេងនិយម ឬ កុម្មុយនិស្តនិយម ដោយហេតុនេះ ក្នុង របបសីហនុនិយម គឺ ឃើញមានតែនិន្នាការនយោបាយ អច្ចន្តភាព ពីរ តែប៉ុណ្ណោះ ប្រឈមមុខតទល់គ្នា លើឆាកនយោបាយនៅក្នុងស្រុកខ្មែរ គឺ អ្នកសីហនុនិយម និង អ្នកឆ្វេងនិយមៗ ការបោះបង់ចោលការតស៊ូមតិនៃ អ្នកស្តាំនិយម, អ្នកជាតិនិយម ដែលជា អ្នកប្រជាធិបតេយ្យសេរីពិត ហើយនាំគ្នា ទៅចុះចូលបង្លងសីហនុ គឺដូចជានាំគ្នា យកអាហារ ទៅចិញ្ចឹមខ្លា ឲ្យបានធាត់ធំ សំរាប់ ស៊ីខ្លួនឯង ទៅថ្ងៃក្រោយនោះឯងៗ ដូចខ្ញុំ បានជំរាប ពីខាងលើរួចមកហើយ អ្នកនយោបាយខ្មែរ ជំនាន់នោះគាត់ មិនសូវស្គាល់ថា អ្វីទៅជា មនោគមវិជ្ជា ដែលគាត់ ត្រូវប្រកាន់យកជាដាច់ខាត ដើម្បីរក្សា សេចក្តីថ្លៃថ្នូរ របស់គាត់ ជា មនុស្សផង និង ជា កម្លាំងនយោបាយ របស់គាត់ផងៗ កង្វះ មនសិកាជាតិនេះឯង ដែល ជា កត្តា នាំគ្នារត់ទាំងហ្វូង ទៅចូលសីហនុ ព្រោះគាត់យល់ច្រឡំថា នយោបាយ គឺ ជា យស័ក្តិ ដែលជា ក្អែលក្រាសឃ្មុំក នៃ ទំនៀមខ្មែរៗ តើ គតិខ្មែរបែបនេះ វាមានអ្វី ខុសគ្នាទៅនឹង គតិក្នុងសម័យនេះ ? អ្នកនយោបាយបែបជា អ្នករកអត្ថប្រយោជន៍ គឺ ជា វរជន នៃ អំណាច ឬ ជា អ្នកកាលាវត្តនិយមតែប៉ុណ្ណោះៗ

ចំណែករាស្ត្រខ្មែរ នៅពេលគាត់ឃើញ ការវិលត្រឡប់ របបរាជានិយមផ្តាច់ការមកវិញ ពេលនោះ គំនិតប្បាក់ស្បាត ខ្លាចអំណាចហ្លួង ក៏ វាវិលត្រឡប់មកវិញខ្លួនឯក ក្នុង គតិ របស់គាត់ដែរ ព្រោះ ការខ្លាច អំណាច វា ក្លាយ ជា ធម្មជាតិ នៃ ជនខ្មែរម្នាក់ៗអស់ច្រើនសតវត្សរួចមកហើយៗ មួយវិញទៀត អ្វីដែលរាស្ត្រខ្មែរ គាត់លែងយល់ទៅទៀត គឺ គាត់ ឮពាក្យបញ្ជោរជានិច្ច ពី សំណាក់ អ្នកនយោបាយផង អ្នកចេះដឹកផង ថា ប្រជារាស្ត្រខ្មែរ ជា ពូជពង្សខ្មែរអង្គរតែពេលដែរ គាត់ ឮពាក្យផ្អែមបែបនេះ គាត់នាំគ្នាស្រណោះ គិតក្នុងចិត្តថា ឳព្រះអើយ ! បើអញសព្វថ្ងៃនេះ អញវេទនា បែបនេះ ចុះនៅក្នុង សម័យ មហាចក្រស្តេច មហាក្សត្រ មានអំណាចស្មើនឹង យោមរាជ តើខ្មែរអង្គរ ដែល ជា ញាតិសន្តាន របស់អញ តើ គាត់វេទនាចិត្តកាយ បែបណាទៅ ក្នុង របបមនុស្សជិះជាន់មនុស្ស ?

សួរថាតើ កត្តាមនុស្សនេះឯងឬ ដែល នាំឲ របបរាជានិយមផ្តាច់ការ អាច នៅថែរក្សាបាន នូវឯកសិទ្ធិ មហាក្សត្រ ឲគង់វង់ជានិច្ច ដែលនាំឲ ដាំលែងដុះ នូវ លទ្ធិប្រជាធិបតេយ្យសេរី នៅស្រុកខ្មែរ ?

យើងឃើញច្បាស់ហើយថា ចលនាសង្គមរាស្ត្រនិយម កើតចេញពី របបផ្តាច់ការហើយ អ្នកបង្កើតសោតទៀត គឺ ពួកជន មួយក្តាប់តូច មាន ហ្លួងសីហានុ ជា សេនា

ប្រមុខៗ ដូច្នេះវាគ្មានការអ្វីគួរចងៀងឆ្ងល់ទេ អំពីជ័យជំនះដាច់មុខ នៅក្នុងការបោះឆ្នោត នៅ ថ្ងៃទី១១ កញ្ញា ឆ្នាំ១៩៥៥ របស់សង្គមរាស្ត្រនិយម ព្រោះ ជា ការបោះឆ្នោត គ្មានសេរី យុត្តិធម៌ ផ្គងរៀបចំឡើងពី ក្រុមអ្នកសីហនុនិយម ដើម្បី ជ័យជំនះរបស់ព្រះករុណា របស់ខ្លួនៗ ដូច្នេះយើងអាច សន្និដ្ឋានបាន "សង្គមរាស្ត្រនិយម" បង្កើតឡើង សំរាប់តែ បុគ្គលសីហនុ តែប៉ុណ្ណោះៗ

១.៣.សកម្មភាពនយោបាយ របស់ សង្គមរាស្ត្រនិយម ពី ឆ្នាំ ១៩៥៥ ដល់ ១៩៦០

សកម្មភាព នយោបាយ ក្នុងប្រទេស

គឺគ្មានអ្វីក្រៅពី ការខំពង្រឹង អំណាចផ្តាច់ការ សម្តេចសីហនុ ហ្នឹះទេ ដូចយ៉ាងៈ

នៅ ថ្ងៃទី១៤ មករា ឆ្នាំ១៩៥៦ ការប្រកាស ប្រើរដ្ឋធម្មនុញ្ញថ្មី ដែល ជា រដ្ឋធម្មនុញ្ញតម្រូវតាមអំពើល្មើស សម្តេចសីហនុ តែប៉ុណ្ណោះ ;

នៅ ក្នុង ខែវិច្ឆកា ឆ្នាំ ១៩៥៧ បង្កើត ចលនាយុវជនសង្គមរាជានិយមខ្មែរ ដើម្បីចឈរ ចាំទះដៃ និងស្រែកថា "ជ័យឃោសម្តេចឪ បិតាឯករាជ្យជាតិ !" ;

នៅ ថ្ងៃទី៨ មករា ឆ្នាំ ១៩៥៨ សម្តេចសីហានុ រំលំ រាជរដ្ឋាភិបាល ដឹកនាំ ដោយ លោក ស៊ឹម វ៉ា ដោយ សារលោក ជំទាស់នឹងទ្រង់ អំពី ចំណង់ របស់ទ្រង់ ចង់យក សមាជជាតិ មកធ្វើជា ស្ថាប័នជាតិមួយ នៅក្នុង រដ្ឋធម្មនុញ្ញ ;

នៅ ថ្ងៃទី៨ មករា ឆ្នាំ ១៩៥៨ សម្តេចសីហានុ ប្រកាស រំលាយ រដ្ឋសភា ក្នុងចិត្តខ្មៅ របស់ទ្រង់គឺ សភាជាតិនេះ មិនសូវជួយជិតដល់ នូវ ចំណង់ហួសហេតុ របស់ទ្រង់ គឺ ពង្រឹង អំណាចផ្តាច់ការ ;

នៅ ថ្ងៃទី២៦ មករា ឆ្នាំ ១៩៥៨ សម្តេចសីហានុ ធ្វើប្រជាមតិ អំពីច្បាប់បោះឆ្នោត ដើម្បីប្រយោជន៍ទ្រង់ តែ ទ្រង់ ប្រើឧបាយកល ដូចដែរទ្រង់ ធ្លាប់ធ្វើ ដើម្បី បំភាន់ មតិរាស្រ្ត ល្បិចនោះគឺ ឲសិទ្ធិ ស្រ្តី អាចបោះឆ្នោតបាន ក្នុង គោលបំណងយក សិទ្ធិនេះ ដើម្បីឲរាស្រ្តភ្លេចគិត ពី គោលបំណងពិត របស់ច្បាប់បោះឆ្នោត សំរាប់ ជ័យជំនះ ចលនា សង្គមរាស្រ្តនិយមរបស់ព្រះអង្គ ;

នៅ ថ្ងៃទី ២៩ មករា ឆ្នាំ១៩៥៨ មានធ្វើ ការបោះឆ្នោត រើស មាជិកសភាជាតិៗ ចលនាសង្គមរាស្រ្តនិយម បានទទួលបានជោគជ័យ ជាអតិបរិមាណ ដូច បំណង របស់ ស្តេចសីហានុមែន ;

ក្នុង ខែមករា ឆ្នាំ ១៩៥៩ លោក សម សារី ដែល ជា សិប្បករ ដ៏សំខាន់មួយ នៃ ការបង្កើតចលនាសង្គមរាស្ត្រនិយម រត់ចូលព្រៃ ព្រោះ មាន ទំនាស់ មតិ នយោបាយ ជាមួយ សម្តេចសីហនុ។ ទំនាស់នោះ គឺនៅត្រង់ លោក ប្រកាស តាមលិខិត ហើយ ចុះផ្សាយ ក្នុងកាសែត "រដ្ឋាធិបតេយ្យ" នៅ ថ្ងៃទី១ មករា បង្កើត ចលនាប្រឆាំងនឹង សង្គមរាស្ត្រនិយម។ ចលនាលោក មានឈ្មោះថា " ចលនា រួបរួម អ្នកប្រជាធិបតេយ្យ" ស្ថាបទជន សំខាន់ មាន លោក សម សារី និង លោក ចៅ ប៉ូរី។ សម្តេចសីហនុ មានប្រតិកម្មប្រឆាំង ទាំងកម្រោលនឹង សារលិខិតនេះ ហើយ ចោទប្រកាន់ថា ជា អំពើក្បត់ជាតិ។ គេដឹងច្បាស់ថា លោក សម សារីលោក មិនមែន ជា សន្តជនទេ តែ សិទ្ធិ បង្កើត គណបក្ស នយោបាយ ជា សេរីភាព របស់មនុស្សម្នាក់ៗ ដែលមានចែងក្នុង សេចក្តីថ្លែង ប្រកាស ជា សាកល នៃ សិទ្ធិមនុស្ស។ ចោទលោក ថា ជា ជនក្បត់ជាតិ អ្នក ដែល ចោទនោះទេ ជា ជនក្បត់រាស្ត្រ ដែល ជា ម្ចាស់ របស់ប្រជាជាតិ។

គួរដឹងដែរថា ថ្ងៃក្រោយមក សម្តេចសីហនុ ចាប់ លោក ចៅ ប៉ូរី យក ទៅបាញ់ ប្រហារជីវិតជា សាធារណៈ នៅត្រពាំងក្រឡឹង ក្នុងខេត្តកំពង់ស្ពឺ ដោយ គ្មានជំនុំជំរះទោស ដើម្បី ទុកជាមេរៀន។ សីហនុ ចថតកុន នៃ ការបាញ់ ប្រហារជីវិត

លោក ចៅ ឬរី ហើយ ឲយកកុននេះទៅបញ្ចាំង តាមសាលារៀនគ្រប់ថ្នាក់ ជា ពិសេស បង្ខំឲ កុមារា កុមារី ទៅ ទស្សនាភាពយន្តនេះៗ នេះហើយ ជា អំពើ ព្រៃផ្សៃ របស់សីហានុ ;

ក្នុង ខែកុម្ភៈ ឆ្នាំ ១៩៥៩ ស្តេចសីហានុ អនុញ្ញាតឲ កងខេមរៈភូមិន្ទ សម្លាប់ លោក ដាប ឈួន អតីតខ្មែរឥស្សរៈ មេគណបក្ស និង រដ្ឋមន្ត្រី ដោយ ចោទ ប្រកាន់ លោក ថា មាន បំណង ជាក់ច្បាស់ ចង់ធ្វើ រដ្ឋប្រហារ ដោយ មាន យួន ខាងត្បូង នៅពីក្រោយ ;

ថ្ងៃ ទី២៦ វិច្ឆកា ឆ្នាំ ១៩៥៩ សម្តេចសីហានុ បញ្ជាឲ ព្យួរសកម្មភាព សភាជាតិ ;

ក្នុង ខែមិថុនា ឆ្នាំ ១៩៦០ សម្តេចសីហានុ ធ្វើប្រជាមតិ សុំឲ ប្រជាពលរដ្ឋ ជ្រើស រើស រវាង នយោបាយព្រះអង្គ នឹងនយោបាយ លោក ស៊ឹង ង៉ុកថាន់ និង អ្នក កុម្មុយនិស្តនិយម ;

ថ្ងៃ ទី១៧ ធ្នូ ឆ្នាំ ១៩៦០ សភាទាំងពីរ (រដ្ឋសភា និង ក្រុមព្រឹក្សាព្រះរាជាណាចក្រ) បោះឆ្នោត តែងតាំង សម្តេចសីហានុ ជា ប្រមុខរដ្ឋ អស់មួយជាជីវិត ;

ថ្ងៃ ទី៣ មេសា ឆ្នាំង ១៩៦០ មហាក្សត្រនរោត្តម សុរាម្រិត ទ្រង់ ប្រឈួនរោគ សគតទៅ នៅក្នុង ព្រះជន្មាយុ ៦៨ វស្សា។

សកម្មភាព នយោបាយ ក្រៅប្រទេស

ក្នុង ខែមេសា ឆ្នាំ ១៩៥៥ សម្តេចសីហានុ បានចូលរួមប្រជុំ ក្នុងសន្និសិទ នៅ ទីក្រុងប៉ង់ឌុង នៅប្រទេសឥណ្ឌូណេស៊ី។ សន្និសិតនេះ មាន គោលបំណង បង្កើត ជា អង្គការ នៃ ប្រទេសមិនចូលរួម ក្នុង ប្រតិព័ន្ធ ណាមួយ។ សន្និសិតនេះទៀត បង្កើត ឲមាន អត្តសញ្ញាណ នៃ តតិយក ប្រទេស ក្នុង ឆាកអន្តរជាតិ ដែល កើតឡើង ពីការរួបរួម នៃ ប្រទេស ទើបនឹង ទទួលបានឯករាជ្យ ;

នៅ ថ្ងៃទី១៦ ឧសភា ឆ្នាំ១៩៥៥ អាមេរិកាំង និងខ្មែរ ចុះហត្ថលេខា ទាក់ទងនឹងជំនួយយោធាសហរដ្ឋអាមេរិក ផ្តល់ឲកម្ពុជា ;

ថ្ងៃទី១៤ ធ្នូ ឆ្នាំ ១៩៥៥ ប្រទេសខ្មែរ បាន ចូល ជា សមាជិក នៃ អង្គការសហប្រជាជាតិ ;

ថ្ងៃទី១៣ កុម្ភ: ឆ្នាំ ១៩៥៦ សម្តេចសីហានុ យាងទៅធ្វើព្រះរាជទស្សនាកិច្ច ជាផ្លូវការ ជា លើកដំបូង នៅ ប្រទេសចិនកុម្មុយនិស្ត។ រាជទស្សនាកិច្ចនេះ ជា អន្ទាក់

កុម្មុយនិស្ត ទាក់ទាញសីហនុ ឲជាប់ នៅក្នុងទ្រុងចិន តែ ក៏ ជា លាភ របស់សីហនុ ដែរ ព្រោះ ទ្រង់ អាចបន្ត ពង្រឹង នយោបាយផ្តាច់ការ នៅក្នុងស្រុកខ្មែរ ដោយ សំអាងថា មាន ចិនកុម្មុយនិស្ត ជា អ្នកគាំទ្រព្រះអង្គ លើឆាកអន្តរជាតិ ;

ថ្ងៃទី២ មិថុនា ឆ្នាំ ១៩៥៦ រាជាណាចក្រខ្មែរ និង សាធារណរដ្ឋយៀកណាមខាង ត្បូង យល់ស្របគ្នា ឲមាន ការទំនាក់ទំនងតាមផ្លូវទូត ;

ថ្ងៃទី៤ វិច្ឆកា ឆ្នាំ ១៩៥៧ សម្តេចសីហនុ ប្រកាសក្រម ដាក់ប្រទេសខ្មែរ ជា ប្រទេស អព្យាក្រិត ក្រមនេះ ត្រូវបាន សមាជជាតិ លើកទី៤ យល់ព្រម នៅក្នុង ខែ មករា ឆ្នាំ ១៩៥៧ ។

នៅ ថ្ងៃទី១៨ មិថុនា ឆ្នាំ ១៩៥៨ មាន ឧប្បត្តិហេតុយោធា រវាង ខ្មែរ និង យួនខាង ត្បូង នៅតាមព្រំដែន នៃ ប្រទេស ទាំងពីរ ;

ថ្ងៃទី១៨ កក្កដា ឆ្នាំ ១៩៥៨ មាន ការថ្លែងរួម ចិនខ្មែរ ប្រកាស តាំង ស្ថានទូត ទៅ វិញទៅមករវាង ប្រទេសទាំងពីរ ដោយហេតុនេះ ខ្មែរ ផ្តាច់ ទំនាក់ទំនង ជា ផ្លូវការ ជាមួយ ចិនជាតិនិយម (ចិនតៃវ៉ាន់) ;

នៅ ថ្ងៃទី១៨ វិច្ឆកា ឆ្នាំ ១៩៥៨ ខ្មែរ ប្រកាស ផ្តាច់ទំនាក់ទំនង តាមផ្លូវទូត ជាមួយ រាជាណាចក្រថៃ ;

នៅក្នុង ឆ្នាំ១៩៥៩ សង្គ្រាម នៅប្រទេសយៀកណាម បានផ្ទុះឡើង ជាលើកទី២;

នៅ ថ្ងៃទី១៨ ធ្នូ ឆ្នាំ ១៩៦០ ខ្មែរ/ចិន ចុះហត្ថលេខា រួមទាក់ទងនឹង "មិត្តភាពចិន/ ខ្មែរ និង មិនឈ្លានពានគ្នា ទៅវិញទៅមក។

នៅក្នុងការសាកល្បងសិក្សារបស់យើង នៅពេលក្រោយ យើងនឹង លើកមក ពិនិត្យ បន្តទៀតនូវ សម័យសង្គមរាស្ត្រនិយម ហើយនឹង វិភាគ អំពី ការយល់ឃើញ របស់ អ្នកឯកទេសបារាំងមួយចំនួន ដែល ជា អ្នកគាំទ្រ នយោបាយសីហានុដោយ បាន សរសេរការពារ ចលនាសង្គមរាស្ត្រនិយម ថា ជា ផ្លូវកណ្តាល រវាង លទ្ធិប្រជាធិបតេយ្យសេរី នៅបស្ចឹមប្រទេស និង របបសង្គមនិយម ម៉ាស៊ីសនិយម ដែល គ្រប់ប្រទេសលោកខាងកើត យក វា មក អនុវត្តន៍។

សៀវភៅយោង៖

- វិបត្តិកម្ពុជា និពន្ធដោយលោក សៅ ឆាត។

- គុកនយោបាយ និពន្ធដោយប៊ុនចន្ទ ម៉ុល(១៩៧១)។

- La crise cambodgienne Thèse pour le doctorat par Phung Thon Faculté de droit de Paris(1954)។

សម័យឯករាជ្យ - ១៩៦០-១៩៦៦

២.រយ:ពេលពីឆ្នាំ១៩៦០ ដល់ឆ្នាំ១៩៦៦

២.១.សង្គមរាស្ត្រនិយម អាចចាត់ទុកជាផ្លូវកណ្តាលបានដែរឬទេ?

ជនជាតិបារាំងមួយក្រុម១ នាំគ្នា សរសេរ សរសើរ ដោយ យក លក្ខន្តិក: ខ្លួនជាសាស្ត្រចារ្យ ជាអ្នកជំនាញ ដើម្បី អន្ទង អ្នកចេះដឹកខ្មែរ ឲជឿលើ ធាតុចលនាសង្គមរាស្ត្រនិយម ថា ជា ប្រពន្ធ លទ្ធិប្រជាធិបតេយ្យ ដែលមិនធ្លាប់មាន មួយក្នុងប្រពន្ធរបបនយោបាយៗ ជា ប្រពន្ធនយោបាយ បែប របបគ្រប់គ្រងអាស្រ័យរដ្ឋសភាជា**តន្តី** (clasique) តែ នៅក្នុង របបនេះ មានលាយ រូបមន្តថ្មីមួយ គឺ**លទ្ធិប្រជាធិបតេយ្យអឌ្ឍដោយចំពោះ** គឺថា៖ ‶ខ្មែរម្នាក់ៗ អាចមានសិទ្ធិ សរសេរប**ដ្ឋនាលិខិត** (pétition) ផ្ញើចំពោះ អាជ្ញធរ ដើម្បី ប្តឹង សុំ ឬ ថ្លែងមតិ ឲយកបញ្ហាអត្ថប្រយោជន៏របស់ខ្លួន ឬ ក្រុម មកពិនិត្យ រកការពិត (មាត្រា១៨នៃរដ្ឋធម្មនុញ្ញឆ្នាំ១៩៨៦) ជូនខ្លួនៗ ម្យ៉ាងមួយទៀត ប្រជាពលរដ្ឋ អាចមាន សិទ្ធិ អាចហូតងារតំណាងរាស្ត្រ នៃ សភាជាតិ ឬ សភាខេត្ត ដូចមានចែង ក្នុងរដ្ឋធម្មនុញ្ញ ឆ្នាំ១៩៨៦ ក្នុងនោះ មានបង្កើត ស្ថាប័តថ្មីមួយ គឺ សភាប្រជាជន ឬ សភាខេត្ត នៅតាមខេត្តនិមួយៗ។

សភាប្រជាជននេះ ជាអង្គការ បោះឆ្នោត អនុម័ត ថវិការខេត្ត និង ឃុំៗ គោលបំណង របស់សម្តេចសីហនុ គឺ បង្កើត ដើម្បីបញ្ឆោះ (inciter) ប្រជាពលរដ្ឋ ឲចូលរួមគិត ពីបញ្ហាសំខាន់ៗ របស់ជាតិ ដូចយ៉ាង ឲយោបល ទាក់ទង គ្រប់ការចុះសិន្និសញ្ញា ជា មួយបរទេស ថវិការជាតិប្រចាំឆ្នាំ គម្រោងការខ្ចីលុយ របស់រាជរដ្ឋាភិបាល អនុម័តគណនីរដ្ឋបាល និង ជូន ជា វិស័យមតិ ចំពោះរដ្ឋសភា និងរដ្ឋាភិបាលទាក់ទងនឹង កិច្ចការសាធារណ:ៗ

ធាតុពិសេសមួយទៀត របស់សភាប្រជាជន គឺ មន្ត្រីរាជការខេត្ត ជាអ្នកទទួលខុសត្រូវចំពោះមុខខ្លួន ស្របតាមច្បាប់ រដ្ឋធម្មនុញ្ញ ដូច្នេះសភានេះ អាចសរសេរលិខិត សួរផ្ទាល់ ជា សំណួរ ចំពោះអភិបាលខេត្ត ឲឆ្លើយពន្យល់ ដល់ខ្លួននូវគ្រប់កិច្ចការ ទាក់ទងនឹងកិច្ចការរដ្ឋបាលជាទូទៅៗ នៅក្នុងបុព្វសិទ្ធិនេះ សភាប្រជាជនអាចសុំស្នើ ឲដកដំណែងអភិបាលខេត្ត ចាងហ្វាងសាលាដំបូង ឲផ្លាស់ មន្ត្រីរាជការណាម្នាក់ ចេញពីក្រុមរាជការ ឬ ធ្វើការព្រមាន តាមការបោះឆ្នោត ដោយយកសម្លេងភាគច្រើន ៣/៤ នៃ ចំនួនសមាជិកទាំងអស់ ជា ប្បានការ ហើយ ស្នើ ជាបន្ទាន់ ទៅក្រុមព្រឹក្សាព្រះរាជាណាចក្រ សុំឲសំរេចយល់ព្រម តាមការបោះឆ្នោតដោយ យកសម្លេងភាគច្រើនដាច់ខាត ជាប្បានការៗ

លទ្ធិប្រជាធិបតេយ្យអន្ទ្បដោយចំពោះ ជា សាមាយោគ នៃ ធាតុជាច្រើន ដែលមាននៅក្នុង របបចិនកុម្មុយនិស្ត និង ប្រទេសយោរ៉ោសស្លាវី ជា របបដឹកនាំ ជា **ការណ៍** (pragmatique) មាន គោលការណ៍ **បិតានិយម** (paternalisme) មាន មនោគមវិជ្ជាជាទិដ្ឋិ (dogme) បង្កើតឡើងសំរាប់បំរើផលប្រយោជន៍បុគ្គលសីហនុ។

អ្វីដែលជាសីហានុនិយម?

យើងបើកវង់ក្រចក ធ្វើវិភាគ នូវ សីហានុនិយម ដើម្បី ស្រួល បន្ត ការសិក្សា របស់យើង ទាក់ទងនឹង សង្គមរាស្ត្រនិយម។ សួរថា តើ សីហានុនិយម ជាមនោគមវិជ្ជានយោបាយឬទេ ? សម្តេចសីហនុ តែងតែ មាន អំនួនជានិច្ច ថា «*ទោះបីជនណាម្នាក់ទុកព្រះអង្គ ជា ព្រះអង្គម្ចាស់ក្រហម មិនអាចដឹងចិត្តជាមុនបាន ទាល់គំនិតដូរចិត្តមិនឈប់ និងសារ៉ាំ តែ ព្រះអង្គនេះឯង ជា អ្នករក្សានគរខ្មែរ ឲរស់ក្នុងសន្តិភាព ជាងដប់ឆ្នាំរួចមកហើយ និង បានធ្វើឲ ប្រជាពលរដ្ឋរួចចាក ពីភាពក្រីក្រ ហើយទោះបីមានគេស្អប់ព្រះអង្គយ៉ាងណាក៏ដោយ តែ ព្រះអង្គ មាន ប្រជាប្រិយភាពពិសេស ក្នុងចំណោម ប្រជាពលរដ្ឋ*»។

បើយើងយកសំដីសម្តេចសីហានុខាងលើនេះមកពិនិត្យ យើងឃើញមាន គំនិត បី ដែល ទ្រង់ លើកយកវា មកធ្វើជាយោង នៃជោគជ័យ នយោបាយ របស់ទ្រង់ គឺៈ **សន្តិភាព ការអភិវឌ្ឍ** និង **ប្រជាប្រិយភាព**ៗ វត្ថុធាតុមួយទៀត ដែលទ្រង់ លើកយកវា មកធ្វើជា សេះសឹក របស់ទ្រង់ លើឆាកអន្តរជាតិ គឺ **អព្យាក្រិតភាព**ៗ អព្យាក្រិតភាព នៃ កម្ពុជានេះឯង ដែលទ្រង់ យកវាមកធ្វើជាប្រធាន នៃ និក្ខេបបទ សំរាប់ ថ្នាក់បណ្ឌិត របស់ព្រះអង្គ ហើយទ្រង់យកវា មកពន្យល់ បែប សន្និសិទនៅ មុខគណ:មេប្រយោគ នៅ សាកលវិទ្យាល័យច្បាប់ នៅទីក្រុងប៉ារីស នាថ្ងៃទី២៩ មិថុនា ឆ្នាំ ១៩៦៨ៗ

វិធីសាស្ត្រ របស់សីហានុនេះ គឺជា រូបមន្ត ដែល គេ ច្រើនយកមកនិយាយថាៈ « ជ័យជំនិះនៅទីបញ្ចប់ គឺ ជា ការបង្ហាញ នូវ ភាពត្រឹមត្រូវ នៃ មធ្យោបាយ ដែលបានយកមកប្រើ»ៗ មានន័យថា សីហានុ និយាយពី ជោគជ័យ របស់ខ្លួន ដោយ មិនលើកមកបង្ហាញថា ជោគជ័យនេះ ទ្រង់ទទួលបាន បែបណានោះឡើយៗ

នៅសម័យ សង្គមរាស្ត្រនិយម បើ គេ សួរសំណួរ ទៅ អ្នកសីហានុនិយម ថាអ្វីទៅ ដែល ជា «សីហានុ,និយមនោះ ?» ចម្លើយ គឺ មាន ប្រាំចំណុចៈ **បិតាភាព, សន្តិ**

ភាព, **ការអភិវឌ្ឍន៍**, **ប្រជាប្រិយភាព** និង **អព្យាក្រឹតភាព**ៗ តើពួកអ្នកសីហានុនិយម គេនាំគ្នា ការពារចំណុចទាំងប្រាំនេះបែបណា ?

បិតាភាព ព្រោះ គេ មាន ជំនឿផ្ងាប់មុខថា សម្ដេចឪរបស់គេ ស្រឡាញ់រាស្ត្រខ្មែរ ដូច ជា កូនចៅផ្ទាល់របស់ព្រះអង្គៗ

សន្តិភាព ព្រោះ នយោបាយ របស់សម្ដេចឪគេ បានធ្វើឲ ស្រុកខ្មែរ ក្លាយជាកោះសន្តិភាពពិត ដែល ជា កត្តា នាំឲ ប្រជារាស្ត្រ រស់មានសុភមង្គល និងការរួបរួមជាតិខ្មែរៗ

ការអភិវឌ្ឍ សន្តិភាពនេះឯង ដែល អាចឲ សម្ដេចឪគេ ធ្វើ នយោបាយអភិវឌ្ឍន៍ជាតិ លប់បំបាត់ នូវ សេចក្ដីក្រីក្រ របស់រាស្ត្រខ្មែរបាន នយោបាយ អប់រំជាតិ ដូចយ៉ាង អប់រំមូលដ្ឋាន ដើម្បី លប់បំបាត់ នូវ ភាពមិនចេះអក្ស បង្កើតនៅតាមជនបទ ឲមាន សាលាបឋមសិក្សា បង្កើតតាមស្រុក ខេត្ត ឲមានអនុវិទ្យាល័យ និង វិទ្យាល័យ ក្នុងផ្នែកឧត្ដមសិក្សា បង្កើត មហាវិទ្យាល័យ គ្រប់វិស័យសិក្សា ដូចយ៉ាង អក្សរសាស្ត្រ, វិទ្យាសាស្ត្រ, ច្បាប់, វិជ្ជាពេទ្យ, ឱសថវិជ្ជា, បច្ចេកវិជ្ជា, វិចិត្រសិល្បៈ, អាជីវៈ វិជ្ជាគ្រូ, វិជ្ជាកសិកម្ម, វិជ្ជាអ្នកបណ្ដុះ និងរក្សាព្រៃ, វិជ្ជាបសុពេទ្យ វិជ្ជាសាធារណការ, វិជ្ជាភ្លេងនិងសំនៀង, វិជ្ជាល្ខោនៗ វិជ្ជាទាំងឡាយនេះ ជា

កម្រងចំណោះជាតិខ្មែរថ្មី នៅក្រោម ការដឹកនាំរបស់សម្ដេចឪ បិតាឯករាជ្យជាតិ និងសិក្សាធិការជាតិ។

ប្រជាប្រិយភាព ជា អំណរគុណ របស់ប្រជារាស្ត្រចំពោះសម្ដេចឪ ដែលព្រះអង្គថ្វាយនូវកម្លាំងកាយ កម្លាំងចិត្ត និងកម្លាំងប្រជ្ញា របស់ព្រះអង្គ ឥតខ្លាចនឿយហត់ ជា កម្លាំងកសាង ឲជាតិរុងរឿង គ្រប់ទិវារាត្រី ដើម្បី រក្សាឯករាជ្យជាតិ និង បូរណាភាពទឹកដី ចំពោះមុខ ប្រទេសជិនខាង ដែល គេ ចិញ្ចឹមហិច្ឆិតារាប់ពាន់ឆ្នាំ ដើម្បី លេបស្រុកខ្មែរ។

អព្យាក្រឹតភាព ដូច ប្រទេសស្វីស ជាផ្លូវតែមួយគត់សំរាប់រក្សាស្រុកខ្មែរ ឲរស់ក្នុងសន្តិភាពនៅក្នុងសង្គ្រាមនៅយៀកណាម រវាង យួនខាងជើង មានជំនួយពី លោកកុម្មុយនិស្ត និង ខាងត្បូង មាន វត្តមាន យោធាអាមេរិកកាំង នៅក្នុងស្រុកយួនខាងត្បូង ជា បង្អែក។ ការជ្រើសរើសអង្គការ នៃ ប្រទេស មិនចូល ក្នុងប្រតិព័ន្ធ (bloc) ណាមួយ ជា ការបញ្ជាក់បន្ថែមទៀត នូវការប្ដេជ្ញាចិត្តរបស់សម្ដេចឪ យកអព្យាក្ដិតភាព ជា ខែល សំរាប់ការពារឯករាជ្យជាតិ និង សន្តិភាព នៃ ប្រជាជាតិខ្មែរ។

ចំពោះអ្នកសីហានុនិយម តម្លៃល្អលុប ទាំងប្រាំ វត្ថុធាតុនេះ ដែល ជា កម្រកផ្ទុផង់ នៃ សីហានុនិយម ត្រូវការចំបាច់ មានឫាទពីរ ដែលជាអំណោយព្រះ ជូនដល់ប្រជាជាតិខ្មែរ គឺ រាជបល្ល័ង្គ និង ពុទ្ធសាសនា ដែល ជា គូរស់ស្លាប់រួមជាមួយគ្នា ដើម្បី សុខដុម ក្នុងសង្គមជាតិខ្មែរ។

យើងនឹងលើកយកទស្សនៈសីហានុនិយម វិនិច្ឆ័យ ដោយ ពួកអ្នកសីហានុនិយម មកពិនិត្យ ជាបន្តបន្ទាប់ក្នុងការសិក្សារបស់យើង ថាតើទស្សនៈនេះ មានការពិតដែរឬទេ ?

យើងបិទវង់ក្រចក ហើយ វិលត្រឡប់មកពិនិត្យបន្ត ថាតើសង្គមរាស្ត្រនិយម ជាផ្លូវនយោបាយ កណ្តាល ពិតមែនដែរឬ ?

តើចលនាសង្គមរាស្ត្រនិយម ជា ចលនាមួយ ថិត នៅលើផ្លូវ លទ្ធិប្រជាធិបតេយ្យសេរីដែរឬទេ ? ហើយ មានដំណើរកើនឡើងជាលំដាប់ពីដំណាក់មួយទៅដំណាក់មួយទៀតនៅក្នុងដំណើរជា វិវឌ្ឍន៍ធម្មតា នៃ លទ្ធិប្រជាធិបតេយ្យសេរី ឬ ជា ការដួរ ដាច់ស្រឡះ តាមដំណើរបដិវត្តន៍ ?

ដូចយើង បានលើកមក បង្ហាញខាងលើ រួចមកហើយ ថា ការកកើតសង្គមរាស្ត្រនិយម គឺ វា មិនពិត ជា ដំណើថ្មី តាមគន្លងនៃការវិវឌ្ឍន៍ជាធម្មតា នៃលទ្ធិប្រជាធិបតេយ្យសេរី ក៏វា មិនពិតដែរ ជា ដំណើរបដិវត្តន៍ ព្រោះ ការកកើតនេះ វាចេញពី រដ្ឋប្រហាររដ្ឋធម្មនុញ្ញ ដូច្នេះតាមធម្មជាតិរបស់វា គឺវាពុំអាចចិតនៅក្នុងតួមិ ជាមួយនឹង លទ្ធិប្រជាធិបតេយ្យសេរី បាននោះឡើយ ដោយហេតុនេះ វាពុំមែន ជា ផ្លូវកណ្តាល នៅក្នុងតួមិ តែមួយនោះ បានដែរៗ ចលនាសង្គមរាស្ត្រនិយម វា គ្មានមាន វត្ថុធាតុអ្វី ដែល យើងអាច ប្រដូចបាន ទៅនឹងលទ្ធិប្រជាធិបតេយ្យសេរីបាននោះទេ ទោះបី សីហានុ ខំលាប ម្សៅពណ៌ផ្កាឈូក លើមុខវាក៏ដោយ ព្រោះលទ្ធិចលនានេះ គឺ សីហានុ នាំចូលពី ចិនកុម្មុយនិស្ត ជា ទាគរាយ មកផ្គុំ នៅក្នុងស្រុកខ្មែរ លាយ ជាមួយ ប្រពៃណីនិយម នៃ ប្រជារាស្ត្រឆាប់ជឿ មិនមែន ដើម្បី បំពេញចិត្តរាស្ត្រនោះទេ គឺ សំរាប់ បំរើ ផលប្រយោជន៍ព្រះអង្គ នៅក្នុង គតិឯកធិបតេយ្យ (individualisme)ៗ យើង អាចទុក ចលនាសង្គមរាស្ត្រនិយម ជា កូន ឥតខាន់ស្លា នៃ លទ្ធិកុម្មុយនិស្តនិយមចិនក្រហម កើតឡើង ជា កូនចង្រៃ សំរាប់ បំផ្លាញ សង្គមខ្មែរៗ

« **លទ្ធិប្រជាធិបតេយ្យឲរាស្ត្រស្រួលយល់** » ដែល សម្តេចសិហានុយកវា មកធ្វើជាពាក្យស្លោក វិតតែបង្កើតភាពស្មុកស្មាញ ក្នុងគតិរាស្ត្រថែមទៅទៀត ព្រោះក្នុងលទ្ធិនេះ មាន កើតចំនួន កាន់តែច្រើនឡើង នូវ ពួកអ្នកនយោបាយចិញ្ចឹមឆ្នាំងបាយ បោករាស្ត្រ ដែល ខ្មែរ ឲឈ្មោះថា « អ្នកនយោបោក » នោះឯងៗ

សតាប្រជាជនខេត្តក្តី សតាជាតិក្តី គ្មានមាន ការទំនាទំនង ដោយចំពោះ ជាមួយប្រជាពលរដ្ឋ ព្រោះ អ្នកតំណាងរាស្ត្រ ថ្នាក់ជាតិ និងខេត្ត ជា តំណាងសង្គមរាស្ត្រនិយម ព្រោះ ចលនានេះឯង ជា អ្នកជ្រើសរើស បេក្ខជនតំណាងរាស្ត្រ ក្នុងចំណោ សមជិក សង្គមរាស្ត្រនិយមៗ

ការហាមដាច់ខាត មិនឲមាន គណបក្សនយោបាយដទៃទៀត គឺ ជា ការបង្ខំឲមានតែ «ការត្រិះរិះតែមួយគត់» ក្នុងប្រព័ន្ធនយោបាយខ្មែរ ឧបមា អ្វីដែល សីហានុយល់ថាត្រូវ គឺត្រូវរាស្ត្រ និង វរជន ទាំងបព្វជិត និង គ្រហស្ថ នាំគ្នា ទុកជា ធម៌ព្រះ ធ្វើ បដិបត្តិបូជា ដែលជា ប្រព័ន្ធ នៃ ការត្រិះរិះ តែមួយគត់នេះ គឺជា បំណងសីហានុ បំប្ញាត់ កុំឲមានវិស័យមតិសាធារណៈ និងប្រជ្ញានៃវរជនខ្មែរ៖ «ព្រះបិតាជាអ្នកថែរក្សាកូនចៅ ដូច្នេះព្រះបិតាជាអ្នកគិត»ៗ ការប្រមូលផ្តុំវរជនបញ្ញាវន្ត ឲនៅជុំវិញ បិតាឯករាជ្យជាតិ ឬ អ្នកដឹកនាំនេះ គឺជាទម្លាប់ៗ របស់សង្គម សក្តិភូមិ

ដែល សម្តេចសីហនុ កាយចេញពីក្នុងប្រពៃណីនិយមខ្មែរ យកមកអនុវត្តន៍ ដើម្បី ពង្រឹង រាជាអំណាច ហេតុនេះឯង បានជា វរជនបញ្ញាវន្ត លែងមាន អនុភាពដើម្បី ជួយកសាងពិតប្រាកដ នូវ   ការធ្វើបដិវត្តិសេដ្ឋកិច្ច និង   សង្គមកិច្ច ឲបានជឿន លឿនឆាប់របាយ ក្រោយពី ស្រុកខ្មែរ បានក្លាយ ជាប្រទេសឯករាជ្យមកៗ សម្តេច សីហនុ ទ្រង់ តែងតែនិយាយថា ទ្រង់មិនមែន ជា សាស្ត្រាចារ្យសាកលវិទ្យាល័ យទេ តែ ជា កម្មករ នៃ កិច្ចការរដ្ឋ ធ្លាប់ កាន់ដំណែងជាច្រើន មហាក្សត្រ នាយក រដ្ឋមន្ត្រី ប្រមុខរដ្ឋ ដែលសុទ្ធ ជាមុខដំណែងពិបាក ហើយ មិនច្បាស់ ជាអាចទ ទួលសោធននិវត្តន៍ទៀតផង ព្រះអង្គ   បានទទួលជោគជ័យ   ក្នុងបេសកកម្មបំពេ ជាតិពិតៗ តែយើងដឹងថា សញ្ញាណ នៃ វិជ័យនេះ វាមិនមានលក្ខណៈដាច់ខាន នោះឡើយ ព្រោះ គេឃើញមានពិតខ្លះ ដូចយ៉ាងភាពប្រសើរក្នុងការរស់នៅរបស់ ប្រជាពលរដ្ឋ ប៉ុន្តែ សីហនុ ទ្រង់ លុបបំបាត់សេរីភាពនយោបាយ លុបបំបាត់តម្លៃ នៃ បុគ្គល ដែល ជាគ្រឹះ នៃ លទ្ធិប្រជាធិបតេយ្យសេរី៖ ឧបមា គេ ធ្វើទ្រុងមាសសំ រាប់ ដាក់សេកដ៏ល្អ តែ ជា បក្សី ឥតអណ្តាតនោះឯងៗ

គួរលើកមកពិចារណាបន្តិចដែរ អំពីសេរីភាពនយោបាយ ព្រោះ សេរីភាពនេះ វា មានកើតឡើងពី ការតស៊ូ ដើម្បី ឲទទួលស្គាល់តម្លៃ ទៅវិញទៅមក រវាង មនុស្ស

លោក និង មនុស្សលោកៗ ជា ការតស៊ូតាំងពីមានមនុស្សលោករស់ក្នុងលោកនេះម្លេះ ដែល គេ ឃើញមានស្នាមនៅក្នុងប្រវត្តិសាស្ត្រនៃមនុស្សជាតិៗ ការតស៊ូនេះទៀត ជា សញ្ញាសំគាល់ នៃ ភាពខុសគ្នាស្រឡះរបស់មនុស្សលោកនឹង សត្វ គឺ ក្រៅពីសេចក្តីត្រូវការអាហារ ជំរក សំរាប់ សេចក្តីត្រូវការរបស់ខ្លួនប្រាណ ដែលមនុស្សលោក និងសត្វ ត្រូវការដូចគ្នា តែ មនុស្សលោក ខុសពី សត្វ ត្រង់មនុស្សមានសេចក្តីត្រូវការផ្សេងមួយទៀត គឺ បំណងចង់ ឲមនុស្សដូចគ្នា ទទួលស្គាល់តម្លៃរបស់ខ្លួនៗ ដើមឡើយ ជា ការតស៊ូហឹង្សា បន្តបន្ទាប់មក មាន ការវិវឌ្ឍន៍បន្តិចម្តងៗ ទៅ ជា ការតស៊ូ ធ្វើឲមានអារ្យធម៌ គឺ ជា ការតស៊ូ មានច្បាប់ ជាអាជ្ញាកណ្តាល ដែល ប្រជាជន ក្នុងសង្គមមួយ ជាអ្នកបង្កើតវាឡើង ដោយខ្លួនឯង ក្នុងគោលការណ៍ នៃ ជនាធិបតី ដើម្បី អាណាប្រយោជន៏ៗ ការនេះហើយ ដែលគេហៅថា «លទ្ធិប្រជាធិបតេត្យសេរី» ជាស្នាដៃ នៃមនុស្សជាតិ ដ៏ថ្លៃថ្លា និង ថ្លៃថ្នូរៗ ដូច្នេះការលុបបំបាត់សេរីភាពនយោបាយ និង តម្លៃបុគ្គល ដោយ សីហានុ ជា អំពើប្រឆាំងនឹង លទ្ធិប្រជាធិបតេយ្យសេរីផង និង ប្រឆាំងនឹងមនុស្សជាតិផងៗ

ទស្សនៈ នៃ អំណាច របស់ សង្គមរាស្ត្រនិយម

រដ្ឋធម្មនុញ្ញ ឆ្នាំ១៩៤៧ក្តី ឆ្នាំ១៩៥៦ក្តី ពិតជាមាន វត្ថុធាតុលទ្ធិប្រជាធិបតេយ្យ សិរាប់ បំរើ សុផាតប្រយោជន៏ របស់ប្រជាពលរដ្ឋ មានការទទួលខុសត្រូវពិត នៅចំពោះមុខ ប្រជាពលរដ្ឋ តាម ការបោះឆ្នោតៗ ប៉ុន្តែ សម្តេចសីហនុ បង្វែរវាទៅរក «ការគោរពនៃឥស្សរជន» គឺ ទុក បុគ្គលព្រះអង្គ ជាទេវតាផង ជា បិតាផង ដែល គេឃើញមាននៅក្នុងទ្រឹស្តីទេវរាជ្យក្នុងសម័យអង្គរៈ«មេដឹកនាំ ជាមគ្គុទេសក៏ផង ជាព្រះប្បាទធម្មិកផង ដឹកនាំប្រជាពលរដ្ឋ ទៅរក សេក្តីចម្រើន នុះឯងហើយ ដែល គេ មើលឃើញអំណាចរបស់សម្តេចសីហនុខំស្អិតស្អាងខ្លួន ឲមានតាវរូបជាកិត្តិគុណ (auréole) ផង ជាអនុភាពដ៏អស្ចារ្យផងចំពោះប្រជារាស្ត្រៗ យោងទៅលើការវិភាគខាងលើនេះ យើង សន្និដ្ឋាន ប្បានថា ចលនាសង្គមនិយម មិនអាចចាត់ទុកជា ផ្លូវកណ្តាលប្បាននោះឡើយៗ ការពិត ចលនានេះ គឺ ចិត នៅលើមាគ៌ា លទ្ធិផ្តាច់ការសុទ្ធសាត នុះឯងហើយ គេ អាចចាត់ទុក សម្តេចសីហនុ ជាជនផ្តាច់ការ ពាក់ អាវចិនកុម្មុយនិស្ត ស្លៀកសំពត់ក្បិតខ្មែរ មើលឃ្សូរ គឺដូចអាយ៉ងល្ខោនចិន(ហ៊ិ)តែម្តងៗ

២.២.ព្រឹត្តិការណ៍ ក្នុងរយៈពេល ឆ្នាំ ១៩៦០ ដល់ ឆ្នាំ ១៩៦៦

ព្រះមហាក្សត្រសុរាម្រិត ព្រះអង្គសុគត នៅ ថ្ងៃទី៣ មេសា ឆ្នាំ ១៩៦០ ក្នុងព្រះជន្ម ៦៤ឆ្នាំ។ សម្តេចសីហានុ ទ្រង់ មិនព្រមត្រឡប់មកទទួលរាជសម្បត្តិបន្តពីបិតាទ្រង់ ដោយខ្លាចចាញ់សបថ ដែល បាន ស្បថ បន្ទាប់ពីព្រះអង្គដាក់រាជ្យថ្វាយបិតថា ព្រះអង្គ មិនវិលមក សោយរាជសម្បត្តិ វិញជាដាច់ខាត។ ក្នុង កបិចិត្ត (caprice) នេះ សម្តេចសីហានុ បានបង្កើត ឲមាន វិបត្តរដ្ឋធម្មនុញ្ញ ដោយយកអំណាចព្រះអង្គ មកសង្កត់ មិនឲតែងតាំង មហាក្សត្រថ្មី បន្ត រាជសម្បត្តិ ពីបិតាព្រះអង្គ។ ទ្រង់ បង្ខំឲរដ្ឋសភា ធ្វើច្បាប់ពិសេស (៨មេសា) ដើម្បី បង្កើត ក្រុមព្រឹក្សា រាជានុសិទ្ធិ មាន សមាជិក បីរូប ព្រះអង្គម្ចាស់ សីសុវត្ថិ មុនី រ៉េត ជាប្រធាន លោក ទ្រៀង កាង និង លោក ផូ ពឿង ជា សមាជិក ហើយ មានសមាជិក ជំនួស ពីររូប ទៀត គឺ លោក ទេព ផន និង លោក ពិទូ ដឺម៉ុងតេរ៉ូ។

ពួកអ្នកសីហានុនិយម មាន និន្នាការឆ្វេងនិយម នាំគ្នាយក បែបបទ (forme) ថ្មីនៃ របបរាជានិយម គ្មាន មហាហាក្សត្រនេះ មក បកស្រាយ បែបបញ្ឆោរ ថា ជារបបរាជានិយម ដ៏បរិសុទ្ធ ព្រោះមិនយក មហាក្សត្រ ជា វត្ថុធាតុសំខាន់ តែ យករាជបល្ល័ង្គ ជា គ្រឹះ នៃ របបព្រោះរាជបល្ល័ង្គ ជា តំណាង នៃ ន្ទិមេរុ ដែល ពួកព្រាហ្មណ៍ គេ ទុក ជា ន្ទិសក្តិសិទ្ធិ ក្នុង សាកលលោកនេះ។ ហេតុនេះឯង បានជាគេ

ប្រើ ពាក្យ ក្នុង ឬារចនា នៅជំនាន់នោះ ថា «ជាតិសាសនា និង រាជបល្ល័ង្គ»។ ទ្រឹស្ដីនេះ វា ត្រូវនឹង អារម្មណ៍ របស់សម្ដេចសីហនុណាស់ ដូច្នេះឯង ព្រះអង្គ ត្រូវ បង្កើត ងារ អ្វីមួយ សំរាប់ព្រះអង្គ។ បំណងនេះ វា មិន ជា ទុក្ករ: (ពិបាកធ្វើ) ចំពោះ ព្រះអង្គនោះឡើយ ព្រោះ នៅពេលនោះ អ្វីដែល ព្រះអង្គ ចង់បាន វា គ្រាន់ តែ ព្រះអង្គ ហានិយាយចេញទៅ គឺ ពិត ជា បានសំរេច ដូច បំណងភ្លាម ព្រោះ ព្រះអង្គ មានមាត់ទិព្វទៅហើយ ដូចពាក្យគេនិយាយថា «បំណងព្រះអង្គ គឺ ជា បញ្ញាតិច្បាប់»។

គួរយើងដឹងដែរ អំពីការនិទានខ្លីៗមួយ សម្ដេចសីហនុខឹងនឹង លោក ខៀវ សំផន និយាយ ជេរចោល តាមតែទម្លាប់ទ្រង់ នៅមុខ លោក គួ រុន (រដ្ឋមន្ត្រីក្រសួងសន្តិ សុខជាតិ) ថា «អាហ្នះ! គួរ តអ៊ែប្រសាតខោ ប្រដៅវាម្ដង» គួ រុន បរិវារដ៏ឥតក្ដី ព្រះ ករុណា យក ពាក្យនេះ មកធ្វើបញ្ញាតិ បង្គាប់ ប៉ូលិស ឲអ៊ែប្រសាតខោ ខៀវ សំផន ទាំងថ្ងៃត្រង់មែន។

នៅ ថ្ងៃទី១៧ មិថុនា ឆ្នាំ ១៩៦០ សភាជាតិ ដែល ជា សភាប្រថាប់ត្រា នាំគ្នាធ្វើ ច្បាប់ ពិសេសមួយ តែងតាំង សម្ដេចសីហនុ ជា ប្រមុខរដ្ឋ អស់មួយជាជីវិត។ តំណែងនេះ គឺ ជា លុបបំបាត់ របបរាជានិយម ដោយ សីហនុខ្លួនឯង ទោះបី

សីហនុ បំពាន់ ប្រជាពលរដ្ឋ តាម ការតែងតាំង មាតា ព្រះអង្គ ជា ក្សត្រីទេពារក្ស (gardienne) នៃ រាជបល្ល័ង្កក៏ដោយ ក៏ វា មិនអាចលាក់ នូវ មហិច្ឆិតា គ្មានកំរិត ដើម្បី អំណាចនោះបានទេ៖ លុបបំបាត់មហាក្សត្រ ដែល ជា ប្រមុខរដ្ឋ តែ បង្កើត ដំណែង ប្រមុខរដ្ឋអស់មួយជីវិត ឲស្រប ច្បាប់រដ្ឋធម្មនុញ្ញ ហើយ មាន លក្ខណ: ជា តំណែង អចិន្ត្រៃយ គឺ ជា ការធ្វើ រដ្ឋប្រហាររដ្ឋធម្មនុញ្ញ ម្តងទៀត ដើម្បី រំលាយ របបរាជានិយម ចោលនោះឯងៗ តែ ការរំលាយនេះទៀត ជា ទង្វើ ចំឡែក ណាស់ គឺ សីហនុ នៅ រក្សាជានិច្ចនូវ ឯកសិទ្ធិ និង បុព្វសិទ្ធិមហាក្សត្រ ក្នុង ដំណែង ប្រមុខរដ្ឋ ទាំងអស់ ដូច្នេះ ព្រះអង្គ ក្លាយ ជា ប្រមុខរដ្ឋផង ជា ប្រមុខ អំណាច នយោបាយផង សួរថា តើ លក្ខណ:បែបនេះ គេ ហៅ វា ថា អ្វី ទៅ ? មិនមែនជាជនផ្តាច់ការនោះឬ ?

របប ដែល សីហនុ បង្ខំ ឲពលរដ្ឋខ្មែរ យកមកប្រតិបត្តិ នៅពេលនោះ គឺ ជា របប «**វិជ័យនៃអវិជ្ជា**» និង «**ល្ងង់ខ្លៅដាច់អហង្ការ**» ជា ប្រមុខរដ្ឋ មាន មារយាទ ជា ខ្ញី គ្មានទាព (vulgaire) គិត តែ ពី ថតកុន បង្កើត ព្រឹត្តិប័ត្រ«ផ្សេងៗ» ចុះផ្សាយ រូបថត ខុសសីលធម៍ (érotique) ថោកទាប ប្រមាថមើលងាយ តម្លៃ ប្រពៃណី

ខ្មែរ របបនេះ មាន ឈ្មោះថា«សង្គមរាស្ត្រនិយម» ដែល ជា របប កើតចេញពី សេពមេថុនកម្ម រវាងរបប**សិទ្ធិអំណាច**[16] និង របប**សមស្ត**[17]ៗ

ដើម្បី បំពាន់រាស្ត្រខ្មែរ ថា ព្រះអង្គ ជា អ្នកសង្គមរាស្ត្រនិយមលេខ១ សម្តេចសីហនុ ធ្វើ សង្គមមូបនិយកម្ម យកលំអានចិនកុម្មុយនិស្តជាគ្រឹះនយោបាយ យកគំនិតកំណែ ទម្រង់សេដ្ឋកិច្ច អ្នកឆ្វេងនិយមខ្មែរ មកធ្វើ ជា មធ្យោបាយ ឧបសាធន (accessoire) យក ប្រជាធិបតេយ្យ ជា ឧបករណ៍ នៃ ការឃោសនា ទាំងអស់នេះ គឺ ក្នុងគោលបំណង តែមួយ គឺ អំណាចអញសីហនុៗ គួរ រំលឹក បន្តិចដែរថា ក្នុង ចន្លោះ ឆ្នាំ១៩៥៦ ១៩៥៧ សម្តេចសីហនុ បានអនុញ្ញាតឲរាជរដ្ឋាភិបាល ដឹកនាំដោយ លោក សាន យុន យក គំនិត ពួកអ្នកជឿនលឿន មកសាកល្បង អនុវត្ត គំនិតនោះ មាន ចុះផ្សាយ នៅក្នុង ព្រឹត្តិប័ត្រ នៃ សមាគមន៍សហភាព នៃ និស្សិតខ្មែរ (U.E.K) នៅពេលនោះ លោក ខៀវ សំផន ជា ប្រធាន

---

16 **សិទ្ធិអំណាច** ; autoritaire.

17 **សមស្ត**[17] ; totalitaire.

ហើយ លោក តែងតែ ផ្ញើថ្វាយ សម្ដេចសីហានុ គ្រប់លេខជានិច្ចៈ ការប៉ុនប៉ងរបស់ រាជរដ្ឋាភិបាល សាន យុន គឺ យកផែនការ កសិកម្ម បែបកុម្មុយនិស្ដ និង ធ្វើ ទំនើ មកម្ម នៃ រចនាសម្ព័ន ក្នុង វិស័យសិប្បកម្ម និង ការកកើត ជាដំបូង នៃ មូល ធន (précapitaliste) ក្នុង វិស័យ សេដ្ឋកិច្ចខ្ទស្សាហកម្មតូចៗជាចាំបាច់ៗ ក្រោយមក គេ ឃើញ លោក ខៀវ សំផន យក បន្ទាត់គំនិតនេះ មកធ្វើអធិប្បាយ យ៉ាងក្បោះក្បាយ នៅ ក្នុង និក្ខេបបទ របស់ លោក នៅ ក្នុងឆ្នាំ ១៩៥៩ៗ តែ គំនិតនេះ គេ ធ្លាប់បានឃើញវា នៅក្នុងសៀវភៅមួយ មាន ចំណងជើងថាៈ បញ្ហា សេដ្ឋកិច្ច របស់ សង្គមនិយម នៅសហភាពសូវៀត(១៩៥២) និពន្ធ ដោយ លោក ស្តា លីន ដែល អ្នកឆ្វេងនិយម នៅជំនាន់នោះ យកវាមកអាន ហើយ ទុកជា ទិដ្ឋិ (dogme) សំរាប់គោរពៗ

សកម្មភាព នយោបាយ នៅក្នុងប្រទេស

នៅ ក្នុងឆ្នាំ ១៩៦០ សម្ដេចសីហានុ ដាក់ក្នុង របៀបវារៈ សំរាប់ ជូន សមាជជាតិ លើក ទី៩ និង ទី១០ ឲពិនិត្យ ជា លើកដំបូង លើ ផែនការប្រាំឆ្នាំ របស់ សង្គមរាស្ត្រនិយមៗ ជាលើកដំបូងដែរ សីហានុ យក សេដ្ឋកិច្ចសង្គមនិយម មក អនុវត្តន៏ ជា ផ្លូវការ ក្នុង កម្មវិធីនយោបាយ របស់រាជរដ្ឋាភិបាលៗ

នៅ ថ្ងៃទី ១៨ ធ្នូ ឆ្នាំ ១៩៦១ សម្តេចសីហនុ បានបង្កើត គណកម្មាធិការ ប្រឆាំងនឹងអំពើពុករលួយ ដែល ជា ជម្ងឺរ៉ាំរ៉ៃរបស់រដ្ឋបាលខ្មែរៗ ដូចធ្លាប់បានជំរាប ពីខាងលើកមុនមកហើយ ថា រាជក្រមការ នៅស្រុកខ្មែរ ជា វណ្ណៈមួយ មាន បុព្វសិទ្ធិមាន អំណាចខ្លាំងក្លាណាស់ លើប្រជារាស្ត្រ មិនត្រឹមតែ ជា វណ្ណៈ នៃ អំណាច អង្គការនេះ ជា មន្ទីរជាតិ សំរាប់ រកស៊ីឲមានបានយ៉ាំងឆាប់រហ័សៗ អ្វីដែលជា កិច្ចការរាជការ ពួកមន្ត្រី គាត់ នាំ គ្នា យកទៅលក់ដូរ ដូចជាទំនិញ បើចង់បានកន្លែងខ្លាញ់ ត្រូវ មាន លុយទិញ ទើបអាចទទួលដំណែងនោះបានៈអ្នកធំស៊ីតាមធំ អ្នកតូចស៊ីតាមតូច ព្រោះ អំពើ ពុករលួយ វា ក្លាយ ជា វប្បធម៌ជាតិៗ អនានុភាពនៅចំពោះមុខ បញ្ហានេះ ខ្មែរយើង នៅសល់តែ ការល្បួងចិត្តខ្លួនឯងថា ជម្ងឺ ត្រាំត្រែងនេះ វា មាន នៅ ពេញពិភពលោក ឯចំណែក អ្នកសីហនុនិយម នាំ គ្នា ត្អូញត្អែរអាណិត ព្រះករុណារបស់គេ ថា សម្តេចព្រះអង្គ ខំប្រយុទ្ធ បំបាត់ អំពើ ពុករលួយខ្លាំងណាស់ដែរ តែ ព្រះអង្គ តែម្នាក់ឯង គ្មាន ជំនួយសោះពី សំណាក់មន្ត្រី គ្មានអ្នកណា ហ៊ាន ប្តឹង បើកមុខមន្ត្រីពុករលួយ តើ ធ្វើដូចម្តេចទៅនឹង អាចឲវិធានការទ្រង់ មាន ប្រសិទ្ធិភាពកើត ? ក្នុង បញ្ហាពុករលួយ ខ្មែរយើង មាន វិស័យមតិផ្សេ

ងៗគ្នា តែ សុទ្ធតែ មានឆន្ទះល្អៗ ប្រឆាំងនឹងអំពើនេះ សួរថា តើ ហេតុដូចម្ដេច បាន ជា ជម្ងឺពុករលួយ វា កាន់តែធ្ងន់ធ្ងរៗឡើងជានិច្ច នៅក្នុង ស្រុកខ្មែរ ?

នៅ ក្នុង ខែ មករា ឆ្នាំ ១៩៦៣ សម្ដេចសីហនុ បានថ្លែងនៅចំពោះសមាជជាតិ ថា ព្រះអង្គ មិនប្រឆាំងនឹង ការប្រកាស របបសាធារណរដ្ឋ នៅស្រុកខ្មែរនោះទេៗ ការនេះ វា ជា ទម្លាប់ នៃ ការមួម៉ៅ និង កបិចិត្ត របស់ទ្រង់ តែប៉ុណ្ណោះៗ នយោបាយ ដឹកនាំជាតិ របស់ទ្រង់ គឺ ឈរលើ កបិចិត្ត នេះឯង, ម្សិលមិញ និងថ្ងៃស្អែក របស់សីហនុ គឺ បង្កើត ជា និច្ច នូវបញ្ហាដល់ប្រជាជាតិខ្មែរ ព្រោះម្សិលមិញ ទ្រង់ ថា ក្រហម តែ ដល់ ថ្ងៃស្អែក ទ្រង់ ថា ខៀវ អ្វីដែលជាការពិត វាគ្មាននោះឡើយ នៅក្នុង ការត្រិះរិះ របស់សម្ដេចឪៗ

ក្នុងខែ វិច្ឆិកា ឆ្នាំ១៩៦៣ ទ្រង់ ធ្វើ ជា តូបនីយកម្មធនាគារ និង អាហារណោករ/នីហារករ ដែលជា ផ្នែកពីរ សំខាន់ នៃ សេដ្ឋកិច្ចសេរីៗ ជំហាននេះ ជា ជំហានមួយទៀត ដើរឆ្ពោះ ទៅរក សេដ្ឋកិច្ចសង្គមនិយម ដែលជា រោគលក្ខណៈ(symptôme) នៃ រោគស្ពឹក នៃ សេដ្ឋកិច្ច ជាតិខ្មែរៗ នៅថ្ងៃ ទី១៣ មករា ឆ្នាំ ១៩៦៤ ទ្រង់ ធ្វើកំណែទំរង់ រដ្ឋធម្មនុញ្ញ បង្កើត ប្រជាតុលាការៗ

សកម្មភាព នយោបាយ នៅក្រៅប្រទេស

- ថ្ងៃ ទី១៦ ខូសតា ឆ្នាំ ១៩៦១៖ ទ្រង់ ធ្វើជាប្រធាននៃសន្និសិទ នៅទីក្រុងស៊ីណែវ ស្តីអំពីបញ្ហានៅប្រទេសលាវ។

- ពី ថ្ងៃទី១ ដល់ ៥ កញ្ញា ឆ្នាំ ១៩៦១៖ ទ្រង់ ចូលរួមការប្រជុំក្នុងសន្និសិទនៃបណ្តាប្រទេសមិនចូលប្រតិព័ន្ធណាមួយ នៅទីក្រុងបែលក្រាត។

- ថ្ងៃ ទី១៥ មិថុនា ឆ្នាំ ១៩៦២៖ តុលាការអន្តរជាតិ (C.I.J) សំរេច ឲកម្ពុជាឈ្នះក្តី ក្នុង ជម្លោះទាក់ទងនឹង ប្រាសាទ ព្រះវិហារ រវាង ខ្មែរ/សៀម។

- ថ្ងៃ ទី២០ កក្កដា ឆ្នាំ ១៩៦២៖ សីហនុ សុំឲបើក សន្និសិទទាក់ទងនឹងអព្យាក្រិតរបស់ប្រទេសកម្ពុជា។

- ក្នុង ឆ្នាំ ១៩៦២៖ សីហនុ បើកឲមាន តំណាង ពាណិជ្ជកម្ម យួនខាងជើង នៅភ្នំពេញ។

- ថ្ងៃទី១ វិច្ឆិការ ឆ្នាំ ១៩៦៣៖ សីហនុ ផ្តាច់ ទំនាក់ទំនង តាមផ្លូវទូត ជាមួយ យួនខាងត្បូង។

- ថ្ងៃ ទី១៩ វិច្ឆិកា ឆ្នាំ ១៩៦៣៖ សីហនុ បដិសេធ ជំនួយ សហរដ្ឋអាមេរិក ហើយធ្វើ ការអំពាវនាវ សុំឲចិនកុម្មុយនិស្ត បញ្ជូនអ្នកឯកទេសចិន មកជួយខ្មែរ។

- ថ្ងៃ ទី១៩ វិច្ឆិកា ឆ្នាំ ១៩៦៣៖ សីហានុ អនុញ្ញាត ឲ្យបាតុករខ្មែរ ឡោមព័ទ្ធ ហើយវាយ ចូលស្ថានឯកអគ្គរដ្ឋទូត សហរដ្ឋអាមេរិក និង អង់គ្លេស នៅកម្ពុជា។

- ថ្ងៃ ទី១១ មិនា ឆ្នាំ ១៩៦៤៖ ប្រទេសកម្ពុជា ដាក់ពាក្យបណ្តឹង ទៅក្រុមព្រឹក្សាសន្តិសុខ នៃ អង្គការសហប្រជាជាតិ អំពី ការឈ្លានពានកងទ័ពអាមេរិកកាំង និងយួនខាងត្បូង មកក្នុងប្រទេសខ្មែរ។

- ក្នុង ខែ តុលា ឆ្នាំ ១៩៦៤៖ មាន ការជួបជជែកគ្នារវាងខ្មែរនិងយួនខាងជើងនៅទីក្រុង ប៉េកាំង។

- ក្នុង ខែ មិនា ឆ្នាំ ១៩៦៥៖ មានបើក សន្និសិទ នៃ ប្រជាពលរដ្ឋឥណ្ឌូចិន នៅរាជធានីភ្នំពេញ។

- ថ្ងៃ ទី៣ មេសា ឆ្នាំ ១៩៦៥៖ កម្ពុជា ផ្តាច់ការទាក់ទងតាមផ្លូវទូត ជាមួយ អាមេរិកាំង។

- ថ្ងៃ ទី១១ មេសា ឆ្នាំ ១៩៦៦៖ កម្ពុជា និង យួនខាងជើង ចាប់ផ្តើមមានទំនាក់ទំនង តាមផ្លូវទូត។

- ថ្ងៃ ទី៣០ កក្កដា លោក ឧត្តមសេនីយ ស៊ាល ដឺហ្គុល ប្រធានាធិបតី សាធារណរដ្ឋបារាំងសែស បាន អញ្ជើញមកធ្វើ ទស្សនកិច្ច ជាផ្លូវការ នៅប្រទេសកម្ពុជា។ លោក បានធ្វើ សុន្ទរកថា មួយ ស្តី អំពី បញ្ហាសង្គ្រាម នៅវៀតណាម ក្នុងនោះ លោក បានឲ វិស័យមតិ លោកថា ដំណោះស្រាយ នៃ សង្គ្រាមនេះ មាន តែផ្លូវនយោបាយ ប៉ុណ្ណោះ ទើបអាច បញ្ចប់សង្គ្រាមបាន។

បើយើង ធ្វើការសង្ខេបនយោបាយ សម្តេចសីហនុ ក្នុងរយ:ពេល៨ឆ្នាំ (១៩៦០ ដល់ ១៩៦៨) គឺ ជា ដំណើរដើរចូល ដោយខ្លួនឯង ទៅរស់នៅ ក្នុងទ្រុងកុម្មុយនិស្ត ហើយ ក៏ ជា ការលុបបំបាត់ ដោយខ្លួនឯង នូវធម្មានរូប របស់ទ្រង់ ដែល វាមានពី ប្រជាប្រិយតាព អនិវឌ្ឍន៍ និង នយោបាយអព្យាក្រិត របស់ព្រះអង្គ។ យើងនឹង បន្ត ការសិក្សា របស់យើង អំពី ផលវិបាក ដែល កើតចេញមកពី ការបែរនយោបាយ របស់សម្តេចសីហនុ ដែលនាំឲ សេដ្ឋកិច្ចជាតិវិនាស ហើយ ឲ ប្រជាជាតិខ្មែរ ធ្លាក់ ចូលទៅ ក្នុងសង្គ្រាម ដែល បង្កើតឡើង ដោយ ពួកកុម្មុយនិស្ត ដែល ជា ប្រិយមិត្ត របស់ ព្រះករុណាសីហនុ។

ការប្រើពាក្យ៖

របបសិទ្ធិអំណាច : Régime autoritaire ; របប ហាម ប្រជាពលរដ្ឋ មិនឲធ្វើ, របបនេះ វាយ កម្ទេច អ្នកប្រឆាំង។

របបសមស្ត : Régime totalitaire ; របប បង្ខំ ប្រជាពលរដ្ឋឲធ្វើ, ជា របបមានគណបក្សតែមួយ ហើយ បញ្ចុះបញ្ចូល ប្រជាពលរដ្ឋ តាមការបង្ខំ ឲធ្វើតាមមនោគមវិជ្ជារបស់គណបក្ស។

និយមន័យ របស់ លោក ស្រី Annah Arendt។

ឯកសារនិងសៀវភៅយោង៖

Conférence S.A.R. Le Prince Norodom Sihanouk Chef de l´Etat du Cambodge à la faculté de Droit de Paris (1964).

១ J.LACOUTURE P.DEVILLIERS P.PRESCHEZ។

២ លទ្ធិប្រជាធិបតេយ្យអឌ្ឍដោយចំពោះ ; Démocratie semi-directe។

សភាប្រជាជន (Assemblées Populaires) របៀបបោះឆ្នោត ជ្រើសតាំង គឺដូចគ្នានឹង ការបោះឆ្នោត ជ្រើសរើស តំណាងរាស្ត្ររដ្ឋសភា ចំនួន មានពី ៥នាក់

ទៅ១៨នាក់ ទៅតាមជំនួនប្រជាជនក្នុងខេត្តៗ នៅទីក្រុងភ្នំពេញ មានតំណាង ៧ នាក់ៗ

ដកស្រង់ពីសន្និសិទសម្តេចសីហានុនៅសាកលវិទ្យាល័យច្បាប់នៅទីក្រុងប៉ារីស នាថ្ងៃទី២៩ មិថុនា ឆ្នាំ ១៩៦៤ៗ

ចុះផ្សាយនៅក្នុងទស្សនាវដ្តីច្បាប់ និងនយោបាយ នៅក្នុងលេខទី៤ ខែតុលា-ធ្នូឆ្នាំ ១៩៦៤ៗ

៥ ប្រពៃណីនិយម ; Folklore.

៦ បដិបត្តិបូជា ; បូជាពីការប្រតិបត្តិត្រឹមត្រូវតាមធម៌ព្រះពុទ្ធៗ

៧ ជនាធិបតី ; Souveraineté populaireៗ

៨ កាគោរពឥស្សរជន ; Culte de personnalité.

៩ ជារជ្ជទាយាទអត័ព្ទ ព្រោះ ក្រោយ ពី បិតាព្រះអង្គ ហ្លួង សីសុវត្ថិ មុនីវង្ស សុគតបារាំង មិនរើស យកព្រះអង្គ ឲគ្រងរាជ្យ បែរ ជា ទៅជ្រើសរើស សម្តេច សីហានុ ជា ក្មួយ របស់ព្រះអង្គ ឲគ្រងរាជ្យទៅវិញៗ

Thèse de Khieu Samphan : L´économie du Cambodge et ses problèmes d´industrialisation (សេដ្ឋកិច្ចនៅកម្ពុជា និងបញ្ហា ឧស្សាហូបនីយកម្មៗ

សម័យឯករាជ្យ - ១៩៦៦-១៩៧០

ដើមកំណើតនៃការត្រិះរិះនយោបាយខ្មែរ

យើង បើក វង់ក្រចក ដើម្បី សិក្សាអំពីដើមកំណើតនៃការត្រិះរិះនយោបាយខ្មែរ មុននឹង បន្ត ពិនិត្យមើល សម័យសង្គមរាស្ត្រនិយមទី៣ ព្រោះ វានាំឲយើង អាច ស្គាល់ នូវ កម្លាំង នយោបាយខ្មែរ នៅក្នុងជំនាន់នោះៗ

យើងដឹងថា សង្គមបុរាណខ្មែរ អាចរក្សា ការរស់នៅ របស់ខ្លួន អស់ច្រើនសតវត្ស នៅក្នុង ស្ថិរភាពដ៏ប្រសើរ ប្របេះនឹង និច្ចលភាព មាន អ្នកចេះដឹង ប្រកប ដោយ គតិបណ្ឌិត មាន រាស្ត្រស្លូតបូត ចេះគោរពប្រតិបត្តិ នាំគ្នារស់ក្នុងបរិយាកាស ស្ងប់ ស្ងៀម នៅក្រោមប្បារមី ព្រះមហាក្សត្រ និងព្រះពុទ្ធសាសនា ក្នុងជំនឿជឿ កម្ម វាសនាៗ តែ នៅពេលដែល ប្រជារាស្ត្រ ចាប់ផ្តើម ដឹកខ្លួន ថា ជោគវាសនា របស់ខ្លួន វា អាច ប្រសើរលើស ពី ជីវិតដែលខ្លួន កំពុងរស់នៅ ហើយ អ្នកចេះដឹង សំគាល់ ឃើញថា សេរីភាព និង បច្ចេកទេស អាច បើក ទស្សនវិស័យ ឥតមានកំ រិត សំរាប់ សកម្មភាព នៃ មនុស្សលោក ដែល ជា ទង្វើ អាច បំលាស់ប្តូរ សង្គម បុរាណ ឲទៅជា សង្គមសម័យ ប្រកប ដោយសេចក្តីចម្រើនៗ ការបំបើកភ្នែកនេះ នាំបង្កើត ការត្រិះរិះនយោបាយ ដែល ជា ការត្រិះរិះ ជាថាមវន្ត បង្កើត បញ្ហា

ហើយ បញ្ហានេះ គឺ ប្រៀបបាននឹង ជីរ សំរាប់ដាំដើមឈើ នៃការចំរើនលូតលាស់ នេះឯង ហើយ ការលូតលាស់នេះ ត្រូវចាំបាច់ មាន លទ្ធិប្រជាធិបតេយ្យ ជា ឫាទ ផង ជា មធ្យោបាយផង សំរាប់ ចែកផលឲស្មើគ្នា ទៅតាម បុញ្ញាកិរិយា របស់ ពលរដ្ឋម្នាក់ៗ នៅក្នុង សង្គមជាតិៗ ហេតុនេះឯង យើង អាច ទុកការត្រិះរិះ នយោបាយ ជា កត្តា សំរាប់ រំសាយចេញពី សង្គម នូវ ទម្លាប់ ជា អវិជ្ជមាន ទុក តែ ទំនាម ជា វិជ្ជាមាន យកវា មកបូក ជាមួយ បច្ចេកទេសទំនើប សំរាប់ បំរែបំរួល សង្គមខ្មែរ ឲ រឹតតែ ពិស្ដារ ឆាប់រហ័សទៅទៀត ក្នុង សេរីភាព សមភាព និង អតិវឌ្ឍន៏ៗ

ដំណោក កម្លាំង នយោបាយ ក្នុងសម័យ សង្គមរាស្ត្រនិយម

ដូច ធ្លាប់បានជំរាបរួចមកហើយថា ក្រោយ ពីចលនាសង្គមរាស្ត្រនិយម ដណ្ដើមបាន អំណាចទាំងអស់ ក្នុងកំឡុង ឆ្នាំ១៩៥៦ កម្លាំងនយោបាយ ដែល ធ្លាប់មាន សកម្មភាព បាននាំគ្នា សម្ងំដេក រង់ចាំ ឪកាសល្អ ដែល ខ្លួន យល់ឃើញថាវាដល់ កាល អាចឲខ្លួន ងើបធ្វើ សកម្មភាព នយោបាយ បានឡើងវិញៗ កម្លាំងនោះ មាន ៨ ក្រុមៈ អ្នកជាតិនិយម, អ្នកស្ដាំនិយម, អ្នកជឿនលឿននិយម និង អ្នក កុម្មុយនិស្តនិយមៗ

ការធ្លាក់រលឹក នៃ អ្នកស្នេហាជាតិ

ជា បឋម គួរយើងលើកយកចំណុច នៃការធ្លាក់រលឹកនៃអ្នកស្នេហាជាតិ មកធ្វើជាយោង ក្នុងការកកើត នៃ ការត្រិះរិះនយោបាយខ្មែរៗ យើងគួរកត់សំគាល់ថាការហូរចូល នៃ វប្បធម៌បស្ចឹមប្រទេស មកក្នុងស្រុកខ្មែរ ក្នុង សម័យអាណាព្យាបាលបារាំង (១៨៦៣-១៩៥៣) គ្មាន នាំមក នូវ ពន្លឺ នៃសេរីភាព និង សិទ្ធិមនុស្ស សំរាប់ សង្គមខ្មែរនោះឡើយ ព្រោះថា សន្ធិសញ្ញាអាណាព្យាបាលបារាំង ជាមួយនឹងខ្មែរ ជា សន្ធិសញ្ញានយោបាយ និងយោធា ដែល មាន ចំណុចធំពីរៈ ការពារមហាក្សត្រ និង ប្រយោជន៍បារាំង និងខ្មែរ នៅចំពោះមុខប្រទេសជិតខាង មាន យួន សៀម ជាអាថ៌ៗ

ខ្មែរយើង ភាគច្រើន តែងតែយល់ឃើញថា សន្ធិសញ្ញាអាណាព្យាបាលបារាំងជា «**អំពើមួយមិនល្អ តែជាការចាំបាច់ណាស់**» សំរាប់ សង្គ្រោះជាតិខ្មែរ ពីមហិច្ឆិតា ជាវិត្ថារកម្ម របស់ ប្រទេសសៀម និងយួនៗ តែ សន្ធិសញ្ញានេះ វា នៅ រក្សាជានិច្ច នូវ ស្ថានភាព ជា ប្រទេសខ្ញុំបរទេស គឺ ស្រុកខ្មែរ គ្រាន់តែ ដូរ អ្នកត្រួតត្រាតែប៉ុណ្ណោះៗ ក្នុងស្ថានភាពនេះ ខ្មែរយើង គ្រាន់តែ បាន ធ្វើការប្រៀបធៀប ថា ចៅហ្វាយថ្មី គាត់ មាន ចិត្តល្អ ជាង ចៅហ្វាយចាស់ ហើយនាំគ្នា រស់ធ្វើជាបាវគេ

បន្តទៅទៀត ឥត នាំគ្នា មាន ឬារម្ភ អំពីអានាគតជាតិនោះឡើយៗ បើកាលណា មាន កើតចលនាប្រឆាំងនឹង របបអាណានិគម ដូចយ៉ាង ចលនារំដោះជាតិ របស់ លោកក្រឡាហោមគង់ក្តី អាចារ្យស្វាក្តី ក្នុងសតវត្ស ទី១៩ ខ្មែរយើង ភាគច្រើន ក៏ នាំគ្នា និយាយ តាមការចោទ របស់ឬារាំង និង រាជានិយម ថា ជា អំពើក្បត់ជាតិៗ ពិតប្រាកដណាស់ ខ្មែរយើង នាំគ្នានិយាយ តាមគេបែបនេះ ព្រោះ ខ្លាចអំណាច អ្នកត្រួតត្រា បើ គេ ថាល្អ ត្រូវតែនាំគ្នា ថាល្អ បើ គេ ថាអាក្រក់ ត្រូវនាំគ្នា ថា អាក្រក់, រឿងនេះ បើយើង មិនបានយកមក ពិចារណា ឲបានម៉ត់ចត់ គឺ នាំគ្នាគិត ថា ជារឿងធម្មតា ឧបមាថា តើមនុស្សណាមួយមិនខ្លាចស្លាប់ ? តែបើយើង យក វា មកគិតបន្តិច យើងឃើញថា ក្នុងពាក្យខ្មែរ ក៏ មាន ពាក្យ «វិរបុរស» សួរថា តើ ពាក្យនេះ វាបាត់ ពី សតិខ្មែរ អស់ហើយឬ ? បើបាត់មែន រឿងនេះ វា មិនមែន ជា រឿងធម្មតានោះទេ សំរាប់ជាតិ ព្រោះ ពាក្យ វិរបុរស នេះ វាមាន សារជាតិ ពីរ សំខាន់ គឺ សេចក្តីក្លាហាន និង សេចក្តីលះបង់ ប្រយោជន៍ផ្ទាល់ខ្លួន ដើម្បី ប្រយោជន៍ និង កិត្តិយសជាតិៗ សញ្ញាណ នៃ ប្រយោជន៍ជាតិនេះ វាខុសគ្នានឹង ប្រយោជន៍រួម ព្រោះ ប្រយោជន៍រួម ឬ អាណាប្រយោជន៍ នៅក្នុង ប្រទេស មាន នីតិរដ្ឋ មាន ច្បាប់រដ្ឋ សំរាប់ ការពារវា ឯចំណែក ប្រយោជន៍ជាតិ ដែល ជា ឧត្តម

ប្រយោជន៍ មាន អ្នកការពារ គឺ ប្រជាពលរដ្ឋ ដែល ជា អ្នកប្រជាធិបតេយ្យ នេះឯងៗ កាពារប្រយោជន៍ជាតិ ជា ករណីយកិច្ច សិទ្ធិ និង ជា កតព្វកិច្ច របស់ពលរដ្ឋម្នាក់ៗ នៅក្នុងឆន្ទៈទូទៅ នៃ ប្រជាពលរដ្ឋៗ ដូច្នេះ បើ ប្រជាជាតិ ក្លាយជាប្រជាជាតិខ្ញុំគេ ប្រជាពលរដ្ឋនេះឯង ជា អ្នកទទួលខុសត្រូវទី១ ព្រោះ ខ្លួននេះឯងជា អ្នកការពារៗ ដូច សុភាសិតខ្មែរមួយ ចារចែងថា៖ «ដំរីខ្វាក់ទ្រមាក់ឆ្កួត» មានន័យថាបើ រាស្ត្រល្ងង់ គឺច្បាស់ជា មានស្តេចឆ្កួត ដឹកនាំជាតិ ជាពុំខានៗ

ការកកើតគំនិតនយោបាយខ្មែរ នៅក្នុងសតវត្ស ទី១៩ គឺ នយោបាយ ប្រឆាំងនឹងរបបអាណានិគមបារាំង ព្រោះ របបនេះ ឲ សិទ្ធិ ដល់ ជនជាតិយួន មករស់នៅកម្ពុជាក្រោម មាន កម្មសិទ្ធិ ស្របតាមច្បាប់ មិនថែម តែប៉ុណ្ណោះ គេ បញ្ជូលជនជាតិយួន ឲមករស់នៅ ក្នុងបណ្តាខេត្ត ឋិតនៅ ជុំវិញបឹងទន្លេសាប គេយកជនជាតិយួន មកត្រួត អ្នករាជការខ្មែរ នៅគ្រប់ក្រសួង ជា ពិសេសក្រសួង សន្តិសុខជាតិ និង រតនាគារតិប្បាលៗ ក្នុង ភូមិសេដ្ឋកិច្ច បារាំង គេ មិនសូវយកចិត្តទុកដាក់ជួយខ្មែរ ឲធ្វើ អភិវឌ្ឍន៍ជនបទ ក្នុងផ្នែក កសិកម្ម ក៏ដូច ក្នុងផ្នែក សិប្បកម្ម គេគិតតែ ធ្វើ នយោបាយ សេដ្ឋកិច្ច បំរើ តែ ប្រយោជន៍អាណានិគម យកឈ្មួញចិន និងយួន ជា នាដការ ជាដើមអាទិ៍ ឬ ជា ឈ្មួញកណ្តាល នាំចូលទំនិញពីបរទេសមក

លក់ ដែល ជា អំពើ ធ្វើឃាត ដោយមិនចំពោះ ដល់ ផលលិតកម្ម ក្នុងស្រុក នាំឲ សេដ្ឋកិច្ចជាតិ បាត់ ស្វ័យតាព នូវ ផលិផល ចាំបាច់ សំរាប់ ការរស់នៅរៀងរាល់ ថ្ងៃៗ ដូច លោក ប៉ុន ចន្ទម៉ុល លើក មកបង្ហាញ នៅក្នុងសៀវភៅ របស់ លោក «គុកនយោបាយ»នៅ ពេលសង្គ្រាម លោក លើកទី២ ផ្ទុះឡើង ប្រជាជនខ្មែរ ជួប ប្រទះ នូវ ការខ្វះខាត គ្រប់បែ ជា ពិសេស ក្រណាត់ សំរាប់ កាត់ធ្វើ សំលៀកបំពាក់ ព្រោះ ខ្មែរ ឥត បានដាំកប្បាស ខ្វះ រោងតម្បាញ មិនតែប៉ុណ្ណោះ បារាំង ជំនាន់ នោះ គេ ទុក អាជីវកម្មនេះ ជាទោស បើចង់ត្បាញ គឺ លួចធ្វើ ហើយ បើ អាជ្ញាធរ ចាប់បាន គេ យកទៅដាក់គុកៗ វិធានការនេះ គឺ សំរាប់ ការពារឈ្មួញកណ្តាល នាំឲ រាស្ត្រខ្មែរ រស់ក្នុងទុក្ខ ដូចសត្វ គឺ ស្រាត នៅក្នុងខ្ទម ព្រោះ អត់សារុង និង សំពត់ស្លៀកពាក់ៗ ព្រឹត្តិការណ៏ពិតនេះ នាំឲ យើងសួរថា តើ របបអាណានិគម នៅពេលនោះ មាន ធាតុ ជា របប បែប ណាដែរ ?

ទង្វើបែបនេះ នៃខ្មែរយើង ចាប់ផ្តើម មាន មនោសញ្ចេញនា យល់ឃើញថា អាជ្ញាធរ អាណាព្យាបាលបារាំង ក្បត់ជាតិខ្មែរ ធ្វើ នយោបាយ បំរើ ប្រយោជន៏ឯកជន និង ប្រយោជន៏ខ្លួនឯងៗ រឿងនេះ អ្នកតាមដានប្រវត្តិសាស្ត្រជាតិ ដឹងថា គំនិត ប្រឆាំងនឹង បារាំង ចាប់ផ្តើម ដុះចេញ ជារូប ភាពនយោបាយពិត តាមការបង្កើត

សារពត៏មា ន«អង្គរវត្ត» នៅឆ្នាំ ១៩៣៦ ពី សំណាក់ អ្នកស្នេហាជាតិខ្មែរ មួយក្រុម ដែល យើង លើក យក ឈ្មោះ មហាបុរស ទាំងនោះ មករំលឹកគុណា មានៈ ទិក្ខុ ហែម ជៀវ, ខៀវ ជុំ, ប៉ាង ខាត់, លោក ស៊ឹង ង៉ុកថាន់, អៀវ កើស, ស៊ឹម វ៉ា ទេព ប៉ាន់, ប៉ុណ្ណ ចន្ទម៉ុល និង អ្នកស្នេហាជាតិ អនាមិក ជាច្រើនទៀតៗ សារពឹត មាននេះ ជា ការផ្តើមនៃគំនិតប្រឆាំងនឹងរបបអាណានិគម ហើយក្រោយមកមនៈ សិការជាតិនេះ នាំ បង្កើតបាន នូវ កម្លាំងសង្ឃឹម អាចមានលទ្ធភាព ប្រមូលខ្មែរ អ្នកស្នេហាជាតិ ធ្វើ សកម្មភាពនយោបាយ ដូចយ៉ាង នៅ ថ្ងៃទី២០ កក្កដា ឆ្នាំ ១៩៤២ មាន បាតុកម្មមួយ ផ្ទុះឡើង នៅភ្នំពេញ រួមទាំងព្រះសង្ឃ និង គ្រហស្ថ ដឹកនាំ ដោយ លោក ស៊ឹង ង៉ុកថាញ់ និង ប៉ាច ឈឿន ដង្ហែក្បួន ហើយ ស្រែក ទាមទារឲ្យ បារាំង ដោះលែង ទិក្ខុ ហែម ជៀវ ដែល អាជ្ញាធរ បានចាប់ ព្រះអង្គ ដាក់ ពន្ធនាគារ ពី បទ ធ្វើកម្មភាពនយោបាយ ប្រឆាំងនឹង បារាំងៗ បន្ទាប់ពី ព្រឹត្តិការណ៍នេះមក មនៈសិការខ្មែរនេះ ត្រូវបាន អាជ្ញាធរ អាណាព្យាបាលបារាំង បង្ក្រាបឥតប្រណី តែទោះបីយ៉ាងណាក្តី ក៏ពុំអាច សម្លាប់ ឧត្តមគតិ រំដោះជាតិ នេះបាននោះឡើយ ព្រោះ សម្បជញ្ញខ្មែរ ហើយ ថែមទាំង មាន ការប្តេជ្ញាចិត្ត ថា នឹងរំដោះជាតិឲ្យបាន ក៏នាំគ្នា រក មធ្យោបាយ បង្កើត ចលនាតស៊ូរ ដូចយ៉ាង មាន

ការបង្កើតចលនា «ខ្មែរឥស្សរៈ» ក្នុង កំឡុង ឆ្នាំ១៩៤៦ (សុំអានសៀវភៅ ចរិតខ្មែរ និពន្ធដោយ លោក ប៉ុណ្ណ ចន្ទម៉ុល)។

ក្រោយពីចប់សង្គ្រាមលោកលើទី២មក កងទ័ពសម្ពន្ធមិត្រ បានឈ្នះសង្គ្រាមលើកងទ័ពណាស៊ីនៅអឺរ៉ុប និង កងទ័ពជប៉ុន នៅអាស៊ី គេក៏បានអនុញ្ញាត ឲកងទ័ពបារាំង សេរី ដឹកនាំ ដោយ លោក ឧត្តមសេនីយ ដឺហ្គោល ដែល ជា សមាសភាគមួយ នៃ កងទ័ពសម្ពន្ធមិត្ត មកចាត់ចែង ការសុំចាញ់ កងទ័ព ជប៉ុន នៅឥណ្ឌូចិនគួររំលឹកដែរថា នៅក្នុងរយៈពេល សង្គ្រាមលោក លើកទី២ អាជ្ញាធរបារាំង នៅឥណ្ឌូចិន បាន គាំទ្រ របប លោក សេនា ប្រមុខ ប៉េតាំង ឬ វីស៊ី ហើយ សម្តេចសីហនុនេះ ជា មហាក្សត្រ ជ្រើសរើសឡើង ដោយ របប វីស៊ីនេះឯង ហេតុនេះឯង នៅពេលទ័ពបារាំងសេរី មកដល់ស្រុកខ្មែរ ហ្លួងសីហនុ ភ័យណាស់ រត់ទៅពួនក្នុងវត្ត ខ្លាច បារាំងចាប់, ទី១ ព្រោះ បាន ចូលជប៉ុន ប្រកាសឯករាជ្យ តាមអនុសាសន៍ ជប៉ុន នៅ ថ្ងៃទី១២ មិនា ឆ្នាំ ១៩៤៥, ទី២ ទទួល រាជ្យសម្បត្តិក្នុងរបប វីស៊ី ដែល ជា របប ធ្វើ សហការ ជា មួយ របបណាស៊ីៗ ពេលមកដល់ស្រុកខ្មែរ អាជ្ញាធរ បារាំងសេរី ឥតបានសើរើ ការសំរេចទាំងឡាយ របស់ អាជ្ញាធរបារាំង នៅក្រោមអំណាច របបវីស៊ីនោះឡើយ ព្រោះ គេ ទុកប្រយោជន៍បារាំង ជា

ធំ អ្វីដែល សំខាន់ របស់គេ គឺ ប្រត្យាស្ថាបនា របបអាណានិគម នៅឥណ្ឌូចិន តែ គោលបំណងនេះ ត្រូវ បាន សហរដ្ឋអាមេរិកផង និង ចក្រភពអង់គ្លេស ឃាត់មិន ឲសម្រិទ្ធិបាន ហេតុនេះឯង បាន ជា បារាំង បង្ខំខ្លួនឯង ធ្វើ កិច្ចសញ្ញាបណ្តោះ អាសន្ន ជាមួយ រដ្ឋាភិបាលខ្មែរ បន្ទាប់មក គេ ង្កើត សហភាពបារាំង ដែលមាន ប្រទេស អតីតអាណានិកម ជា សមាជិក ដើម្បី បន្តវត្តមាន របស់ខ្លួន នៅក្នុង អតីត បណ្តាប្រទេសទាំងនោះ ឲវា ស្របច្បាប់អន្តរជាតិផង និង សីលធម៌ផងៗ

ការបង្កើត រដ្ឋធម្មនុញ្ញខ្មែរ លើកទី១ ក្នុង ឆ្នាំ ១៩៤៧ បង្ហាញ ពី ការកកើត គំនិត លទ្ធិប្រជាធិបតេយ្យសេរី ក្នុង គតិ អ្នកស្នេហាជាតិខ្មែរ តែ កំណើតនេះ ក៏ វា ក្លាយ ជា ការគំរាមកំហែង ដល់អាជ្ញាធរ សហភាពបារាំង នៅស្រុកខ្មែរនោះដែរៗ យើង ដឹងថា នៅពេល សរសេរ រដ្ឋធម្មនុញ្ញ ពួកបារាំង ដែល ជា សមាជិក គណកម្មការ នៃ ការតែងសេចក្តី រដ្ឋធម្មនុញ្ញ នៅ មាន ឥទ្ធពលខ្លាំងណាស់ លើ អ្នកតែងច្បាប់ ខ្មែរ, ទី១ គេ យកការចេះដឹង របស់គេ មក សង្កត់ លើខ្មែរ, ទី២ បារាំង គេយក អំណាច មកកំហែង បែប ហឹង្សាផង និង លួងលោមផង ឲខ្មែរ យល់ឃើញ ដូច គេ ក្នុង គោលបំណង ការពារប្រយោជន៏ របស់បារាំង និង មហាក្សត្រខ្មែរ ដែល គេទុកជា សម្ពន្ធមិត្រ អាចទុកចិត្តបាន និង មានភក្តីភាពៗ ដូច្នេះ នៅពេល

នោះ គំនិត នយោបាយ អ្នកស្នេហាជាតិខ្មែរ គឺ ការពារលទ្ធិប្រជាធិបតេយ្យ ជាដាច់ខាត នៅចំពោះមុខបារាំងផង និង របបរាជាធិបតេយ្យផងៗ នៅពេលដែរ អ្នកស្នេហាជាតិខ្មែរ ចាប់ផ្ដើម មានការសង្ស័យ ទៅលើ របបរាជានិយម ថា ជារបបធ្វើសហាការ ជាមួយ បារាំងប្រឆាំងនឹង ប្រយោជន៍ខ្មែរ ពេលនោះឯង ក៏ចាប់ផ្ដើម មាន ក្ដិប នៅក្នុង គំនិតខ្មែរ អ្នកស្នេហាជាតិ នូវ ការស្អប់ របបរាជាធិបតេយ្យនិយមៗ

អស់រយៈពេល ៩ឆ្នាំ (១៩៤៧ ១៩៥៦) អ្នកស្នេហាជាតិ ដែល ជា អ្នកប្រជាធិបតេយ្យនិយម ធ្វើការទប់ទល់ តាម មធ្យោបាយ ដែលខ្លួនមាន នឹង ការប៉ុនប៉ង របស់អ្នករាជានិយម ដែលមាន ហ្លួងសីហានុ ជា អ្នកនាំមុខ បង្កើត ឡើងវិញ នូវ របបរាជាធិបតេយ្យ ការការពារនេះ បានជួបប្រទះនឹង ឧបសគ្គ នៃ របាំងអំណាចផ្ដាច់ការ បង្កើតឡើង ដោយ ហ្លួងសីហានុៗ របាំងនេះមានឈ្មោះថា ចលនាសង្គម រាស្ត្រនិយម បន្លំ ធ្វើជា ចលនាជាតិនិយម តែ ជា ជាតិនិយម ឥតអត់អោន និងបង្កអធិករណ៍ ជា និច្ច ជាមួយអ្នក ប្រជាធិបតេយ្យនិយមៗ ក្នុងរយៈពេលនេះឯង អ្នកប្រជាធិបតេយ្យ លែង មាន ការសង្ស័យ ទៅលើ អត្ថទត្ថភាព នៃ របបរាជាធិបតេយ្យ ហើយ ដូរ ពីការស្អប់ ទៅ ជា ការប្រឆាំងនឹង របបរាជានិយម តែម្ដង ព្រោះ

មើលឃើញច្បាស់ថា ស្តេចសីហនុ ទ្រង់ ក្លាយ ជា ជនផ្តាច់ការ និង ជា អវតារ នៃ បដិបក្ខជាតិ ខ្វទាហរណ៏ ទ្រង់ តាំងខ្លួន ជា ប្រមុខរដ្ឋអស់មួយជីវិត។ អ្នកដឹកនាំនយោបាយ អស់មួយជីវិតនេះ គឺ ជា ងារ របស់មហាក្សត្រ ផ្តាច់ការនោះឯង។

តែ ការប្រឆាំងនឹង របបរាជានិយម របស់អ្នកស្នេហាជាតិ ជា ការប្រឆាំងជ្រើសរើស ព្រោះក្នុងចំណោម អ្នកស្នេហាខ្មែរ មាន ភាគច្រើន នៅ តែ រំលឹក បែបអំណរគុណ ដល់ ស្នាដៃ មហាក្សត្រខ្មែរ ដែល បាន កសាងស្រុកខ្មែរ ឲក្លាយ ជា មហានគរ តែ មិនបានយកមកពិចារណាថា តើរាស្ត្រខ្មែរ ត្រូវ មហាក្សត្រទាំងឡាយនោះ បង្ខំ ឲធ្វើពលិកម្មហួស ពីកម្លាំងមនុស្សបែបណាខ្លះ ដើម្បី ធ្វើសមិទ្ធិនេះ។ រួមសេចក្តីមក ក្នុងគតិនេះ គេ អាចធ្វើអនុមានបានថា រហូតមកដល់បច្ចុប្បន្ននេះសូម្បី ក្នុងចំណោម អ្នកប្រជាធិបតេយ្យនិយម ភាគច្រើន គាត់ មិនដែលប្រឆាំងនឹង របបរាជានិយម ក្នុងឋាន: ជា របបដឹកនាំនោះទេ តែ គ្រាន់ តែ ប្រឆាំងនឹង មហាក្សត្រណា ដែល គ្មាន ទសពិធរាជធម៌ តែប៉ុណ្ណោះ។ ទស្សន:នេះ ចម្លែកណាស់ ហើយ មាន ព្យាកុលភាព នៅក្នុងគំនិត តស៊ូ ដើម្បីសេរីភាព និង សមភាព ព្រោះ យក បុគ្គល មកដាក់ពីលើប្រព័ន្ធ តែឥតបាន គិតថា ប្រព័ន្ធទេ ដែល ជា ពុម្ព ក្រសែចិត្តមនុស្ស ហើយ ការនេះ វា ពុំ អាចមាន វិលោម បានទេ។

ហេតុនេះ បើគេចង់ដូរ របៀបដឹកនាំជាតិ គឺជាបឋម ត្រូវដូរ ប្រព័ន្ធរបប ទើបអាច ដូរ ចរិត អ្នកដឹកនាំបាន។ ទស្សនៈទុកបុគ្គលលើប្រព័ន្ធនេះឯងហើយ ដែលសហគមន៍អន្តរជាតិ គេ នៅតែយល់ឃើញថា ប្រជាពលរដ្ឋខ្មែរជាអ្នករាជានិយម បើត្រូវរកមធ្យោបាយមកដោះស្រាយ វិបត្តិនយោបាយ ត្រូវចាំបាច់ យក របបរាជានិយម មក ធ្វើជា ការដោះស្រាយ ព្រោះ វា ជា កត្តា អាចបង្រួបបង្រួមខ្មែរបាន។

ដូច្នេះ យើង អាច សង្ខេបបានថា ការត្រិះរិះនយោបាយខ្មែរជាអាទិ៍ គឺប្រឆាំងនឹង អាណានិគម (១៩៣៦ ១៩៤៧) បន្ទាប់មក ទប់ទល់ ដោយយកលទ្ធិប្រជាធិបតេយ្យ ជាអាវុធ មិនឲ របបរាជាធិបតេយ្យ កើតបានឡើងវិញ (១៩៤៧-១៩៥៦) ក្រោយមកទៀត ប្រឆាំងនឹង របបរាជាធិបតេយ្យ ក្លែងខ្លួន ជា របបជាតិនិយមផ្តាច់ការ (សង្គមរាស្រ្តនិយម ឬ សីហានុនិយម) ដែលជារបបមានលក្ខណៈជា របប សមន្តនិយម (១៩៥៦-១៩៧០)។

ខ្នែង នៃ ការត្រិះរិះ នយោបាយខ្មែរ

ការវិវឌ្ឍន៍ នៃ ការត្រិះរិះ នយោបាយខ្មែរ ដែល យើង លើកយកវា មក ធ្វើ សង្ខេប ខាងលើនេះ វា មាន បែកខ្នែង កើត ជាមែកផ្សេងៗគ្នានៃដើមឈើ នយោបាយខ្មែរ។ តែ យើង ដឹងថា នៅក្នុងរយៈពេលនោះ នៅក្នុង ពិភពលោក មាន លទ្ធិ

នយោបាយ ច្រើនបែបយ៉ាងប្រឈមមុខទល់គ្នា គឺ លទ្ធិរាជានិយម, លទ្ធិប្រជាធិបតេយ្យសេរី, លទ្ធិសង្គមនិយម, លទ្ធិកុម្មុយនិស្ត, និង លទ្ធិសង្គមជាតិនិយម (ណាស៊ីស និង ហ្វាស៊ីស)ៗ លទ្ធិទាំងនោះ រួម ជា បីមែកធំៗ: មែកធំទី១ គឺ មែក ប្រជាធិបតេយ្យ មានមែកតូចពីរ គឺ របបប្រជាធិបតេយ្យសង្គមនិយម និង របបប្រជាធិបតេយ្យសេរី , មែកធំទី២ គឺ មែក សិទ្ធិអំណាចនិយម មាន របបរាជានិយមអាស្រ័យរដ្ឋធម្មនុញ្ញ និង រាជាធិបតេយ្យ, មែកធំទី៣ គឺ សមន្តនិយម មាន របបកុម្មុយនិស្ត និង សង្គមជាតិនិយមៗ យើងសួរ ជាសំនួរថា តើ អាណានិគមនិយម ជាអ្វី ?

អាណានិគមនិយម ជា នយោបាយ វាតទឹកដី របស់បណ្តាមហាប្រទេសមួយពួកដែល ជាប្រទេសមានកម្លាំងយោធា និង សេដ្ឋកិច្ច អាច មាន លទ្ធភាព អនុវត្តន៍នយោបាយ វាតទឹកដី និង ឥទ្ធិពល មកលើ បណ្តាប្រទេសទន់ខ្សោយ ដើម្បី រកផលប្រយោជន៍ៗ តើ យើង អាចទុក អាណានិគមនិយម នៅក្នុង មែកធំណាបាន ? អាណានិគមនិយម អាច ដាក់ នៅ លើមែក សិទ្ធិអំណាចនិយម ក៏បាន សមន្តនិយមក៏បាន អ្វីដែលខុសគ្នា គឺ ឋិតនៅលើ របបសេដ្ឋកិច្ច និង កំរិតពលការនៃអាជ្ញាធរ ទៅលើ ប្រជាជន រស់នៅក្រោម អំណាចអាណានិគមៗ

១.ការត្រិះរិះ នយោបាយខ្មែរ នៅក្នុងរយៈពេល ពី ឆ្នាំ១៩៣៦ ដល់ ១៩៤៧

ការត្រិះរិះនេះ កើត ចេញដំបូង ក្នុងគំនិត ស្នេហាជាតិ ប្រឆាំងនឹង អាណានិគមបារាំង ដែល អ្នកស្នេហាជាតិខ្មែរជំនាន់នោះយល់ឃើញថា អាណានិគមនិយមជាអាគា នៅក្នុងខ្លួន ជាតិខ្មែរ ត្រូវចាំបាច់ សម្លាប់ វា ចោលៗ សម្លាប់ គឺ ជា ពាក្យប្រៀបនឹង ការរំដោះជាតិ ដែលបែកខ្នែង ជាពីរមែក ចេញ ពីមែក អ្នកស្នេហាជាតិ: មែកទី១ គឺ គំនិត ជាតិនិយម យល់ឃើញ ថា ខ្មែរ ត្រូវពឹងលើខ្លួនឯង ដើម្បី រំដោះជាតិ គំនិតនេះ ផ្ទុយ ពីមែកទី២ យល់ឃើញថា ខ្មែរ ត្រូវចូលរួម ក្នុងចលនារំដោះឥណ្ឌូចិន ដែល ជា ចលនា ដឹកនាំដោយគណបក្សកុម្មុយនិស្តយួន មានខ្មែរ និងលាវ ជា គណបក្សប៉ុណ្ណោះៗ តែគំនិតរំដោះជាតិទាំងពីរនេះ មានទស្សនៈដូចគ្នាមួយ គឺ រំដោះជាតិ តាមមធ្យោបាយសឹក ព្រោះ អាជ្ញាធរអាណានិគម គេប្រឆាំងដាច់ខាត តាមមធ្យោបាយហឹង្សានឹងគំនិតចង់បានឯករាជ្យជាតិ ពីសំណាក់ ប្រជាជនអាណានិគមៗ ដូច្នេះ តាំងពីដើមទី មកម្លេះ វា មាន ទំនាស់ ជា សារវន្ត រួចស្រេច នៅក្នុង ទស្សនៈ រំដោះជាតិ រវាងខ្មែរអ្នកជាតិនិយម នឹងខ្មែរអ្នកកុម្មុយនិស្តឥណ្ឌូចិន ១.ចំណុចមិនស្របគ្នា មាន លើ បញ្ហា អានាគតនៃកម្ពុជាក្រោមផងនិង តួនាទី របស់ អ្នកដឹកនាំ ចលនារំដោះផងៗ ក្នុងគោលបំណង គណបក្សកុម្មុយនិស្តឥណ្ឌូចិន គឺ រំដោះជាតិ ទាំងបី ពី អាណានិគមផង និង រក ឯកភាព

ប្រទេសយួនផង, ក្នុងឯកភាពយួននេះ គឺ ជា ឯកភាពរួម នៃ ដំបន់ តុងកឹង, អាណាម និង កូសាំងស៊ីន (ទឹកដីមួយភាគធំនៃកម្ពុជា) ក្នុងស្រុកយួន តែមួយ ឥត អាចបែកចែកបានៗ ដូច ខ្មែរដឹងស្រាប់រួចមកហើយ នៅពេលខ្មែរ អ្នកជាតិនិយម បង្កើតចលនា រំដោះជាតិ«ខ្មែរឥស្សរៈ» នៅក្នុង ឆ្នាំ១៩៤៦ ពួកយួនកុម្មុយនិស្ត វា យក ឈ្មោះនេះ មកប្រើដែរ នាំឲខ្មែរយើង ជំនាន់នោះ មាន ការច្រឡូកច្របល់ នៅក្នុងគតិ រហូត មកដល់ខ្មែរយើង ដាក់ឈ្មោះ ឲពួកខ្មែរ ចូលយួននោះ ថា ខ្មែរ វៀតមិញ ដើម្បី បែងចែក ឲដាច់ ពី ខ្មែរឥស្សរៈៗ គោលបំណងយួន គឺចង់ ត្រួតត្រាខ្មែរ ដើម្បី រំលាយជាតិខ្មែរ មាន ជានិច្ច ចាប់ផ្ដើមពី សតវត្សទី ១៧ មក ម្លេះ ដូច្នេះ ការបញ្ចូលទឹកដីកម្ពុជាក្រោម ទៅក្នុងទឹកដីយួន ដែល មានចែងនៅ ក្នុងផែនការរំដោះស្រុកយួនពី អាណានិគមបារាំង ជា ការបន្ត នយោបាយ វាតទឹក ដី តែប៉ុណ្ណោះៗ

ក្រោយពី សង្គ្រាមលោកលើកទី២ចប់មក ខ្មែរអ្នកជាតិនិយម បែកចេញជាពីរពួក ពួកទី១ គឺ ខ្មែរឥស្សរៈបន្តសកម្មភាពរំដោះជាតិតាមមធ្យោបាយសឹក ចំណែកពួក ទី២ ជា អ្នកជាតិនិយម យល់ឃើញថា ខ្មែរអាចរំដោះជាតិ តាមវិធីអហឹង្សា ដោយ យក លទ្ធិប្រជាធិបតេយ្យ និង លក្ខន្តិកៈថ្មី នៃ នគរខ្មែរ ជាមធ្យោបាយទាមទារឯក

រាជ្យ ពីបារាំង ពួកទី២នេះ ជា អ្នកប្រជាធិបតេយ្យ នាំគ្នា បង្កើត គណបក្ស នយោបាយ ចូលរួមបោះឆ្នោតលើកទី១ នៅក្នុងឆ្នាំ១៩៤៦ ដើម្បី បង្កើតសភាធម្មនុញ្ញ។ នៅក្នុងឆ្នាំ១៩៤៧ ស្រុកខ្មែរ ចាប់ផ្តើមមានរដ្ឋធម្មនុញ្ញ ជ្រើសរើសរបបរាជានិយមអាស្រ័យរដ្ឋធម្មនុញ្ញ ជា របបដឹកនាំជាតិ។ របបនេះ មានធាតុជារបបប្រជាធិបតេយ្យសេរីពហុបក្ស នៅក្នុងនោះ មាន និន្នាការនយោបាយធំពីរខុសគ្នា ពួកទី១ គឺ ត្រូវចាំបាច់ទាមទារឯករាជ្យភ្លាមពីបារាំង ដូចយ៉ាងគណបក្សប្រជាធិបតេយ្យ ពួកទី២ គឺ ត្រូវបន្ត ធ្វើ សហការជាបណ្តោះអាសន្នជាមួយបារាំងដើម្បីបក់ឫបាយយក ប្រយោជន៍ពីបារាំងមកកសាងជាតិ ដូចយ៉ាងគណបក្សសេរីភាពពួកទី២នេះ មាន ការគាំទ្រពីព្រះមហាក្សត្រសីហនុ។ បារាំង គេឆ្លៀតយកទំនាស់នេះមកធ្វើជា មធ្យោបាយ សំរាប់ បន្តការពារប្រយោជន៍របស់គេ។ ប៉ុន្តែនៅចំពោះការគំរាមកំហែកកាន់តែខ្លាំង ពី សំណាក់ យួនកុម្មុយនិស្ត ក្នុងសមរភូមិ នៅស្រុកយួន បារាំង បានសុខចិត្ត ប្រគល់ ឯករាជ្យឲខ្មែរនៅក្នុងឆ្នាំ១៩៥៣ ដើម្បីចៀសវាងកុំឲមាន កើត សមរភូមិទី២ នៅកម្ពុជា តែឯករាជ្យនេះ មាន ជាតិពុលសំរាប់ខ្មែរ ព្រោះ បារាំង បានកាត់ទឹកដី កម្ពុជាក្រោម និង កោះខ្មែរជាច្រើនពីទឹកដីខ្មែរ ការនេះ មានការបញ្ជាក់ ឲឃើញច្បាស់ នៅក្នុងសន្និសិទ នៅ ទីក្រុងស៊ីណែវ ក្នុងឆ្នាំ

១៩៥៤ បារាំង បាន ប្រគល់ទឹកដីកម្ពុជាក្រោម ឲទៅយួននៅក្នុងក្របខណ្ឌ នៃឯកតាព ស្រុកយួន ដែលជាការទាមទារដាច់ខាត ពីសំណាក់យួនកុម្មុយនិស្ត ទោះបីនៅពេលនោះ មាន ការចែកជាបណ្ដោះអាសន្ន ស្រុកយួនជាពីរដំបន់នយោបាយក៏ដោយ គឺ យួនខាងត្បូង និងយួនខាងជើង។

ពេលនោះ សម្ដេច សីហានុ ឃោសនា ឡូត ប្រជាពលរដ្ឋខ្មែរ ថា ព្រះអង្គ មានជោគជ័យណាស់ នៅក្នុងសន្និសិទ នៅទីក្រុងស៊ឺណែវ ដោយ ព្រះអង្គ ជាបិតាឯករាជ្យជាតិ អាច រក្សា ឯកតាព កម្ពុជា បានទៀត មិនដូចស្រុកយួនមានចែកទឹកដីជា ពីរ តែព្រះអង្គ កលាក់នូវការបាត់ទឹកដីកម្ពុជាក្រោមទាំងមូល ហើយទឹកដីខ្មែរនេះ ត្រូវបារាំង និងយួន គេ ស្រុះស្រួលគ្នា ទទួលស្គាល់ ជាផ្លូវការ នៅក្នុងក្របខណ្ឌច្បាប់អន្តរជាតិ ថា ជា ទឹកដី របស់ស្រុកយួន ដូច្នេះ សន្នសិទ នៅទីក្រុងស៊ឺណែវ ជា បរាជ័យមួយខ្លាំងណាស់ ចំពោះប្រជាជាតិខ្មែរ។ គណៈប្រតិត្ដិខ្មែរ ចូលរួម នៅក្នុង សន្និសិទនោះ គ្រាន់តែ ជា គណៈប្រតិត្ដ ប្រថាប់ត្រា នៃការព្រមព្រាងរវាង បារាំង និង យួន តែប៉ុណ្ណោះ នាំគ្នាចុះហត្ថលេខា តាមបារាំងបង្គាប់ឥតមានហ៊ានរក្សាទុកចំណុចទឹកដីកម្ពុជាក្រោម ថា ខ្មែរ សុំ រក្សាសិទ្ធិជានិច្ច ថាទឹកដីនេះជា ទឹកដីជាប្រវត្តិសាស្ត្ររបស់ខ្មែរ។ សម្ដេចសីហានុអាចលាក់នូវរឿងអាស្រូវនេះ

បាន នៅពេលព្រះអង្គ មាន អំណាច តែព្រះអង្គ ពុំអាច មាន ឥទ្ធានុភាពជាអាទិទេព កែច្នៃ ប្រវត្តិសាស្ត្រជាតិខ្មែរ និង មនុស្សជាតិបាននោះឡើយ។

២.ការត្រិះរិះ នយោបាយខ្មែរ នៅក្នុងរយៈពេល ពីឆ្នាំ១៩៤៧ ដល់១៩៥៥

ការត្រិះរិះខ្មែរ នៅក្នុងរយៈពេលនោះ គឺ ការពារ លទ្ធិប្រជាធិបតេយ្យ នៅចំពោះមុខ ការប៉ុនប៉ង នៃវិវដ្ត នៃរបបរាជាធិបតេយ្យ។ ដូចយើង ធ្លាប់បាន លើកវាយកមក ពិពណ៌នា ពីមុនរួចហើយ ថាសម្តេចសីហនុ ទ្រង់មិនដែលសុខចិត្តសុខកាយទទួល ស្គាល់ រដ្ឋធម្មនុញ្ញខ្មែរ ឆ្នាំ១៩៤៧នោះទេ ព្រោះវា ជាការប្រមាថនឹងព្រះចេស្តាព្រះមហាក្សត្រខ្មែរ ដូច្នេះ ព្រះអង្គ ប្រើមធ្យោបាយគ្រប់បែបយ៉ាង ឥតលជ្ជីភាព តាមតែវិចិន្តា ដោយ មាន ជំនួយពីបារាំងផង ដើម្បី សម្លាប់លទ្ធិប្រជាធិបតេយ្យនេះ ឲបានជាដាច់ខាត។ ព្រះអង្គ ទទួល បានវិជ័យ ព្រោះ អ្នកប្រជាធិបតេយ្យខ្មែរ ភាគច្រើន ជា អ្នកឱកាសនិយម ប្រែប្រួលចិត្តគំនិតទៅតាមផលប្រយោជន៍ ដែលខ្លួន អាចរកបានសំរាប់ខ្លួនផ្ទាល់ ដូចយ៉ាង អ្នកចេះដឹក យកចំណេះរបស់ខ្លួន ទៅដូរនឹង យសស័ក្តិ បានកម្រៃច្រើន អ្នកល្ងង់ យកកម្លាំងបាយ ទៅបំរើអ្នកមាន អំណាច ដើម្បីខ្វត្តជីវិត ដែលខ្លួនទុកជាលាភ រាស្ត្រមិនរឹងរូសសុខចិត្តទ្រាំរស់ក្នុងភាព គោកយ៉ាក ព្រោះ ចង់បានសុខកាយតែមួយពេល។ អត្តទត្តភាពជាទូទៅ

នេះ វា ជា ជម្ងឺត្រាំត្រៃង របស់ជាតិខ្មែរ ស្ទើរតែ គ្មានឱសថណា អាចព្យាបាលវា បានឡើយៗ

ការត្រិះរិះនយោបាយខ្មែរ លើលទ្ធិប្រជាធិបតេយ្យ មានលក្ខណៈបែបណា ?

ចំពោះ អ្នកប្រជាធិបតេយ្យខ្មែរ ជំនាន់នោះ យល់ឃើញថាសេរីភាព និងការជឿនលឿន ជាគូរនឹងគ្នា ហេតុនេះឯង អ្នកទាំងនោះ ជ្រើសរើស យក លទ្ធិប្រជាធិបតេយ្យសេរី ជា គោល នៃ ការត្រិះរិះនយោបាយរបស់ខ្លួនៗ គេអាចសួរជាសំណួរថា តើ លទ្ធិប្រជាធិបតេយ្យសេរី វា ជា លំអាន អាចយកវា មក អនុវត្តិបាន នៅក្នុងសង្គមខ្មែរ នៅពេលនោះ វាកំពុងមាន បរិវត្តន៍ ពី សង្គមបុរាណ ទៅរក សង្គម នៃ អន្តរភាព ដែរឬទេ ?

ក្នុងវិការនេះ លោក Aristote ពិចារណាថា ដំណាក់កាល នៃ អន្តរភាព វា ច្រើនតែ មានកើត អំពើ កំណាចក្នុងសង្គម ការសង្កេតនេះ គេឃើញមានកើតពិតមែន នៅក្នុង បដិវត្តន៍បារាំង ក្នុងសតវត្សទី១៨ៗ ចំណែក លោក Montesquieu វាយ តម្លៃថា នៅក្នុងសង្គម នៃ បណ្តាប្រទេសអាស៊ី ដែរទុកសេរីភាព ជាទម្លាប់ក្នុងការរស់នៅ របស់ប្រជាជន យក វា មកផ្សំនឹង សេរីភាព គឺ ពិតជា ការលំបាកមួយខ្លាំងណាស់ៗ សួរថា តើ សេចក្តីអះអាងនេះ វា មាន សេចក្តីពិតដែរឬទេ ?

ចម្លើយមាន នៅក្នុងខ្ទទាហរណ៏ក្នុងទីនេះ ដូចនៅប្រទេសឥណ្ឌា សៀម ហ្វីលីពិន ម៉ាឡេយ៉ូ កូរ៉េខាងត្បូង អាំងដូណេស៊ី ជប៉ុន អ្នកនយោបាយ គេ ស្រុះស្រួលគ្នា យក លទ្ធិប្រជាធិបតេយ្យសេរី មក អនុវត្តន៏ ប្រកបដោយជោគជ័យៗ តើអ្វីជាកូនសោ នៃ ភាព ជោគជ័យនេះ ?

គួរ កត់សំគាល់ដែរថា នៅក្នុងរយ:ពេល ពីឆ្នាំ១៩៤៧ ដល់ឆ្នាំ១៩៥៦ លទ្ធិកុម្មុយនិស្ត ចាប់ផ្តើម មាន ឥទ្ធិពលបណ្តើរៗ នៅក្នុងមជ្ឈដ្ឋាន អ្នកប្រជាធិបតេយ្យខ្មែរ ព្រោះ មកពីចំហាយជ័យជំនះ នៃ គណបក្សកុម្មុយនិស្តចិន លើ អ្នកជាតិនិយមចិន នៅស្រុកចិន វា ហើរ ចូលមក ក្នុង ដំបន់មជ្ឈិមបូព៌ាប្រទេស ជ័យជំនះនេះជាលាតមួយ ដល់ គណបក្សកុម្មុយនិស្តឥណ្ឌូចិន ដឹកនាំ ដោយយួនកុម្មុយនិស្ត គេ យក លទ្ធិនេះ មក ឃោសនា នៅក្នុងស្រុកខ្មែរ ពន្យល់ ប្រជាជនថាជាមធ្យោបាយតែមួយគត់ អាច យក វាមក វាយដេញបារាំងចេញពីឥណ្ឌូចិន ដូច្នេះជនជាតិទាំងបី ខ្មែរ លាវ និងយួន ជា ទន្លេបីពិតមែន តែកំពុង ហូរចូលទៅកាន់មហាសាគរតែមួយ ដែល មានឈ្មោះថា ឥណ្ឌូចិន ដូច្នេះត្រូវចាំបាច់រួមគ្នា ដើម្បីកំចាត់ចក្រពត្តិបារាំងៗ ក្នុងទស្សន:ទីដល់តែមួយនេះឯងហើយ យួនកុម្មុយនិស្ត វាទុកជនជាតិទាំងបីនេះ ជា មូលដ្ឋានចិត្ត និង សហាគម សំរាប់ បំរើ មហិច្ឆតា វាត ទឹកដីគេៗ

តែទោះបីយ៉ាងណាក៏ដោយ ទស្សនៈឃ្លួននេះ គ្មាន ឯកភាព ក្នុងជួរ អ្នកកុម្មុយនិស្តខ្មែរឡើយ ដែលនាំបង្កើតឲមាន ទំនាស់មិនចេញមុខ រវាង អ្នកជឿលើឃ្លួនកុម្មុយនិស្ត នឹង អ្នកយកចិនកុម្មុយនិស្ត ជាលំអានៗ

៣.ការត្រិះរិះ នយោបាយខ្មែរ នៅក្នុងរយៈពេល ពីឆ្នាំ១៩៥៦ ដល់១៩៦៥

នៅក្នុងឆ្នាំ១៩៥៦ សម្តេច សីហនុ បាន ដណ្តើមអំណាច បានទាំងអស់ អំណាចមហាក្សត្រ, អំណាចនីតិប្រតិបត្តិ, អំណាចនីតិបញ្ញត្តិ និង អំណាចតុលាការ ដូច្នេះ អំណាច នៅស្រុកខ្មែរចាប់ពីឆ្នាំង១៩៥៦ ជា អំណាចផ្តាច់ការ មានលក្ខណៈ ជាសមន្តនិយមៗ ក្នុងរបបផ្តាច់ការនេះ រុញឲ អ្នកប្រជាធិបតេយ្យ ជ្រើសរើស ផ្លូវពីរផ្ទុយគ្នា ដាច់ខាតៈ ផ្លូវ១ ចុះចូលសីហានុ, ទី២ ប្រឆាំងនឹងស្តេចសីហនុៗ ដូចធ្លាប់បានជំរាប ខាងលើរួចមកហើយ អ្នកប្រជាធិបតេយ្យ ភាគច្រើន បានចុះចូល សីហនុ តាំងពីយូរយារមកហើយ ដែល ជា កត្តានាំឲ សម្តេចសីហនុ មានលទ្ធភាព ដណ្តើមអំណាច បានយ៉ាងងាយស្រួលៗ នៅសល់អ្នកក្រាញ តែលើកនេះ ត្រូវនាំគ្នា បិទមាត់ ឬ នាំគ្នារត់ ចូលព្រៃ ទៅចូល ជាមួយពួកខ្មែរសេរី ឬ ចូលបំរើអង្គការកុម្មុយនិស្ត លួចលាក់ ពុំនោះទេ គឺ ច្បាស់ជា សម្តេចសីហនុ ចោទ ជា ជនក្បត់ជាតិ ជាពុំខានៗ

ក្នុងខណៈនោះ មាន បញ្ញវន្ត ជា អ្នកជឿនលឿននិយម មាន សញ្ញាប័ត្រថ្នាក់បណ្ឌិត ពីប្រទេសបារាំង លោក ហ៊ូ យន់, ហ៊ូ នឹម និង ខៀវ សំផន នាំចូលមកក្នុងស្រុកខ្មែរ នូវ ការត្រិះរិះ សេដ្ឋកិច្ច បែបសង្គមនិយមៗ ការត្រិះរិះនេះ ជាដំបូង ធ្វើឲ សម្ដេចសីហនុ មានការយកចិត្តទុកដាក់ ព្រោះ ទ្រង់យល់ឃើញថា វាអាច មានប្រយោជន៍ ដល់នយោបាយ របស់ព្រះអង្គ តែក្រោយមក ទ្រង់ចាប់ផ្ដើមមាន ទំនាស់ ជាមួយបញ្ញវន្តទាំងនោះ ព្រោះ ព្រះអង្គចោទជនទាំងនោះថាមានលាក់ មនោគមវិជ្ជាកុម្មុយនិស្ត ដែល ព្រះអង្គ ទុកវា ជា សត្រូវទី២ របស់ទ្រង់បន្ទាប់ពីខ្មែរសេរី ដែល ទ្រង់ ទុក ជាសត្រូវទី១ៗ ទំនាស់នេះ តម្រូវឲ បញ្ញវន្តទាំងបីរូប នាំគ្នា រត់ចូលព្រៃ ទៅចូលបំរើ អង្គការកុម្មុយនិស្ត ដែល មាន យួនកុម្មុយនិស្ត ជា អ្នកពិនិត្យត្រួតត្រា លើ ខ្មែរនៅឡើយៗ

បើ យើង ធ្វើសង្ខេប នៃការត្រិះរិះនយោបាយខ្មែរតាំងពីឆ្នាំ១៩៣៦មក យើងឃើញ មាន ការវិវឌ្ឍន៍ ពី គំនិតប្រឆាំងអាណានិគម, ប្រឆាំងនឹង ការវិលត្រឡប់នៃ របបរាជាធិបតេយ្យ ប្រឆាំងនឹង របបសមន្តនិយម (សង្គមរាស្ត្រនិយ) រហូតមកដល់នឹង ការប្រឆាំងនឹង បុគ្គលសីហនុ ដែល ខ្មែរអ្នកប្រជាធិបតេយ្យក្ដី អ្នកកុម្មុយនិស្តនិយមក្ដី ទុក បុគ្គល សីហនុ ជា ឧបសគ្គ ធំបំផុត នៃ ការរីកចំរើន នៃសង្គម

ខ្មែរ និង សេរីភាព នៃ ប្រជាពលរដ្ឋខ្មែរ។ ការប្រឆាំងនោះ មានគោល បំណង ច្បាស់លាស់ណាស់ នៅក្នុង ការត្រិះរិះ នយោបាយ របស់ អ្នកប្រជាធិបតេយ្យ៖

១. ប្រឆាំងនឹងអាណានិគម ដើម្បីឯករាជ្យ

២. ប្រឆាំងនឹងរបបរាជាធិបតេយ្យ ដើម្បី ការពាររដ្ឋធម្មនុញ្ញ

៣. ប្រឆាំងនឹងរបបសមន្តនិយម ដើម្បី ប្រត្យាស្ថាបនា លទ្ធិប្រជាធិបេតយ្យ

៤. ប្រឆាំងនឹងបុគ្គលសីហានុ ដើម្បី ការពារប្រយោជន៍ជាតិ។

នៅក្នុង អត្ថបទក្រោយរបស់យើង យើងនឹងលើកយកសម័យសង្គមរាស្ត្រនិយមទី ៣ និង ការប្រយុទ្ធនយោបាយ រវាង របបនេះ ជាមួយនឹង អ្នកប្រជាធិបតេយ្យ មក អធិប្បាយ។ ខ្មែរកុម្មុយនិស្តឥណ្ឌូចិននេះ ក្រោយមក ខ្មែរ យើង នាំគ្នា ហៅថា ខ្មែរ យៀកមិញ។

ការប្រើពាក្យ៖

ដើមកំណើត=Genèse ការត្រិះរិះនយោបាយ=Pensée.politique ប្រជារាស្ត្រ=Sujets ពលរដ្ឋ=Citoyen បុញ្ញាកិរិយា=Action.méritoire ការកកើត=Formation ភូមិ=Domaine ប្រជាជន=Population ដំណោក

កម្លាំងនយោបាយ=Force politique dormante របបសមគ្គនិយម=Totalitarisme ស្ដេច=Prince ពលការ=Coercition វិលោម=Inverse ខ្នែង=Ramification សិទ្ធិអំណាចនិយម=Autoritarisme សង្គមជាតិនិយម=National.socialisme គណបក្សបុរណៈ=Parti.supplétif សារវន្ត=Fondamental លជ្ជីភាព=Honte បរិវត្តន៍=Mutation អន្តរភាព=Transition សេវភាព=Servitude វិការ=transformation

មូលដ្ឋានចិត្តនិងសហគម=Base sentimentale et communautaireៗ

1944 Norodom Sihanouk, en tenue de « Yuvan », accompagné de l'Amiral Decoux, du Résident Supérieur Gautier et du Commissaire aux Sports Ducoroy, passe en revue 15.000 jeunes.

ផលអាក្រក់ កើតចេញ ពី កំហុស សីហនុ

ការបង្វែរ ទិសនយោបាយ

ដូចយើង ដឹករួចហើយ ថា ក្រោយ ពី សម្តេច សីហនុ បង្កើត ចលនាសង្គមរាស្ត្រនិយម ដែលជា របប មាន ធាតុផ្ទុយ ពី របបប្រជាធិបតេយ្យសេរី ទ្រង់ ចាំបាច់ បង្វែរ ទិសនយោបាយ ដើម្បី រក ការគាំទ្រ ពីសំណាក់ សមបាគមអន្តរជាតិ ដល់នយោបាយរបស់ទ្រង់ៗ ដោយហេតុថា ចលនាសង្គមរាស្ត្រនិយម ជា ចលនា ប្រើ អំណាចផ្តាច់ការ ដូច្នេះ ការជ្រើសរើស របៀបដឹកនាំ គឺ គ្មានអ្វី ក្រៅពីរបៀបដឹកនាំ កុម្មុយនិស្ត ដែល ជា គំរូ ដ៏ល្អ សំរាប់ព្រះអង្គ ទោះបី អត្ថរស់ ផ្ទាល់ របស់ព្រះអង្គ ជា វង្សក្សត្រ ក៏ដោយៗ ម្យ៉ាងមួយទៀត លទ្ធិកុម្មុយនិស្ត ជា លទ្ធិនិយមឯកបក្ស ដែល ព្រះអង្គ ចង់អោយមាន នៅប្រទេសខ្មែរៗ ជាបញ្ចប់ គឺគំរូ នូវការការគោរព បុគ្គលដឹកនាំ ជាបុគ្គល សំរាប់ ធ្វើ សក្ការៈបូជា ដូចព្រះៗ យើងឃើញថា គំរូទាំង បីយ៉ាងនេះហើយ ដែល អាច បញ្ចោក់ ឬានថា លទ្ធិកុម្មុយនិស្ត អាច យក មកផ្លាស់ ជា លទ្ធិរាជាធិបតេយ្យ ឬានងាយស្រួល ព្រោះលទ្ធិ ទាំងពីរនេះ មាន អត្ថរសរួម គឺ «អំនាចផ្តាច់ការ និង វណ្ណៈអ្នកដឹកនាំ»ៗ

ទិស នយោបាយ ថ្មី របស់ ស្ដេច សីហនុ គឺ ឈរ លើ ស្ដំ បីយ៉ាង ៖ នយោបាយ អាព្យាក្រិត, សង្គមនិយម និង ប្រជាតិថុតិៗ ទី១ ប្រើ លើ ឆាកអន្តរជាតិ - ទី២ ជា មូលដ្ឋាន នៃ កិច្ចការសេដ្ឋកិច្ច, ទី៣ ជា មធ្យោបាយ ឃោសនា សំរាប់ រក ប្រយោជន៍ ផ្ទាល់ ដល់ព្រះអង្គៗ

១. នយោបាយ ប្រជាតិថុតិ

ជា នយោបាយ ផ្ទៃក្នុង ប្រើសំរាប់ បោកបញ្ឆោត ទឹកចិត្ត ប្រជាជន តាម វិធី បី យ៉ាង៖

ទី១ ធ្វើ សុន្ទរកថា យ៉ាងយូរ និយាយ សរសើរតែខ្លួនឯង បង្ហាញ នូវ ការសប្បាយ រីករាយ ហួសហេតុ លើទុក្ខ ឬ បញ្ហា របស់ជនណា ដែលព្រះអង្គ ទុកជា សត្រូវៗ សំដី និង កាយវិការ របស់ព្រះអង្គ នៅពេល ធ្វើសុន្ទកថា គឺ ដូច មនុស្សខ្មោច ចូល ឬ ជនមានជម្ងឺ សតិ វង្វេង ដូចមនុស្សឆ្កួតជ្រូក និយាយ ឲ្យបានតែនិយាយគ្មាន ខ្លឹមសារ ព្រោះ គ្មាន ជនណា អាចនិយាយ ជំទាស់ព្រះអង្គបាននោះឡើយៗ ការ នេះ ជា សញ្ញា នៃ លក្ខណ: ជនផ្ដាច់ការ និយាយពន្យល់គេ តែមិនដែលហ៊ាន ធ្វើ ការពិភាក្សា ដោយ ប្រតិកូល ដើម្បី រកការពិតនោះឡើយៗ តែ បើមានអ្នក

ជំទាស់គំនិត ហាន សួរ ឬ ឲយោបល ផ្ទុយពីព្រះអង្គ គឺ ទុកជននោះ ជា សត្រូវព្រះអង្គភ្លាមៗ

ទី២ ធ្វើ ការចែកអំណោយ ដល់ ប្រជារាស្ត្រ ដើម្បី ទាក់ទាញ អោយមក ស្វាគមន៍ព្រះអង្គ ដើម្បី អង្គុយស្តាប់ព្រះអង្គ និយាយ រាប់ម៉ោង នៅពេលកណ្តាលថ្ងៃត្រង់ៗ អ្នកស្តាប់ មាន អ្នកស្រែចំការ, អ្នករាជការ, សិស្សានុសិស្ស ត្រូវនាំគ្នា ទះដៃ អបអរសាទរ ជា សញ្ញា សរសើរ ដល់ គំនិតឆ្លាតវៃ របស់ព្រះអង្គៗ

ទី៣ និយាយ អោយ ប្រជារាស្ត្រ សប្បាយ ដូច ថ្លុកកំប្លែង យក វេទិការជាតិ ធ្វើជា រោងអាយ៉ៃៗ ទិដ្ឋភាព ទាំងបី យ៉ាងនេះ គឺ ទុកដូចជា ការបង្ហាញ នូវ សិល្ប:សីហានុ ដើម្បី ជា ការកំសាន្តនោះ ឥតមានប្រយោជន៍ នោះឯងៗ

រួមសេចក្តីមក គេ អាច ចាត់ទុក ស្តេចសីហានុ ជា មេដឹកនាំអវិជ្ជា គ្មានមាន អ្វីបន្តិចសោះ ដែល អាចចាត់ទុកជា «មនុស្សត្រៀងត្រង់» ផ្ទុយទៅវិញ ជា ជនបោកប្រាស់ ប្រឆាំងនឹង សព្វបញ្ញា មាននៅក្នុងប្រទេសៗ ហេតុនេះឯង បានជា សីហានុ ទុក បញ្ញាវន្ត និង អ្នកសញ្ញាប័ត្រ ជា សត្រូវ នឹង ព្រះអង្គៗ អ្វីដែលព្រះអង្គគ្មាន ហើយ មាន ជនណាមានវត្ថុនោះ គឺ ព្រះអង្គ ទុក ជា សត្រូវនឹង ព្រះអង្គៗ

២. នយោបាយ របស់ សង្គមនិយម

ស្តេចសីហនុ យក ទ្រឹស្តីសេដ្ឋកិច្ចសង្គមនិយម មកធ្វើជា   មធ្យោបាយ សំរាប់ធ្វើ អភិវឌ្ឍជាតិៗ ព្រះអង្គ ប្រកាស ឈប់ ទទួល ជំនួយ សហរដ្ឋអាមេរិក និង លោកសេរី តែ ព្រះអង្គ បែរជា ទទួលជំនួយ ចិន និង លោក កុម្មុយនិស្តៗ ទឡ្ហីករណ៍ សំរាប់ ដោះសា គឺ ថា ជំនួយអាមេរិកាំង ជា ជំនួយ មានចំណង រីឯ ជំនួយ ចិន វិញ ជា ជំនួយ ឥតចំណងៗ ជម្រើសនេះ គឺ សំរាប់ តែយកវា មក បំរើ នយោបាយ ផ្ទាល់ខ្លួន ព្រះអង្គ តែប៉ុណ្ណោះ ព្រោះ ទ្រង់ មាន ជំនឿថា ចិន គេ ការពារ អំណាច សីហនុ, រីឯ អាមេរិកាំង វិញ គេ ឲជំនួយ ដើម្បី ការពារ ប្រយោជន៍ ពលរដ្ឋខ្មែរ, ការពារ លទ្ធិប្រជាធិបតេយ្យ, ដូច្នេះ វា គ្មានបានចំណេញ អ្វី បន្តិចឡើយ ដល់ បុគ្គល សីហនុៗ ជំនួយ អាមេរិកាំង ដែល ព្រះអង្គ លើក វា មក ធ្វើការរិះគន់ អំពីលក្ខណៈ ជា ជំនួយ មានចំណងនោះ តាមពិត ចំណង នេះ គឺ គ្រាន់ ជា ល័ក្ខខណ្ឌ ដែល គេសូមអោយ គ្រប់ប្រទេស ទាំងឡាយ ដែល ទទួលជំនួយគេ មិន   ប្រើ ជំនួយនេះ ដើម្បី សំរាប់ ប្រឆាំងនឹង ប្រយោជន៍សហរដ្ឋអាមេរិក តែប៉ុណ្ណោះៗ តើមានអ្វី ដែល រំខាន ដល់ ប្រទេសកម្ពុជា ? តែយើង ដឹងថា ជំនួយចិន ឥតចំណង តែ តាមពិត ជា ជំនួយ ទាញយក ប្រយោជន៍ ពី

ខ្មែរ ដូចយ៉ាង ស្មើរ សូមឲខ្មែរ ជួយ យួនកុម្មុយនិស្ត គ្រប់មធ្យោបាយ ដែល ខ្មែរ មានៗ តែ យើងដឹងថា សីហនុ ជឿលើខសន្យាចិន ទោះបីជាតិស្លាប់ ព្រះអង្គឥត ឈឺក្បាល អ្វីបន្តិចនោះឡើយៗ នេះហើយ នយោបាយ របស់ សង្គមនិយមៗ

ស្រុកខ្មែរ សម័យ សីហនុ ជា ប្រទេស ខូនាតិវឌ្ឍ (គ្មានការចំរើន) តែ   សីហនុ ស្រែក ប្រាប់ រាស្ត្រ ថា កម្ពុជា ជា កោះសន្តិភាព មាន គម្រោង អភិវឌ្ឍន៍ សេដ្ឋកិច្ច,សង្គមកិច្ច, អប់រំជាតិៗ លៗ អស់រយ:ពេលមួយទស្សវត្សរ៍(១៩៥៦-១៩៦៦) សីហនុ ជា អ្នកដឹកនាំ ផ្តាច់ការ នាំជាតិទៅរក ធនក្ស័យ ព្រោះ គម្រោងអភិវឌ្ឍន៍ មិន ដែល បាន សំរេច ដូចគ្រោងទុក ព្រោះព្រះអង្គ តែងតែ កែ ក្នុងបំណាងចម្លែក ដូរតាមតែ ទ្រង់នឹកឃើញ នាំ ឲអ្នកដឹកនាំខ្មែរ ឯទៀតៗ លែងដឹងថា សីហនុ ចង់ បានអ្វីមួយពិតប្រាកដៗ ការផ្លាស់ប្តូរនេះ លោក Charles Mayer កត់សំគាល់ថា «ចាប់ពីខែវិច្ឆិកា ១៩៦៦ ស្តេចសីហនុ ក្លាយ ជា មនុស្សរេរីរាយ, ទ្រង់ឆ្លងរយ:ពេល ទព្វតាព ហាក់បីដូច «*ដើរ ឆ្លងផ្លូវ ទទេស្អាត ជាច្រើន ពី ផ្លូវសប្បាយ រីករាយចិត្តខ្លាំង ទៅកាន់ ផ្លូវ កោលាហល*» លោក បន្ថែមថា «*ទ្រង់ក្លាយ ជា មនុស្សឆាប់ខឹង, ចងគំនុំនឹងបញ្ញាវន្ត, បញ្ជាឲចាប់ដាក់គុក ជនណាដែល ទ្រង់សង្ស័យថា ជា អ្នកកុម្មុយនិស្ត « ម៉ៅនិយម », ជេរប្រមាថគេឯងៗ*

ការប្បារម្ភ របស់ ស្តេចសីហនុ វា មាន ហេតុផលខ្លះដែរ ព្រោះ សហរដ្ឋអាមេរិកបាន សំរេចចិត្ត ធ្វើអន្តរាគមន៍ ដោយចំពោះ នៅក្នុង សង្គ្រាម នៅ ប្រទេសយៀកណាមៗ នៅថ្ងៃ ទី៨ មិនា ១៩៦៦ លោក ប្រធានាធិបតី L. Johnson បានបញ្ជា ឲកងទ័ពអាមេរិកាំង មកបោះទ័ព នៅក្នុងខេត្ត Da Nang នៅប្រទេសយួនខាងត្បូងៗ បេសកកម្ម កងទ័ពនេះ គឺៈ ការពារ សេរីភាព ប្រជាជន នៃ យុវសាធារណៈ រដ្ឋយៀកណាម ខាងត្បូង ដែល កំពុង ទទួល ការគំរាមកំហែង ពីសំណាក់ កម្លាំងកុម្មុយនិស្ត នៅអាស៊ី ជាពិសេស នៅដំបន់ អាស៊ីអគ្នេយ៍ ដែលមាន ចិន និង យួន កុម្មុយនិស្ត ជា អ្នកបង្កហេតុៗ

នរណា ក៏ដឹងដែរថា ស្តេចសីហនុ ចាប់ ពីឆ្នាំ ១៩៦៣ មក ទ្រង់ ដូរ នយោបាយអព្យាក្រិត ១៨០° បែរ ទៅជួយ ជ្រោមជ្រែង យួនកុម្មុយនិស្ត តាមការស្នើរ សុំ ពីចិនប្រជាមានិត ដូចយ៉ាង អនុញ្ញាត ឲកងទ័ពយៀកកុង រាប់ម៉ឺននាក់ មកតាំង ជំរុំសឹក នៅក្នុង ទឹកដីខ្មែរ ដើម្បី វា ស្រួលងាយ វាយប្រហារ យួនខាងត្បូង និង អាមេរិកាំង នៅ យៀកណាមៗ ក្នុងឆ្នាំ ១៩៦៣ ជា ឆ្នាំ ដែល កុម្មុយនិស្ត ចាប់ផ្តើមបង្កើត ឲមាន មូលដ្ឋាន បដិវត្តខ្មែរ កុម្មុយនិស្ត ផ្នែកយោធា នៅក្នុង ទឹកដីខ្មែ

រដើម្បី ធ្វើជា អាធារពស្តុភារ[18] ក្នុងគោល បំណងសំរួល ការរើល ត្រឡប់ ពួកខ្មែរ យៀកមុិញ ដើម្បី ពង្រឹង សកម្មភាព បដិវត្តន៍យោធា នៅក្នុងទឹកដីខ្មែរ, មួយវិញទៀត គឺ ដើម្បី ពង្រឹងពង្រីក មូលដ្ឋាន សេដ្ឋកិច្ច ដោយ នាំចូល ជនជាតិយួន ដែល មាន ចិត្តស្រឡាញ់កុម្មុយនិស្ត មកប្រកប របររកស៊ី តាមច្រាំ ទន្លេ ប៉ាសាក់ និង មេកុងៗ អំឡុង ឆ្នាំ ១៩៦៦-១៩៦៧ ជនជាតិយួនទាំងនោះ បាននាំគ្នា បន្តដំណើរ តាមទូក រហូតមកដល់ ខេត្តតាកែ និង ពោសាត់ រួចមកតាំង ជម្រោគ អណ្តែតក្នុងបឹង ទន្លេសាប តែម្តងៗ ដោយមានជំនួយ នយោបាយពី ស្តេចសីហនុ, យួន អាច បង្កើត មូលដ្ឋានសេដ្ឋកិច្ច សំរាប់ជាជំនួយសង្គ្រាម ដល់ពួកយៀកកុង នៅ យៀកណាមខាងត្បូង នៅក្នុង ទឹកដីខ្មែរ ដូចមាន៖ ស្រុកពាមឈរ, គុងហុង, ទុកមាស ។ លៗ ដោយ យក ខេត្ត ពោសាត់ ជា មូលដ្ឋាន ដឹកនាំៗ

ដូចបាន ជំរៀប ខាងលើរួចមកហើយ អន្តរាគមន៍ ដោយចំពោះ នៃ កងទ័ពអាមេរិកាំង នៅយៀកណាមខាងត្បូង ក្នុង ខែមីនា ១៩៦៦ នាំឲ ស្តេចសីហនុ ពិបាកលាក់បាំង នូវ ការអនុញ្ញាត របស់ព្រះអង្គ ឲយួនកុម្មុយនិស្ត ប្រើ ទឹកដីខ្មែរ ដើម្បី

[18] អាធារពស្តុភារ=ជំនួយជាសម្ភារៈយោធា ; Support logistique។

ធ្វើសង្គ្រាម ប្រឆាំងទ័ពអាមេរិកាំង នៅយៀកណាមខាងត្បូងៗ ចំនួយនេះ បង្ខំឲ
អាមេរិកាំង ធ្វើ អន្តរាគមន៍ ជាសំងាត់ តាមផ្លូវសឹក ចូលមកក្នុងទឹកដីខ្មែរ តាមការ
ទំលាក់គ្រាប់បែក លើ មូលដ្ឋានសឹកយៀកកុង តាំងនៅ ក្នុងស្រុកខ្មែរ ដែល នាំឲ
ប្រជាជនខ្មែរ រស់នៅក្បែរ មូលដ្ឋានសឹកយៀកកុង ទទួលរងគ្រោះ ពី ការទំលាក់
គ្រាប់បែកនេះ ដូចយាង នៅ ភូមិ ចន្ទ្រា ក្នុង ខេត្តស្វាយរៀង ក្នុង ឆ្នាំ ១៩៦៦ ជា
អាថ៌ៗ ប្រតិកម្ម ឃុនកុម្មុយនិស្ត ក្នុងដំណាក់ការថ្មីនេះ គឺ វា បង្ខំ ឲខ្មែរកុម្មុយ
និស្ត បង្កើន សកកម្មភាព វិទ្ធង្សនា ដើម្បី ឲមាន អសន្តិសុខ នៅក្នុង ស្រុក
ខ្មែរ ដូចយ៉ាង មាន ការបោះ ខិតបណ្ណ ក្នុងស្រុកបារាយ (មណ្ឌល របស់ លោក
ហ៊ុយ នឹម) ប្រឆាំនឹង រាជរដ្ឋាភិបាល ដឹកនាំដោយ លោក លន់ នល់ ដោយ ចោទ
ប្រកាន់ថា ជា រដ្ឋាភិបាល ខ្ញុំអាមេរិកាំងៗ ក្នុង ខិតបណ្ណនេះ មាន ធ្វើ ការអំពាវ
នាវ ដល់ ប្រជាពលរដ្ឋ ឲរត់ចូលព្រៃ ដើម្បី ធ្វើការតស៊ូប្រឆាំងនឹង អាមេរិកាំងៗ
រាជរដ្ឋាភិបាល ដឹកនាំដោយ លោក លន់ នល់ ជា សត្រូវនឹង យៀកកុង ព្រោះ រ
ដ្ឋាភិបាលនេះ ធ្វើ នយោបាយ ទប់មិនឲ អ្នកកសិករ លក់ស្រូវ ឲយៀកកុងៗ តែ
នយោបាយនេះ នាំឲ ប្រជាកសិករ មិនសប្បាយចិត្ត ព្រោះ គាត់អាច លក់ ឲយៀ
កកុង ដែលមាន តម្លៃទិញ បីដង លើស តម្លៃទិញ របស់រដ្ឋាភិបាលៗ ខុទាហរណ៍

នៅត្នូមិសិទ្បូត ក្នុងខេត្តបាត់ដំបង យៀកកុង ឆ្លៀតយកកំហុសខ្លះពីសំណាក់ អ្នករាជការ និង នាយទាហ៊ានខ្លះ ក្នុងរឿង ទំនាស់ដីធ្លី ជាមួយ ប្រជាពលរដ្ឋ បញ្ឆេះ អ្នកកសិករ ឲបះបោរ ប្រឆាំងនឹង រដ្ឋាភិបាលៗ សីហនុ ភ័យខ្លាច រត់គេច បញ្ជោយាងចេញ ពីស្រុកខ្មែរ យ៉ាងប្រយ៉ាប់បំផុត នៅថ្ងៃទី៦ មករា១៩៦៧ ទុកឲ រដ្ឋាភិបាល មានទំនាស់ ជាមួយ ប្រជាកសិករ ៗ ក្នុងការបះបោរនេះ យៀកកុង បញ្ឆេឲ កមាភិបាល យៀកម៉ិញ ចេះនិយាយខ្មែរច្បាស់ ដែល កំពុង ធ្វើសកម្មភាព នៅស្រុកសៀម ចូលមក ក្នុង ដំបន់សិទ្បូត ដើម្បី រៀបចំ ឲមាន ការតស៊ូ តាមផ្លូវអាវុធ ជាមួយ កងទ័ពជាតិខ្មែរ នាំឲមាន ផ្ទុះអាវុធ បន្តិចបន្តួច ដែល នាំឲប្រជាជន រត់ភាសខ្លួន ទៅពួននៅក្នុងព្រៃៗ

នៅក្នុ ងខែកុម្ភះ ឆ្នាំ ១៩៦៧ ពួកកុម្មុយនិស្ត នាំគ្នា ឃោះ ខិតបណ្ណ រិះគន់ សីហនុ ចោទប្រកាន់ថា ទ្រង់ ទៅរស់នៅបរទេស (បារាំង) ចាយ លុយរាស្ត្រខ្មែរ រកសុខអាត្មាៗ ខិតបណ្ណនេះ ចាក់បេះដូងឆេវឆាវ ស្តេចសីហនុ នាំឲ ទ្រង់ មាន កំហឹងខ្លាំង វិលត្រឡប់ ចូលស្រុកវិញ នៅថ្ងៃទី៩មិនា, បន្ទាប់មក ទ្រង់ តបឆ្លើយនឹង ការចោទប្រកាន់ តាមសារ ជា វាចា ទៅកាន់ ប្រជាពលរដ្ឋថា ទ្រង់នឹងដឹកនាំ ប្រជាពលរដ្ឋខ្មែរ តាមផ្លូវ សង្គមនិយម តែដាច់ខាត មិនធ្វើ ស្រុកខ្មែរ ឲដើរចូល ទៅក្នុង

សង្គមកុម្មុនិស្តនោះឡើយ។ តប ដើម្បី សម្រុបនឹង រាជសារ នៅ ថ្ងៃទី១១ មិនា លោក ខៀវ សំផន បាន ដឹកនាំ ឃាតុកម្ម មួយ នៅភ្នំពេញ ដើម្បី សំដែងការគាំទ្រ នយោបាយ ស្តេចសីហនុ តែ គោល បំណងធំ របស់ លោក ខៀវ សំផន គឺ ទាមទារ ឲ លោក លន់ នល់ លារលែង ពីដំណែង នាយករដ្ឋមន្ត្រី។ សីហនុ ឆ្លើយតប ជាប្រញាប់ តាម ការកោះប្រជុំ សមាជជាតិ វិសាមញ្ញមួយ អញ្ជើញ សមាជិកខ្មែរយៀកម៊ិញ ឲចូលរួម ក្នុងសមាជនេះ។ អ្វី ដែលគួរ ឲចំឡែក គឺ វាគ្មិន ដែល ជា សមាជិកខ្មែរយៀកម៊ិញ ឡើង ថ្លែងថា ពួកខ្លួន មាន ការអាណិតអាសូរ ដល់ជនជាតិយួន ដែល បានរត់ មករស់ នៅតាមព្រំដែន ខ្មែរ/យួន មានការ ទិតទ័យខ្លាំងណាស់ ពី ការលុកលុយ នៃ កងទ័ពយួនខាងត្បូង និង អាមេរិកាំង មកក្នុង ទឹកដីខ្មែរ ដើម្បី មកធ្វើបាបខ្លួន, ហេតុនេះឯង គួរតែ សម្តេចសីហនុ គួរ ផ្តល់ អាវុធ ដល់ ជនជាតិយួនទាំងនោះ ដើម្បី ឲពួកគេ អាច មាន លទ្ធភាពការពារខ្លួនគេបាន។ សំណើរនេះ នាំឲ អ្នកចូលរួម ក្នុងសមាជជាតិ មាន ការផ្ទាក់ផ្អើលចិត្ត ជាខ្លាំង តែនាំគ្នា គិតថា សំណើរនេះ អាចធ្វើបាន ទាល់តែមាន ការអនុញ្ញាត ជាមុនពី សម្តេចព្រះប្រមុខរដ្ឋ នៅក្នុងខួត្តមនយោបាយ របស់ព្រះអង្គ។

គួរ លើកយក «ខ្ចុត្តមនយោបាយព្រះប្រមុខរដ្ឋ» មកពិនិត្យ ជូន អ្នកអាន ឲជ្រាប ដឹង នូវបញ្ហាធំៗ ដែល មានកើតឡើង នៅក្នុងសម័យនោះ ដូចខាងក្រោមនេះ៖

«លោក វរសេនីយឯក ហ៊ែវណាង់ដេរ សួសន្តែន កាលនោះ ជា រដ្ឋលេខាធិការ ក្រសួងសន្តិសុខជាតិ នៅក្នុង រដ្ឋាភិបាល ដឹកនាំដោយ លោក លន់ នល់ មាន គំនិត ផ្ទាល់ របស់លោក ធ្វើអង្កេត អំពី ទីតាំង មូលដ្ឋានសឹក យួនកុម្មុយនិស្ត នៅ ក្នុងស្រុកខ្មែរៗ ក្រោយ ពីបានពត៍មានច្បាស់លាស់ រួចស្រេចអស់ហើយ លោក យក ឯកសារនេះ ទៅប្រាប់មិត្ត របស់លោក គឺ លោក វរសេនីយឯក អ៊ុំ ម៉ាណូរិន (លោកជា ប្អូន របស់អ្នកម្នាង មូនិច ដែល ជាស្នំឯក របស់ សម្ដេចសីហនុ) ពេលនោះ មានមុខដំណែង ជា រដ្ឋលេខាធិការក្រសួង ការពារផ្ទៃដីក្នុងប្រទេសៗ បានឯកសារនេះភ្លាម លោន អ៊ុំ ម៉ាន្នូរិន ប្រញាប់ យកទៅ ថ្វាយ សម្ដេចសីហនុៗ ក្រោយ ពី បាន ទតឃើញ ឯកសារនេះហើយ ព្រះអង្គ សួរទៅកាន់ លោក អ៊ុំ ម៉ាន្នូរិន ថា៖ តើលោក សួសស្តែន យល់បែបណា ? លោក ម៉ាន្នូរិន ឆ្លើយថា៖ ក្នុងស្ថានភាពបែបនេះ បើ ពួកយៀកកុង ចង់វាយ ស្រុកខ្មែរ គឺ វាអាច វាយយកបាន ក្នុងរយ:ពេលតែ ២៨ម៉ោង តែប៉ុណ្ណោះៗ

ពីថ្ងៃក្រោយមក លោក ស្ងួស្តែន បាន ត្រូវ លោក ឧត្តមសេនីយ ញឹក ជូឡុង នៅពេលនោះ មានមុខងារ ជា អគ្គមេបញ្ជាការជាន់ខ្ពស់ នៃ កងទ័ព ខេមរភូមិន្ទ កោះហៅ លោក ឲមកជួបលោក ជាប្រញាប់ នៅស្រុក យ៉ាក់លោម ក្នុង ខេត្តរតណៈគីរីៗ តាមយន្តហោះ ពីភ្នំពេញ មក ខេត្តរតណៈគីរី លោក ស្ងួស្តែន មានអារម្មណ៍រីករាយ ដោយ លោកយល់ ឃើញថា កិច្ចការ របស់លោក នាំ ប្រយោជន៍ ដល់ជាតិ បាន ជា អគ្គមេបញ្ជាការ អញ្ជើញលោក មកជួបដូច្នេះ ហើយ ស្មាដៃនេះប្រហែល អាចឲលោក អាចឡើង ឋានន្តរស័ក្តិ ពិសេស ជា ឧត្តមសេនីយ ជាពុំខានៗ លោក បានមកដល់ យ៉ាក់ឡោម នៅម៉ោង៩យប់ ចូលជួប លោក ជូឡុង ជាបន្ទាន់ៗ លោក ជូឡុង ឃើញមុខ លោក ស្ងួសន្តែន ភ្លាម និយាយយ៉ាង គំរោះមកកាន់លោក ថា៖ អែក ភ្លីភ្លើឬ ! បាន ជា ធ្វើអង្កេត រឿងឃៀកកុង តើនរណា ឲអែងធ្វើ ? អែង មិនដឹងរឿងអស់នេះ ជា ឧត្តមនយោបាយ របស់ សម្តេច នោះទេ? អែង វិលត្រឡប់ ទៅភ្នំពេញវិញ ប្រមូល ឯកសាររឿងនេះ ដុតចោល ទាំងអស់ ហើយ ឈប់និយាយរឿងនេះ ប្រាប់នរណាទៀតៗ តាមយន្តហោះ វិលត្រឡប់ មករាជធានីវិញ លោក ស្ងួស្តែន ក្នុង អារម្មណ៍លោក មិនមានការគិតភ័យ ពីទោសពៃ ដែល លោក អាចនឹងទទួលនោះឡើយ តែ លោក គ្រាន់តែ មាន សេច

ក្តីក្រៀមក្រំចិត្ត តែប៉ុណ្ណោះ នឹក អាណិត ដល់ស្រុក ដែលនឹង អាចជួបប្រទះ នូវគ្រោះថ្នាក់ ពីសំណាក់ យៀកកុង។

ត្រូវដឹងដែរថា នៅក្នុង អំឡុង ឆ្នាំ ១៩៦៧ សម្តេចសីហានុ បានបញ្ជា ឲសម្លាប់ ជាសាធារណ: វរជន នៃ ចលនាខ្មែរសេរី មាន លោក ចៅ បូរី, ចៅ មាធូរា (ជា បងប្អូនបង្កើតនឹងគ្នា មាន ដើមកំណើត នៅខេត្តកំពង់ធំ) និង លោក សៅ ង៉ុយ នៅត្រពាំងក្រឡឹង ក្នុង ខេត្តកំពង់ស្ពឺ។

សុំជំរាបអ្នកអានថា វរជន ទាំងបីរូបនេះ បានសុំចុះចូល រាជរដ្ឋាភិបាលតាមរយ: លោក អ៊ិន តាំ នៅ ពេលនោះ លោក ជា អភិបាលខេត្ត តាកែវ ប៉ុន្តែ សម្តេច សីហានុ មិនយក ការចុះចូល ជាបានការ សំរេចយក វរជនទាំងនោះ យកទៅប្រហារជីវិត យ៉ាងសាហាវ បំផុត ដោយយក កំហឹង និង ការសងសឹក ជា ធមិ៌ របស់ព្រះអង្គ។ រហូតដល់ថ្ងៃស្លាប់ លោក អ៊ិនតាំ លោក មាន វិប្បដិសារី ជានិច្ច ក្នុងរឿងនេះ ព្រោះ លោក ជា អ្នកលួងលោម អ្នកទាំងបីនេះ ឲចុះចូល សម្តេចសីហានុ។

ត្រឡប់មកនិយាយអំពី ការបះបោរនៅសំឡូតវិញ ក្រោយ ពីមាន ឃាតុកម្ម រៀបចំដោយ ពួកសីហានុនិយម នៅមុខរដ្ឋសភា សូមឲ សម្តេចសីហានុ ដឹកនាំរដ្ឋាភិបាលថ្មីមួយ ជំនួសលោក លន់ នល់ ក្រោយ ពី លោក ដាក់ពាក្យ លាលែងពីដំណែង

នាយករដ្ឋមន្ត្រី។ នៅ ថ្ងៃទី២៩ មេសា ឆ្នាំ ១៩៦៧ យោងតាម ការស្នើ នៃឬាតុករ សម្តេចសីហនុ សំរេច បង្កើតរដ្ឋាភិបាល ពិសេសមួយ ដែល មាន ព្រះអង្គ ជានាយករដ្ឋមន្ត្រី ដើម្បី ដោះស្រាយ បញ្ហាសំខាន់ៗ ក្នុង ខែមិថុនា សីហនុ បញ្ជាឲកងទ័ពអាកាស ទំលាក់គ្រាប់បែក នៅ ភូមិ បឹងឃ្មុំថ្វាក់ និង ឬសីព្រះ នាំឲ ស្លាប់ប្រជាជន ជាច្រើនៗ លោក Milton Osborne អ្នកនិពន្ធ បរទេសម្នាក់ បានសរសេរថា «រាជរដ្ឋាភិបាល ពិសេស ដោះស្រាយ បញ្ហា ដោយ ប្រើ កម្លាំងយ៉ាងខ្លាំងបំផុត»។ តែរឿងនេះ នៅលោក ខៀវ សំផន គាត់យកសរសេរ ក្នុងសៀវភៅលោក[19] ថា៖ «រាជរដ្ឋាភិបាល ដឹកនាំដោយ លោក លន់ នល់ ជា អ្នកប្រព្រឹត្តទៅវិញ»។ ក្នុងចំណោរនេះ លោក ខៀវ សំផន គាត់ យកគំនិត «ទ្រជើងសីហនុ ដើម្បី សុំរស់ តែប៉ុណ្ណោះ» មិនសម ឋាន:គាត់ ជា បញ្ញាវន្តនោះឡើយៗ នេះហើយ ជា ជនបដិវត្តន៍ មាន មាយាទ ថោកទាបបំផុតៗ យើងឃើញថា ក្នុងឆ្នាំ ១៩៦៧ សីហនុ អនុវត្តន៍ នយោបាយ «កាប់សម្លាប់» ទាំង អ្នកឆ្វេងនិយមនិង អ្នកស្តាំនិយម ដែល ជាអ្នក ប្រឆាំងនឹង នយោបាយទ្រង់ៗ ការសម្លាប់ ទាំង

[19] Khieu Samphan : L'histoire récente du Cambodge et mes prises de position – L'Harmattan។

សងខាងបែបនេះ ទ្រង់ ទុកវាជា នយោបាយ អាព្យាក្រិតនោះឯង គឺថាមាន សមតា ក្នុង ការសម្លាប់មនុស្ស៖ សម្លាប់ ពួកខ្មែរសេរី គឺ ទ្រង់ ចង់បង្ហាញ ចិនយួនកុម្មុយនិស្ត ថា ព្រះអង្គ ជា «ស្តេចក្រហម» ហើយ សម្លាប់ ពួកខ្មែរក្រហម គឺ ចង់បង្ហាញ អាមេរិកាំង ថា ទ្រង់ ជា អ្នកអាព្យាក្រិត តែ ការពិត ចាប់ ពី ឆ្នាំ ១៩៦៦ នយោបាយ របស់សីហនុ គ្រប់ វិស័យ បាន ជួបប្រទះនឹង បរាជ័យ គ្រប់បែបយ៉ាង ដែលនាំឲ ទ្រង់ក្លាយ ជា អ្នកដឹកនាំ ឆ្កួតជ្រុក គិត តែ សម្លាប់មនុស្ស ដើម្បីការពារអំណាច ដែល កំពុង តែ នាំ ជាតិ ដើរ ទៅរក ជ្រោះមរណៈ។

ទ្ធមិសេដ្ឋកិច្ច៖ នៅក្នុងវិស័យកសិកម្ម បរាជ័យ នាំឲ ប្រជាកសិករ ៩០% ទទួលផលអាក្រក់ជាក់ស្តែង ដូចយ៉ាង នៅក្នុងវិស័យ សម្ភារៈទំនើប, ធនធានសំរាប់ធ្វើអតិរំឡូន៍ ; បរាជ័យ ក្នុងវិស័យ សហករណ៍ ដែល ជា វិស័យមួយសំខាន់ ក្នុងលទ្ធិសេដ្ឋកិច្ច សង្គមនិយម ដែល លោក ហ៊ូ យន់ ជា អាទ្យាចារ្យ។ នៅក្នុង វិស័យឧស្សាហកម្ម មាន លទ្ធផល គ្រាន់តែជា ស្រមោលនៅឡើយ តែ អាចទុក ជា ការលើកទឹកចិត្ត។ បរាជ័យនេះ មាន ហេតុផល ពីរយ៉ាង៖ អវត្តមាន នៃ សនិទាន

ទាព[20] ក្នុង ការបង្កើតផល និង ទីកន្លែង សង់រោងចក្រៗ នៅក្នុង វិស័យពាណិជ្ជកម្ម ការបង្កើត ក្រុមហ៊ុនជាតិ នីហរកម្ម និង អាហរណកម្ម, ទណ្ឌាគាររដ្ឋ ធំៗ សម្បើម ដើម្បីលក់ ទិញ ទំនិញ អាយខ្លះ ឮានក្លាយ ជា សម្បត្តិផ្ទាល់ខ្លួន របស់ ក្រុមបរិវារ សីហនុ មាន សិទ្ធិ លួចរដ្ឋ ក្លាយ ជា មហា សេដ្ឋី យ៉ាងឈាប់រហ័ស បំផុតៗ ហើយ អ្នកទាំងនោះ អាចនាំចេញ រូបិយបណ្ណ ទៅដាក់ក្នុង ធានាគារនៅ ឯបរទេសៗ

ទូមិសីលធម៌៖ វិបត្តសីលធម៌ មានកំរិតមួយ គួរឲត័យ សំរាប់ជាតិខ្មែរ ព្រោះក្រុមបរិវារ សីហនុ លែងខ្លាច តម្លៃប្រពៃណីជាតិខ្មែរ ដោយយកអំពើពុករលួយជា តម្លៃជាតិ ឥតខ្លាចច្បាប់ នាំគ្នា ជិះជាន់រាស្ត្រ ឥតអាចធម៌ព្រះ បង្ខំរាស្ត្រឲសំពះ ព្រោះខ្លួន ជា ញាតិវង្ស ឬ និង អ្នកម្នាង ហើយ បើមាន ជនណា ហ៊ានរិះគន់ ចោទគេ ឆ្លាម ជា ជនក្បត់នឹង ព្រះករុណាៗ ជនពាលទាំងឡាយនោះ យកច្បាប់ ជា មធ្យោបាយ, យកមុខងារ សំរាប់ រកស៊ី ជារបរៗ ឯចំណែក ស្តេច សីហនុ,

---

[20] សនិទានភាព= Rationalitéฯ

ទ្រង់គិតតែ ពីថតកុន ដើរតួ ជា ដារាកុន ជា ដារា ចម្រៀង ទុកខ្លួនព្រះអង្គ ជា ជនមជ្ឈត្តកៈ[21] អ្វីដែលទ្រង់ធ្វើ គឺ សំរាប់តែអញ តែប៉ុណ្ណោះ។

ទ្ធមិរអព្យាក្រិតៈ ទ័ពអាមេរិកាំង រកឃើញ មូលដ្ឋានសឹក នៅក្នុងស្រុកខ្មែរ នាំ អព្យាក្រិត ក្លាយជា អព្យាក្រិត សិប្បនិមិត្ត នាំឲ ទ័ពអាមេរិកាំង នៅយួនខាងត្បូង លែង គោរព ព្រោះស្រុកខ្មែរក្លាយ ជា គ្រោះថ្នាក់ សំរាប់ យុទ្ធសាស្ត្រយោធារបស់គេ ព្រោះ ពួកយួនកុម្មុយនិស្ត នៅស្រុកខ្មែរ ច្រើនចេញ វាយប្រហារ កងទ័ពអាមេរិកាំង នៅ យៀកណាមខាងត្បូង។ អព្យាក្រិត សីហនុ វាគ្រាន់ ជា ឆ័ត្រ ពួកកុម្មុយនិស្ត ប្រើ ដើម្បី បិតបាំង កងទ័ព យួនកុម្មុយនិស្ត នៅស្រុកខ្មែរ និង ជាអាធារទស្គុតា នៃ កងទ័ព យួនកុម្មុយនិស្ត។

ទ្ធមិរបបសង្គមរាស្ត្រនិយមៈ ចលនាសង្គមរាស្ត្រនិយម បានក្លាយ ជា បន្តិច ម្តងៗ ទៅជាឧបករណ៍ សំរាប់ សង្កិតសង្កន់ ប្រជារាស្ត្រ និង អ្នកនយោបាយ ដែលគេមាន និន្នាការនយោបាយ ខុសពី គំនិត ស្តេចសីហនុ ដែល ជា គំនិតមាន អត្ថរស់ ជា ការច្រឡាច់, ការជញ្ជក់ និង ការសង្កត់ ដើម្បី បំរើ ប្រយោជន៍ ផ្ទាល់ខ្លួន

---

[21] ជនមជ្ឈត្តកៈ= Homme égocentrique។

សីហនុៗ ចលនាសង្គមរាស្ត្រនិយម បានធ្វើឲរដ្ឋខ្មែរ លែងមាន លក្ខណៈជា និតិរដ្ឋ ដែល ជា ឧបសគ្គ នៃ ការធ្វើវិត្តកម្ម[22] នៃ លទ្ធិប្រជាធិបតេយ្យសេរី នៅ ស្រុកខ្មែរៗ

កត្តាទាំងបួនយ៉ាងនេះ ជាសញ្ញាបង្ហាញជាមុន នៃអស្តង្គត នៃរបបសីហនុនិយមៗ អំពើ ផ្តេសផ្តាស របស់សីហនុ បានចោទ ជាបញ្ហា នៃ នាពស្របច្បាប់ របស់របប ដូចយ៉ាង ទុករាជបល្ល័ង្ក ឥតមាន មហាក្សត្រគ្រោងរាជ្យៗ ការលប់ចោល ពហុបក្ស ដើម្បី ចលនា សង្គមរាស្ត្រនិយម មាន កាធតាព[23] ប្រើ អំណាច ផ្តាច់សម្រាប់ អ្នកប្រជាធិបតេយ្យ ដើម្បី រក្សាអំណាចៗ

ចាប់ពីឆ្នាំ ១៩៦៧ សម្តេច សីហនុ ធ្វើនយោបាយ បំរើ ចិន យួន កុម្មុយនិស្ត លក់ទឹកដីឲយៀកកុង ក្បត់ជាតិ សាសនា ដើម្បីមានៈៗ ទោះបី ដឹងខ្លួនថា ធ្វើខុស ក៏ដោយ ក៏នៅតែ ចចេស មិនព្រម ទទួលខុសកំហុសខ្លួនឯងឡើយ តែ កំហុសនេះ វានាំមក នូវ មហន្តរាយ សំរាប់ សីហនុខ្លួនឯង និង ជាតិផងៗ

---

22 វិត្តកម្ម= Expension។
23 កាធភាពឲ Monopole។

១. **សំរាប់សីហនុ៖** គឺ នាំឲព្រះអង្គបាត់ប្រជាប្រិយភាព ដែលជាមូលដ្ឋាន នៃធម្មានរូប របស់ព្រះអង្គ ដែល ប្រជារាស្ត្រ ទទួល ស្គាល់វា ដោយខ្លួនឯងៗ

២. **សំរាប់ជាតិ៖** គឺ នាំឲប្រជាជាតិ រស់ជាប្រទេស ខ្វនាតិវ័ឌ្ឍ នៅក្នុងដំបន់អាស៊ីអគ្នេយ៍ ព្រោះពុំបានឆ្លៀតឳកាសក្នុងរយៈពេលមានសន្តិភាព ធ្វើអតិវ័ឌ្ឍន៍ សំរាប់ជាតិ និង ប្រជាពលរដ្ឋៗ ម្យ៉ាងមួយវិញទៀត នៅពេលមាន សង្គ្រាម នៅឃៀកណាម ប្រទេសខ្មែរ ឥតបាន រកប្រយោជន៍៖ ១. ពង្រឹង និង ធ្វើ វូបនីកម្ម កងទ័ពជាតិ ដើម្បី ការពារឯករាជ្យជាតិ និង បូរណភាពទឹកដី ; ២. ធ្វើអតិវ័ឌ្ឍន៍ សេដ្ឋកិច្ច, សង្គមកិច្ច និង វិស័យ អប់រំជាតិៗ ខ្វទាហរណ៏ ដូចជា ប្រទេសថៃ និង ហ្វីលីពិន គេឆ្លៀត រកចំណេញ បានច្រើនណាស់ សំរាប់ប្រជាជាតិគេ នៅក្នុងសង្គ្រាម នៅឃៀកណាមៗ ដែលខុស ពី ប្រទេសខ្មែរ មិនតែមិនអាច រកប្រយោជន៍បាន បែរ ជា សម្តេច សីហនុ នាំប្រទេស ឲចូលទៅ ជាប់ករ ដោយ មុធាភាព[24] ក្នុង ទ្រុង កុម្មុយនិស្ត ចិន/យួន ដែល ជា ពេជ្ឈឃាត លទ្ធិប្រជាធិបតេយ្យ នៅស្រុកខ្មែរៗ ការចចេស ក្នុងកំហុសនេះ ដែល ជា កត្តា នៃ ការវិនាស ដោយខ្លួន

---

[24] ដោយ មុធាភាព= Gratuitement។

ឯង នៃ របបសង្គមរាស្ត្រនិយម ឬ សីហានុនិយម។ ហេតុនេះឯង ប្បានជា សភាជាតិ ប្បានបោះឆ្នោត ទំលាក់ សីហានុ ស្របតាមច្បាប់ រដ្ឋធម្មនុញ្ញ ពី ដំណែងប្រមុខរដ្ឋ នៅថ្ងៃ ទី១៨ មិនា ឆ្នាំ ១៩៧០ ព្រោះ ព្រះអង្គ មាន កំហុស ថ្នាក់ក្បត់ជាតិ ដើម្បី បំរើ ប្រយោជន៍បរទេស។

តែ សិហានុ យក គំនុំ ជា វិចារណញ្ញាណ របស់ទ្រង់ ដោយ ធ្វើ អំពាវនាវ សុំ ឲកងទ័ព យួនកុម្មុយនិស្ត វាយប្រហារ កងទ័ពជាតិ ដើម្បី ការពារ អំណាចទ្រង់ដែល សភាជាតិ ប្បានដកហូត ស្របតាមច្បាប់។ ទង្វើនេះឯង ដែលនាំឲមាន ផ្ទុះសង្គ្រាម នៅស្រុកខ្មែរ ដែល ជា វិនាសកម្ម ដ៏ធំ សំរាប់ ប្រជាជាតិខ្មែរ។

ចាប់ពីឆ្នាំ ១៩៧០ សម្តេច សីហានុ ធ្វើ នយោប្បាយ រំលោយ ឯករាជ្យជាតិខ្មែរ, បូរណភាពទឹកដី ព្រោះ ព្រះអង្គ គាំទ្រ យួនកុម្មុយនិស្ត ដែល ជា អ្នកឈ្លានពានស្រុកខ្មែរ ប្រឆាំងនឹង សាធារណរដ្ឋខ្មែរ ដែល ជា អ្នកការពារឯករាជ្យជាតិ និង ទឹកដីជាតិ។

មកដល់សព្វថ្ងៃនេះ ពួកខ្មែរកុម្មុយនិស្ត និយមចិន ឬ យួនក្តី នាំគ្នា តាំងខ្លួន ជាអ្នកឈ្នះលើ សាធារណរដ្ឋខ្មែរ តែ ជ័យជំនះនេះ វាគ្រាន់តែនាំគ្នា យកមកប្រគល់ឲយួន ចិនកុម្មុយនិស្ត ហើយ នាំគ្នា រស់ក្នុងឋាន: ជា ខ្ញុំកញ្ជះ គេ តែប៉ុណ្ណោះ។

ពួកខ្មែរក្រហម បានធ្វើឲប្រជាជាតិប្បាត់ ឯករាជ្យជាតិ ; ខ្មែរយៀកម៉ិញ បានធ្វើឲ ប្រជាជាតិ រស់នៅក្នុង អាណានិគមយួន ព្រោះ ខ្លួនរស់ ជា អាយ៉ងយួន ; រីឯ ស ម្តេច សីហនុ វិញ តាំងពី រស់ដល់ស្លាប់ បានដឹកនាំប្រជាពលរដ្ឋខ្មែរ ទៅរកភាព ជាប្រជាពលរដ្ឋខ្ញុំគេ ព្រោះតែព្រះអង្គ ស្រឡាញ់អំណាច និង យក ការសងសឹក ទុកជា គោលនយោបាយ របស់ទ្រង់ៗ សួរថា តើអ្នកណា ជា អ្នកចាញ់យួនកុម្មុយ និស្ត ? ពួកខ្មែរកុម្មុយនិស្ត ? ឬ ពួកខ្មែរ សាធារណរដ្ឋនិយម ?

សីហនុ ជា បិតាជាតិ បែបណា ?

អារម្ភកថា

អត្ថបទនេះ សរសេរ ជា ភាសាបារាំង ក្នុង ខែកញ្ញា ឆ្នាំ ១៩៧៩ ដោយខ្មែរ « អ្នកវង្សនិយម » មួយក្រុម ស្រឡាញ់ របបលទ្ធិប្រជាធិបតេយ្យសេរី និង របបសាធារណរដ្ឋ ដើម្បី ទុកជា ឯកសារ ជាប្រវត្តិសាស្ត្រ សំរាប់ កូនខ្មែរ ជំនាន់ក្រោយ អោយ បានដឹងឮ អំពី ធាតុពិត របស់ស្តេចសីហនុ ដែល ជា បីតាជាតិ ក្លែងក្លាយ ចូលរួម ចំណែក យ៉ាងសកម្ម ក្នុងអំពើ « សម្លាប់មហាជនខ្មែរ » ក្នុងឋានៈ ជា ប្រមុខរដ្ឋ អស់មួយជីវិត នៃ រដ្ឋ « កម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យ » ដែល ជា រដ្ឋ អនុវត្តន៍នយោបាយ សម្លាប់មហាជនខ្មែរ ក្នុងងចន្លោះ ឆ្នាំ១៩៧៥ ដល់ ឆ្នាំ ១៩៧៩។

អត្ថបទនេះ ត្រូវបាន ប្រគល់ជូនដល់ ចលនាមូលខ្មែរ មានសេរីភាព ក្នុង ក្របខណ្ឌសិក្ខាសាលា នៃចលនា ជា ឯកសារ ចូលរួមចំណែក ក្នុង ការពិចារណា អំពី ការដំណោះស្រាយ នៃ បញ្ហាខ្មែរ នា ឆ្នាំ ១៩៩១។

អត្ថបទនេះបកប្រែ សំរួល និង សង្ខេបជាភាសាខ្មែរដោយ ឧប សៅ សង្ហា ដើម្បី ផ្សាយ ជូន ជា ព័ត៌មាន ដល់ ប្រជាពលរដ្ឋខ្មែរ គ្រប់មជ្ឈដ្ឋាន ហើយ ការផ្សាយនេះគ្មាន គោលបំណង ជា មាន: សំរាប់ប្រមាថ មើលងាយ សម្តេចសីហនុនោះ

ឡើយ តែ ជា សិទ្ធិ, ជា ករណីយកិច្ច របស់ខ្មែរ ដើម្បីខ្មែរ ចងទុក ក្នុងសតិ ជា ប្រវត្តិសាស្ត្រ នូវ អំពើព្រៃផ្សៃ មានកើតឡើង ក្នុងប្រទេសខ្មែរ ដែលមាន ក្រុមខ្មែរក្រហម ក្រោម ការដឹកនាំ សម្តេចសីហនុ និង ប៉ុលពត ក្នុងចន្លោះឆ្នាំ ១៩៧០ ដល់ឆ្នាំ ១៩៧៨ បាន កាប់សម្លាប់ ប្រជាជនខ្មែរ អស់ជិនួន ប្រមាណ ២លាននាក់ៗ

ការផ្សាយនេះ ទុក ជា ការរកយុត្តិធម៌ ជូនចំពោះ ខ្មែររងគ្រោះ នៃអំពើព្រៃផ្សៃនេះ

១. ហេតុអ្វី បានលើក សួរ ជា សំនួរនេះ ?

ពីព្រោះ សម្តេចសីហនុ ជាអ្នកទទួលខុសត្រូវដ៏ធំមួយនៅចំពោះមុខ ប្រវត្តិសាស្ត្រ នូវមរណភាពប្រជាជនខ្មែរ រាប់លាននាក់ៗ តែទោះបីយ៉ាងនេះ ក៏ដោយ ក៏ របបនយោបាយ នៅភ្នំពេញបច្ចុប្បន្ន ចាត់ទុក ព្រះអង្គ ជា «វីរក្សត្រ»ៗ

ទោះបីនៅមាន អ្នកសីហនុនិយមតិចតួចបំផុត នៅមាន ជំនឿលើ « **អន្ទូតកថាសីហនុ** » ជំនឿនេះ ជារឿងរបស់គេ ព្រោះអ្នកទាំងនោះ ត្រូវ គេ ផ្សាំង តាំងពីកើតមកម្លេះ អោយគោរព « បិតាជាតិ » ដូចកូនក្មេង ត្រូវ គេ បង្ខំ អោយ គោរពគ្រូបាធ្យាយ ; ទាសកុមារ ទាំងនោះ នៅក្រិនគំនិត ពុំអាចក្លាយ ជា មនុស្ស ពេញវ័យបាន ហើយ គ្មានឧត្តគតិ ក្រៅ ពី ការគោរពដាច់ខាត ចំពោះបិតាជាតិនេះៗ

អ្វីដែលមិនទំនង នាំអោយ   យើងហួសចិត្ត ក្នុង ការរកដំណោះស្រាយបញ្ហាខ្មែរ នាឆ្នាំ១៩៩១ មាន ប្រទេសជាច្រើន តម្រង់ ដោយ បង្ខំចិត្តពលរដ្ឋខ្មែរ អោយជ្រើសរើស ស្តេចចង្រៃនេះជា មធ្យោបាយ តែមួយគត់ សំរាប់ ដោះស្រាយបញ្ហាខ្មែរ ទុកជា ព្រះបាទធម្មិក ហាក់បីដូច ជាប្រជាជាតិខ្មែរ មាន មនុស្សតែម្នាក់គត់!ហាក់បីដូច   ជា នយោបាយ របស់ប្រទេស មហាអំណាច ពេលនោះគ្មាន សម្បទាដោយ ជ្រើសរើស កូនអែក តែមួយនេះ ទុកជា មនុស្ស យកការបាន និង ទទួលព្រមបាន ជា កូនសោ របស់បញ្ហាខ្មែរ។

ឯកសារ ចេញពីប្រភព អ្នកសីហានុនិយម នៅមាន ទម្ងន់តិចជាង ភស្តុតាងពិត នៃប្រវត្តិសាស្ត្រ អំពីអំពើ ដែល ស្តេចសីហនុ តែងប្រព្រឹត្តជានិច្ចអស់រយ:ពេលជិតពាក់កណ្តាលសតវត្ស ដែល មាន លទ្ធផល ជាក់ស្តែងគឺ ″**ការសម្លាប់មហាជនខ្មែរ**″ សេចក្តីខ្មាស ការអាម៉ាសមុខ បរាជ័យ ស្រីដែល របស់ ប្រទេសខ្មែរ ក៏ដូចមហាអំណាច ត្រួតត្រា លើស្តេចនេះដែរ។

ការចចេស នៃ អំពើ របស់ស្តេចសីហនុ នៅមិនស្មើនឹង ក្រុមមនុស្សខ្វាក់នឹង ជំនឿអន្ធតក ថា សីហនុ ជ្រើសរើយស ចម្លើយងាយ ក្នុងគំនិតងាយ ដោយផ្អែកទៅលើ « ឫទ្ធីភាព នៃ បុគ្គល ឬ អំណាចបុគ្គល » របស់ ស្តេចសីហនុនេះ នាំអោយ

យើងខំពិចារណាធ្វើសំយោគក្នុងចម្លើយយើង ចំពោះសំនួរយើង: « ស្តេចសីហនុ ជា មនុស្សបែបណា ? »។

សំយោគយើងនេះ មិនគ្រាន់តែ ចង់ចង្អុលបង្ហាញ នៃ ភាពមិនទំនង ក្នុងការ រកវិធី ដោះស្រាយបញ្ហាខ្មែរ ដែល នាំអោយ រញ្ជួយ ប្រជាពលរដ្ឋ មួយ សំរាប់ តែ ប្រយោជន៍ ស្តេច មួយអង្គ តែប៉ុណ្ណោះ។

យើងមិនសូវឆ្ងល់ប៉ុន្មានទេ លើតួអង្គសីហនុ តែយើងមានការ ចាប់អារម្មណ៍ ជាខ្លាំង ទៅលើ ភាពមាន: នៃ អ្នកគាំទ្រដ៏ចំណាន ដែលនាំគ្នា ប្រោះ តួអង្គស្តេចសីហនុ អោយរស់វិញបាន ករណីនេះនាំអោយយើងសួរជាសំនួរច្រើនដូចតទៅ៖ តើដើម្បី ប្រយោជន៍អ្វី ?

ដោយយើង គ្មានមាន អនុស្សាវរីយ៍ អ្វីសោះ ពីចិត្តសប្បុរស របស់ ស្តេចសីហនុ ហើយ គ្មានការរំភើប ចំពោះតួអង្គស្តេចនេះ ឬ ចំណាយ ពេលវេលា ធ្វើការផ្សាយ ជា សាធារណ អោយ បុគ្គលនេះ ពុំនោះទេ ក្នុងសេចក្តីសង្ឃឹម ទប់មិនអោយអាយ៉ងនេះ ប្លោក កុហក ពលរដ្ឋខ្មែរ តទៅទៀត ក្នុង អាកប្បកិរិយា កំប្លែង ដូចតួល្ខោន ហើយ ផ្សាយប្រាប់ ដល់ សាធារណជនអន្តរជាតិ គ្រប់មជ្ឈដ្ឋាន មាន អ្នកបរនិពន្ធ អ្នកសារព័តិមាន អ្នកនយោបាយ ដែលធ្លាប់ បាន គាំទ្រ ស្តេចនេះ ឲដឹង

ឮ អំពីអំពើ និង គំនិតមារយាទ របស់សីហនុ ក្នុងការចូលរួម សម្លាប់ ប្រជាពលរដ្ឋខ្មែរ ! (បម្រុង រៀបចំ សម្លាប់ដោយចំពោះ ឬ មិនចំពោះ)។

២. សីហនុ អាទិករ និង ជា អ្នកចូលដៃដ៏ធំមួយ ក្នុង អំពើ សម្លាប់មហាជនខ្មែរ

ការសម្លាប់មហាជនខ្មែរក្នុងរបប "កម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យ" មិនមែនជា ព្រឹត្តិការណ៍ដោយ ចៃដន្យនោះទេ ការសម្លាប់មហាជនខ្មែរនេះ ជា ដំណើរដ៏យូរអង្វែងមួយ ជា ប្រវត្តិសាស្ត្រ ដែល មាន ស្តេចសីហនុ ជា ស្ថាបត្យករ ជា អ្នកទទួលខុសត្រូវសំខាន់មួយ ក្នុងរយ:ពេល ៣៨ឆ្នាំ ក្នុង អំណាចផ្តាច់ការ ចន្លោះឆ្នាំ១៩៤២ ដល់ ១៩៧៦។

ពេលណា សីហនុ ខំលាងខ្លួនកាន់តែខ្លាំងឡើង ពេលនោះ សីហនុ កាន់តែបង្ហាញភាពវណ្ឋជើង របស់ខ្លួន កាន់តែខ្លាំង ក្នុង ភាពច្របូកច្របល់ របស់ខ្លួន, ភាពកុមារភាព, ភាពមិនទំនង ក្នុងការ ជាក់ស្តែង នៃ ការចូលរួម ការសម្លាប់មហាជនខ្មែរ៖

បើគ្មាន ស្តេចនេះ ព្រឹត្តិការណ៍ សម្លាប់មហាជនខ្មែរ មិនអាចនឹង មាន កើតឡើងបាននោះទេ !

ប្រវត្តិសាស្ត្រ វា មាន សតិ និង តុលាការ, វា បានចងក្រង ទុកយ៉ាងល្អិតល្អន់ នូវ អំពើ បាបកម្ម របស់សីហនុ ដែលបាន ត្បាញអំពើ សម្លាប់មហាជនខ្មែរ តាំងពីយូរ អង្វែងមកហើយៈ

- ការឡើងគ្រោងរាជសម្បត្តិ ក្នុងនាម ជា "អាយ៉ង" មានតួនាទី ជា ឆ្កែយាម របស់ អាណានិគមបារាំង បន្ទាប់មកទៀត ក្លាយជា កញ្ជះកុម្មុយនិស្ត ចិន យួនៗ

- ការវាយប្រហារ (ចន្លោះឆ្នាំ១៩៤៨ដល់១៩៥២) ប្រឆាំង លទ្ធិប្រជាធិបតេយ្យនៅ ក្មេងខ្ចី រំលោយ រដ្ឋសភាបីដង ជា បន្តគ្នា មិនដាច់ ដោយ មាន ជំនួយ ពីកម្លាំង អាជ្ញាធរអាណានិគម ហើយពេល រំលោយសភាម្តងៗ ចាប់ តំណាងរាស្ត្រ របស់ គណបក្សប្រជាធិបតេយ្យ ជា គណបក្សឈ្នះឆ្នោត ដាក់ពន្ធនាគារៗ

- ការដាក់រាជសម្បត្តិ ក្នុង ខែមិនា ឆ្នាំ ១៩៥២ ជា ឧបាយ ដោះខ្លួន ពីភាព អប្រជាប្រិយ នៅចំពោះមុខ សំទុះ នៃ ចរន្តលទ្ធិប្រជាធិបតេយ្យ និង ការខ្លាច ក្រែង បរាជ័យ របស់គណបក្សរាជានិយម ក្នុង ការបោះឆ្នោតសភា តាមការ អនុលោម នៃ កិច្ចព្រមព្រៀង ក្រុងស៊ីណែវ ក្នុងអំឡុង ឆ្នាំ១៩៥៤ៗ

- ការបរាជ័យ ដ៏អន់បំផុត គ្រប់វិស័យ ក្នុង ការដឹកនាំរដ្ឋ ចន្លោះ ឆ្នាំ ១៩៥៥ ដល់ ១៩៧០ ក្នុង អំណាចផ្តាច់ការ របស់ចលនាសង្គមរាស្ត្រនិយម ទោះបីមាន ជំនួយ បរទេស ពី លោកខាងលិច និង ខាងកើត យ៉ាងណាក៏ដោយៗ

- ការបង្ក្រាប ដ៏ខ្លោចផ្សា ដ៏កម្រោល ឥតពិចារណា ប្រឆាំងនឹង អ្នកប្រជាធិបតេយ្យ, អ្នកវឌ្ឍននិយម, ក្រុមគ្រូបង្រៀន, ក្រុមនិស្សិត, អ្នកស្នេហាជាតិ ក្នុងអំឡុង ឆ្នាំ១៩៦៧ និង ឆ្នាំ១៩៧០ៗ

- ការតម្លោះងារ ពី ប្រមុខរដ្ឋ ក្នុង ខែមិនា ឆ្នាំ ១៩៧០ ដោយ សភាជាតិ (រដ្ឋសភា និង ក្រុមព្រឹក្សាព្រះរាជាអាណាចក្រ) - ការផ្តន្ទាទោស ប្រហារជីវិត ក្នុង អំឡុង ឆ្នាំ១៩៧១ ពី បទក្បត់ជាតិៗ

- ក្នុង តួនាទី ជា ប្រធានរណសិរ្សបម្រួបបម្រួមជាតិខ្មែរ, រាជរដ្ឋាភិបាលបម្រួបបម្រួមជាតិខ្មែរ (១៩៧០ ១៩៧៥) ធ្វើការ ដើម្បី ជោគជ័យ ប៉ុល ពត បើគ្មាន សហការនេះ គឺ គ្មាន ជ័យជំនិះ និង ការសម្លាប់មហាជនខ្មែរនោះទេៗ

- ការរួមចំណែក ក្នុង តួនាទី ជា ប្រមុខរដ្ឋ អស់មួយជីវិត នៃ របបខ្មែរក្រហម ក្នុង ការជម្លៀស ប្រពលរដ្ឋ ចេញពី ទីក្រុង ដើម្បី ងាយ សម្លាប់ជនណា ដែល គេចាត់

ទុក ជា សត្រូវ ហើយ យល់ស្រប នយោបាយ របស់ ក្រុម ប៉ុល ពត « សម្លាប់ មហាជនខ្មែរៗ »

យើង ត្រូវ ចងចាំ ជានិច្ច ថា ក្នុង របប « កម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យ » នេះឯង ហើយ ជា ដើមកំណើត នៃ បដិវត្តន៍និយម « មៅសេងទុង » នៅស្រុកខ្មែរ ដែល ផ្តល់ អោយមាន ហេតុ សម្លាប់មនុស្ស ដោយ ក្រោជពិរោធ ទោស: ប្រកបដោយ ការសងសឹក បង្ហូរ ឈាមខ្មែរ ពោរពាសនគរ ពី សំណាក់ ពួកប៉ុលពត - ការពារ ដោយ សីហនុ របបប្រល័យជាតិសាសន៍ ក្នុង ការជជែកតវ៉ា នៅ អង្គការសហ ប្រជាជាតិ ក្នុង ខែមករា ឆ្នាំ ១៩៧៩ បន្ទាប់ពី របបឃោឃៅនេះ ត្រូវ ទ័ពយួន វាយ រំលាយ ចោល នៅ ថ្ងៃទី៧ មករា ក្នុង ឆ្នាំ ដដែលៗ

ទង្វើនេះ បង្ហាញ ជាក់ស្តែង ថា ស្តេចសីហនុនេះ អោយតែបាន និយាយ ក្នុងនាម ជា « មេ » ទោះបីជា មេពួកឃាដករ ក៏សប្បាយដែរ - ការទួតកុហក ការខ្វះ សេចក្តីក្លាហាន ផ្ទៀញសំនួរ អ្នកសារព័ត៌មាន របស់ទូរទស្សន៍បារាំង « Antenne2 » ថា ពួកប៉ុលពត តែងតែក្លែង សម្លេងខ្លួន ផ្សាយតាមវិទ្យុ « កម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យ » ពីការ កោតសរសើរ របបប្រល័យជាតិសាសន៍ៗ

- នយោបាយ ដូច អំពើ នៃ ចោរប៉ុនប្រសប់ ក្នុង ឧបាយបញ្ឆោត ជា ទុច្ចរិតប្រជាពលរដ្ឋ អំពី មហាទ្រឹស្តីអព្យាក្រឹត សន្តិភាព និង សង្គមនិយម សុទ្ធតែលួច ចម្លងពី អ្នកប្រជាធិបតេយ្យ ដែល គេមាន ប្រជាប្រិយភាពមុនខ្លួន ដើម្បី ជំយជំនិះ របបរាជានិយម ប្រតិកិរិយា របស់ខ្លួន។

- មានជំនឿ ជា ជំម៉ឺទៅលើ « **ភាពអញនិយម** » មានទោស: មាន វេរប្បដិវេរ សិរាប់តែ ប្រឆាំងនឹង ប្រជារាស្ត្រខ្លួនឯង ហើយ មិនព្រមថយខ្លួន ពីអាកនយោបាយដោយ ឥតអៀនខ្មាស ក្រោយពីធ្លាក់ដំណែង ពីប្រមុខរដ្ឋ មិនតែមិនព្រមថយខ្លួនគឺថែមទាំងធ្វើ អធិដ្ឋាន អោយមាន « ទឹកជំនន់កុម្មុយនិស្ត » អោយជោរជន លិចលង់ ប្រជាជាតិខ្មែរ ក្នុង គោលបំណង តែមួយគត់ គឺ សងសឹក ប្រជាពលរដ្ឋខ្លួនឯង ដែល ខ្លួនចាត់ទុក ជា ប្រជាជនអកតញ្ញូចំពោះខ្លួន។

គ្រប់ទង្វើ គ្រប់គំនិតមារយាទ នៃ ស្តេចសីហនុ ដែលបាន ពិពណ៌នា ខាងលើនេះបញ្ជាក់ ថា ស្តេចសីហនុ ឆបោក ជានិច្ច ប្រជាពលរដ្ឋខ្មែរ គ្រប់ឳកាស ដែលខ្លួនបានដឹកនាំរដ្ឋ ចំនួនជិនពាក់កណ្តាលសតវត្ស។

ស្តេចសីហនុ ទទួលបរាជ័យ ជានិច្ច លើកលែងតែ ស្នាដៃខ្លួន មួយគត់ គឺ ការអនុវត្តន៍ « ការសម្លាប់មហាជនខ្មែរ » ដែល ជា មហាជោគជ័យ របស់ជននេះ។

នេះហើយ ជា ទុក្ខវេទនា ដែល ប្រជាពលរដ្ឋខ្មែរ រងគ្រោះ ពីសំណាក់ ស្តេចពាល នេះ ហើយ ត្រូវគេ នៅតែបង្ខំ អោយ ទទួលស្គាល់ ស្តេចអសមត្ថភាព មាន ធម្ម ជាតិ ពី កំណើត ជា មនុស្សកំណាច អសីលធម៌ គ្មាន សតិ ជា កិត្តិយស នេះ ជា « បិតាជាតិខ្មែរ ។ »

ហេតុអ្វី ?

៣. សីហនុ ប៉ុល ពត ជា ផ្ទៃចនសព្វនឹង « ការសម្លាប់មហាជនខ្មែរ »

នៅក្នុងពិភពលោកនេះ មានតែ នៅស្រុកខ្មែរមួយគត់ ដែល មាន សីហនុ ជា ស្តេ ច មាន កើត ឬាតុភូតហេតុអស្ចារ្យ គឺ ការសម្លាប់មហាជនខ្លួនឯង ពីសំណាក់ អ្នក ដឹកនាំជាតិ។

គ្រប់របប ដែលមាន សីហនុ ជា មគ្គុទេសន៍ តែងតែក្លាយ ជា អង្គការ មាន របៀប មួយ សំរាប់ សម្លាប់ប្រជាជាតិ និង ប្រជាជនខ្លួនឯង។

នៅប្រទេសយៀកណាម ព្រះចៅបៅដាយ សុកចិត្ត ចេញពី រាជសម្បត្តិ ដើម្បី ប្រ យោជន៍ជាតិយួន ឯចំណែក នៅ ប្រទេសលាវ វិញ មាន លាវក្រហម ដួចបដិវត្តន៍

ខ្មែរដែរ តែ ឥតមាន ស្ដេចលាវណាមួយ គេ មាន គំនិតមារយាទ ដូច ស្ដេចសីហានុ ដូច្នេះ ប្រទេសគេ ក៏ឥតមាន ការសម្លាប់មហាជន ដូចនៅស្រុកខ្មែរនោះទេ។

គំនិត នៃ អំណាច រចនាបថ នៃការដឹកនាំជាតិ ចរិតជាមនុស្ស របស់ ស្ដេចសីហានុ គឺ កើតពីធាតុ ហឹនមាន: ទោស: និង គំនិតសងសឹក របស់ជននេះ។ វត្ថុធាតុទាំងនោះ ផ្គុំ បង្កើត ជា រូបភាព នៃ លទ្ធិ « សីហានុនិយម » ដែល ជា លទ្ធិ នាំបង្កើតឬាតុត្អូតប៉ុលពត ដែល វា មាន ប្រភេទ ជា លទ្ធិភ្លោះផង ជា ថ្នាំបន្សាបនឹងសីហានុនិយមផង។

ដូច្នេះ ប៉ុលពត ជា ទាស: ប្រតិកិរិយា បះបោរប្រឆាំងនឹង សីហានុ តែ វាសនាវាត្រូវ ផ្ទាប់ ជា និច្ចនឹង ស្ដេចសីហានុ ដូចជា បញ្ចើភ្អែក ដូច្នេះឯង។

ផ្អែកលើ ភាពផ្ដាច់ការ បង្ហូរឈាមនិយម និង ន្ទការនិយម មហាវៀចវេរ របបសីហានុនេះ មាន ធម្មជាតិ ជា របបរាជាធិបតេយ្យ ធាតុសក្ដិភូមិ។

ក្រោយពីបាន រំដោះខ្លួន ពី អាណាព្យាបាលបារាំងមក រាជាធិបតេយ្យនេះ ចាប់ផ្ដើម មន:បញ្ចេញមារយាទ ជា ប្រតិកម្ម បន្តគ្នា នូវ ទោស: វេរប្បដិវេរ ហិង្សា យ៉ាង

ព្រៃផ្សៃបំផុត ដែល របបរាជាធិបតេយ្យនេះ តែងតែ អនុវត្តន៍ ជានិច្ច ជាកាលដែលខ្មែរយើង បានឃើញ ជាក់ស្តែង ក្នុង របបកុនត្លោះខ្មែរក្រហម៖

- ការជន្លាស មហាជនជានិច្ចកាល ក្នុង សង្គ្រាម ដណ្តើមរាជសម្បត្តិ ដែល មានចែង ក្នុង ពង្សាវតារខ្មែរ - ការដុតបំផ្លាញ អោយ សាបសូន្យ នូវអ្វីៗ ដែល របបនេះ ទុកជា « បូរី » « អារ្យធម៌ » (ផ្ទះ ខ្ទម បូជនីយស្ថាន បដិមាករ ជាអាទិ៍) ។

- ការធ្វើអោយវិនាស នូវ វប្បធម៌ជាតិ ជាសហាស្សវត្ស (ដុតសៀវភៅ ជាចំណោះទូរទៅ វាយបំបែកបំបាក់បដិមា វត្ថុសិល្ប: កំចាត់ អ្នកចេះដឹង អ្នកមានគតិបណ្ឌិតសម្លាប់សិល្បករ ការិនី។

- ការធ្វើ « អនាវុប្បនីយកម្ម ដាច់អហង្កា អ្វី ដែល ជា គុណសម្បត្តិខ្មែរ » ដូចជាការដូរឈ្មោះ ប្រទេស ស្ថានប្រវត្តិសាស្រ្ត ការបំបាត់ភាសាខ្មែរ បង្កើត ភាសាថ្មី ការក្លែង ឬ បំបិត លែងអោយ គោរពប្រពៃណី បុណ្យប្រជាប្រិយ - ការសម្លាប់មហាជន (នៅសល់តែខ្មែរ ៨00.000នាក់ តែប៉ុណ្ណោះនៅ ប្រទេសកម្ពុជា នៅពេលដែល បារាំង មកត្រួតត្រាស្រុក) ការសម្លាប់មហាជន ជា នយោបាយអចិន្ត្រៃយ របស់ របបរាជាធិបតេយ្យ ដែល ប្រជាពលរដ្ឋខ្មែរ បានផ្ចិតជាប់ក្នុងសតិ មានស្រមោល ក្នុងសង្គមខ្មែរ គឺ « សេក្តីខ្លាចក្រែង ជាអតិបរិមាណ រាជអំណាច » ការ

ពិពណ៌នា ខាងលើនេះ មាន ឆាព បង្អង់បង្អិច នៅពេលឬារាំង ចូលមកត្រួតត្រា នៅឥណ្ឌូចិនៗ

តែ របបអាណានិគមយមនេះ មិនបាន អប់រំចិត្តគំនិតមហាក្សត្រខ្មែរ ដែល មាន ពូជពីវង្សក្សត្រ វណាបសៀម និង យួន អោយដូរចរិត ទៅជា អរិយមនុស្ស ជាហេតុនាំ ស្ដេចសីហនុ បន្តចរន្ត រឹតតែខ្លាំងឡើងៗ នូវ អំពើ នាំអោយ រលួយសង្គមខ្មែរ ដូចជា៖

- « ឯករាជ្យខ្មែរ » មាន ឆាព ជា ក្បួនហៃខ្មោច យកសពជាតិខ្មែរ ទៅកប់ចោលក្នុង ព្រៃស្មសានឥណ្ឌូចិន របស់យួន ដែល មាន ស្ដេចសីហនុ ជា ទេពារក្ស តាំងខ្លួន ជាបិតាជាតិៗ

- « ខ្មែរជាកោះសន្តិភាព » ក្នុង រដ្ឋជាពេជ្ឈឃាត និង អ្នកជញ្ជាក់ឈាមរាស្ត្រខ្មែរ ដែល យក ឬាវចនាត្រីមុខ « ជាតិ សាសនា និង ព្រះមហាក្សត្ត ជា គំនិតកុហក ដល់ មតិជាតិ និង អន្តរជាតិ ដើម្បី សំរាប់តែ បំរើ មហិច្ឆិតាលទ្ធិ « សីហនុនិយម » ៗ

ស្តេច យក ឫាវចនានេះ មកជាន់ តន្រ្តី ក្នុងរោគខួចសតិ សម្លាប់ជាតិឯងៗ ស្តេចអង្គនេះ ជា ស្តេច បើកឱកាសអោយកុម្មុយនិស្ត ចិន យួន និង ក្រុមប៉ុលពត កាប់សម្លាប់ ប្រជាពលរដ្ឋខ្មែរ ដែល ខ្លួនទុក ជា អកតញ្ញូ ចំពោះខ្លួន ដើម្បី សងសឹក និង ក្នុងបំណង ចង់វិលត្រឡប់មក សោយរាជសម្បត្តិ វិញ តែប៉ុណ្ណោះៗ តែមហិច្ឆិតា ដែល មាន ក្លិនអសោចខ្លាំងនេះ ត្រូវ ទំព័រប្រវត្តសាស្ត្រ ចងទុកនាមសីហនុ ជា ស្តេច « សម្លាប់មហាជនខ្មែរ »ៗ ស្តេចសីហនុ ឫាន បណ្តុះគំនិតប្រជាពលរដ្ឋខ្មែរ អោយមាន ជំនឿលើខ្លួនព្រះអង្គ តាម ការប្រលោមក្តី តាមការបង្ខំក្តី ដែល ខ្លួនទុក រាស្ត្រខ្មែរ ជា ពលរដ្ឋល្ងង់ខ្លៅ ក្រោម ល្អងធូលីព្រះឫាទ ក្នុងគោលបំណងខ្លួន តែមួយគត់ គឺ «អំណាច ដើម្បី បំរើ កុម្មុយនិស្ត ចិន យួន ជាម្ចាស់ របស់ខ្លួន»ៗ

ក្នុង របបសីហនុនិយម ស្តេចនេះ ទុករាស្ត្រខ្មែរ ជា ហ្វូងសត្វ អោយ ជឿ លើរាជឫារមីខ្លួន ហើយ ត្រូវក្រុមប៉ុលពត នាំទៅសម្លាប់ ឥតមានអាសូរ បន្តិចណាឡើយ ក្រោមនាមខ្លួន ជា ប្រមុខរដ្ឋ អស់មួយជីវិត នៃ « កម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យ » អំណើតទៅ តួអង្គសីហនុ មានរូបភាព ជា ប៉ុលពត ដូច ជា ស្រមោល របស់ខ្លួនៗ ហេតុអ្វី ដែល ត្រូវ បំភ្លេចសីហនុ បើ យើង និយាយឈ្មោះ ប៉ុលពត និង សីហនុ

គឺ គ្រាន់តែជា បុគ្គលពីរ មាន ខ្លួរក្បាលតែមួយ ឬ ដូចជា ពស់វ៉ែក មានក្បាល ពីរ មាន នៅក្នុង រឿងព្រេងខ្មែរ នោះឯងៗ

៨. ជំនឿ មិនខំនឹង ទៅលើ អត្ថតកថា សីហនុ

តើ ជំនឿនេះឯងឬ ដែល គ្រប់ទាតីខ្មែរ គេនាំគ្នាចាត់ទុក « ឥស្សរជន » នេះ ដែល តែងតែ ប្រព្រឹត្ត នយោបាយ បន្លំ រាស្ត្រ ជា គោល នៃ ការរួបរួមជាតិ ?

តាមពិត នយោបាយ ស្ដេចសីហនុ មិនមែនជា នយោបាយ ស្រោចស្រង់ជាតិនោះ ទេ ផ្ទុយទៅវិញ នយោបាយ ដែល ជននេះ តែង អនុវត្តន៍ ដោយ យក អំណាចរដ្ឋ មកប្រើ គឺ ឃាតកម្ម ឥតខ្ចោះទេសោះៗ ទោះ យ៉ាងណាក៏ដោយ ស្ដេចសីហនុ ប្រហែល ជា អាយ៉ងគេ ព្រោះ គាត់ តែងតែ បាន បំរើជានិច្ច និង ជា ឧបករ ណ៏ា ពួកកុម្មុយនិស្ត (ចិនយួន)ៗ ទង្វើនេះ ព្រោះ គាត់ សុខចិត្ត ដើរតួ ជា អាយ៉ង ឆ្លើយដោះសា ជួយ ពួកកុម្មុយនិស្ត ជានិច្ច គ្រប់សំនួរ របស់ អ្នកសារព័តិមាន អន្តរ ជាតិ ចោទសួរគាត់ៗ

មាន មហាអំណាចខ្លះ មាន ជំនឿ ថា ស្ដេចសីហនុ ជា « អ្នកធ្វើឯកសមោធាន » អាច ជួយ មុខមាត់គេ ក្នុង ការរកដំណោះស្រាយ វិបត្តិកម្ពុជា ដែល ជា ដំណោះ

ស្រាយ លើ សេចក្ដីវិនាស បន្ថែម នៃ ប្រជាពលរដ្ឋខ្មែរ! ប៉ុន្តែ បើ និយាយ អោយ ខ្លីទៅ ពួកមហាអំណាចទាំងនោះ មាន សិទ្ធិ អ្វីនឹង បង្ខំ អោយ ប្រជាពលរដ្ឋខ្មែរ យកបែបដោះស្រាយគេ ដែល មាន ភាពត្រឹមត្រូវ តែក្នុងក្រដាស តែ ស្ថានភាព ពិត វិញ គឺ « តើមានឃាតកម្មច្រើនប៉ុន្នានទៀត ? »ៗ

មានអ្នកដឹងនាំប្រទេសខ្លះទៀត ធ្វើ ខុបទេស ដោយ អសម្បជញ្ញ គ្មាន ការទទួល ខុសត្រូវ អោយ ប្រជាពលរដ្ឋខ្មែរ បំភ្លេច « ការសម្លាប់មហាជនខ្មែរ » និង អ្វីៗ ដែល ស្ដេចសីហនុ បានធ្វើ នៅក្នុងអតីតកាល អោយ គិត តែ បច្ចុប្បន្នកាល ក្នុង ដំណោះស្រាយមួយ ដែល ខ្មែរ ជា ជនរកគ្រោះ ចិតនៅ ជា អ្នកទស្សនា ក្រៅសៃ វៀន នយោបាយៗ ជន ដែលបាន និយាយបែបនេះ ជា មនុស្សរទ្បិករទ្បក ខ្វះ សិលធម៌ ជា ឧបាយទុច្ចរិត ជា អំពើថោកទាប គួរយក ជនទាំងនោះ យកទៅកាត់ ទោស នូវ អំពើ ដែល ពួកគេត្រៀនក្រើនបន្ត នយោបាយ បង្ហូរឈាម នៅកម្ពុជា តទៅទៀតៗ ឯចំណែក អ្នកតាំងខ្លួន ជា អ្នកជំនាញ នៃ បញ្ហាខ្មែរខ្លះ ដែល ស្ដេច សីហនុ តែងតែ លើកមក សរសើរ អំពីគុណសម្បត្តិ នយោបាយ និង ការទូត ដ៏ ឈ្លាតវៃ របស់ពួកទាំងនោះ តាមពិត អ្នកជំនាញទាំងនេះ សុទ្ធ ជា ជន គួរអោយ អស់សំណើច រទ្បិករទ្បក គ្មាន ការអៀនខ្មាស សាហាវ មិន ស្មោះត្រង់ ក្រអឺតក្រ

អោង ស្រឹត ដូចគ្នានឹង ស្តេចសីហនុដែរៗ ដូច្នេះឯក ឫាន ជា អ្នកជំនាញទាំងនេះ តែងតែ សរសេរ សរសើរស្តេចសីហនុ មិនចេះចប់ បំផ្លាត់ សេចក្តីពិត អំពី គុណវិបត្តិ របស់សីហនុៗ

យើងដឹងថា នៅក្នុង របបរាជាធិបតេយ្យ ទំនៀមទំលាប់ ប្រពៃណី សាសនា អក្សរសាស្ត្រទាសានិយាយ គ្រប់ស្ថាប័នសង្គម ឬ នយោបាយ សុទ្ធ តែ បង្កើតឡើង ដើម្បី ផ្សាំង រាស្ត្រខ្មែរ អោយ គោរពប្រតិបត្តិ មហាក្សត្រ ទាំងវង្សស្មារតីៗ

៨. សង្គ្រោះជាតិ គឺ ត្រូវ បំភ្លេច ឈ្មោះសីហនុ ចោល

ដោយហេតុនេះ បើចង់សង្គ្រោះជាតិខ្មែរ ត្រូវតែ វាយរំលត់ចោល នូវ « អន្ទូតកថាសីហនុ » មិនធ្វើស្គាល់ អត្តិភាព ស្តេចនេះ ពីព្រោះ ឫារមី ក្លែងក្លាយ សីហនុ នាបច្ចុប្បន្ននេះ ឫាន បង្ហាញ នូវធាតុពិត « ក្បត់ជាតិ » ខ្លួនឯងៗ សង្គ្រោះជាតិ គឺសង្គ្រោះ ប្រជាពលរដ្ឋខ្មែរ ដែល ជា ជាតិសាសន៍ ឫាន រួមចំណែក ក្នុង ការវិវឌ្ឍសេចក្តីចំរើន តាម ការបង្កើត វប្បធម៌ ដ៏មានតម្លៃមួយ សំរាប់មនុស្សជាតិៗ ដូច្នេះពលរដ្ឋខ្មែរ និង ពលរដ្ឋឯទៀត ដែល ស្រឡាញ់ លិទ្ធិប្រជាធិបតេយ្យសេរី ត្រូវចំបាច់ រួមគ្នា សង្គ្រោះជាតិខ្មែរ ដែល កំពុង ជួបប្រទេះ នូវ ការឈ្លានពាន ពី កុម្មុយនិស្ត ចិន យួន នាំ បំផ្លាញ ជាតិសាសន៍ និង វប្បធម៌ សហាស្សវត្សខ្មែរៗ។